3 1761 07270981 3

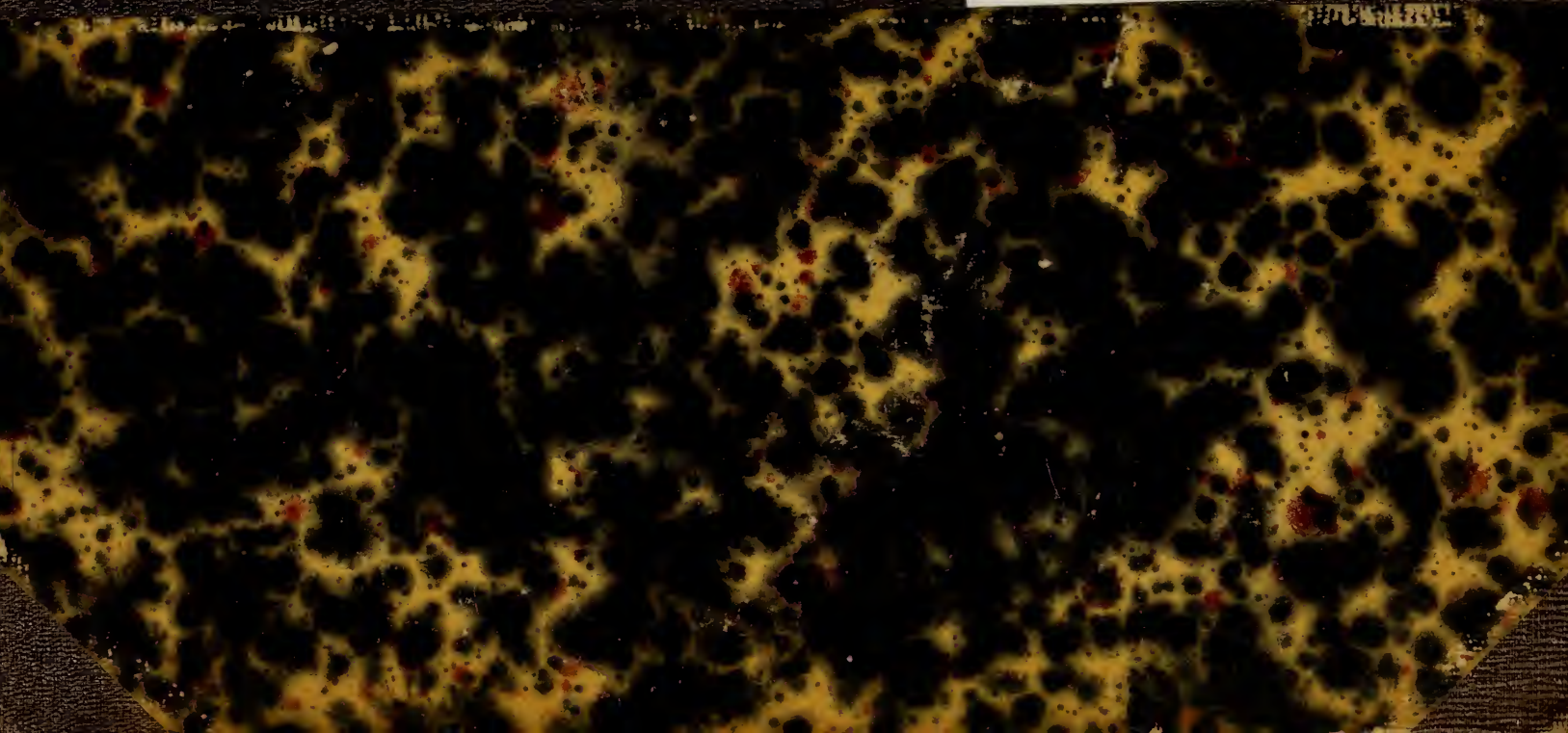

EX LIBRIS

W. Kreeft

DE KOOPHANDEL VAN AMSTERDAM.

DERDE DEEL.

DE KOOPHANDEL VAN AMSTERDAM,

EN ANDERE NEDERLANDSCHE STEDEN,

NAAR ALLE *GEWESTEN DER WAERELD.*

Beſtaende in

Eene Verhandeling van de Waren en Koopmanſchappen, die men daer heen zendt en wederom ontfangt: benevens vergelijkingen der Munten, Maten en Gewigten, en eene aentooning, op welke wijze men over en weêr wisſelt.

Als mede

Eene Verhandeling, over de Wisſelbank, Beurs en Korenbeurs, 't Korenboekje, Loon der Makelaers, de Convooilijst, 't Waegboekje, Nieuwe Bank- Rabat- Tarra- Reductie- en Agio-Tafels, en alle andere gewigtige zaken, den Koophandel betreffende.

Ontworpen, door DE L'ESPINE,

Vermeerderd, door LE LONG,

en nu op nieuw in eene andere orde gebracht, en, volgens de voorgevallene veranderingen in de Negotie, aanmerkelijk vermeerderd en verbeterd.

DERDE DEEL.

TIENDE DRUK.

Te AMSTERDAM, DORD., LEIDEN en HARLINGEN,

Bij J. DE GROOT, G. WARNARS, A. en P. BLUSSÉ, S. en J. LUCHTMANS, en V. VAN DER PLAATS.

MDCCCII.

HF
3620
ASL429
1801
deel 3

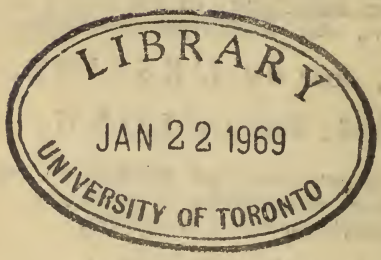

INHOUD

VAN HET

DERDE DEEL.

HET XIX. KAPITTEL.

Van den Binnenlandſchen Handel en der Steden op Amſterdam. . . . Bladz. 1
Van Haerlem. 2
— *Alkmaar, Leiden.* . . . 8
— *Delft.* 9
— *Rotterdam.* 10
— *Schiedam.* 15
— *Maesſluis.* 16

Van Dordrecht. . . Bladz. 17
— *Gouda, Hoorn* 22
— *Enkhuizen.* 24
— *Amersfoort, Weesp.* . . 27
— *Saerdam.* . . . 28
— *Graft, Rijp.* . . . 32
— *Broek.* 33
— *Medenblik.* . . . 34
— *Texel.* 35
— *Petten, Workom, Kuilenburg.* . 36
— *Zeeland.* 37

HET XX. KAPITTEL.

Van den Handel op Rusland. . . 46
——— *Archangel* . . 51
——— *St. Petersburg.* . 56
——— *Moscouw, Riga.* . 61
——— *Nerva of Narva.* . 70
——— *Revel of Reval.* . 71
——— *Pernau.* . . 73
——— *Frederikshave, Wyburg.* 74
——— *Habsal, Oesel, Dorpat en Mittau.* . 75
——— *Liebau, Windau.* . 76

HET XXI. KAPITTEL.

Van den Handel op Noorwegen of de kleine Oost 77
——— *Bergen.* . . 79

HET

HET XXII. KAPITTEL.

Van den Handel op Denemarken, Zweden, Pomeren, Courland enz.; gemeenlijk genaemd die van de Oost- of Baltiſche Zee. . Bladz. 82

Op Denemarken. 83

— *Coppenhagen.* 84

— *Elſeneur, Cronenburg of Cronborg.* . 92

— *Korſoer, Zweden.* . . . 93

— *Stokholm.* 102

— *Norkieoping, Calmar.* . . 103

— *Westerwick, Wisby, Gothenburg.* . 104

— *Udwalla, Marſtrand, Halmſtad.* . 110

— *Warborg, Landscrona, Malmoe, Helſingborg.* 111

— *Yſtad, Christiaenſtad, Calscrona, Ahuis, Carlshaven.* . . . 112

— *Geſle of Giawle, Umea, Abo, Waſa.* . 113

— *Helſingtors, Memel.* . . 114

— *Koningsberg.* 117

— *Dantzig.* 122

Van Deszelfs Fabrijken. . . 124

— *Deszelfs Graan handel* . 126

— *Deszelfs Potasch handel.* . 127

— *Deszelfs Linnen handel.* . 128

— *Deszelfs Houthandel.* . 129

— *Elbing.* 138

— *Stattyn of Stettin.* . . . 141

— *Lubek.* 143

Op Wismar. . . . Bladz. 150
— *Rostok.* 151

HET XXIII. KAPITTEL.

Van den Koophandel op Hamburg, Bremen, Breslauw, Naumburg en eenige andere daar omtrent gelegen Steden. 153
Op Hamburg. 154
— *Altona, Bremen.* . . . 165
— *Embden.* 167
— *Kiel, Haarburg.* . . . 168
— *Munden, Bronswijk.* . . . 169
— *Osnabrugge, Erfurt.* . . . 170
— *Langensaltz, Berlijn.* . . . 171
— *Breslauw.* 173
— *Zittau, Leipzig.* . . . 174
— *Naumburg.* 177
— *Zerbst.* 178

HET XXIV. KAPITTEL.

Van den Koophandel op Zwitzerland, en andere bijliggende Steden. 178
Op Zurich. 179
— *Zurzach.* 181
— *Schafhauzen, Winterthur.* . . 182
— *Thun, Bern.* 183
— *St. Gallen.* 184
— *Basel.* 185

Op

Op Geneve. . . . Bladz. 187
— *Straetsburg.* 190

HET XXV. KAPITTEL.

Van den Koophandel op Keulen, en eenige andere omliggende Plaetzen: Als mede op Frankfort aen de Main, en geheel Duitschland. . 192
Op Keulen. . . . . . ibid.
Reglement op de Vaart na Keulen. 197
— *Coblentz.* 215
— *Solingen, Elverveldt, Esfen.* . . 216
— *Siegen, Frankfort aen de Maijn.* . 217
— *Hanau.* 222
— *Wurtzburg, Kitzingen.* . . . 223
— *Bamberg, Weilborn, Neurenberg.* . 224
— *Augsburg.* 228
— *Memmingen, Ulm.* 229
— *Saltzburg, Goslar.* 230
— *Stuckardt, Weenen.* . . . 231
— *Presburg.* 235
— *Lintz, Boltzano.* 236

HET XXVI. KAPITTEL.

Van den Koophandel op Braband, Vlaenderen, de Spaenfche Nederlanden, en andere omliggende Plaetzen. 238
Op Luik. . . . . . ibid.
— *Maeftricht.* 239

Op

Op Aaken, Antwerpen. . . Bladz. 240
— *Brusſel.* 242
— *Mechelen, Gendt of Ghent.* . . 244
— *Brugge.* 245
— *Rijſſel.* 246
— *Doornick, Atrecht of Arras, Camerik.* 247
— *Duinkerken.* . . . 248
— *Ooſtende.* 250

HET XXVII. KAPITTEL.

Van den Koophandel op Groot-Brittannien, of op Engeland, Schotland en Ierland. . . 264
Op London. 265
Nette uitrekening van de Drauwbak. 270
De Stuivers-Post te London. . 312
— *Bristol, Nieuw-Caſteel en Sunderland, Edenburg.* . . . 313
— *Perth, in Schotland.* . . . 314
— *Dublin, Cork.* 315

Noord.

PLATTE GROND VAN DE BEURS TE AMSTERDAM,

Met Aanwyzing van de standplaatsen der Kooplieden op de gewoone Beurstyden, volgens de nommers der Pilaaren, als mede de byzondere soort van Koopmanschappen waar in Ieder Dagelyks Handelt.

Opgemaakt in den Jaare 1801.

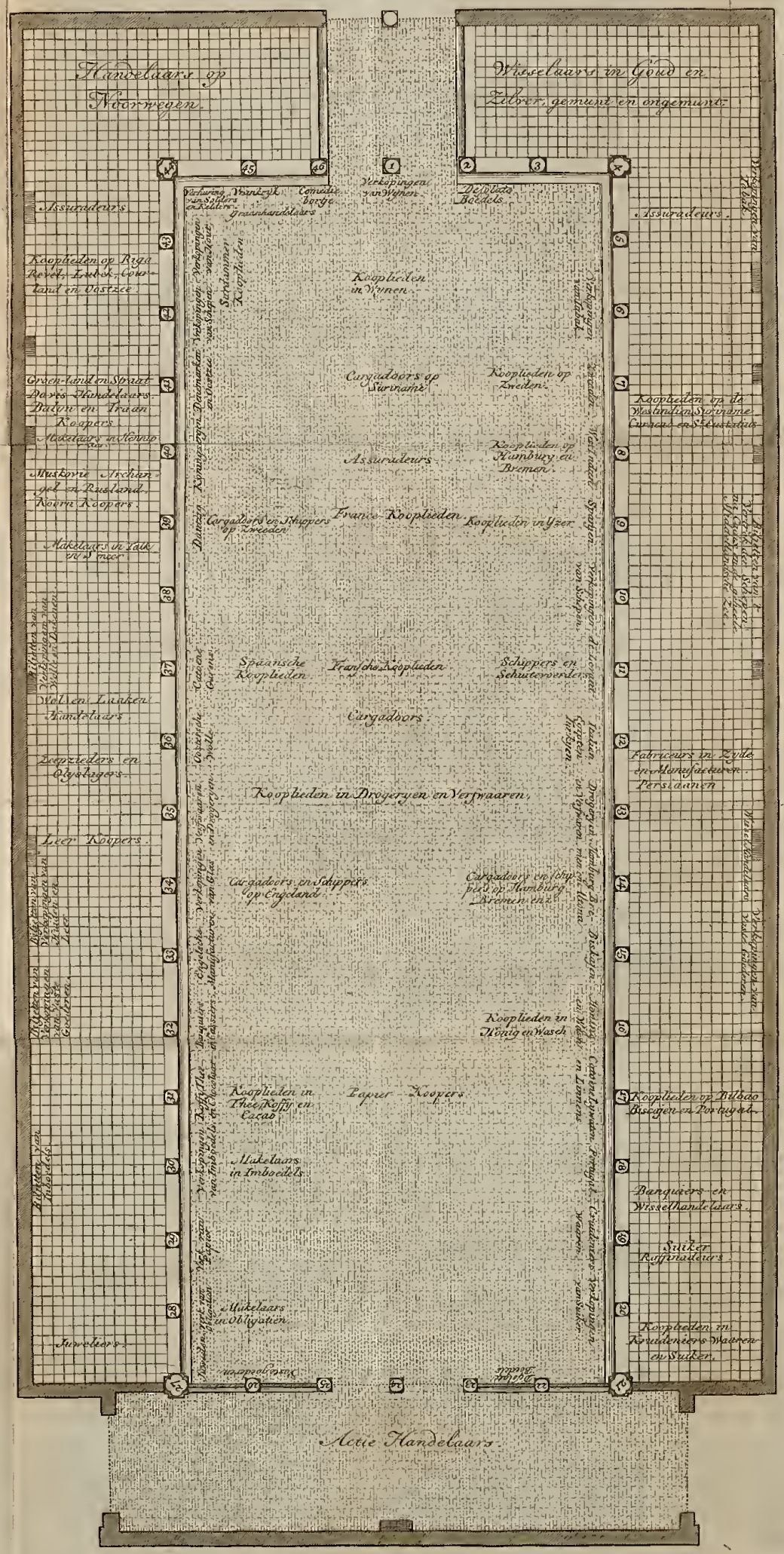

West.

Oost.

Zuid.

DE KOOPHANDEL VAN AMSTERDAM.

NEGENTIENDE KAPITTEL.

Van den Binnenlandschen Handel.

Onder alle de redenen, waer door de Koophandel in 't algemeen, en de Manufacturen in het bijzonder, niet alleen binnen deze Stad, maer ook in de andere binnenlandſche Steden, van tijd tot tijd krachtig zijn aengegroeid, moet geene der minſten gerekend worden de vrije oeffening van Godsdienst voor allerlei gezindheden. Want zeker is het, dat het beletten derzelven voor de Protestanten in Braband en Vlaenderen, alsmede de vervolging door den Hertog van Alva, en den Spaenſchen Bloedraed, weleer de meeste Negotie en Fabrieken van daer hebben gebannen, tot onnoemelijke ſchade voor Antwerpen, Brugge, Gent, en vele andere Steden; welker ondergang tot den opbouw en aenwas der Neringen en welvaert van

Amſterdam, Haerlem, Leyden, Delft, en andere Hollandſche Plaetzen, geſtrekt heeft; vermits aldaer eene groote meenigte Fabrieken zijn aengelegd van zoodanige Manufacturen, die men eertijds uit Braband en Vlaenderen plagt te halen.

Amſterdam, als een algemeen Pakhuis zijnde, verzorgt alle de binnenlandſche Steden van het noodwendige. Dezen Handel heeft zij reeds van vroege tijden af gehad, en tot het gemaklijk drijven derzelven zijn 'er van tijd tot tijd een groot aantal *Veiren* aengelegd, waer omtrent wij reeds den Lezer naer een zekeren aenwijzer der ligplaetzen, en vertrektijden der ſchepen, ſchuiten en wagens verwezen hebben. Daertegen leveren en verzenden de binnenlandſche Steden hare *Producten* en *Manufacturen* aen en naer deze Stad, en elders, waervan wij nu nader gewagen zullen.

HAERLEM.

Is gelegen ruim 2 uuren van Amſterdam, aen het *Sparen*, dat 'er dwars door loopt, en zich door het Dorp *Sparendam*, in het Y ontlast. Deze Stad is nog beroemd wegens derzelver Fabrijken van allerlei ſoorten van half en heel Zijden, ook wollen en garen Stoffen, Fluweelen, Fulpen, Saeijen; gebloemde en ongebloemde Stoffen; Gazen, en velerleije Garenwerken, Koorden en Linten.

Ook vind men hier voor een groot gedeelte den ſtapel van Hollandsch Linnen, dat men 'er of zelf maekt, of uit het Hertogdom *Kleef*, uit *Overyſel*, en de meeste binnenlandſche Steden, ruw brengt en alhier in het voorjaer wit bleekt;

wel-

welke Linnen- en Garenbleekerijen, even buiten de Stad gelegen, de beste en bekwaemſte van geheel Europa zijn.

De Stoffen alhier gefabriceerd wordende moeten, volgens zekere Keuren van 't Jaer 1662, tot bevrijding van bedrog, met looden geteekend worden, aenduidende benevens het ſtads Wapen, de *kwaliteit*, lengte en breedte der Goederen, alsmede of zij getwijnd of ongetwijnd zijn.

Alhier word ook zeer goed Bier gebrouwen.

De Stad is ook bekend door haer alombefaemden *Bloemenhandel;* waer van de Heer *A. Munting* aengeteekend heeft, dat dezelve in de Jaren 1634, 1635, 1636 en 1637, zoo buitenſporig gedreven werd, dat 'er geen grooter Koopmanſchap dan deze was.

Deze drift ging zoo wijd, dat de Wevers hunne Getouwen, Winkeliers hunne Winkelwaren verkogten, andere hunne Neringen en Handteringen vaerwel zeiden, en zich, op hoop van zonder arbeid rijk te worden, tot den Bloemenhandel begaven. Groote ſommen gelds betaelde men voor de Bloembollen, zelf van *f* 1015 tot *f* 5600 toe. Men zegt, dat 'er nog een oud Handſchrift voor handen zij, (zie Koopman, 2de deel, p. 95.) waer in *Copij eener Rekening van Leverantie van* TULPEN, volgens welke 22 Tulpbollen hebben mogen gelden *f* 61,969 Hollandsch. Zij, die geen Gelds genoeg hadden om dezen handel alleen te drijven, maekten eene Reederij, waer aen elk naer mate zijner ingelegde Hoofdſom aendeel had. Ter eeuwiger gedachtenisſe van de dwaesheid onzer Landgenooten, kan ſtrekken dat men voor een Tulpbol, die den naem van *Vice-Roi* droeg, de na-

volgende Waren, ten bijgevoegden prijze gegeven heeft, als:

Twee Lasten Tarwe, waerdig .	Gl. 448:-
Vier Lasten Rogge . . .	= 558:-
Vier vette Osſen	= 480:-
Agt vette Varkens . . .	= 240:-
Twaelf vette Schapen . . .	= 120:-
Twee Oxhoofden Wijn, waerdig .	= 70:-
Vier Tonnen Agt-guldens Bier .	= 32:-
Twee Tonnen Boter . . .	= 192:-
Duizend ponden Kaes . . .	= 120:-
Een Bed, met zijn toebehooren .	= 100:-
Een pak Kleederen	= 80:-
Een zilveren Beker . . .	= 60:-
komt voor een Tulpbol . .	Guld. 2500:-

Ja 't bleef hier niet bij. Men verkogt naderhand de Bollen bij 't *Gewigt*, ieder met zijn naem, en voor zulk een Prijs, als uit de onderſtaende Lijst te zien is:

500 Azen	*Admiruel Liefkens* tot	Gl. 4400:-
59 Azen	*van dezelve* . . .	= 1015:-
446 Azen	*Admirael van der Eik* .	= 1620:-
214 Azen	*van der Eik* . .	= 1045:-
523 Azen	*Grebber* . . .	= 1485:-
106 Azen	*Schilder* . . .	= 1615:-
200 Azen	*Semper Augustus* .	= 5500:-
280 Azen	*met een dubbelde bloem* .	= 1200:-
410 Azen	*Viceroy*	= 3000:-
658 Azen	*van dezelve* . .	= 4200:-
1000 Azen	*Gouda*	= 3600:-

En

En nog vele andere, onnodig hier te melden, als ſtrekkende dit genoegzaem voor een ſtaeltje. Daer op werden 'er van den Inkoop en Verkoop, ſchriften over en weêr uitgebragt, en ordenlijk Koopmansboek gehouden, gelijk men daer vele ſtaeltjes van zoude kunnen toonen; welker inhoud, van wegens de dierbare waerdij der Tulpen, in dien tijd, men niet zonder de hoogſte verwondering kan lezen.

De winst van vele Duizenden Guldens, die ſommigen uit dezen Narrenhandel trokken, lokte niet alleen vermogende lieden, maer ook Boeren, Schippers, Wagenaers, Wevers, Turfdragers en Schoorſteenvegers uit; zelfs Wijven en Dienstmaegden namen 'er aendeel in, en dus werd het Gilde van de *Bloemisten* dagelijks ſterker.

Maer ten laetſte begonnen ſommigen dit werk, voor een onregtſchapenen Handel aen te zien, en vele leden zoo veel ſchade, als andere voordeel genoten. Eenigen bleven in gebreken, om de groote ſommen Voorkooppenningen te betalen; anderen, die winst getrokken hadden, bedreven groote uitſporigheden, en ſtaken den biesbos uit; die onlangs de grootſte kalisſen waren, kwamen als de grootſte Hanſen voor den dag.

Om deze en andere redenen, hebben de *Bloemisten* uit geheel *Holland*, binnen *Amſterdam* vergaderd, in 't Jaer 1637, een Verdrag geſloten: „ *Dat alle Koopen van Tulpen, aengegaen tot* „ *den laetſten van* Slagtmaend 1636, *zouden moe-* „ *ten geſtand blijven; doch die daerna gedaen wa-* „ *ren, zoude de Kooper mogen vernietigen, mits* „ *den Verkooper tien ten honderd gevende, in* Snoei- „ maend 1637, *en hem aenzeggende: Of hij de* „ *Koop wilde houden, of niet*?"

Daerenboven, zoo lieten de Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van *Holland* en *Westvriesland*, tot vermijding der verdere onheilen van dezen razenden *Bloemhandel*, in *Grasmaend* des gezegden Jaers 1637, door alle Steden een Plakkaet afkondigen, waarbij zij: „ *De Planters van Tulpen* „ *magtig maekten, hunne verkogte Tulpen, ten* „ *lasten van de Koopers, die in gebreke bleven de* „ *gekogte Tulpen te ontfangen, na behoorlijke aen-* „ *zegginge, of te behouden, of te verkoopen, en* „ *daerna hun verlies op dezelve Koopers te verhalen;* „ *in gevalle verftaen zoude mogen worden, dat de* „ *voorfchreve koopen ftandt behoorden te grijpen;* „ *blijvende middelerwijlen alle verdere bedingen van* „ *Tulpen opgefchort en onbenadeeld.*"

Hier door geraekte die ongehoorde Koophandel zoo plots ten val, dat men voor een bol *Vijftien Guldens* gaf, die weinig weken te voren *Vijfduizend Guldens* gekost had. Toen zaten die Heeren Tulp- en Bolhandelaers met de handen in 't hair; de Winkeliers keerden weder naer hunne Kraem; de Wevers tot hun Weefgetouw; de Voerlieden tot den Wagen, en dit was ook hoog tijd, want het ging zoo verre, dat men voortaen niet langer met geld, maer met bloemen en bollen zoude betaeld hebben.

Men zegt, dat in eene Stad van *Holland*, (mogelijk *Haerlem*), binnen den tijd van drie Jaren, voor meer dan *Honderd Tonnen Gouds*, of *Tien Millioenen Guldens* aen Tulpen verkogt zijn.

Zoo groot eene dwaesheid, die, gelijk als eene befmettelijke lugt onze landsgenooten getroffen heeft, was overgewaeid uit *Frankrijk;* en onze Hollanders volgden in den mallen Bloemhandel, het pad van die pestige Aardsdwingelandinne, de *Franfche* MODE, en leerden met

fcha-

ſchade en ſchande, hoe weinig die ligtvaerdigheid hun pastten: want een wijltjen te voren, eêr de Bloemmazernij in *Holland* doordrong, gaven de *Franſchen*, inzonderheid tot *Parijs*, Honderden, ja Duizenden van Guldens, voor eene ligt verwelkelijke Tulp. Zij vereerden die aen hare Juffers, die dezelve met veel ſtuipen en nijgen aennamen, en aen de linke zijde van haren boezem (kwanswijs de plaets van 't hart) vastmaekten, en daer mede gingen pronken.

Maer als de *Fransjes* den afflag der *Tulpen* in *Holland* vernomen hadden, was hare groote achting voor die Bloemen zoo kort van duur, als derzelver ſchoonheid is. De Geestige *Johan Balth Schuppius*, dewelke, ten tijde als deze Pest hier te Lande regeerde, op een der Akademien ſtudeerde, verhaelt: Dat eens zeker Koopman tot *Amſterdam*, den Bol van een *Tulp* gekogt had voor 500 Guldens. Kort daer na bragt hem een Matroos eenige vreemde Waren De Koopman (waerſchijnlijk wel in zijn ſchik zijnde,) liet hem een verſchen Haring geven, en een kan Bier daer bij tappen. De Matroos begon te eten, doch ziende den Tulpbol in 't venſter, waer de Koopman dien had neêrgelegd, en meenende dat het een gemeene Ajuin was, kreeg dien, ſchilde hem, en at dien tot zijnen Haring op. De Koopman naderhand zijnen Tulpbol zoekende, bevond eindelijk, dat de Matroos dien bij zijnen Haring had opgegeten; waer door hem deze Maeltijd meerder kostte, dan of hij den Prins van *Oranjen* had getracteerd. Hoe de Koopman daer mede in zijn ſchik was, kan men ligtelijk opmaken.

Thans bevinden zich in den omtrek van *Haerlem* nog vele *Boom-* en *Bloemkweekerijen*, welke

laetſte in het einde van Gras- of het begin van Bloeimaend, vele aenſchouwers derwaert lokken. Van daer worden inzonderheid vele Bloembollen naer Engeland en Ierland verzonden.

Het *Last* alhier houd 38 Zakken, 14 Schepels is een hoed, 2 Achtendeelen is een Zak.

Het *Gewigt* is gelijk met het Amſterdamsch.

De *Ellemaet* is zoo, dat 760 Ellen te Haerlem, gelijk zijn met 778 Vlaemſche, en 801 Amſterdamſche Ellen.

De *Voetmaet*, 909 Haerlemſche Voeten zijn gelijk met 828 Rhijnlandſche Voeten.

ALKMAER.

„ De tweede Stad der *Kennemers*, gelegen in „ *Westvriesland*, anderhalf uur van de Noord- „ zee; eene aenzienlijke Plaets, en gebouwd, „ zoo wij K. VAN WOUDE gelooven mogen, „ op 22 Eilandjes aen 42 kleine Meirtjes. Deze „ Stad heeft, gelijk Amſterdam, haren oor- „ ſprong te danken aen Viſchers en Akkerlie- „ den. Zij had weleer aenzienlijker Binnenvaert „ en Koophandel, die nu, over het algemeen „ genomen, zeer gering is, en bijkans alleen „ beſtaet in het Markten van magere en vette „ Koebeesten, Paerden en ander Vee, en in het „ verhandelen van Boter, Kaes, enz. Al het „ welk de rondom gelegen huislieden, bijzonder „ uit de *Schermer*, in overvloed aenbrengen."

LEYDEN.

De Hoofdſtad van geheel *Rhijnland*, gelegen aen den Rhijn, bijna midden in Holland, naest Amſterdam de grootſte der Hollandſche Steden.

Haer

Haer Handel en *Fabrijken* geven nog maer eene ſlaeuwe ſchaduw van hunnen vorigen luiſter. Men maekt 'er nog allerleije ſoorten van Zijden en Wollen Stoffen: de beste, ſchoonſte en alom beroemde Leydſche Lakens: ook Greinen, Kamelotten, Fluweelen, Sergiën, Saeijen, Polamiten, Dekens enz. Alle deze Stoffen zijn ieder met hunne Looden geteekend, en 't is maer jammer, dat die dikwijls aen zulke Lakenen geſlagen worden, die ver van Leyden zijn geweven. De Boter, die men hier omſtreeks maekt, word nevens die van Delfland voor de beste Hollandſche Boter gehouden, en alomme naer buiten 'slands verzonden. Men brouwt 'er ook zeer ſmakelijk Bier.

Men gebruikt 'er het ligt gewigt, waer van 824 Ponden, gelijk zijn met 787½ ℔ Trois.

810 Ellen van daer doen 800 Brabandſche Ellen.

De Voetmaet is de Rhijnlandſche, waer van 'er 829, 918 Amſterdamſche maken.

D E L F T.

De Hoofdſtad van *Delfland*, met eene ſchoone Haven, *Delfshaven* genaemd, aen de *Maes*, voorzien. Men geneert zich te Delft inzonderheid met Potten- Plateel- of Schotelbakkerijen, welker voortbrengſels allerwegen getrokken zijn, en *Delfs Porcelein* genoemd worden; doch het *debiet* daer van is bij lang zoo groot niet als voorheen. Men vind 'er ook Weverijen van Tapijten tot Kamerbehangſels, thans mede weinig in gebruik: ook van Tafelkleeden. Men fabriceert 'er Saeijen. De Brouwerijen bloeiden

'er eertijds zeer, doch thans is derzelver getal niet weinig verminderd.

Alhier is ook 's Lands Magazijn van Ammunitie, enz. De Oostindische Compagnie heeft 'er eene Kamer, alwaer jaerlijks op zijn tijd, deszelfs aendeel in de uit de Indiën gekomen Goederen, verkogt word. De betaling van het gekogte geschied te Amsterdam in de Bank; of wel brengt men specie naer Delft, en betaeld ze aldaer aen de Compagnie.

Van Delft vinden wij aenmerkenswaerdig aen te teekenen, dat ten tijde van *Willem den Goeden*, en deszelfs Zoon *Willem* den VIden, Graven van Holland, (welke laetste in den jare 1345, door de *Vriezen* werd verslagen,) volgens een oud gebruik hunner Voorzaten, niemand in *Holland* eenige *Hop* mogt gebruiken, als die van derzelver Rentmeesteren, ten gezetten prijze was gekogt. Doch die van *Delft* verkregen van den laetstgenoemden Grave eerst het Recht om *Hop* te mogen koopen, waer zij wilden; mits van iedere tien Vaten Biers, binnen hunne Stad gebrouwen, een *Hollandschen Schelling* betalende; dit voorrecht is genoegzaem de opkomst der Stad geweest, alzoo het brouwen van smaeklijk en alom getrokken Bier, eene van hare Hoofdneringen werd.

Men gebruikt hier Amsterdamsch Gewigt, en Ellen Maet.

De Graenmaet is 29 Zakken in een Last, $10\frac{2}{3}$ Zak in een Hoed, 3 Achtendeelen in een Zak.

ROTTERDAM.

Is gelegen aen den noordlijkſten arm van de Rivier de *Maes*, die zich eenige weinige uuren ver-

verder, voorbij den *Briel*, in de Noordzee ontlast; zijnde naest Amsterdam de grootste en voornaemste Koopstad in *Holland*. Voorts is dezelve beroemd van wege hare Netheid, Volkrijkheid en ongemeene goede *situatie* voor den Koophandel, waer toe de nabijheid der Zee, en de wonderlijk gelukkige ligging harer Rivier en Havens ongemeen veel toedraegt; want daer elders de Schepen dagen, ja weken, sukkelen, eer zij de Rivier kunnen opkomen, ziet men alhier de Schepen dikwijls reeds met volle lading voor der Kooplieden Pakhuizen liggen, alvorens zij nog tijding over land bekomen hebben van derzelver aenkomst in de Zeehavens. De grachten zijn 'er zoo bekwaem en diep, dat de grootste Schepen 'er kunnen laden en losen, het welk haren binnen- en buitenlandschen Handel oneindig begunstigd. Ook bloeid 'er de *Negotie* op *Frankrijk*, *Engeland*, *Schotland* en *Ierland*; die op de *Oostzee*; ook op alle andere Landen des Aerdbodems; en wel in 't bijzonder die, welke in wezenlijke Koopmanschappen bestaet, maer minder die, welke zich tot Bank- of Wisselhandel bepaeld, en niet zoo solide, maer min wezenlijk en gevaerlijk is. Men kan hier meer dan ergens de gesteldheid van het credit hunner Handelaren nagaen. De *Negotie* in Brabandsche en Zeeuwsche Granen heeft alhier haren grootsten zetel; zoo ook die in Meekrappen, waer van in de maenden October en November eene ongelooflijke meenigte alhier ter Markt gebragt word, die men alomme naer Hamburg, Engeland, Schotland, Ierland, Frankrijk, Italiën, het Duitsche Rijk, Zwitserland, en elders verzend, en welke Handel vele Ingezetenen dezer Stede verrijkt heeft. De

Bin-

Binnenſteden, zelf Amſterdam, moeten alhier ook ter Markt komen. De Handel in Zeeuwsch en Overmaesch Lijnzaed, ook in Vlasſen, is 'er ongemeen groot. Het Bier, dat hier gebrouwen word, is onverbeterlijk, en mogelijk nergens zoo goed te brouwen; wordende naer de beide Indiën, en de verafgelegenſte oorden der Waereld, zonder te bederven, verzonden. Hare Scheepvaert is ontzachlijk. De Haringvisſcherij en Aberdaenvaert bloeid 'er mede. Verſcheiden ſchepen worden 'er jaerlijks naer Groenland en Straet Davis uitgerust. De Rivier de Maes verſchaft eene ſchoone Zalmvisſcherij.

Men heeft 'er twee Maetſchappijen van Asſurantie, en verſcheiden particuliere Verzekeraers, op welker teekeningen gerust te vertrouwen is; waerom vele Buitenlanders hunne Schepen en Goederen alhier laten verzekeren.

Ook vind men 'er Zeepziederijen, Brouwerijen, Suikerraffinaderijen, een Zoutkeet, Mouterijen, Geneverſtokerijen in grooten getale: welke Handel tusſchen deze Plaets, Duinkerken, Boulogne, Guernſeij, Ierland en de Stad en Meijerije van 's Hertogenbosch, aenzienlijk is; Lijnbanen, Lakmoes- en Loodwitmakerijen, Sterkwater-, Vitriool-olij en Saccharum Saturniſtokerijen, en met één woord alles, wat de welvaert en bloei eener Stad kan aenduiden.

Aldaer is mede een Wisſelbank, den 18 April 1635 opgericht: echter is dezelve zoo aenzienlijk niet, als die te Amſterdam. De gouden Rijders worden 'er tot *f* 14 en de halve tot *f* 7 ook de grove Geldmunt der Provintie tot derzelver waerde als *Bank* geld aengenomen: een derdedeel der ingebragte ſomma mag in *verminderde*

derde Schellingen, of Zesthalven, zoo men die noemt, beſtaen.

De Kooplieden mogen tweederlei Rekeningen in de boeken dier Bank houden: te weten een in *Bank* geld, en een in *Courant-* of *Kas* geld; maer zij moeten als dan de Agio op *Courant* tegen *Banco* 'er bij betalen.

Men houd hier boek en rekening als te Amſterdam; met dit onderſcheid alleen, dat op de laetſte plaets vele Buitenlanders met hunne Correspondenten aldaer rekening houden in *Bank* geld, en alhier in *Courant* geld.

Tweederlei Gewigt word hier gebruikt, te weten *zwaer* en *ligt*. 784 Ponden van het eerſte zijn gelijk met 787½ Ponden *Trois gewigt*. Het ligt Gewigt verſchild 5 PCt. van het zware, en met het eerſte worden de Goederen gewogen, die men maer bij kleinigheden verkoopt. Ook bediend men 'er zich van bij het wegen van Yzer, Spijkers en die Goederen, welke onder Amſterdam deswegens genoemd zijn.

De Graenmaet word alhier een Last genoemd, en verdeeld in 2$\frac{23}{32}$ Hoed, 29 Zakken of 87 Agtendeelen. Een Hoed heeft 10$\frac{2}{3}$ Zakken of 32 Agtendeelen. Een Zak 3 Agtendeelen. Een Amſterdamsch Last is omtrent egael met 28 Rotterdamſchen Zakken.

Brandewijn verkoopt men hier bij 30 Virtels in ponden Vlaemsch; zoo ook *Olij van Olijven* bij 't Vat van 340 Stoop, waer van ieder ongevaer 5 pond ligt Gewigt weegd. Deze 340 Stoopen worden egael gerekend met 717 Mengelen te Amſterdam.

De *Ellemaet* verſchild weinig van de Brabandſche; want 612 van deze laatſten zijn gelijk met 613 Rotterdamſche.

Men

Men bediend zich hier zoo wel van de Rijnlandſche, als van de Amſterdamſche Voetmaet.

Rotterdam wisſeld voornamelijk, behalven op Amſterdam en andere Binnenſteden, op *Frankrijk*, *Engeland*, *Vlaenderen*, *Braband*, ook ſomtijds op Hamburg. De Wisſelkours hier ter Stede op Frankrijk en Engeland, word niet als te Amſterdam in Bank-, maer in Courantgeld geregeld. Des Maendags en Donderdags wisſeld men 'er op Frankrijk; des Dingsdags en Vrijdags op Engeland.

De Wisſelbrieven die van buiten 'slands op hier getrokken worden zijn gemeenlijk in *Banco* getrokken: doch veelal betaeld men die in *Courant* geld, met bijvoeging van de *Agio*.

De *Uſo* van Brieven alhier te betalen beteekend eene loopende Maend.

De Wisſelbrieven van buiten 'slands op deze Stad getrokken, moeten bij mangel van betaling, ten langſten op den zesden gratiedag geprotesteerd worden, de Zon- en Feestdagen daer onder begrepen. Valt de zesde dag op een Saturdag, of den dag voor het Feest, zoo moet het op den vijfden geſchieden. Vervalt een Wisſelbrief in Banco gedurende den tijd dat de Bank geſloten is, zoo geſchied, volgens gebruik, het protest op den tweeden of derden dag na het opengaen der Bank, zelfs al waren de zes gratiedagen middelerwijl het ſluiten der Bank verloopen.

Aen *Wisſelbrieven op zicht* ſtaet men gemeenlijk ook zes gratiedagen toe, ſchoon ongehouden: want men wil, dat de onderſcheiding op *zicht*, of *zicht per Kas*, geene verandering in den tijd der betaling maekt.

Alhier is ook eene Kamer en Scheeptimmerwerf

werf der Oostïndiſche Maetſchappijë, die 'er alle half jaren hare Verkoopingen houd; en de betaling der gekochte Goederen moet aen haer in *Banco* geſchieden.

Alhier is eene zeer fraeije van *Benthemer-* en *Socijnſteen* gebouwde Beurs; waer mede men in den jare 1724 aenvang heeft gemaekt. Het is een ſchoon ruim Plein, met *ſpatieuſe* Gaenderijen, verſierd met hare Kolommen en Pilasters.

SCHIEDAM.

Eene Stad, niet ver van Rotterdam gelegen, mede aen de Rivier de *Maes*, en aen den Stroom genaemd de *Schie*. De zucht harer Inwooneren voor den Koophandel maekt, dat deze Stad zich thans in een bloeijenden ſtaet bevind. Het getal der Moutwijnſtokerijen en Geneverdistillerijen is 'er zeer groot, en men rekend dat, wanneer die alle aen den gang zijn, alhier wekelijks omtrend 400 lasten Graen verſtookt, en dagelijks 90 ſtukken Moutwijn, van ongevaer 90 virtels ieder, gemaekt worden. Hierom is het, dat vele Schepen uit de Oostzee komende, ſchoon derzelver Ladingen aen Rotterdamſche Kooplieden toebehooren, alhier binnen komen, voornamelijk van Riga en Libau, om dat deze Plaetzen *gedroogde* Granen leveren, en die tot het maken van Korenbrandewijn het geſchiktſte zijn. In het jaer 1780, deet de Wethouderſchap dezer Stad, bij Publicatie, op eene boete van 6000 gulden, of lijfſtraffe voor de onvermogenden, aen alle Distillateurs en Rouwſtokers verbieden eenige Koornwijnen op eenigerhande wijze te vervalſchen, of, door inſuſie van eenige ingredienten, te be-

bewerken, dat de Koornwijnen, offchoon derzelver vereischte ſterkte niet hebbende, egter als zoodanig, bij het opnemen der Proef, voorkomen. 'Er word ook zeer veel Mout vertierd, en vermits de groote *Conſumtie* van Engelſche Kolen voor zoo vele Branderijen, is 'er een groote Scheepvaert van *Sunderland.*

De Graenmaet is alhier, ſedert korte jaren, gelijk met de Rotterdamſche gemaekt.

Deze Stad heeft ook haer deel in de Haringen Walvischvisſcherijen.

MAESSLUIS.

Een ſchoon Dorp. Oudtijds werd hier ſterke Handel gedreven. De tegenwoordige bronnen van deszelfs welvaert beſtaen voornamelijk in de Visſcherijen en Scheepsreederijen, en even zoo is het met *Vlaerdingen* gelegen. De Handel in Zoutenvisch is 'er zeer groot.

Sedert den Jare 1724 is 'er omtrent *Maesſluis*, en elders in de *Maes*, zoo veel Zalm gevangen, dat die tot ongemeen lagen prijs verkogt word. Men zegt, dat op den 24 Julij te Amſterdam op de groote Vischmarkt 535 Zalmen zijn afgeſlagen of verkogt, 't welk bij menſchen geheugen niet meer is geſchied. De Regenten van 't Weeshuis te *Delft*, lieten den 6 Auguſtus des gemelden jaers, 250 ponden tot 2 ſtuivers 12 penningen het pond koopen, en daer op, ter eeuwiger gedachtenisſe, de Kinderen onthalen.

DORD-

DORDRECHT.

De oudſte Stad van het voormalige *Holland*, gelegen aen de *Maze*, die alhier de naem van *Merwe* voerd, niet verre van de Brabandſche grenzen, op een Eilandje, dat, in oude tijden, aen 't vaste land gehegt was, maer in 't Jaer 1421 door een grooten inbreuk der Rivieren van Maes en Wael, 'er van afgeſcheiden is, ter plaetze, waer nu het zogenoemde *Biesbosch* is, en eertijds 72 Dorpen ſtonden; die allen, benevens meer dan honderd duizend Menſchen, met al hunne have en goederen, jammerlijk zijn overſtroomd en omgekomen.

Deze Stad is in den Jare 1299, door *Graef Jan den Eerſten*, met het *Stapelrecht* begunſtigd, het welk daerna door verſcheiden Graven en Gravinnen is bevestigd; 't geen haer groote voordeelen pleeg aen te brengen. Doch welk *Stapelrecht* bij een Beſluit der Proviſioneele Repreſentanten van Holland, in Februarij 1795, is vernietigd geworden.

In de Oude Graeflijkheids Munte van Holland, welke thans nog beſtaet, worden alhier allerleie Goude- Zilvere en Kopere Munt-Specien geſlagen.

Alhier is de ſtapel van *Rhijnſche* Wijnen, die de Maes- en Rhijnſtroomen afkomen; zoo ook van *Luikſche* Yzerwaren: als Spijkers, Staf- en Roedeijzer, Haertplaten en diergelijken; ook van Kalk, Marmer, Molenſteenen, *Luikſche* en *Namenſche* Kolen; als mede van Stokvisch, Levertraen enz., die uit Bergen in Noorwegen, en uit andere Zeehavens, hier in meenigte aengevoerd worden. Hier omtrent word ook heerlijke Zalm gevangen en gerookt. Men vind

'er ook Zoutkeeten, eene Zijden-fabriek, Linnen- en Garenbleekerijen, een groot getal van Houtzaeg- Olie- Tras- Pel- en Volmolens, Branderijën, Bierbrouwerijën; zeer gelegen Scheeps-Timmerwerven voor groote en kleine Schepen, daer op veel gebouwd word; enz. De Handel in buiten en binnenlandsche Granen en Meekrappen is 'er aenzienlijk. De Suikerraffinaderijen bloeijen 'er sterk, en velen zijn aldaer door die Trafijk zeer rijk geworden.

Voords kan men, onder de verschillende Takken van Koophandel, waer mede deze Stad meer bijzonder bevoorrecht is, geen der minsten tellen, dien der HOUTWAEREN, welken, van tijd tot tijd, uit Duitschland afkomen, en alhier opgeslagen en verkogt worden, en die zoo wel het gemeene Land als deze Stad in het bijzonder aenmerkelijke voordeelen aenbrengen. Het zal niet onvoegzaem zijn hier een meer omstandig verslag te geven van de wijze van afbrenging en bewerking dezer Houtwaeren; te minder, dewijl, in zoo verre wij weeten, 'er nergens eene juiste beschrijving voor handen is van dit, indedaed, belangrijk artikel.

Deze Houtwaeren worden geroeid in de boomrijkste Bosschen in Duitschland, alwaer zij ook ten zelven tijd bijna vierkant behakt worden. De gunstigste gelegenheid om dezelven te vervoeren naer den *Rhijn*, *Moesel*, *Saar*, *Main*, *Neckar* en andere Rivieren, is, wanneer 'er veel sneeuw ligt, wordende als dan de geroeide en behakte stammen over dezelve gesleept, hetwelk somtijds geschiedt met twintig, dertig en meerder paerden of osen, naer maete de zwaerte der stukken; ook hangt men die wel aen wagens of karren, en moeten dezelven somwijlen drie,

drie, vier, vijf en meerder mijlen getransporteerd worden, alvoorens eene Rivier te bereiken, hetwelk dezen arbeid niet minder moeilijk dan kostbaer maekt. Van de onderſcheiden plaetſen, waer het hout eerst in het water komt, drijft men hetzelve naer *Manheim*, alwaer de Vloer of Bodem gemaekt wordt van Dennen, of ook wel van Eiken en Dennen hout, dienende het laetſte voornaemlijk om het Eiken hout drijvende te houden. Uit hoofde van het weinige water, dat gewoonlijk op den Boven-Rhijn is, en wegens de gevaerlijkheid van den grond, die op onderſcheidene plaetſen veele ſteenächtige vallen heeft, kan niet dan ſlechts deze Bodem alleen vervoerd worden naer *Maintz*, alwaer het op den *Main* bijéén gebragte hout op denzelven wordt geladen, en dus verder gedreven naer *Andernach*. Hier worden alle deze Houtwaeren tot een Vlot gemaekt, een gedeelte daervan met planken belegd, en vervolgens hutten op dezelven opgeſlagen. De groote of Heeren-hut is zeer net afgedeeld in een eetkamer, een *comptoir*, ſlaapvertrekken, keuken en proviſie-kamers; eene andere hut, met eene daer van boven in gemaekte opening, dient tot een kook-keuken, en de verdere kleinere hutten tot ſlaepvertrekken voor de gemeene arbeiders, die gewoonlijk van 300 tot 400 man ſterk zijn. Het Vlot dus verre gereed zijnde, wordt genoegzaem voorzien van allerleiën voorraed en keukengereedſchappen, om, geduurende de reis, de ſpijs te bereiden, zoo voor de Eigenaers of derzelver gemagtigden, als voor de arbeiders, beſtaende het voedſel voor de laetſten gemeenlijk uit ſoep, erwten, vleesch, brood en kaes, en wordende het vee, onderweg, op het Vlot

zelf geslagt. De lange of korte tijd van de reis hangt inzonderheid af van het gunstig of ongunstig weder, kunnende bij goed weder het Vlot somtijds in tien of twaelf dagen hier aenkomen; doch kan ook wel eenige maenden onderweg zijn, dewijl de minste stijve koelte het drijven verhindert, en het zelve, hoe hecht het ook in elkander gewerkt is, bij het geringste stooten gevaar loopt van los en verstrooid te raeken; waerom ook, bij het afdrijven, een deskundig Stuurman aenhoudend in eenen, daer toe gemaekten, hoogen stoel staet, en de roeiërs geduurig seint, ten einde in het midden van het vaerwater te blijven en de ondiepe plaetsen te vermijden. Geduurende de reis worden aen alle voorbij vaerende tollen de daer toe staende Licenten betaeld, waervan de paspoorten, bij aenkomst, alhier behoorlijk worden afgegeven. Zoo dra het Vlot alhier op den zoogenaemden *Biesbosch* is aengekomen begint men met het afwerken of sloopen van hetzelve, en worden, naer maete het hout onder de hutten uit moet, dezelven van tijd tot tijd afgebroken; blijvende echter de Heeren-hut en keuken gewoonlijk staen tot al het hout is afgewerkt en gesorteërd, vermits de Eigenaers meest altoos hunne hut tot dien tijd, en somtijds langer, blijven bewoonen, terwijl de gemeene arbeiders reeds korte dagen na de aenkomst van het Vlot weder naer hunne onderscheidene woonplaetsen vertrekken. Het hout wordt bij de afwerking te gelijk geforteerd, in koppels bijéén geslagen, in soorten op den Biesbosch geschikt, en aldaer, genoegzaem dagelijks, bij gedeelten verkogt, zoo uit de hand als in de openbaere Veilingen, waervan 'er geregeld vier in een jaer, telkens twee agteréenvolgen-

gende dagen, binnen deze ſtad worden gehouden, en op welke de meeste Houthandelaers der Republiek als dan komen om te koopen. Verkogt zijnde, worden de Houtwaeren bij gedeelten verzonden naer de onderſcheidene ſteden en plaetſen; waer toe, zoo wel als tot het oppaſſen en verzorgen van het liggen blijvend hout, aenhoudend eene menigte manſchappen wordt verëischt, en waer door dus een aental arbeiders aen den kost komen en een geduurig beſtaen vinden; dewijl deze Houtwaeren het geheele jaer door zorgvuldig voorzien, en voor verdrijven en wegzinken moeten beveiligd worden. Zoo dat de handel van dit artikel van geen klein belang is voor deze ſtad, en dezelve niet minder nut dan voordeel verſchaft.

Behalven deze Houtwaeren is de handel hier ook vrij ſterk in zulken, die met ſchepen uit Noorwegen, en inzonderheid van de ſteden *Riga*, *Nerva*, *Memel*, *Fredrikshaven* en *Wijburg*, zoo gezaegd als ongezaegd, worden afgehaeld, en die dus te gelijk een Tak van Zeevaert en van Koophandel uitmaeken.

't Is deels ook hier aen, deels aen den bloei van andere alhier beſtaende Fabrieken en Trafieken, en voornaemlijk aen de ſteeds toenemende zucht der Ingezetenen voor Commercie en Navigatie toeteſchrijven, dat de Rheederij, ſind weinige Jaren, ſterk is toegenomen en zich vrij gelukkig tot andere Landen en Handeltakken heeft uitgebreid.

Jammer is het ondertusſchen, dat men aen eene ſtad, welks ligging uit en naer zee zo bijzonder gunſtig is; in welke de grootſte Kielen tot voor de Pakhuizen naderen, en losſen en laden kunnen; en alwaer men zo veele bouw-materialien als bij

de hand vind, geene Landswerf ziet aengelegd, welk veele nijvere handen nog meer werks en den Lande geen klein nut zou kunnen geeven.

Men bediend zich hier van het Amſterdamsch *Gewigt*.

722 Voet aldaer, is gelijk met 828 Rijnlandſche Maet.

Een Last heeft hier 24 Zakken, 8 Zakken maken een Hoed, 4 Achtendeelen een Zak.

GOUDA.

Gelegen aen de *Gouwe*, ter plaetze, waer dezelve in den *Yſel* loopt. Haer voornaemſte Neringen zijn het maken van Tabakspijpen, die in allerleije ſoorten, de geheele waereld door verzonden worden; het hekelen van Vlas, het ſpinnen van Garen, en het maken van Touwwerk; het bakken van Steen, want even buiten de Stad, aen den Vloed den *Yſel*, zijn vele Steenovens of Steenbakkerijen. Ook word 'er goed Bier gebrouwen. Vele Goederen uit Engeland komende, worden over deze Plaets naer Amſterdam verzonden.

28 Zakken maken hier een Last, 32 Schepels is een Hoed, 3 Schepels zijn een Zak.

HOORN.

Gelegen in *Noordholland*, aen de *Zuiderzee*, en aldaer met eene groote Haven voorzien, alwaer veel Schepen plagten te liggen, en groote Handel ter Zee gedreven werd, dat vrij wat verminderd is. Echter wonen 'er nog vele Kooplieden en Aſſuradeurs, die hunnen Handel nu meest over *Amſterdam* drijven.

De

De grootſte Negotie beſtaet er thans in Kaes, waer van hier de groote ſtapel is, en alle Donderdagen des voormiddags Markt van gehouden word; zoo dat men bijkans zeggen kan, dat deze Stad geheel *Europa* van Kaes voorziet. Alhier is ook eene Stads Waeg.

Om een denkbeeld te geven van hoe veel belang de handel in Kaas is, zullen wij hier laten volgen een lijst van de quantiteit, die 'er van dezelve, in zeven jaren tijds, op de markten van Alkmaar, Hoorn en Purmerend gewogen zijn.

Jaren	Alkmaar		Hoorn		Purmerend
1763—	5147400	Ponden	4318545	——	2278353
1764—	5854370	——	4812035	——	2617243
1765—	6058622	——	4695590	——	2857034
1766—	6818777	——	5315921	——	2933360
1767—	6914234	——	5314355	——	3024453
1768—	7270640	——	5634165	——	3167251
1769—	6352188	——	5106342	——	2485419
	44416231		35196953		19363113

Dus zijn 'er in *zeven jaren*, op die drie Markten, bijna *negen en negentig Millioenen* ponden Kaas gewogen.

De Oostindiſche Compagnie heeft in deze Stad mede eene Kamer, alwaer de Goederen tweemael des Jaers verkocht worden. De betaling voor dezelven moet te Amſterdam in Banco geſchieden.

Het Last word alhier verdeeld in 22 Mudden van 2 Zak, en dezen van 2 Schepels ieder, die wederom elk 4 Taakels inhouden.

ENKHUIZEN.

Omtrent 3 uuren van *Hoorn* gelegen, aen de *Zuiderzee*, en met eene goede Haven voorzien. De *Oostindiſche* Compagnie heeft hier ook eene Kamer, in welke een gedeelte harer Goederen tweemael in 't Jaer verkocht word; geſchiedende de betaling derzelven in de Bank van *Amſterdam*.

Aldaer plagt voor dezen mede groote handel ter Zee gedreven te worden; doch tegenwoordig is 'er niet veel meer overgebleven, als de *Haringvisſcherij*, waer van alhier de ſtapel is, en welke naer alle Gewesten verzonden worden.

Aenmerkelijk zijn de Aenteekeningen, aengaende den bloeijenden ſtaet van de *Haringvisſcherije* in *Holland*, en zonderling te *Enkhuizen*, van den naeuwkeurigen *Mr. Meyndert Semeyns*, der beiden Rechten Doctor, in zijne Geboorteſtad *Enkhuizen*, voor omtrend 150 Jaren ontworpen, zeggende: Dat de *Haringen* eerst gevonden en gevangen zijn, in den Jare 1163, onder de Regeringe van Graef *Floris III*, langs de Zeekusten van *Holland*, *Zeeland* en *Vriesland*; dat zij zich omtrent den *Briel* 't eerſte hebben geopenbaerd; alwaer die van *Zierikzee* de eerſte Vangers, en die van *Bierylict* de eerſte kakers derzelven zijn bevonden; 't welk beide die van *Enkhuizen* niet alleen hebben gevolgd, maer ook, boven dezelve zoo veel daer bij gedaen, dat zij alleen een Wapen van drie *Haringen* hebben bekomen en behouden. Dat Graef *Maximiliaen* haer ook met de vrijheid en eigendom der Zee, eene mijl waters lang en breed om de Stad heeft begiftigd; ja dat God zelf haer zoodanig heeft geplaetst, datze van de Haringen

zelfs

zelfs worden gezocht; die op hunne kust in zulk eene meenigte gevangen worden, datze der Stad *Enkhuizen*, tot een geduurige Markt en ſtapel verſtrekken; zoo dat onder *Enkhuizen* alleen, bijna de helft meer Buizen, als onder alle de andere Steden te ſamen ſorteerden; behalven nog wel 170 Schepen, die duizenden van Lasten Haring binnen de Zeegaten van *Texel* alleen viſſchen. Dat de *Groote Viſſcherij*, volgens vele Plakkaten van de Heeren Staten van *Holland*, eene bepaelde Viſſcherij oeffend, van *St. Jan* tot *St. Jakob* omtrent *Hitland*, *Fayrhil* en *Boekenes;* van *St. Jakob* tot *Kruisdag* omtrent *Boekenes* of *Sevenjot;* en van *Kruisdag* tot *St. Catharina* in 't *Diepwater*, omtrent ten Oosten van *Yarmouth.* Dat de Haring aldaer gevangen word, alleen met Netten en zonder Aes; al'zoo dezelve, tegen de natuur van andere Viſſchen, zijn voedſel neemt van 't water. Datze in geene andere Zeen en Wateren in de Wereld gevonden, en van de *Hollanders* alleen, met meer dan 700 groote en kostelijke Haringſchepen gevangen worden, die met nog meerder en kostelijker uitreedingen toebereid worden: vermits een Schip van 16 lasten, voor een Jaer, en drie reizen uitgerust zijnde, het Schip met zijn opſtaende Want op *f* 3150:- en de uitreedinge *f* 4380:- gerekend wordende, meer dan *f* 7500:- kost; zonder dat 'er voor het tweede Jaer iets over blijſt, als het bloote Schip, zoodanig verſleten, en zulke reparatiën noodig hebbende, dat de Intresten der Gelden, *avantuuren* der Zee en gevaer voor Zeeroovers, gerekend zijnde, weinig of niets zal overſchieten. Dat, na den tijd van de Groote Viſſcherije, die van *Enkhuizen* tuſſchen de 4 en 500, en die van de *Maes*

tusſchen de 2 en 300 Haringſchepen opleggen; maer dat die van *Enkhuizen* alleen, nog met 170 andere Schepen, van 7 en 8 lasten, met bijzondere en ook kostelijke Gereedſchappen, binnen Gaets omtrent hunne Stad Visſchen. Waer uit de Welvaert der *Hollandſche* Ingezetenen, voortkomende uit de groote en kleine Visſcherije, klaer begrepen word; gemerkt door de zware kosten van 't bouwen van veelerleije Schepen, 't bekostigen van derzelver behoeften en uitrustingen, aen Ankers, Touwen, Netten, Zout en Tonnen, Volkshuur en Mondbehoeften van 't Scheepsvolk, ook den Arbeid van zoo veel Ambachtsvolk, als daer mede de kost wind; waer van de Netten alleen eene Tonne Gouds des Jaers beloopen, en meer dan honderd duizend Menſchen, die tot anderen arbeid onbekwaem zijn, aen het werk gehouden en gevoed, ook door het huuren van Scheepsvolk, duizenden van Huisgezinnen onderhouden worden. Dat God *Holland*, bij zulk eene uitmuntendheid, met de Nering van den Haring zegend, dat geene Natie der Wereld diergelijken ondervind, waer van hij ten voorbeelde aenhaeld, dat de *Engelſchen*, (ſchoon de Haring op hunne eigen kusten gevangen was, en zij met de *Hollanders* te gelijk en op eene plaets hadden gevischt,) met deze te *Dantzig* te gelijk ter markt gebragt zijnde, het de twee laetſte Jaeren gebeurd was, dat die van de *Hollanders*, goed, en de hunne, in tegendeel, tot de laetſte Ton incluis, kwaed bevonden was. Waerom de Heeren Staten van *Holland*, dezelve Nering van de *Haringvisſcherije* te regt noemden: *de Hoofdnering, Welvaert, en principaelſte Mijn dezer Landen.*

Dat

Dat onzer Landgenooten meerdere zegen uit hunne meerdere bekwaemheid in het kaken en zouten ontſtaen is, zal geen mensch van gezonde harsſenen tegenſpreken; en dat die oude zegen merkelijk geweken is, weet ieder, die niet geheel onkundig is van den ſtaet der Visſcherijë.

In het Jaer 1782 is alhier eene Maatſchappij van Vischvangst, Koopvaerdij en Negotie opgerigt.

AMERSFOORT.

Eene Stad in 't Oosterdeel van 't Sticht van *Utrecht*, aen 't Riviertje de *Eem*, niet verre van de grenzen van Gelderland. Het Land hier rondom is vrij vruchtbaer. Men krijgt van hier *Tabak*, waer van de aenkweeking, ſedert de Engelſche onlusten met de *Amerikanen*, ongelooflijk is toegenomen; *Bombazijnen*, *Dimetten*, en andere Stoffen.

De Voerlieden uit Duitschland komende, of derwaert willende, houden gemeenlijk alhier hun verblijf, alzoo hun de Goederen van Amſterdam met Beurtſchepen, die dagelijks varen, worden toegezonden.

Het Last alhier houd 64 Schepels.

WEESP.

Omtrent twee uuren van Amſterdam, aen de Rivier de *Vecht* gelegen, die een half uur van daer, te *Muiden* in de Zuiderzee loopt. Hier word jaerlijks veel *Korenbrandewijn* of *Moutwijn* geſtookt, dat thans genoegzaem de eenige tak van beſtaen der Inwoneren uitmaekt. Hier wor-

worden duizenden van Varkens gemest, die men vervolgens naer *Braband* en andere oorden verzend. Omtrent deze Stad, uit den *Vegtſtroom* moeten alle Brouwerijen, Suikerraffinaderijen, Verwerijen en andere Fabrijken te Amſterdam, haer zoet water met ſchuiten laten halen; dat, bij wintertijd, wanneer het lang beſloten water is, ſomtijds niet zonder groote kosten geſchieden kan.

SAERDAM.

Zijnde dit de eigenlijke naem van dit Dorp, dat ook wel *Zaendam* of *Saaneredam* genoemd word, en een der ſchoonſten en rijkſten van geheel Nederland is, ontleend deszelfs naem van de Rivier de *Zaen*, en den Dam, die 'er in 't Jaer 1396 tegen gelegd, en met twee ſluizen voorzien is. Het word in *Oost-* en *Westzaendam* onderſcheiden. De ondergang van het *oude Zaenden*, waer van dit Dorp waerſchijnlijk een gedeelte uitmaekt, veroorzaekt door den oorlog en de overſtroomingen, heeft Saerdam van tijd tot tijd doen aengroeijen. „ Al vroeg had het „ ſterke Scheepvaert en Handel met de *Amſter-* „ *dammers*, *Haerlemmers*, *Wormers* en *Aſſende-* „ *laers*, om dat zij 'er zeer toe gelegen lag. „ Al vroeg was haere Visſcherij, Schepenbreeu- „ wing, Bleekerij, Handel in Wijn, Bier en „ Granen, haere *Negotie* op de Oostzee en 't „ Noorden, en haer ijver en naerſtigheid alom „ bekend; dit alles wies merkelijk aen, toen de „ Landen tusſchen Medenblik en Enkhuizen, „ Zee wierden, door den hoogen vloed van de „ jaren 1398 en 1399. De Negotie van Zaen- „ dam is, behalven op de omliggende Plaetzen

„ en

„ en Binnenlanden, zeer groot op *Dantzig*,
„ *Koningsbergen*, *Hamburg* enz., op Duitsland,
„ Noorwegen, Zweden, Rusland en andere
„ Gewesten, en is in 't algemeen zeer magtig
„ en uitgebreid. Haer *Graen-* en *Zaedhandel*,
„ die reeds in 1537 zeer bloeijend was, heeft
„ veel aenziens, en toond deszelfs luister in
„ eene meenigte van Pakhuizen, Olij- en Pel-
„ molens, aen de *Zaen* en elders, welke Mo-
„ lens wel een getal van 225 maken, en bij
„ de 3000 Menschen den kost geven; ieder
„ Olijmolen slaet omtrent 115 of 125 lasten
„ Olijzaed, en de Olij hier van komende is
„ ook een voornaem gedeelte van deszelfs Koop-
„ handel en Welvaert. De *Houthandel* is 'er
„ zoo in 't groot en klein, ter verzending,
„ voor de Scheepsbouw en de Molenmakerij
„ enz. mede van veel belang, schoon van zeer
„ geringe beginselen opgekomen; en Vader
„ LEEGWATER getuigd, dat men 'er even voor
„ zijnen tijd, maer drie Houtkoopers had,
„ schoon 'er echter kort daer na wel twintig
„ Molens stonden, in de Molenbuurt en naer
„ 't Westzanerveld toe, mitsgaders een goed
„ getal Houtwerven en Lootzen, in 't Kattegat
„ en aen de Nieuwehaven, en het later getal
„ is eene klare blijk van den aengroei des Hout-
„ handels, hier ter plaetze. De *Scheepsbouw*
„ heeft hier ook zeer veel beweging, wijl die
„ werk verschaft aen eene meenigte andere
„ *Fabrijken* en Handwerken, en aen verscheiden
„ Lijnbanen, inzonderheid in het Voor- en
„ Najaer, en bij het vertrekken der Groen-
„ lands- en Straet Davis visschers. Eertijds was
„ deze Trafijk in een zeer geringen toestand,
„ zoo dat men, om groote Schepen toe te stel-

„ len,

„ len, de Timmerlieden van de *Rijp* of uit
„ Haerlem ontbieden moest: want aldaer en te
„ Akerſloot, Enkhuizen en Edam, werd dat
„ toen het meeste geoeffend. Naderhand ech-
„ ter groeide deze *affaire* met kracht, en het
„ getal der Scheeptimmerwerven wiesch wel
„ haest tot 20, 30, ja tot 65 aen. Thans ech-
„ ter is de Scheepbouw hier wederom zoo ſterk
„ in het afnemen, als zij toegenomen was,
„ waer veel toe bijbrengt het oprichten van
„ Timmerwerven in Landen, alwaer men oud-
„ tijds geene Schepen bouwde. Na den bui-
„ tenlandſchen Handel, de Graen- en Zaedne-
„ ring, de Houtkoopmanſchap en Scheepbouw,
„ volgd de zoo beroemde *Papiermakerij;* eene
„ Kunst uit *Gelderland* oorſpronklijk, en ſedert
„ 1672, in dit Dorp geoeffend, zijnde mede
„ een voorname tak van deszelfs welvaert. Men
„ vind uitgerekend, dat daer omſtreeks alleen,
„ jaerlijks bij de 100 duizend Riemen wit Pa-
„ pier, behalven het graeuwe en blaeuwe *gefa-*
„ *briceerd* worden, waer toe over de 30 Molens
„ in gebruik zijn. Het graeuw en bastaertgraeuw
„ Papier word hier wel 't meest gemaekt. Al-
„ hier zijn ook verſcheiden *Traenkokerijen*, door
„ dien men 'er jaerlijks ſterk in de Walvisch-
„ vangst reed, en de Traen hier van komende,
„ zoo voor eigen rekening, als voor die van
„ anderen, kookt en opſlaet. Voor 't overige
„ zijn hier vele *Stijffelmakerijen*, *Lijmzieders*,
„ *Grutters* en allerlei Werklieden en Kunste-
„ naers; als ook veel *Vol-*, *Verw-*, *Run-*, *Ta-*
„ *bak-*, *Snuif*, *Loodwit*, *Schulpzand-* en *Hennip-*
„ *klopmolens*, en andere Fabrijken, die het Dorp
„ en alle de Inwoners rijk, arbeidzaem, en vol
„ ijvers maken. De Reederij van 't Zeildoek

„ is

„ is 'er thans van genoegzaem geen belang;
„ vele andere kostwinningen kwijnen 'er ook,
„ gelijk het bevrachten en te vrachtvaren aldaer
„ thans ook meest gedaen heeft, zoo wel als
„ de Laken-, Speçerijen-, Hennip- en Potasch-
„ handel, die 'er mede zieltoogd. Wat hunne
„ Zeevaert betreft, die aen hunnen Handel ver-
„ knogt was, deze bloeide weleer in groot ver-
„ mogen, en *Willem Hoofd*, een rijk Reeder
„ en Schipper, bevoer reeds voor de Inlandſche
„ beroerten, met zijne vijf Zonen, die elk een
„ ſchip van 200 tot 300 lasten onder zich
„ hadden, trots al wat Zee bouwde, dat woeste
„ Element. Hij reedde in meer dan 30 Vaer-
„ tuigen, waer onder 9 met groote Goederen,
„ en de rest met Paling enz. die op London
„ voeren, alles in- en uitruilende tegen Kasſen,
„ Kisten, Stoelen, en ander Huisraed, noemen-
„ de die Schepen *Buiters*, waer van nog bij
„ ons bewaerd word het woord *Ruilebuiters*,
„ dat is *Trokkeerders*, *Mangelaers*. In latere tij-
„ den, wanneer de Zaendammer Schepen nu
„ meest door de *Engelſchen* vernield waren, be-
„ gonnen zij met *Buizen* en *Krabſchuiten* ten
„ Haring te varen, die zij weder te ſcheep ver-
„ voerden naer *Bremen*, *Embderland*, en 't *Hol-*
„ *ſteinſche*, daer voor terug brengende Granen,
„ Hennip, Vlas, Balken, Planken, en andere
„ Oosterſche en Noordſche Waren. Zij zijn de
„ eerſten, die de Vaert op *Archangel* onderno-
„ men hebben, en malkander gedurig aenmoe-
„ digende, zijn zij eindelijk ten opzigte van de
„ Zeevaert, alleraenzienlijkst geworden, en de
„ groote en kleine Visſcherij, allerhande Koop-
„ vaerdij, en 't vervrachten en verhuren van
„ Schepen, is hier, indien ergens, zeer welva-
„ rend."

„ rend." De *Sardammers* zijn gewoon, tot voortzetting van hunnen Koophandel, alle weken, doorgaens 's Maendags, Woensdags en Vrijdags, te *Amſterdam* te komen, en de beurs bij te wonen.

GRAFT.

Dit Dorp, 't welk eertijds veel grooter was, is tegenwoordig nog vrij welvarende, in allerleije Negotie, Reederijen en Visſcherijen, voornamelijk van de Haringvangst. Deszelfs Inwoners generen zich veel met Netten breijen en Kanefas te weven; als ook met de Kaeskooperije.

Graft is de moeder en oorſprong van de *Rijp*, en van ouds af met het zelve één Dorp geweest, als liggende aen en onder den anderen; tot dat zij in den jare 1605, van malkander geſcheiden, en tot twee Dorpen geworden zijn.

RYP.

Allengskens uit geringe beginſelen, tot eene grootheid geklommen, heeft de *Rijp* van binnen de gedaente van eene Stad gekregen, en word als zoodanig door Vreemdelingen met bewondering beſchouwd. Het grenst ten Oosten aen den *Beemſter*, en ten Noorden aen de *Schermer*. Men vind 'er een ſchoone *Kerk*, goed *Raedhuis*, en *Waeg*, en het is alom betimmerd met fraeije Burgerhuizen en Pakhuizen. Eene vreeslijke brand en andere wederwaerdigheden, hebben veel van deszelfs ouden luiſter benomen.

Men vind 'er vele Kooplieden in *Hennip*, *Kaes*, *Granen* en *Zaden*. De beide Visſcherijen,

en

en de Neringen hier aen verknogt, maken alhier ook een tak des Handels uit. De Weverijen zijn 'er mede niet van de minſte. Men heeft 'er ook Scheepstimmerwerven, Hekelarijen, Kuiperswinkel en Groffmederijen.

BROEK.

Een der netſte, zindelijkſte, vermaeklijkſte, en rijkſte Dorpen van geheel *Holland*, gelegen in *Waterland*, tusſchen *Buikſloot* en *Monnikkendam*. Deszelfs Inwoners zijn ſchrander en arbeidzaem. Zij drijven grooten Handel, doch doen dien meest te Amſterdam, werwaert zij driemael des weeks met de ſchuit vertrekken. Hunne voornaemſte *Negotie* plagt op de Oostzee, en naer *Dantzig* en *Koningsbergen* te zijn; zij zonden zelfs al vroeg hunne Jongelingen naer die Steden, om 'er Handel te drijven, en zich in de kennis der Negotie te oeffenen: het eerſte is merkelijk verminderd, en het laetſte vind bijna in 't geheel geen plaets meer. Zelden dreven de Inwoners van Broek ieder afzonderlijk hunnen Handel, maer vormden zich gemeenlijk in Maetſchappijen en Vennootſchappen: dit ſterkte hun credit, waer toe niet weinig toebragt, dat zij, hoe gretig ook naer winst, zich in den jare 1720, met de bubbelorkanen niet bemoeid hebben, ſchoon hun zulks door die geenen, welken eene Maetſchappij van Asſurantie te Amſterdam poogden op te richten, werd nagegeven; vermits men door de *ſtille Compagnie* niet anders moet verſtaen, als de magtige Maetſchappijen, die ſedert eene menigte van jaren onderling onder hun beſtaen hadden. Voorts geneerd men zich te *Broek* met

allerleije Ambachten en Burgerneringen. Men zegt gemeenlijk dat hier *alles leeft en bezig is, waer door 'er vele rijken, en maer zeer weinig armen gevonden worden.*

MEDENBLIK.

„ De eerſte Stad van *Weſtfriesland* en *Hol-*
„ *lands Noorderdeel*, gelegen tuſſchen *Enkhuizen*
„ en *Winkel*, en dat voor dezen aen een ſcheep-
„ rijke Rivier *Medemelakka*, waer van thans
„ geene teekens meer te vinden zijn, gelegen
„ was. Zij heeft een tamelijken bloei, is vrij
„ wel bebouwd en bevolkt: zij is door onge-
„ looflijke zware Dijken tegen de woede der
„ Zee met ongemeene kosten beſchut, en aen
„ 't kasteel of ſlot, zijn verſcheide nieuwe ver-
„ grootingen, treflijke Haven, en ruime Scheep-
„ timmerwerven gemaekt. Zij leeft bij den Vee-
„ en Zuivelhandel, heeft nog al eenige Reede-
„ rijen, en beſtaet bij de Zeevaert en Scheeps-
„ bouw, die 'er nog al gekweekt word. Hier
„ is ook wel eer een *Oesterput* aengelegd, doch
„ de *Oesterbank* is meest te niet."

Alle Schepen, die in de Haven komen om tij te ſtoppen, of op goeden wind te wagten, zijn vrij van 't *Havengeld.*

In het Jaar 1783, werd aan deze Stad toegeſtaan eene Loterij opterigten, waar van het geld tot het verdiepen van de Haven en het bekwaam maken van dezelve tot het bergen van groote Schepen zoude beſteed worden, doch deze Loterij niet vol gerakende, werd 'er door de Staten eene ſomme van 80000 gulden, ten dien einde, ingewilligd.

TEXEL

TEXEL.

Het voornaemſte der Noordhollandſche Eilanden: het word door het *Marsdiep* van *Holland* afgeſcheiden, en ligt niet verre van deszelfs noordelijkſten uithoek, in de *Noordzee*, aen den mond der *Zuiderzee*. Wij beſchouwen het zelve in 't bijzonder als eene ongemeene groote Reede, de voornaemſte der Hollandſche Zeegaten; en het aental Schepen, dat jaerlijks hier inkomt en uitgaet, ware ongelooflijk, zoo men niet dagelijks daer van, in de voornaemſte Koopſteden van ons gemeenebest, lijsten bekwam, bekend onder den naem van *Texelſche Lijst*. Hier is ook eene zeer veilige plaets, alwaer de Schepen bekwame *winterlaeg* kunnen houden, genaemd *Agter de Horst*.

De Schippers van den Burg en het Oude Schild hebben, van de Heeren Staten van Holland en Westfriesland, Octrooij verkregen om op het eiland Texel, even beoosten het oude Schild, bij het groot Wierhoofd, eene Haven aan te leggen, waar bij, onder andere inkomſten, is toegeſtaan, dat zij van elken Koopvaarder, zonder onderſcheid van welke Negotie of Compagnieſchap, uit Texel vertrekkende, eens in het jaar, 8 penningen per Last mogen vorderen, als mede op gemelde Haven 45000 guldens opnemen. Het verzoekſchrift, op welk dit Octrooij verleend is, kan men vinden in de Nederl. Jaarboeken voor de maand October 1778.

Dit Eiland is vruchtbaer in Bouw-, Wei- en Hooiland; de Kaes, die alhier gemaekt word is te over bekend en word alomme verzonden. De Schapenteelt munt hier bij uitſtek uit, men begroot het getal op meer dan twintig duizend:

't is onnoodig te zeggen, dat de wol dier dieren den Ingezetenen veel voordeels verſchaft. De Oesters worden hier in meenigte gevangen, weshalven men 'er vele Oesterputten vind. Voorts geneerd men 'er zich met de Zeevaert, Visſcherij en het Lootzen. Wollen- en Linnenweverijen bloeijen 'er ook redelijk wel, benevens de Burgerneringen.

PETTEN.

Een zeer bloeijend Dorp. Meest beroemd door deszelfs Oesterputten. De Ingezetenen beſtaen 'er ook van de Zeevaert, en het Lootzen van Schepen.

WORKOM.

Drijft tamelijk veel Handel, bijzonderlijk met *Enkhuizen*, *Amſterdam* en *Friesland*. Velen der Inwoners zijn Zeelieden en Visſchers. In den Jare 1747, werd hier omſtreeks zoo veel Ael en Paling gevangen, dat men een Schip met 12 of 13 duizend ponden beladen, naer *London* zond, om aldaer verkocht te worden.

KUILENBURG.

Dit is eene Gelderſche Stad, gelegen aen de Lek. Zij heeft het recht om *vrij geleide* te geven aen hun, die ongelukkig eene *bankbreuk* hebben moeten maken, of op dezelfde wijze zich aen andere uitſtappen hebben ſchuldig gemaekt. Het veel Fruit of Ooft, dat alhier omſtreeks gekweekt word, heeft aenleiding gegeven tot het aenleggen eener geregelde markt, al-

alwaer de Ventjagers en Kooplieden, voornamelijk van Karsſen en Pruimen, zonder eenigen Tol of Pasſagiegeld te betalen, voor eenen matigen prijs, zich van een ordenlijke waeg *Hollandsch* gewigt kunnen bedienen.

ZEELAND.

Het voornaemſte Eiland dezer Provintie is *Walcheren*, en van dit Eiland is *Middelburg* de Hoofdſtad. De Haven van deze Stad pleeg zeer goed te zijn, doch, door verloop der Stroomen, is zij voor groote Schepen, zoo als die van de O. I. Comp. van het gewone charter naeuwlijks bruikbaer. De Regering van Middelburg heeft in den Jare 1791 en 1792 groote onkosten tot verbetering daer van gedaen: zoo door de uitdieping van het Arnemuidſche gat of kanael, als door de uitbaggering van dat van Welzingen, waer van de uitkomst nog onzeker is. De Oostindiſche Maetſchappij heeft alhier ook eene Kamer, alwaer tweemael des jaers, op de gewone tijden, de goederen verkogt worden, waer van men de betaling in *grof Geld* doen moet. Het Collegie ter Admiraliteit in Zeeland houd deszelfs reſidentie in deze Stad, gelijk ook de andere hooge Collegien van Zeeland, als Gecommitteerde Raden dezer Provintie, de Rekenkamer van Zeeland, het Hof van Vlaenderen en het Collegie der Staten en Breede Geërfden van Walcheren.

In dit Eiland wascht de beste Tarw van ons geheel Gemeenebest, ook allerlei zaden, maer Mekrap en Vlas word thans in Walcheren weinig geteeld. Veel eer behooren onder de voortbrengſelen van den grond dezes Eilands genoemd

te worden de *Witte Boonen*, waer van jaerlijks eene zeer groote menigte, vooral naer Spanje, verzonden word. Deszelfs Inwoners zijn groote liefhebbers van de Zeevaert en Scheepsreederijen. In tijden van Oorlog worden in Zeeland de meeste Kapers uitgerust. De Zout- en Wijnhandel maekt nog een tak des Middelburgſchen Handels uit, ſchoon min bloeijend dan te voren.

VLISSINGEN, de vijfde in rang onder de Zeeuwſche Steden, dreef weleer een ſterken Handel op Duinkerken en Oſtende. Tans is zij zeer verminderd, zoo wel als den ſmokkelhandel op Engeland, die veel al direct uit de twee gemelde Steden gedreven word.

De Slavenhandel op de kust van Guinea, gelijk mede den Handel in Goud en Oliphantstanden, pleeg in Vliſſingen te bloeijen. De meeste Schepen tot dit, vooral eerstgemelde oogmerk uitgerust, ten Jare 1781 door de Engelſchen genomen of vernield zijnde, is deze Handel grootlijks verminderd.

VERE kan zich beroemen de veiligſte Reede van Zeeland te hebben, hier van daen zijn de eerſte geregelde Zeeuitrustingen ter dezer Stede geſchied, dewijl hare oude Heeren Admiralen der Nederlanden waren. De Zoutkeeten, hier voortijds te vinden, zijn al meer als voor twee eeuwen verdwenen. De groote voorrechten, die de Schotten hier genieten, belemmerd het voortzetten van den Koophandel door de Ingezetenen: kortom deze Stad is in groot verval en de Haringvaert, die hier, zoo wel als elders in Zeeland, pleeg te bloeijen, kreeg bij den afval van Spanje een knak, welke die voordeelige tak van welvaerd welhaest deet te gronde gaen.

GOES,

GOES, eene Stad op het Eiland *Zuidbeveland*. De Ingezetenen leven 'er van den Landbouw, de Meekrap en Zoutnering, en den Handel in Granen, die 'er zoo ſchoon als ergens gevonden worden, zijnde een allergezegendſte Oord. Voormaels plagt men te rekenen, dat 'er in de *Zoutpannen* aldaer Jaerlijks wel voor honderd duizend Guldens aen Zout wierd geraffineerd, dat echter thans zoo aenmerkelijk niet is. De toegang tot de Haven van Goes, door verandering der ſtroomen, zeer belemmerd wordende, is men tans ernſtig bezig aen het overwegen van twee onderſcheiden ontwerpen, om, door het graven van eene nieuwe haven, aen den welvaert van die Stad een nieuwen ſteun te geven.

ZIERIKZEE, de hoofdſtad van het Eiland Schouwen, is met eene zeer goede Haven voorzien. De Koophandel van deze Stad op de Middelandſche Zee en de bogt van Frankrijk pleeg voorheen zeer aenzienlijk te zijn, maer is tans in zeer groot verval. De Viſcherij van Cabeljaeuw, die versch en gezouten alhier word aengebragt en naer elders verzonden, mitsgaders de Handel in Oesters en Kreeften maken tans, behalven de Mee-Negotie, het voorname beſtaen der ingezetenen uit, ſchoon zij al mede aenmerkelijk verminderd zijn en een ongunſtig vooruitzigt opleveren.

Men rekend in deze Provintie bij *Ponden*, *Schellingen* en *Grooten Vlaemsch*. Een *Pond* is 20 Schellingen, en een *Schelling* 12 grooten Vlaemsch. De Rijksdaelers der Provintie, of *Zeeuwſche Rijksdaelers*, zijn aldaer gangbaer verklaerd voor drie en vijftig ſtuivers.

Het last te Middelburg houd in 42 Zakken en een Agtendeel: 2 Agtendeelen is een Zak. De Graenmaten te Vlisſingen, Vere, Zierikzee, Goes, enz. zijn meestendeel gelijk aen deze.

De *Krap-* of *Medenegotie* (waer van wij hier voren onder *Rotterdam* ſlechts kortelijk hebben geſproken;) moet billijk onder de Hoofdneringen dezer Provintie gerekend worden, vermits dezelve een grooten overvloed van dit Gewas uitleverd, en aen de naburige Provintien bezorgd; van waer dezelve tot verre buiten 's lands verzonden, en ook voor een groot gedeelte door de Verwers en Katoendrukkers gebruikt word.

De *Krappe* is eigenlijk de Bloem van de *Mede*, en de *Gemeene* zijn 'er de zemelen van; maer de *Onberoofde* is, gelijk dezelve gewaſſchen is, ongezuiverd, waer uit anders de *Krappe* en *Gemeene* worden gemaekt, ieder op zijn ſoort.

Nademael nu de Staten van *Zeeland* verſtaen hadden, door de meenigvuldige klagten, zoo wel van Kooplieden, als in 't bijzonder van de Laken- en Stoffenverwers, in *Holland* en elders, dat de *Gereede Mede*, 't zij van wat ſoort van goed het gereed mogte wezen, overal met zand was belast, zoo dat dikwils in 100 pond gewigt geen 75 pond goede Mede bevonden wierd; en bijzonder bij de Lakenverwers, die zoo veel quantiteit van Mede in hunne ketels, naer proportie van het goed dat zij Verwen moesten, deden als van te voren, en evenwel de Goederen de vereischte kleur niet konden geven. De reden daer van onderzoekende, bevond men het zand in meer dan gewone veelheid op den bodem van den ketel liggen, tot

groot

groot nadeel van de Verwers. En vermits deze vervalſching zeer begon door te breken, zoo hebben de Staten van *Zeeland* hier in voorzien, en in den Jare 1699 eene nadere Ampliatie op hunne voorgaende Plakkaten laten publiceren, betreffende het reeden der Meede; waer bij aen alle Magiſtraten, zoo in de Steden, als ten platten Lande in de Dorpen, alwaer ſtoven tot het reeden der Mede ſtonden, gelast en geordonneerd word, overal Keurmeesters tot het keuren van de gereede Mede aen te ſtellen; ten einde dezelve niet zoude mogen vervoerd worden, voor en aleer die door de Keurmeesters zij goedgekeurd, en met het Wapen van de Stad of het Dorp, wanneer die wel en behoorlijk is gereed, is beſtempeld, maer anders niet; op zekere groote *poene* en boeten daer op geſteld. Welke order ten eerſten voltrokken zijnde, heeft iedere Regering behoorlijke Keurmeesters aengeſteld, zijnde onder anderen te *Tholen* vijf daer toe gewettigd. Tot nader bericht, hebben wij dienstig gevonden, eene aenwijzing te laten volgen, van de belastinge der Gereede Mede, met de poenen en boeten volgens Plakkaet en de Ampliatie.

Krappen met 2 ℔ op 't honderd belast zijnde, is geen boete onderhevig; maer boven de 2 ℔ ten honderd belast, een boete van 5 ß Vls. van ieder Bael of Ton; met 4 ℔ ten honderd belast, eene boete van 10 ß Vls. Doch boven de 4 ℔ ten honderd belast, moeten de vier garnieren van de Balen afgeſneden, en van de Tonnen de kimmen afgekapt worden; vervallende de Preſentant daer en boven in eene boete van 20 ß Vls. op ieder Bael of Tonne, maer wanneer deze Krappen met 6 ℔ zand ten

honderd belast zijn, moeten de Balen of Tonnen door 't Gerecht verbrand worden.

De *Onberoofde*, bevonden wordende met 8 ℔ ten honderd belast te zijn, geene boete onderhevig. Boven 8 tot 12 ℔ ten honderd belast, een boete van 5 ß Vls., van iedere Bael of Ton. Boven 12 tot 16 ℔ ten honderd belast, eene boete van 10 ß Vls. Boven 16 tot 20 ℔ ten honderd belast, eene boete van 20 ß Vls. van iedere Bael of Ton; en boven dien moeten van de Balen de vier garnieren afgesneden, en van de Tonnen de kimmen afgekapt worden. Boven de 20 tot 25 ℔ ten honderd belast zijnde, moeten de Balen of Tonnen verbrand worden.

De *Gemeene*, bevonden wordende met 12 ℔ ten honderd belast te wezen, geene boete; maer boven de 12 tot 16 ℔ ten honderd belast, eene boete van 5 ß Vls. van ieder Bael of Ton. Boven de 16 tot 20 ℔ ten honderd belast, eene boete van 10 ß Vls.; en boven de 20 tot 25 ℔ ten honderd belast, moeten de vier garnieren van de Balen afgesneden, of de kimmen van de Tonnen afgekapt worden; en boven dien vervalt de Presentant in eene boete van 20 ß Vls. van iedere Bael of Ton. Boven de 25 tot 30 ℔ ten honderd belast, moeten de Balen of Tonnen verbrand worden, gelijk hier voren gezegd is. Wanneer van de Balen of Vaten boeten moet betaeld worden, mogen dezelve ook met geen merk gemerkt worden.

Omtrend het *Keuren* en *Wasschen* van de *gereede Mede*, word de volgende orde gevolgd. De Presentant, zijn gereede Mede begerende gekeurd te hebben, moet dezelve aen en voor het Keurhuis laten brengen, en de Keurmeesters tot het keuren verzoeken; die dan door hun-

hunnen Knaep, de Balen of Tonnen, op twee plaetzen laten ſteken of boren, en zulks in preſentie, ten minſten van twee Keurmeesters, liggende de geſtokene of geboorde Mede aenſtonds op een effen zwart plankjen, daer toe gemaekt, en brengen ze dus op 't Keurhuis, om door de lucht niet beloopen te worden. Alsdan word ze gekeurd, om te zien, of deze Mede niet is misreed, verbrand, tweepakkig, of te veel met zand belast: ook word, volgens Plakkaet, de Mede ordinaris geproefd, tot het uitvinden van de belasting met zand; en wanneer bevonden word, dat de Mede te zeer kraekt, word ten eerſten door de Knapen $\frac{1}{4}$ ℔ uit de Balen of Tonnen, van welke men agterdocht heeft, gehaeld en gewasſchen; alsdan het zand, 't welke daer in word bevonden, op het vuur, in een bekken, waer in de Mede is gewasſchen, wel gedroogd, en 't zand in een klein fijn ſchaeltjen gewogen; waer uit de belasting ten honderd aenſtonds kan gecalculeerd worden; of men kan dezelve in zekere Tafelen, daer op gerekend, nazien.

De Wasſching, van de belastinge der Mede met Aerde, in het Plakkaet gemeld, is niet practicabel; doch wanneer men wil weten, hoe veel ℔ de Mede met Aerde is belast, zoo moet men naer de ſtove bij den ast gaen, daer de Mede gedroogd word, en vragen aen den Drooger: wiens Mede daer op ligt? Dit verſtaen hebbende, neem een van de gedroogde kluiten uit de Mede, doet die in een papier, op datze niet nat worde, en weeg dan, bij exempel 2 lood Aerde van die kluit, wasch dezelve, droog het zand wel, en weeg het net; dan kunt gij ten eerſten bevinden, hoe veel Aerde dat deze

kluit

kluit heeft verloren. Bij voorbeeldt, wanneer gij bevind, dat van deze 2 lood of 16 klein Aerde, noch 4 klein zand over is, zoo blijkt, dat gij $\frac{3}{4}$ of 12 kleine Aerde verloren hebt, of Vet, dat van het zand is afgedreven. Wanneer nu de Mede gekeurd moet worden, die toen op den ast heeft gelegen, zoo neemt $\frac{1}{4}$ ℔ Mede uit de Vaten of Tonnen, en wasch dat; en wanneer gij bevind, dat uit dit $\frac{1}{4}$ ℔ of 64 klein, gewasschen zijnde, het zand 12 klein weegd, zoo reken het verlies volgens den Regel van drieën, stellende 2 lood of 16 klein, verliezen 12 klein, hoe veel verliezen 12 klein? Facit: 6 klein Aerde. Dit bij de 12 klein, uit het $\frac{1}{4}$ ℔ gewasschen, gedaen zijnde, komt te samen 21 klein, of 2 lood, en 5 klein Aerde; bedragende eene belasting van 33 ℔ ten honderd; of anders met de 12 klein Zand maer $18\frac{3}{4}$ ℔ ten 100 belasting; gelijk ook in de Tafels daer toe kan nagezien worden. Doch dit heeft alleen plaets in de Onberoofde, om redenen als in den beginne dezes is gezegd, en niet in de Krappe, of Gemeene.

Om zonder Tafel de belasting van gereede Mede te kunnen weten, als men $\frac{1}{4}$ ℔ daer van gewasschen heeft, daer toe diend de Verklaringe dezer Gewigten.

[32] Dit Gewigt, daer 32 op staet, weegt 2 loot 4 klein $19\frac{3}{5}$ Aes, en dan is de 100 ℔ Mede belast met 32 ℔ netto.

[16] Dit Wigtjen, daer 16 op staet, weegt 1 loot 2 klein $9\frac{3}{5}$ Aes, en de 100 ℔ is belast met 16 ℔ netto.

Dit

Dit Wigtjen, daer 8 op ſtaet, weegt 5 klein $4\frac{4}{5}$ Aes, en de 100 ℔ is belast met 8 ℔ netto.

Dit Wigtjen, daer 4 op ſtaet, weegt 2 klein $22\frac{2}{5}$ Aes, en de 100 ℔ is belast met 4 ℔ netto.

Dit Wigtjen weegt 1 klein $11\frac{1}{5}$ Aes en de 100 ℔ is met 2 ℔ netto belast.

Dit weegt $25\frac{3}{5}$ Aes, en is belast de 100 ℔ met een ℔ netto.

Dit weegt $12\frac{4}{5}$ Aes, belastende $\frac{1}{2}$ ℔ netto de 100 ℔.

Dit weegt $6\frac{2}{5}$ Aes, zijnde de 100 ℔ met $\frac{1}{4}$ ℔ belast.

Hier door kan men alle belasting uitvinden, zonder een nadere Tafel te gebruiken.

Tot Waerſchuwinge van de geintresſeerden in de Mee-Negotie, diend verder: Dat ſommige baetzuchtigen bedacht hebben, de Mede te vervalſchen, en te belasten, zonder dat het de Keurmeesters mogten uitvinden. Hier toe gebruikten zij zekere roode *Brabandſche* Aerde, die zij bij nacht met booten en ſchuiten lieten halen. Deze aerde bij den Keurmeester *P. Servaes* gewasſchen zijnde, heeft hij bevonden dezelve zoo vet te zijn, dat hij naeuwelijks $\frac{1}{3}$ Zand in 't wasſchen behield, en $\frac{2}{3}$ was afgedreven. Het zand is zeer fijn, en mooi rood, gelijk de Mede; als ook het vet, dat daer afdrijft, zoo dat men de Mede niet alleen daer mede belast, maer

maer ook mooi kan maken. Maer zoo men aerde in de Mede deed, daer de Mede ordinaris in groeid, belast de Mede wel, maer maektze bruin, en in het wasschen drijft naeuwelijks de helft van 't vet af; maer hoe schraeler land, hoe meerder zand. De Aerde bestaet uit zand en vet, want geen aerde is zonder zand, maer daer is wel zand zonder vet; die kan daerom geen aerde genoemd worden, en daer in kunnen geene vruchten groeijen, om dat 'er geen vet om het zand is; gelijk wel in de Landen van *Zeeland* en elders, die aldus van Nature zijn.

De groote winsten, die deze Handel eertijds gaf, hebben bijkans alle Volken aengezet, om ook Meekrappen te planten, zoo dat die thans zelf in deze Landen uit Duitschland en den Paltz in groote meenigte aengevoerd en van hier naer elders verzonden word.

TWINTIGSTE KAPITTEL.

Van den Handel op Rusland.

Na dat den Hollanderen in den Jare 1598, de Handel op Spanje verboden was, begon men dien op Rusland te ondernemen. Den 28 Maert 1616, schreven Burgemeesters van Amsterdam eenen brief aen den Grootvorst van Rusland, echter werd 'er niet voor in het Jaer 1631, van wegen onzen Staet een verdrag van Koophandel met de Regering van dat Rijk gesloten, bij het welk alleen eene bepaelde vrijheid tot het koopen en uitvoeren van Granen werd gegeven, gee-

geene eigenlijke overeenkomst van Scheepvaert heeft 'er tusſchen onzen Staet en Rusland plaets; Czaar Peter de eerſte heeft in den Jare 1715 voorſlagen hier toe gedaen, doch 'er is nimmer iet uit geworden, intusſchen werd die Handel ſterk gedreven, en bepaelde zich aenvanklijk meest tot *Archangel;* doch ſedert het ſtichten van *Petersburg*, is zulks merklijk afgenomen.

Dit Rijk van Rusland, het welk voor het grootſte van alle Rijken op den aerdbodem gehouden word, bezit in zich zelven alles wat een volk tot levensonderhoud en oorlogsbehoeften noodig heeft en de overvloed, welke het jaerlijks aen andere volkeren verkoopt, is verbazend en dees uitvoer kan nog aanmerklijk vermeerderen, naer mate van de toenemende bevolking en meerderen landbouw, welke ook nog, door vereeniging van rivieren en waterleidingen, gemaklijker kan gemaekt worden: ook moet de invoer van allerlei waren noodwendig van tijd tot tijd toenemen, gemerkt zulks door bevolking, beſchaeftheid en weelde ten ſterkſte bevorderd word.

Rusland is derhalven voor een handeldrijvend volk, gelijk het onze van het grootſte belang, te meer daer wij deszelfs voornaemſte producten, als Hout, Hennip, Yzer, Oliezaden, voor eigen gebruik, volſtrekt noodig hebben.

In het jaer 1783 werd door een publijk Schrijver het volgend berigt, betreklijk den Rusſiſchen Koophandel in 't licht gegeven. „ De „ magt en het aenzien van het uitgebreidde „ Rusſiſche Rijk, neemt, onder deszelfs tegen„ woordige regering oogenſchijnlijk toe. Ze„ ventien jaren geleden, beſtond de volksme„ nigte uit omtrent 20 millioenen menſchen;

„ dit

„ dit getal is ſedert bijna een derde gedeelte
„ vermeerderd en in die zelfde evenredigheid
„ hebben ook de Koophandel, Konſten en We-
„ tenſchappen toegenomen. De Noordlijke Pro-
„ vincien, welke gelijk bekend is, groote over-
„ vloed van Koorn voortbrengen, zijn ook ten
„ aenzien van andere voortbrengſels niet geheel
„ en al onvrugtbaer, zelf word te Cargapol,
„ op 61 graden 29 minuten gelegen, Vlas aen-
„ gebouwd. De Ukraine alleen verkoopt jaer-
„ lijks bij de 100,000 ſtuks Oſſen: in het Rijk
„ van Aſtrakan is een ſoort van Schapen, wel-
„ ken een zeer fraai Pelswerk leveren, dat on-
„ der den naem van Kalmukſche Lamsvellen
„ bekend is, en behalven in Rusland, ook met
„ veel graegte in Polen, Duitschland en elders
„ opgekogt word. Verſcheiden andere Provin-
„ cien leveren eene menigte zeer ſnelle paer-
„ den, die wel niet zwaer, maer ook niet ligt
„ aftematten zijn; voorts Salpeter, Zout, Hui-
„ den, Talk enz. Van welk laatſte, inzonder-
„ heit Orenburg, jaerlijks voor bijna twee mil-
„ lioenen Hollandſche Gulden uitvoert. Siberie
„ levert eene groote menigte Pelswerk, als fa-
„ bel, waer van ijder Vel, wanneer het dier
„ in den winter gedood word, omtrent 150
„ Hollandſche gulden waerdig is, mits dat ze
„ dik van haeir en bruin en blinkend van kleur
„ zijn. De vellen van de Hermelijn, welk
„ diertje niet grooter is dan een Mol, kosten
„ van 35 tot 40 gulden het honderd. De huid
„ van een Otter, die men Kostoor of Bevers
„ van Kamſchatka noemt, word aen de Chi-
„ neezen voor 140 a 150, en ſomtijds tot 170
„ gulden verkogt. Een Vosſevel, dat volmaekt
„ zwart is, kost van 2000 tot 2500 gulden;

„ vel-

„ vellen van blaeuwe Vosſen zijn nog duur-
„ der. Men vind in Siberie Marmer, edele Ge-
„ ſteenten, Olijfantstanden, Muskus, benevens
„ Goud-, Zilver- en Yzermijnen. Het Koper
„ is aldaer van een goed ſoort en is ſomtijds
„ met goud gemengd, om welke reden de uit-
„ voer van het zelve verboden is. De hoeda-
„ nigheit van het Siberisch Yzer is vooral niet
„ minder dan het Zweedsch. In het jaer 1772
„ leverden de goudberg-werken van Rusland 1947
„ ℔ zuiver goud, en de Zilvermijnen 62304 ℔
„ zilver. Geene natie heeft den Rusſen, tot
„ nog toe, dat ſoort van Leer, het welk onder
„ den naem van Jugten zeer wel bekend is en
„ overal gezogt word, kunnen namaken: voor
„ eenige jaren, telde men daar over de honderd
„ Fabrijken en derzelver getal vermeerderd nog
„ daeglijks; men begroot den jaerlijkſchen uit-
„ voer van dit Jugtleer op twee millioenen
„ Hollandſche gulden. — Rusland handeld voor
„ het overige met geheel Europa, met de Tar-
„ taren, Perſianen en Chineeſen. De geheele
„ uitvoer word, het een jaer door het ander
„ gerekend, op 44 millioenen gulden geſchat,
„ waer bij de uitgaende regten, die meer dan
„ 8 millioenen bedragen, niet mede gerekend
„ zijn; de invoer van vreemde goederen be-
„ draegd daer en tegen ten hoogſten 30 millioe-
„ nen, waer uit blijkt, dat de jaerlijkſche balans
„ ten voordeele van Rusland, omtrent 22 a 23
„ millioenen zijn kan."

In het jaer 1783 leverden de Beſtuurders van den Muscoviſchen handel in deze Stad een verzoekſchrift in aen de Staten Generael, waerin zij vertoonden, dat in het Rusſiſche Rijk aen andere Natien eenige voorrechten werden ge-

gund, van welken zij tot heden toe waren verſtoken gebleven, die voornaemlijk daer in beſtonden, dat de betaling der Tollen, zoo van inkomende als uitgaende goederen, door die Natien werden betaeld in Rusſisch geld, daer de Hollandſche Kooplieden verpligt wierden de Tollen voor de helft, en te Riga in het geheel, in Rijksdaelders te betalen; weshalven zij verzogten, dat Hunne Hoog Mog. daar omtrent de noodige voorziening geliefden te beramen, ten einde, door het ſluiten van een Commercie-Tractaet, of op eene andere wijze, werd te weeg gebragt, dat voortaen alle Tolrechten, zoo wel te Riga als in andere plaetſen van het Rusſiſche Rijk, door, of van wegen de Hollandſche Kooplieden in Rusſisch geld mogten worden voldaen.

Hunne Hoog Mog. beſloten hier op den Heer van Wasſenaer, Ambasſadeur van dezen Staet aen het Rusſiſche Hof last te geven om daer toe de noodige inſtantien te doen, dan welken uitſlag dit gehad heeft is ons niet gebleken; vast gaet het ondertusſchen, dat de Beſtuurders van den Muscoviſchen handel, in het jaer 1796, een affchrift ontfingen van het Nieuwe Tol-Tarif, het welk in Rusland was ingevoerd. Volgens het zelve moet de Tol van de inkomende goederen, door allen, in volwigtige Rijksdaelders, 14 Rx met het toegewigt in 1 ℔ en 1 Rx tot 125 Co gerekend, betaeld worden. In plaets van Rx worden ook alle andere buitenlandſche gouden en zilveren groote munten, ook goud en zilver, in baren aangenomen. Het goud moet van de 80 f en het zilver van de 72 f proef zijn. Een Solotnik van het eerſte word dan tot 318¾ Co en van het laetſte tot 21¾ Co gerekend.

De

De Tol van de uitgaende goederen word, door allen, in Rusſiſche munt betaeld, uitgenomen in Kourland, Litthauwen en Riga, alwaer dezelve in Rijksdaelders moet betaeld worden.

De vergoeding van den Tol bij goederen, op Rusſiſche Schepen en voor Rusſiſche rekening in- of uitgevoerd wordende, is opgeheven.

ARCHANGEL.

Gelegen op den Stroom of de Rivier *Dwina*, die zich zes of zeven mijlen verder in de witte Zee ontlast. Van het einde der maend October tot April, en ſomtijds tot half Mei, is de *Navigatie* alhier door den Vorst geſtremd, zoo dat die niet voor in de helft der maend Junij aenvang neemd en tot October voortgezet kan worden.

De aenvoer van 's lands producten geſchied, over de rivier de Dwina, zeer gemaklijk en min kostbaer door de vereeniging van andere rivieren met dezelve, komende de geladen barken in het laetst van Mei afdrijven, na het los gaen van het ijs en het ſmelten van den ſneeuw, dat doorgaens met een geweldigen watervloed en ijsgang verzeld gaet. De Nederlandſche Schepen halen 'er zeer vele waren, voornaemlijk Lijnzaed en Rogge; waer van ſomtijds wel in de twintig duizend lasten uitgevoerd worden.

Het getal der beladen Schepen beloopt jaerlijks van 100 tot 130, naer gelang van den meerderen of minderen toevoer en aftrek. Deze Schepen zijn meest allen veel grooter dan die gewoonlijk op de Oostzee varen, vermits zij maer eene reis in het jaer kunnen doen, zijnde, uit hoofde van de harde winters, maer 4 a 5

maenden de bekwame tijd, tot aenkomen, laden en vertrekken.

Schepen, niet dieper dan 14 a 15 voeten gaende, kunnen komen tot de plaets, door de Zeevarenden, genoemd *Zonnebol*, eene halve mijl van de Stad gelegen, maer die dieper gaen, moeten bij de Baer, die voor de rivier ligt, ten anker blijven en in de open Zee laden en losſen.

Naer Spitsbergen, Nova Zembla en andere kusten, langs den Noordlijken Oceaen of Yszel, gaen jaerlijks 300 a 350 kleine vaertuigen, door Rusſiſche Kooplieden uitgerust, van Archangel ter Visvangst, gelijk ook ter Zeekoeijen, Zeekalven en Zeehonden of Robbenvangst uit.

Eenige Kooplieden gaen ook, met hunne waren, naer de Irbitſche jaermarkt, 250 duitſche mijlen zuidlijk van Archangel gelegen, als ook tot aen de grenzen van China, om aldaer handel te drijven.

Alhier geſchied veel Negotie op Contracten, men betaeld het gecontracteerde en ontfangd de goederen bij open water: onnoodig is het te zeggen, dat zulks dezen Handel gevaerlijk maekt.

Volgens eene Wet moet altijd *een vijfde gedeelte* van gekochte Granen voor buitenlandſche rekening, een jaer lang aldaer blijven overliggen, waerna dan dat vijfde gedeelte ook mag worden uitgeſcheept: het welk ook geen klein bezwaer uitmaekt, wijl het meer dan eens gebeurd is, dat de Commisſionaris, onder wien zoodanig vijfde gedeelte berustende was, inmiddels het zelve verkocht en met de Penningen doorging, zonder dat de eigenaer hier te Land immer zijn goed of geld genoot.

De *Goederen*, *die men derwaert*, en naer geheel

Rus-

Rusland zend, beſtaen voornamelijk in de navolgende: *Fransch en Inlandsch Papier*, *Zijden Stoffen*, *Lakens*, *Leydſche Sergies en Stoffen*, *Wijnen*, *Kruidenierijen*, *Specerijen*, *Wierook*, *Aluin*, *Zwavel*, *Loodwit*, *Menie*, *Spaenschgroen*, *Koperrood*, *Kwikzilver*, *Sal Ammoniac*, *ſommige Verwhouten*, tot roodmaking der Juchten, die zij op eene bijzondere wijze weten te verwen en met reukwerk te bereiden, zoo dat het 'er nooit uit ſlijten kan, en 't geen nog nergens hun nagemaekt is. *Indigo*, *Tin*, *Taft*, *Kaerten*, *verſcheiden Neurenberger Waeren*, *Maelderijen*, *Koperen en Yzeren Vingerhoeden*, *Naelden en Spelden*, *Goud-*, *Zilveren Yzerdraed*, *gouden en zilveren Paſſementen en Kanten*, *Paerlen*, *Brandewijn*, als het geoorloofd is: want ſomtijds is de invoer verboden; *Haring* van de vroegſte of eerſte vangst: *Hoeden*, *Linten* en andere *Kramerijen*, *Nieuw Nederlandſche en Kanadaſche Bevervellen*. Wijders *Koffij*, *Suiker*, *Oostindiſche Waren*, *Huisraad*, *velerlei gefabriceerde Goederen* en *Kunstwerken*, *Dakpannen*, *Paerden* en *ander Vee*. Doch omtrent dit alles dient aengemerkt, dat, ſedert de Engelſche en andere Natiën deze gewesten ook ſterk bevaren hebben, zij de Producten huns Lands meestal direct daer aenvoeren.

De Retouren van daer, van *Petersburg*, van *Riga*, en andere Steden onder het *Ruſſisch gebied*, komende, zijn *Masten* en in zeer groote hoeveelheid; *Jugten*, *Pelterijen*, *grove Lijwaten*, *Zeildoek*, *Pek*, *Teer*, *Potasch*, *Weedasch*, *Hennep*, *Torsch*, *Talk*, *Rogge*, *Tarw*, *Lijnzaed*, *Zalm*, *Muskoviſche Pakmatten*. *Zwijneborstels*, *Kaviard* of *Kuit van Viſch*, *Tabak* uit de Ukraine, *Traan* van Astracan, *Kalminken*, *Touwwerk*, *Rhabarber*, *Castorium* en andere Goederen meer.

„ Om toezigt te hebben op den Rusſiſchen „ of Muskoviſchen Handel, zijn te Amſterdam, „ waerſchijnlijk in het Jaer 1698, vier *Directeu-* „ *ren* of Beſtuurders, door Burgemeesters aen- „ geſteld. In 't Jaer 1717 waren 'er vijf Di- „ recteurs van den Muskoviſchen Handel; doch „ tegenwoordig zijn 'er maer drie. Bij overlij- „ den van een hunner, word 'er een ander, „ uit een dubbel getal, door de overblijvenden „ benoemd, bij Burgemeesteren gekoren. De „ Schepen op Muskovië varende, plagten van „ ouds, zekere lasten te betalen aen Directeu- „ ren, die, na 't verleggen van den meesten „ Handel op Petersburg, merkelijk waren ver- „ minderd, door dien alle Schepen, op Peters- „ burg varende, hunne lasten betaelden aen „ Directeuren van den Oosterſchen Handel, „ alzoo Petersburg aen de Oostzee gelegen is; „ doch hier in is, op verzoek van Directeuren „ van den Muskoviſchen Handel, in 't begin „ van het Jaer 1753, verandering gemaekt, „ hebbende Burgemeesters toen bevolen, dat „ de lasten der Schepen op Petersburg varen- „ de, voortaen aen de Directeuren van den „ Muskoviſchen Handel zouden betaeld worden."

Men rekend te Archangel, en in geheel *Rusland*, bij *Roebels* van 10 *Griwen*, die 10 *Kopeken* inhouden, dus dat een Roebel 100 Kopeken, of 200 *Denuschken* of 400 *Poluschken* is. 3 Kopeken maken een *Alten*, en 2 Kopeken doen een *Grosch*.

De *waerde van 't geld* is eenerlei, te weten *Rusſisch Courant*.

De *gemunte Specien* zijn in *Goud*, heele en halve *Imperialen* van 10 en 5 Roebels. Dubbele, enkele, en halve *Roebels*; dubbele en enkele

kele *Dukaten.* In 't *Zilver* heeft men *Robels van* 100 *Kopeken*; *Poltins* van 50 Kopeken; *Polapoltinniks* van 25 Kopen; *Griwen* van 10 Kopeken; en *Piat Kopeken* van 5 Kopeken. Voorts de door Keizerin *Eliſabeth*, in den Jare 1757, ingevoerde heele, halve en kwart *Livoneſen.* In 't Koper, ſtukken van 5, 2 en 1 Kopeken, zoo mede Denuschken en Poluschken.

Het *Gewigt* word 'er, als volgd, afgedeeld: Een *Berkowitz* heeft 10 *Poed.* Een Poed 40 ℔, 1 ℔ 32 *Lood.* Een Lood 3 *Solotnik.* Dit laetſte word in twee halve, vier kwarten en agt agtſte Solotnikken verdeeld. Een Poed maekt $33\frac{1}{3}$ ℔, of 3 Poed maken 100 ℔ Hollandsch.

De *Graenmaet* heeft 'er de volgende benamingen en verdeeling: Een *Zetwert*, Izetwer of *Kuel* heeft 2 *Osmen*, 4 *Pajack*, 8 Czetwerck of 64 *Garnitzen.*

9 Poed Meel word ook voor een *Kuel*, en 5 Poed Meel voor een zak gerekend.

1 Osmin heeft 2 Pajack, 1 Pajack of *Portion* 2 Czetwerck.

1 Czetwerck heeft 8 Garnitzen, en houd te Archangel en St. Petersburg omtrent 1229 Franſche Cubicq duimen in.

16 Zetwert worden op een last gerekend, wanneer men in Holland van 5 tot 7 ten honderd overmate heeft.

De Maten zijn nochtans niet allerwegen gelijk; want men rekend 3 Czetwers te Moscou gelijk met 2 Czetwers te *Novogrod:* en 't Czetwer aldaer, levert 2 tonnen te Stokholm. Te *Plescow* en *Pizur* zijn de Czetwers nog iet grooter dan te Novogrod.

De *Maet der vloeibare dingen* is: een Vat houd 40 *Weddra*, een Weddra of *Emmer* 8 *Kruska*,

een Kruska 11 *Czurken.* Men rekend dat omtrent 19 Rusſiſche Emmers een Bourdeaux Oxhoofd uitmaken.

In *Scheepsladingen* rekend men voor een last in de Vracht, 120 Poed Bruto Potasch, Talk, Zwijneborſtels, Hennep- en Lijnolij, geteerd Touwwerk, Yzer en Kaviar. 100 Poed Wasch, Zeep, Harst en Harpuis; 88 Poed Juchten naer Italien. 80 Poeden Kabelgaren, Anijs en Komijn; 70 Poeden Elandshuiden; 60 Poeden Huizenblas, Rusſiſch Garen, Vlasch, Hennep, Paerdenmanen en Staerten, wijders 6 Vaten Weedasch; 60 rollen Juchten; 120 ſtuks gezouten en drooge Huiden; 400 ſtuks Bokkenvellen en groote Matten; 600 ſtuks kleine- en Zakmatten; 6 Pakken Laken en Baeijen van 500 Arſchinen; 6 Pakken of Vaten Pelterijen, en 16 Czetwers Lijnzaed of Rogge.

De *tijdrekening* is in Rusland noch naer den ouden of Juliaenſchen ſtijl, volgens welken men ſedert primo Maert 1701, de tijd 11 dagen later, dan naer den nieuwen ſtijl rekend, dat de eerſte Januarij ouden ſtijl den 12 Januarij nieuwen ſtijl maekt.

De meeste *Wisſelhandel* geſchied op Amſterdam in Roebels, tegen omtrent 46 ſtuivers Hollands Courantgeld, ijder op 65 dagen dato.

De *Gratiedagen* zijn 10 in getal, wanneer de Wisſelbrieven op zekere dagen na dato getrokken zijn. Op zicht geſteld zijnde maer 3 dagen. Op zeker getal na zicht hebben geene Gratiedagen.

ST. PETERSBURG.

Deze Stad is hare ſtichting verſchuldigd aen den

den Vorst en Czaer Peter Alexowitz. Zij legt aen de *Oostzee* op de Kust van *Finland*, aen de Rivier de *Neva*, die daer omstreeks 14 a 15 vademen diep is, niet verre van waer eertijds de *Zweedsche* vesting *Nieschans* of *Nevaschans*, veeltijds *Schansternije* genaemd, gelegen was, die geheel geslecht is. De gemelde Czaer heeft deze Stad in den zomer des Jaers 1703 uit den grond begonnen op te bouwen, en naer zijnen naem genoemd. Of schoon nu deze plaets eene der jongste Steden is, zoo is zij nochtans door den bekenden ijver des genoemden Vorste, zoo hoog gestegen, dat zij tegenwoordig, schoon niet dadelijk in Rusland gelegen, als de Hoofdstad van 't geheele *Rusisch Rijk* word aengemerkt, al waer het Hof ook meesten tijds deszelfs verblijf houd.

Niet ver van de gemelde Hoofdstad ligt *Kroonstad*, en het Eiland *Retusari* of *Rutzari*, waer op de vesting *Kroonslot* is gesticht, tot dekking van den *Neva* stroom, en de vaert naer *St. Petersburg*.

De waterdiepte van *Kroonstad* tot *Petersburg* is, met een westen wind, op de ondiepste plaetsen 8 voeten water in de Rivier en in de Fuik engte tot *Kroonstad* toe, zoo dat de Schepen, die beladen niet dieper gaen, in de Stad zelve kunnen laden en losen; maer dieper gaende moeten zij, geheel of gedeeltelijk te Kroonstad ontlost en beladen worden.

De uitscheping der land-producten van geheel Rusland geschied grootendeels uit de haven van *Petersburg*. Men rekent, dat van daer omtrent zoo veel word uitgevoerd als uit alle andere Rusisische havens te samen genomen. Doorgaens worden 'er 900 Schepen beladen, waer van

ijdere lading, door elkander, op de waerde van *f* 36000 kan gerekend worden. In het jaer 1788 was het getal der beladen Schepen 944, waer van dus de waerde 34 Millioenen Hollandſche Guldens uitmaekte: de hoofdſom der ingekomen Waren bedroeg in dat jaer 27 Millioenen.

Opmerkenswaerdig is de wijze en de middelen of wegen hoe de producten, uit het grootſte gedeelte der Ruſſiſche Weereld, naer *Petersburg* worden overgebragt. Meest alle Waren of 's lands producten komen te water naer Petersburg, in groote open vaertuigen, *Barken* genaemd, waer van de grootſte tot 100 Scheepslasten Rijn Hennip kunnen voeren; de loop en ſamenhang der Rivieren en groote Vaerten is als volgt:

De Rivier de *Neva* komt uit het Ladogaſche Meer, bij een eiland waerop de vesting *Sluſſelborg*, 7 Duitſche mijlen van Petersburg, aen den ingang van dat Meer gelegen is, maer dewijl dezelve, door klippen en ondiepten, voor beladen vaertuigen gevaerlijk is, zoo liet de Czaer Peter de I een kanael, langs den zuidlijken oever graven, 15 Duitſche mijlen lang, 75 voeten breed, en 10 voeten diep. In het jaer 1718 werd dit verbazend werk begonnen en in 1732 voltooid. Bij nieuw *Ladoga* vereenigd zich dat kanael met de Rivier *Wolchoff*, loopende tot de Stad *Novogorod:* aldaer begint het eiland *Ilmen*, langs welks noordlijken oever, men aen de Rivier *Meta* komt: ook kan men van een ander kanael gebruik maken, het welk van *Novogorod* tot aen de Rivier *Meta* is gegraven. Vervolgens is wederom, door twee kanalen van een groot uur gaens lang, de *Meta* met de Rivier *Twerſa* vereenigd, die tot de Stad *Tweer* en aldaer

daer in de *Wolga* loopt: deze verbazende Rivier heeft haren oorſprong in een moeras, bij het Tweerſche Stadhouderſchap, en na 600 Duitſche mijlen in allerlei bogten te hebben doorgeloopen, valt zij, door meer dan 60 uitwateringen, voorbij de Stad *Astrakan*, in de Caspiſche zee en vereenigd alzoo de Caspiſche zee in Azia met de Stad *Petersburg* in de Oostzee.

De menigte groote en kleine Rivieren, die in zulk een uitgeſtrekten loop van 800 uren, van beide zijden, in de *Wolga* vallen, brengen niet weinig toe tot het gemaklijk en onkostbaer vervoer der producten en koopwaren, wordende, des winters, de goederen over den ſneeuw aen de barken gebragt, die op de Rivieren gereed liggen, alle welken, in het voorjaer, bij het losgaen van het ijs, doorgaens met een zwaren vloed en ijsgang afkomen. Somtijds veroorzaakt de ſmeltende ſneeuw, dat de barken, met zulk een geweldigen vloed worden voortgedreven, dat daardoor wel eens merklijke ſchaden voorvallen.

De afkomst dier producten kan ondertusſchen vertraegd worden wanneer 'er vroeg aenhoudend dooiweêr invalt, waer door de ſneeuw wegſmelt voor dat de Rivieren en kanalen open zijn, dewijl als dan de transporten worden opgehouden, te meer wanneer 'er een drooge zomer op volgt en de toevoer van water naer ſommige kanalen niet toereikend is. Hier door worden dan ook de Schepen van buitenlandsch, die, ter afhaling van de producten, naer *Petersburg* gezonden zijn, zeer lang opgehouden.

Behalven het voorſchreven groot transport, worden ook ſommige koopgoederen, welker waerde de onkosten kunnen dragen, als *Jugten*, *Pelterijen*, *Borſtels*, *Zeildoek*, *Vlaems*, *Ravendoek*, en

en andere Linnens, *Was*, *Huizenblas* enz., het geheele jaer door, en vooral des winters over de ſneeuw, te lande aengevoerd, welk transport, uit hoofde van de geringe behoeften der voerlieden, ook zoo kostbaer niet is dan in andere landen van Europa.

De ijver des meergenoemden Vorſte heeft genoegſaem allen Handel naer St. Petersburg getrokken. Vele Kunſtenaers, Ambachtslieden, Werkvolk, ja menſchen van allerlei ſtaten, heeft hij uit *Engeland*, *Frankrijk*, de *Nederlanden* en elders derwaerd gelokt, om zijne nieuwe Stad te bevolken. Hier door is eene groote Scheepvaert ontſtaen.

De navolgende Prijscouranten eens eertijds aldaer *geëtablisſeerd* geweest zijnde huis van Negotie, alle de inkomende en uitgaende Goederen, benevens derzelver *Tollen*, *Onkosten* enz. ten duidelijkſte aentonende, zullen wij die beide hier inlaſchen.

Om de Negotie in deze Stad te meer aen te kweeken, heeft *Czaer Peter* alhier een *Commercie Collegie* opgerecht. In den Jare 1723 werd te St. Petersburg de uitvoer van *Teer* verboden, waer over de Kooplieden van *Archangel*, en andere te vergeefsch klaegden. De Minister van onzen Staet heeft daer tegen ook eene Memorie overgegeven, waer op *gereſolveerd* werd, „ dat „ deze zaek domestijk zijnde, niet te verande„ ren ware; en dat den Kooplieden die Teer „ hadden ingekogt, 10 pro Cent betaeld zoude „ worden, voor ſchadeloosſtelling, en de ont„ bodene Scheepsruimte overgenomen." Door een eigenhandig bevel van hare Keizerlijke Majeſteit in dato 9 Mei 1778, heeft zij aen den dirigenden Senaet gelast, dat, „ vermits en inge-

Gewigt of Maet.	Prijscourant, van uitgaende Goederen.	Prijzen.	Tollen.	Ontfangen, laden, wegen, binden, pakken	Braekloon of Meetloon.	Court. Scheeps ruimte a 15 Co p Last van
50 a 60 Pd p Bond	Hennip Rijne	p Bk	165¾ Co p Bk	1 Ro p bond		
40 a 50 Pd p dito	—— Uitschot	p dito	136 Co p dito	72½ Co p dito		
35 a 40 Pd p dito	—— half Rijn	p dito	100¾ Co p dito	60 Co p dito	5 Co p bond	60 Pd.
25 a 28 Pd p dito	—— Codille	p dito	58¾ Co p dito	40 Co p dito		
	Vlasch 12 K.	p dito	348¾ Co p dito	8 Co p Koekel, binderloon		
	—— 9 K.	p dito	310¾ Co p dito	5 Co p Bk in bonden	106 Co p Bk	60 Pd
	—— 6 K.	p dito	232¾ Co p dito	70 Co p bond.		
	—— Waefemskoi	p dito	310¾ Co p dito	50 Co p bond	10 Co p dito	60 Pd
	—— Codille.	p dito	97¾ Co p dito	10 Co in pak.		100 Pd in Pakken
10 Pd p Pak	Wasch Geel	p Pd.	32½ Co p Pd	15 Co in Vat.	3 Co p Pd.	80 Pd in Vaten
20 Pd p Vat	—— Wit	p dito	dito	dito	Vrij.	dito
4 Pd p Kas	—— Kaersen	p dito	dito	30 Co p Kas	dito	100 Pd
Ca 30 Pd Bto p Vt	Kaersе Talk.	p Bk				
9½ pC Tarra	Zeep Talk	p dito	285¾ Co p Bk	70 Co p Vat	dito	120 Pd Bto
3 a 5 Pd p Kas	Talk Kaersen	p Pd	28 Co p Pd	30 Co p Kas	dito	Kasсen
Ca 20 Pd Bto	Olij Hennip	p dito				
Ta Ca 4½ Pd p Vt	—— Lijn	p dito	16¾ Co p dito	150 Co p Vat	dito	120 Pd Bto
	Hazevellen Witte	p 1000 ps	6 Ro p 1000 ps			
	—— Graeuwe	p dito	1758 Co p dito	150 Co p 1000 ps	2 Ro p 1000 ps	p Pak of Vat
20 a 24 Rollen p Pak	Juchten fijne van 5½ a 6 Vel	p Pd	88¾ Co p Pd	9 Co p Roll	2 Co p Pd	Italiën 88 Pd
	—— 4½ a 5 Vel	p dito				Holl. 60 Rol
20 ps p Pak	Zoolleer Duitsche Fabr.	p dito	10 Co p dito	150 Co p 20 ps	Vrij.	p Pak of 60 Pd
	—— Russische dito	p dito				
10 Pd p Pak	Huisenblas Astrakansche	p dito	15 Co p dito	25 Co in Vat.	25 Co p Pd	p Pak of Vat
10 a 15 Pd p Vat	—— Ordinair	p dito		15 Co in Pakk.		
25 Pd Bto	Caviar	p dito	8¼ Co p dito	2 Ro p Vat	1 Ro p Vat	120 Pd Bto
	Rhabarber	p dito	13¾ p Cto	50 Co p Pd.	Vrij.	p Kas
	Stern Anijs		Vrij.	10 Co p dito	Vrij.	p dito
20 Pd p Vat	Gemeene Anijs	p Pd		5 Co p dito	Vrij.	p 60 Pd
	Comijn	p dito	2½ Co p Pd	120 Co p dito	2 Ro p Pd	p Kas
	Castorium	p ff	30 Co p ff			600 ps
10 ps p Bond.	Matten kleine	p 1000 ps	194 Co p 1000 ps			
	dito Oude	p dito				
	Yzer Sabel	p Pd				
	—— ordinair	p dito				
	—— Geforteerd	p dito				
	—— Gouvernements	p dito	37½ Co p Bk	10 Co p Bk	Vrij.	120 Pd
	—— Toels	p dito				
	—— Brinskoi	p dito				
	—— andere soorten	p dito				
	Zeildoeken best	p ps	48¾ Co p Ps	10 Co p kleine, 13 Co p groote Pakken	Vrij	60 Roll
	—— ordinair	p dito				
19¾ d. breed	Potdoek best	p 1000 arr.	1 Ro p 1000 arr.	70 Co p 1000 arr.	10 Co p 1000 arr.	Pak
24 a 25 d. breed	—— ordinair	p dito		60 Co p dito		
17¾ a 18 d. dito	Linnen breed Servet	p dito	3 Ro p dito			
24 a 25 d. dito	—— Smal dito	p dito				
18¾ a 19 d. dito	—— breed Kinishemskoi	p dito	5 Ro p dito	Fijne 70 Co p 1000 arr.	15 Co p 1000 arr.	
17 d. dito	—— Smal dito	p dito		ordinaire 60 Co p dito	10 Co p dito	p Pak
17 d. dito	—— Costromski	p dito	5 Ro 2¾ Co p dito			
17½ d. dito	—— ord. Glad	p dito				
	—— Gekroest	p dito				
	Calaminken	p arr.	68¾ Co p 60 arr.	4 Co p ps	15 Co p 1000 arr.	
	Vlaems Linnen best	p ps		dito	10 Co p dito	60 Pd
	—— —— ordinair	p dito	57¾ Co p ps			
	Touwerk geteerd	p Pd		Vrij.	Vrij.	p Ras
	—— ongeteerd	p dito	Vrij.	40 Co p Pd		
	Thee Caravaene Groene	p dito		60 Co p Pak	10 Co p Pd	60 Pd
	—— Boe	p dito				p Zak
10 Pd 1 Pak	Paerdehair gekookt	p dito	50 Co p Bk	1 Ro p 1000	1 Ro p 1000	p Vat
20 Pd p Vat	—— Staerten	p dito	10 Co p 100 ps	20 Co p Bk	Vrij.	120 Pd
	Graeuwerk in Zakken	p Zak	90 Co p Zak		dito	
	—— Vellen	p 1000	1098¾ Co p 1000	2 Co p Schetw.	dito	16 Schetw.
	Planken				dito	30 Pd
	Koper in Blokken	p Pd		3 Co p Pd	dito	60 Pd
	—— in Platen	p dito	22½ Co p Pd		dito	p Bael
	Pik			4 Co p ps	dito	p Pak
	Tarwe	p Schetw	Vrij.			
	Hoppe		19¾ Co p Pd	5 Co p Pd	3 Co p Pd	120 Pd Bto
	Tabak	p Pd	20 Co p dito			
	Zijde	p Pd	3 Ro p Bael.			
	Ravensdoek best	p ps				
	—— —— ordinair	p dito	44¾ Co p 50 arr.			
	Borstels 1ste foort	p Pd				
	—— 2de foort	p Pd	48¾ Co p Pd			

Ongelden altoos 3 per Cto op de bereelde Som aen de Toll.

Aen de Gemeente a ½ pCto. op de Inkoop
Courtagie a ½ pCto Waerde

Courtagie van de Trattes a ½ pCto.

Provisie 2 pCt.
Extra Onkosten 1 pCt. van de Geheele bedrag.

Een Berkowitz is 10 Pd
Een Poed is 33 ff Hollands of iets minder
Een Poed is 40 ff Rusf.
Een ff Rusf heeft 96 Solotnick.
7½ Solotnick is 1 Ons Holl.
De Rusfche Archiene is 4 pCto. grooter dan de Brabandfche el.
Een Roebel heeft 100 Copk.

15 Schetwert is een Holl. Lak.

Yder uitgaende en inkomende ordinaire Brief kost 80 Co.

Het addres geld van een Schip van 50 Lasten is 20 Ro en ieder 25 Lasten daer boven 5 Ro meer.

Provisie van Incasfeeren der Vragtpenningen is 3 pCto.

Namen enz. van de volgende Inkomende Goederen.	Tollen op dezelve.			Onkosten van losfen en afleveren.			Onkosten, als de Goederen overwinteren voor ieder Jaer.		
Aluin Zweedſche	96	Cop.	p Bk	40	Cop.	p Bk	20	Cop.	p Bk
—— Engelſche									
Amand. in doppen	80	——	p Pd	10	——	p Pd	4	——	p Pd
—— Valenſche									
—— Barbarijſche									
Borax	180	——	p Pd	1	pCt.				
Coffij fijne blaeuwe	234½	——	——	15	Cop.	p Pd	4	——	——
—— Levantſche en Mocca									
Corenten Zantſche	40	——	——						
Rozijnen Smirnſche	36	——	——	5	——	——	2	——	——
—— Mallagaſche									
Vijgen Smirnſche	32	——	——						
—— Condatſche									
Olie in groote Fustagie	60	——	——	8	——	——	4	——	——
—— kleine dito									
—— Prov. in glazen	36	——	——	50	——	p Kas	15	——	p Kas
Pruimen in Vaten	4	——	——	5	——	p Pd			
—— Catharinen	12	——	——	8	——	——			
Rijst	Vrij.			5	——	——	2	——	p Pd
Wijrook Benzoin	547½	——	——	35	——	——			
—— ordin.	109½	——	——	20	——	——			
Kwikzilver	180	——	——						
Indigo St. Dom. fijn blaeuw	625¾	——	——	40	——	——	10	——	——
—— Melange									
—— gevuurd									
Couchenille	83½	——	p ℔	100	——	p Bael	50	——	——
Hout St. Martens	120	——	p Bk						
—— blaeuw geſchild	60	——	——	50	——	p Bk	25	——	p Bk
—— —— ongeſch.									
Crappen	60	——	——	5	——	p Pd	2	——	p Pd
Galnoten	36	——	——	10	——	——	4	——	——
Peper	40	——	——	100	——	p Bael	40	——	p Bael
Caneel	320	——	——						
Kruidnagelen	1172½	——	——						
Foelij	320	——	——	100	——	p Pd	50	——	p Pd
Noten Muscade	1000	——	——						
Cardamom	1200	——	——						
Saffraen Gatin.	60	——	——						
Suiker Raff. fijn Hamb.	143½	——	——						
—— kleine Melis	117½	——	——	12	——	——	4	——	——
—— Candij, witte, geele en bruine	156½	——	——						
Lood	72	——	p Bk	40	——	p Bk	10	——	p Bk

Tol Onkosten altoos 3 pCto op de betaelde Som aen de Tol.
De Rivier ongelden zijn 5 pCto. op de Vragt; welke, alsmede de Zondſche Tol, hier nog moeten worden bijgevoegd.
NB. De Tarras worden na de Factuur gereguleerd, of de Fustagie getaxeerd.

Aen de Gemeente ½ pCto. Proviſie 2 pCto. } Deze van de verkogte Som, benevens nog
Courtage ½ pCto. Extra Onkosten 1 pCto. } ½ pCto. Courtagie van de Remesſa.

Naam en. van de volgende Inkomende Goederen.	Tarief op deselve.

„ gevolge van een bevel van den 26 October
„ 1764, het uitvoeren van een derdendeel Ko-
„ ren, dat op Barken naer Petersburg gebracht
„ werd, tot op nadere orde gepermitteerd is
„ geworden, hare Keizerlijke Majeſteit ter be-
„ vordering en verdere uitbreiding van dezen
„ Handel, goedgevonden heeft den Senaet te
„ gelasten, tot eens ieders naricht op nieuw
„ bekend te maken, dat hare Keizerlijke Maje-
„ ſteit den gepermitteerden uitvoer van het Ko-
„ ren uit de Haven van Petersburg, op den
„ voet van het vorig bevel, op nieuw beves-
„ tigd heeft; mits dat van de *Rogge* 6 Cope-
„ ken, en van de Tarw 9 Copeken per Tſchet-
„ werrtol betaeld zal worden."

In den Jare 1721, is te *Olonits*, door zijne Czaerſche Majeſteit eene Blikmakerij opgericht, tot groot voordeel van het Rusſiſche Rijk. Ook word aldaer zeer veel Yzer gefabriceerd en gegoten, het welk onder den naem van *Sijberisch* of *Muscovisch* Yzer, in groote meenigte naer Holland, en van daer bijzonderlijk naer Marſeille, verzonden word.

MOSCOUW.

De Hoofdſtad van den Czaer, en van geheel *Rusland* of *Moscovie*, is gelegen in 't zuiderdeel en binnen in *Rusland*, aen 't Riviertje *Moscua*; werwaert de ſtad Amſterdam ook wel handeld, over *Archangel* en *St. Petersburg*.

RIGA.

Eene ſterke en groote Stad, in 't Zuidwesterdeel van geheel Lijfland, in 't Landſchap

Let-

Letten of *Lettland*, met eene zeer goede Haven aen de Rivier *Duno*, of westlijker *Dwina*, ter onderscheiding van den noordlijken *Dwina*, bij *Archangel*. De Waren worden langs deze Rivier in vaertuigen, *Struisen* genaemd, aengevoerd, zoo uit het Rusſiſche Rijk als ook gedeeltelijk uit het koningrijk Polen. Van de ſtad tot aen het vaerwater, de *Boldera* genaemd, het welk nabij de zee is, word de Rivier van tijd tot tijd ondieper. Voor 25 jaren, of daar omtrent, konden 'er Schepen van 150 last tot aen de ſchip- of vlotbrug afvaren en aenkomen, met de volle lading, doch tans is er maer een diepte voor Koffen en Smakken van 50 a 60 Lasten. Er moeten dus veel Ligters, tot op en afzending der Waren, gebruikt worden.

De Koophandel bloeit alhier zoo ſterk, als ergens in eenige *Hanzeeſtad*. De *Hollanders*, *Engelſchen* en *Duitſchers*, *Zweden* en *Denen* drijven hier grooten Handel, voornamelijk in den zomer, wanneer het water open en bevaerbaer is. Des winters word hier grooten Handel op *Muscovie* gedreven, en de goederen te lande met ſleden derwaerds gebracht. Ook worden dan veel goederen uit *Polen* en elders op gelijke wijze te Riga aengevoerd. In dien tijd des Jaers ſluit men ook vele Koopen op Contracten, om de Goederen tot in het voorjaer voor Verkoopers rekening te laten liggen, dan te ontfangen, en, of *Contant*, of bij de levering, te betalen, naer dat men overeenkomt.

Men brengt derwaerds Rijksdalers en Dukaten, zijnde de wigtige bank- of de Zeeuwſche Rijksdalers het wezenlijke *Albertsgeld*, waer mede aldaer gehandeld word.

Ook voerd men van hier naer Riga eenige Goe-

Goederen, doch die in aenmerking van de van daer komende, van weinig belang zijn, en buiten zout, zelden goede rekening geven.

Men krijgt van daer *Molenroeden*, *Scheepsmasten*, welke in *Rusland* en *Lijfland* wasschen, en de besten zijn, die men ergens vind. *Hennep*, die aldaer van *Rusland* komt, en zeer goed is. *Vlasschen*, *eiken-*, *yuren-*, en *greine Planken*, *Potasch*, *Weedäsch*, *Wasch*, *Talk*, en sedert de onlusten tusschen de Engelschen en Amerikanen, ook *Tabak* in Matten en Vaten, die aldaer uit de *Ukraine* word aengevoerd, en zeer in 't gebruik geraekt. Voorts *Lijnzaed*, zoo om te zaeijen, als om Olij van te slaen, of te stampen. *Tarw*, *Rogge* en *Gerst*, die alle *gedroogd* zijn, want ongedroogd Graen word van daer niet verzonden, *Wagenschot*, *Vathout* en *Duigen* van allerhande soorten, tot het maken van Pijpen en ander Vaetwerk, drooge en gezouten *Osschenhuiden*, ook *Poolsche Linnens*.

De Jaermarkten worden gehouden in de maenden *Mey* en *November*. Wie in deze tijden aldaer geld heeft, kan 'er goed voordeel mede doen, evenwel is in 1764 bevel van 't Hof gekomen, om voortaen geen hooger Intrest als 6 pCt. in 't Jaer te mogen nemen.

Het Land hier omstreeks is koud, zandachtig, en wil wel en sterk bebouwd zijn: als dan brengd het voort Rogge, winter- en zomer-Tarw, en Gerst. Men zaeit 'er ook *Podolische* Gerst, tweemael 's Jaers, namelijk in 't voorjaer en in den Herfst. Ook Boekweit, Erwten, Linsen, Boonen, Haver, Lijnzaet, Hennip, Pashennip, Geerst, Kool, Spaensche Radijs, Hop enz. dit zijn alle zomervruchten. Hier word veel Gerst tot Brandewijn verstookt. Van wild en

en tam Vee, alsmede van Visschen, is het Land wel gezegend. Door de veelheid van Bosschen, vind men 'er omstreeks vele Beiren, Wolven, wilde Zwijnen, Rheen, Elanden, Vossen, Luchsen, Sabels enz. De ware Lijflandsche Hazen worden des winters wit; doch wanneer de wateren bevrozen zijn, komen 'er wel uit *Litauwen*, en andere naburige Landen overloopen, die niet van verwe veranderen. De *Russchen* brengen alhier ook vele Pelterijen, en daer onder witte Beerenhuiden, die in derzelver Noordsche Gewesten gevangen worden. Men vind alhier zeer vele Bijen, van welke eene groote meenigte Honing en Wasch vergaderd word.

Ingevolge van zeker *Mandaet* van Koning *Sigismundus Augustus* van *Polen*, in dato den 28 November 1561, te *Wilda gepasseerd*, is den Joden hier alle Negotie verboden, zoo dat ze 'er niet gedoogd worden.

Men rekend te *Riga* bij Rijksdalers van 90 *Groschen*; ook in Guldens van 30 *Groschen*.

De *Rijksdaler* heeft in 't algemeen 3 Guldens, 15 m., 30 m. *Ferdings*, 60 *Ferdings*, of 90 *Groschen*.

Een *Gulden* heeft 5 m., 10 m. *Ferdings*, 20 *Ferdings*, of 30 *Groschen*.

Een m. heeft 2 m. Ferdings, 4 *Ferdings*, of 6 *Groschen*.

Een m. *Ferdings* heeft 2 *Ferdings*, of 3 *Groschen*.

Een *Ferding* doet $1\frac{1}{2}$ Grosch.

De *waerde van 't Geld*, waer in gerekend word, is of *Alberts*, of *Rigaes Courant*. Onder *Alberts* verstaet men voornamelijk Hollandsche Alberts of *Courant*, zoo mede *Leeuwendalers*, waer bij, als

als reeds gezegd is, de Goederen met partij verhandeld, en alle Wisselbrieven betaeld worden: onder Rigaes Courant verstaet men de aen deze plaets loopende *Ferdingsmunt*, die 36 pro Cent, min of meer, van de Albertswaerde verschild.

De alhier *roulerende Muntsoorten* zijn, allerlei soorten van Dukaten, tot omtrent 2 Rijksdalers, 10 Grosch Alberts; en tot 85 Mark Ferdings, of omtrent 170 Ferdings Courant.

Heele, halve, en quart of oort Rijksdalers Alberts, tot 3, $1\frac{1}{2}$, en $\frac{3}{4}$ Guldens Alberts; en tot 40, 20, 10 Mark Ferdings, of 80, 40, 20 Ferdings Courant; echter worden de Alberts Rijksdalers tot omtrent 2 pro Cent beter dan de 2 goede Groschen, of 5 Ferdings stukken bij verwisseling gerekend.

Lauendalers, dat zijn Hollandsche Leeuwendalers, tot $2\frac{1}{2}$ Guldens, of 75 Groschen Alberts; en tot 34 Mark Ferdings, of 68 Ferdings Courant.

Rusisch geld, dat omtrent 14 ten honderd slegter is dan Alberts Rijksdalers, of 114 Kopeken, meer of min, worden voor een Alberts Rijksdaler gerekend.

In *Courantgeld* gaet een Roebel voor 36 m. Ferdings, of voor 72, een heele *Livonese* voor 70, een *Poltinick* voor 36, een *Polapoltanick* voor 18, een *Griwe* voor 8, een *Piat Copek* voor 4, en 5 *Poluschken* voor omtrent een Ferding.

Poolsch Courant, omtrent 116 Groschen Poolsch voor een Alberts Rijksdaler.

Daertegen word in *Courant* een *Timpfe* gemeenlijk voor 6 Mark Ferdings, of tot 12, een *Szostak* tot 4, een *Trojak* tot 2, en een *Polturak* tot 1 *Ferding* uitgegeven.

Goud en Zilver word met Markgewigt gewogen.

Gewigt van Goederen word als volgd verdeeld:

Een Last heeft 12 Schippond, 48 *Loof*, 240 Lijspond, of 4800 ℔.

Een *Schippond* heeft 4 Loof, 20 Lijspond, of 400 ℔, en levert te Amsterdam 332 Pond.

Een *Loof* of *Loop* heeft 5 Lijspond, of 100 ℔. Een Lijspond heeft 5 ℔.

Een *vierendeel Boter* weegt bruto 4 Lijspond, netto 65 ℔.

Een *Pond* heeft 2 Mark, 16 *Oncen*, 32 *Lood*, of 128 *Quintlein.*

Een *Mark* heeft 8 Oncen, of 16 *Lood*, van 4 *Quintlein.*

Een *Poed* Rusfisch Gewigt houd omtrent 39⅛ ℔ Rigaesch, de Kroon rekend echter altijd 40 ℔.

45 ℔ in Riga zijn gelijk met 46 ℔ Rusfisch, des 2¼ pCt. verschil.

De *Maet van drooge Waren* is als volgt:

Een *Last Rogge* houd 22½ Ton, 45 Loop, of 270 *Kulmt;* of 15 Tzetwert Rusfisch.

Een *Last Tarw* of *Gerst* houd 24 Tonnen, 48 Loop, of 288 *Kulmt;* 't welk 16 Tzetwert Rusfisch bedraegt.

Een *Last Mout*, *Erwten*, of *Haver* houd 30 Tonnen, 60 Loop, of 360 Kulmt; makende 20 Tzetwert Rusfisch.

Een *Ton* houd 2 Loop, 12 Kulmt, 54 Kannen, of 108 Stoof.

Een *Loop* houd 6 Kulmt, 27 Kannen, of 54 Stoof.

Een *Kulmt* hond 4½ Kan, of 9 Stoof. Een Kan houd 2 Stoof.

De *Maten der vloeibare Waren* zijn de volgende:

Een

Een *Voeder* houd 6 Aem, 24 Ankers, 120 Virtel, of 720 Stoof.

Een *Aem* houd 4 Ankers, 20 Virtel, of 120 Stoof.

Een *Anker* houd 5 Virtel, of 30 Stoof. 1 Virtel houd 6 Stoof.

Een *Ruſſiſche Emmer*, *Weddra* genaemd, houd 10 Stoof.

Een *Boot Spaenſche Sek* houd 12 Ankers, 60 Virtel, of 360 Stoof.

Een *Pijp Spaenſche Wijn*, of een *ſtuk Picardanſche Wijn*, houd 9 Ankers, 45 Virtels, of 270 Stoof.

Een *Oxhoofd Franſche Wijn*, of *Brandewijn* houd 6 Ankers, 30 Virtels, of 180 Stoof.

Een *Vat Hongariſche Wijn* houd 4 Ankers, 20 Virtels, of 120 Stoof.

Een *Artal Hongariſche Wijn* houd 2 Ankers, 10 Virtels of 60 Stoof.

Een *Tiersje Wijn of Wijnazijn* houd 4 Ankers of 120 Stoof.

Een *Vat Wismarſche Mom*, of *Lubeks Bier* houd 120 Stoof.

Een *Ton Hamburger Bier*, van 48 Stoop, houd 144 Stoof.

Een *Ton Rigaesch Bier* houd 90 Stoof.

De *Rigaſche El* houd 2 Voet van 12 Duim. 10 *Ruſſiſche Arſchinen* zijn 13 Rigaſche Ellen. 19 Brabandſche Ellen zijn 24 Rigaſche Ellen, des $26\frac{1}{8}$ pro Cent verſchil. 77 Rigaſche Ellen zijn 100 Ellen Amſterdamsch.

Een *Last Portugeesch* en *Fransch Zout*, uit het Schip houd 18 Tonnen, en $6\frac{1}{4}$ Last, maken *een hondert* Zout in Amſterdam.

Een *Last gepakt Zout* houd 16 Tonnen ieder van 18 Lijspond.

Een *Last fijn Zout*, *Lijnzaet*, *Weedäsch*, *Haring*, *Teer*, *Bier* enz. houd 12 Tonnen.

Een *groot Honderd* houd 24 klein Hondert, 48 Schok, of 2880 Stukken.

Een klein Honderd houd 2 Schok of 120 Stukken.

Een *Schok* houd 60, een *Zimmer* 40, een *Band* 30, een *Steige* 20 Stukken of Ellen.

Een *Mandel* houd 15, een *Dutzt* of Dozijn 12 Stuks.

Een *Gros* heeft 12 Dutzt of 144 Stukken.

Te Riga bedienen zich thans de meeste luiden, voornamentlijk de Commisfionairen die op Holland handelen, van den *nieuwen Stijl*; 'er zijn echter ook Kooplieden, en in 't bijzonder Inboorlingen des Lands, die zich nog bij den ouden Stijl houden.

Men *wisfelt* van daer op *Amsterdam* tegen 106 Rijksdalers Alberts, voor 102 tot 106 Rijksdalers Hollands Courant, op 36, of 65 dagen dato.

Op *Dantzig*, een Rijksdaler Alberts tegen omtrent 150 Groschen Poolsch.

Op *Hamburg* omtrent 103 Rijksdalers Alberts, tegen 100 Rijksdalers Banco, op 36 of 65 dagen, na dato.

Op *Lubek* als voren, om in Hamburg te betalen.

Op *Koningsbergen*, een Rijksdaler Alberts tegen 126 Groschen Pruisch, meer of min.

De Inkomende Rechten, met andere onkosten, zijn omtrent 4 Rijksdalers per Last, buiten de Provisie.

De *Rijn-* *Pas-* en *Droijaender-Hennep*, word verkocht bij het Schippond. De onkosten, buiten de Provisie, zijn omtrent $1\frac{1}{4}$ Rijksdaler, per Schippond; en, om dat men tot *Amsterdam* $1\frac{1}{2}$ pCt.

pCt. voor goed gewigt kort, en voor Rot omtrent op zijn minste 1 pCt. rekend, zoo leverd 1 Schippond te *Amsterdam* zelden 324 ℔ netto.

Paternoster-Vlas, word op dezelve manier per Schippond verkocht, maer de onkosten zijn omtrent 21 grosſen hooger, dan van de Hennip.

Tors, van 's gelijken, word bij 't Schippond verkocht; maer om dat het Rotte meer is dan bij de Rhijn-Hennip, zoo rekend men 't Schippond, maer tot 314 ℔ netto te *Amsterdam*. De Onkosten zijn omtrent 53 Grosſen per Schippond.

Wasch, word verkocht bij het Schippond.

De onkosten daer op zijn omtrent 8 Rijksd. per Schippond.

Weedäsch, bij 't Last. De onkosten zijn 8¾ Rijksdaler per Last.

Potäsch, bij 't Schippond. De onkosten daer op zijn 75 Grosſen.

Hennipzaed, word verkogt bij de Ton, in Mark *Rigaesch*. De onkosten zijn omtrent 2½ Mark per Ton, buiten de Proviſie. 100 Tonnen *Rigaesch* leveren tot *Amsterdam* omtrent 95 Tonnen.

Zaei Lijnzaed, word verkocht bij de Ton, in Guldens. De onkosten zijn omtrent 1 Gulden 13 Grosſen per Ton, zonder de Proviſie. 100 Tonnen leveren alhier omtrent 95 Tonnen.

Droijaender Slag-Lijnzaed word verkocht bij de Ton, in Mark *Rigaesch*. De onkosten zijn 7⅞ Mark per Ton. 100 Tonnen, zijn hier omtrent 96 Tonnen.

Bij de onkosten is in 't algemeen de Sontſche Tol mede gerekend.

De *Granen* worden tot *Riga* bij 't Last verkocht. 100 Lasten Rogge, van 45 Loopen, leveren alhier omtrent 99 Lasten uit.

Tarw en *Garst*, bij 't Last; en leveren 100 Lasten, alhier, omtrent 106 Lasten van daer.

Haver, bij 't Last van 60 Loopen, en leveren 100 Lasten, alhier 132 Lasten uit.

NERVA of NARVA.

Eene ſchoone Stad in *Lijfland*, aen den mond van de Rivier *Nerva*, zoo als dezelve kort daer na in den *Finniſchen Zeeboezem* loopt.

Men krijgt van daer *Masten* en *Molenroeden*, doch ſlegts zeer weinig, het voornaemſte product is: *Greene en Vuure Balken*, omſtreeks het Peipusmeer gehouwen, die meest door Hollanders, in Fluitſchepen van 3 a 400 Lasten, worden afgehaeld. Het getal der Schepen bedraegt aldaer jaerlijks 100 à 130.

De inkomende Waren zijn voornaemlijk *Wijnen*, *Lakens*, *Koffij*, *Suiker* enz.

Men rekend alhier bij *Roebels*, van 10 *Griwen* van 10 *Kopeken*; zoo ook bij Rijksdalers van 80 *Kopeken*, of van 64 *Witten*.

Een Courantdaler word aldaer op 65 Kopeken, of 52 Witten, en een Zweedſche Carolin of 25 Kopeken, of 20 Witten gerekend.

Bij *Gewigt van Goederen* word zulks als volgd verdeelt:

Een *Schippond* heeft 10 Poed, 20 Lijspond of 400 ℔.

Een *Poed* heeft 2 Lijspond, of 40 ℔. Een Lijspond 20 ℔.

Een *Pond* heeft 32 Lood, of 96 Salotnikken.

Men weegt hier alles op Stads- of Raedſchael, en reduceerd zulks vervolgens in Rusſisch Gewigt. Het *Nervaſche* Gewigt is omtrent 14½ pro Cent zwaerer dan Rusſisch.

De

De *Graenmaet* beſtaet uit een Last, Ton, Virtel en Kap.

Een *Last* heeft 24 Tonnen, 96 Virtels, of 768 Kap.

Een *Ton* heeft 4 Virtels, of 32 Kap. 1 Virtel heeft 8 Kap.

Een *Ruſſiſche Ton*, of *Tzetwert* is $5\frac{1}{2}$ Virtel te *Nerva*, volgens welke de Tol uitgerekend en betaeld word.

Een *Last Fransch en Spaensch Zout* is 18 Ton van 34 Kap.

Wijn, *Brandewijn* en *Biermaten* zijn:

Een *Aem* houd 4 Ankers, 120 *Stof*, of 480 *Quartier*.

Een *Anker* houd 30 Stof, of 120 Quartier.

Een *Oxhoofd* Wijn is $1\frac{1}{2}$ Aem, 6 Ankers, of 180 Stof.

Een *Pijp Spaenſche Wijn* is 10 Ankers Lubs. Een *Pijp Sekwijn* 13 Ankers Lubs. Een boot Alicantſche en Portugalſche Wijn 13 Ankers Lubs.

Een *Vat Bier of Brandewijn* word op 128 Stof gerekend.

Men meet alhier met de Rusſiſche Arſchien, of met de Nervaſche El. 100 Arſchinen zijn gelijk met 119 Nervaſche Ellen, en met 103 Brabandſche Ellen. 32 Brabandſche Ellen maken 37 Nervaſche, en 925 van deze laetſten maken 801 Amſterdamſche Ellen.

REVEL OF REVAL.

Eene ſchoone groote Koopſtad in *Lijfland*, in 't Landſchap *Esthen*, met eene fraeije Haven aen den *Finſchen Zeeboezem*. Eertijds was deze Stad in het *Hanzeatisch* verbond van groote aenmerking.

Het meeste, dat men van hier trekt, is gedroogde Rogge en Gerst, Lijnzaed enz.

Men *rekend* alhier bij Roebels van 10 Griwen, en deze van 10 Kopekens; zoo ook in Rijksdalers van 80 Kopeken, of 64 Witten.

Het *Mark Zilvergewigt* heeft 16 Lood, 64 Quentin, of 256 Oorten.

Bij gewigt van goederen rekend men voor een Schippond $3\frac{1}{3}$ Centner, 20 Lijspond, of 400 Ponden.

Een *Centner* heeft 6 Lijspond, of 120 ℔.

Een *Ton* houd 2 Centners, 12 Lijspond of 240 ℔.

Een *Pond* heeft 16 Oncen, of 32 Lood.

19 Ponden te Reval zijn 20 ℔ Rusfisch Gewigt.

Een *Last* Rogge, Tarw, Gerst, Mout en Haver heeft 24 Ton.

Een *Ton* Graen, Lijnzaed en Kalk houd 3 Loop.

39 Zakken te Amsterdam maken omtrent 26 Ton te Reval.

Wijn, *Brandewijn* en *Bier* worden met de volgende Maten gemeten:

Een *Aem* heeft 4 Ankers, 120 Stoof, of 480 Quartier.

Een *Anker* heeft 30 Stoof of 120 Quartier.

Een *Oxhoofd Wijn* is $1\frac{1}{2}$ Aem, 6 Ankers, of 180 Stoof.

Een *Pijp Spaensche Wijn* is 10 Ankers Lubs, een Pijp Sek 13 Ankers Lubs, een Boot Alicantsche en Portugaelsche Wijn mede 13 Ankers Lubs.

Een *Vat Bier* of *Brandewijn* 128 Stoof.

Drie Rusfische Arschinen zijn 4 Revalsche Ellen, en 31 van deze laetsten maken 24 Brabandsche Ellen.

Een

Een *Last Spaensch* en *Fransch Zout* houd 18 Tonnen; $5\frac{1}{3}$ Last maken een honderd Zout te Amsterdam.

Een *Last Lunenburger Zout*, zoo ook *Kalk* en *Lijnzaed* houd 12 Tonnen. Een *Last Haring* 12 Tonnen.

Men *rekend alhier* nog volgens den *ouden Stijl*.

Men wisselt van daer op Amsterdam, gevende omtrent 114 Kopeken voor een Rijksdaler Courantgeld.

PERNAU.

Eene sterke Stad in *Lijfland*, in 't Landschap *Esthen*, aen den mond der Rivier *Pernau*, en daer dezelve in den *Lijflandschen* Zeeboezem loopt, met eene zeer fraeije Haven voorzien.

Men bekomt van daer meest *Houtwaren*, *Lijnzaed*, *Rogge* enz.

Alhier word *gerekend* bij *Pernausche Daler* van 64 *Weisen*, of 80 Kopeken; zoo mede in *Roebels* van 10 Griwen.

Een Daler Pernausch *Courant* houd 60 Weisen of 75 Kopeken.

Een Daler Alberts rekend men 'er op 80 Weisen of 100 Kopeken.

Een *Daler op de toelage* is 45 Weisen of 90 Groschen.

Een *Mark Karksch* is 4 Weisen of 5 Kopeken.

Een *Mark Pernausch* is 3 Weisen of $3\frac{3}{4}$ Kopeken.

Een *Mark Letsch* is 2 Weisen of $2\frac{1}{2}$ Kopeken.

Een *Weise* heeft 6 koperen Rondstukken.

Het *Gewigt* is 'er als volgt:

Een *Schippond* heeft 20 Lijspond of 400 ℔.

Een Centner 6 Lijspond of 120 ℔.

Een *Lijspond* heeft 20 ℔. 1 ℔ 16 Oncen, van 4 Lood van 4 *Quentin.*

930 ℔ te Pernau is 784 ℔ te Amſterdam, differeert omtrent 19 per Cento.

Het *Last Granen* heeft 24 Tonnen, 48 Loop, of 192 *Kullmit*, 45¾ Loopen Pernausch maken omtrent een Amſterdamsch Last.

Van *Lijnzaed* worden 12 Tonnen, of 21 Loopen op een Last gerekend, want een Ton houd 1¾ Loopen.

Een *Last Zout* houd 18 Tonnen, of 324 *Kullmit*, want een Ton houd 18 *Kullmits.*

Een *Lijspond Zout* word voor 1 Kullmit gerekend.

Voor *Wijn, Brandewijn en Bier* gebruikt men de Revalſche of Nervaſche Maet.

100 Brabandſche Ellen zijn 126 Pernauſche.

FREDERIKSHAVE.

Aen den Noordlijken Oever van de Finſche Golf in 't Wijburgs Stadhouderſchap, 20 mijlen van *Wijburg.* De omſtreeks gelegen Bosſchen brengen veel Greenen en Vuuren Hout voort; de inwoners dier Stad hebben veel Zaagmolens en daar van hun voornaemſte beſtaen. Vele Planken en Deelen, als ook Pik en Teer word in Hollandſche en andere Schepen uitgevoerd. Men zend derwaert *Tabak, Zout, Koffij* en *Suiker*, ſchoon in geen aenmerklijke hoeveelheit.

WYBURG.

Eene ſterke vesting en de hoofdſtad van het Wijburgſche Stadhouderſchap. Zij ligt aen den noordlijken kant van de Findſche Golf. Kof-

ſche-

ſchepen van omtrent 120 Lasten kunnen door het vaerwater aen de Stad komen, doch dieper gaende, blijven zij in *Diangezund*, aen den ingang van het Wijburger vaarwater liggen, om aldaer derzelver ladingen in te nemen.

Het Greenen en Vuuren Hout word er uit de Bosſchen, langs kleine waterſtroomen, rivieren en beken, die uit de Bosſchen, of derzelver nabijheid voortvloeijen, gemaklijk naer de Zaegmolens, die aen de ſtroomen ſtaen, vervoerd; aldaer gezaegd zijnde, word het wederom, op dezelfde gemaklijke wijs, tot nabij de ſtad gevlot. De inwoners hebben dus hun meeste beſtaen van de Houtnegotie. De uitſcheping van Deelen, Planken, Pik en Teer is vrij aenmerklijk, waer van zeer veel in Hollandſche Schepen word geladen; de inkomende goederen zijn meest van dezelfde ſoort als te Frederikshaven.

HABSAL.

Heeft geen aenmerklijken handel, wordende jaerlijks enige ladingen Granen van daer uitgevoerd en daer tegen eenige doch zeer weinige goederen heen gezonden.

OESEL, DORPAT EN MITTAU.

Het eerſte, een Eiland aen den mond van den Lijflandſchen Zeeboezem, omtrent tegen over *Pernau;* het tweede, een oude Stad in *Lijfland*, en *Mittau*, de Hoofdſtad van 't Hertogdom *Courland*, zijn Plaetzen waer op weinig Handel gedreven word.

LIE-

LIEBAU.

Eene Stad in *Courland*, in 't Landſchap *Semigallien*, met eene redelijke Haven aen de Oostzee, omtrent 10 duitſche Mijlen ten noorden *Memel*. Doch zelden is 'er boven 9 of 10 voeten waters op de Rivier, die van de minst gevaerlijken niet is.

Men brengd van daer veel *Rogge*, die gedroogd is, *Gerst*, ook *Tarw* en andere Granen, maer in 't bijzonder veel *Lijnzaed*, zoo om te zaeijen, als Olij van te ſlaen. Allerlei ſoort van *Hout*, Hennip en diergelijke.

WINDAU.

Eene Stad in het Hertogdom *Courland*, gelegen aen de Rivier de *Windau* of *Weta*, die in *Samogitie* ontſpringt, en alhier in de Oostzee valt. De Rivier is van de Stad tot aen Zee omtrent 100 voeten lang, en heeft 9 of 10 voeten waters, welke diepte in den zomer weinig veranderd.

'Er wasſchen mede vele Granen, die allen *gedroogd* zijn.

In beiden Steden *Libau* en *Windau* rekend men bij Guldens, van 30 Groſchen, van 18 ß Courant.

Een Gulden heeft in 't algemeen 30 Groſchen, 90 Schellingen, of 540 Penningen.

Een Daler of Rijksdaler heeft 3 Guldens, 90 Groſchen, 270 ß, of 1620 ß. Een Grosch heeft 3 ß of 18 ß. 1 ß Heeft 6 ß.

Het *Gewigt* beſtaet 'er in Schipponden, Lijsponden en Ponden.

Een Schippond heeft 20 Lijspond. Een Lijspond heeft 20 ℔.

Men

Men verkoopt 'er de *Talk* bij de *Ton* van 13 Lijspond of 260 ℔ netto.

100 ℔ Lubsch, waer van men zich hier bedient, weegt 117 ℔ Liebous.

Een *Last Rogge*, *Tarw*, *Gerst* en *Erwten* heeft 48 Loop.

Een Last *Haver* en *Mout*, 60 Loop.

Het Last te *Liebau* en *Windau*, is omtrent 5 of 6 per Cent grooter, dan een Amsterdamsch.

Men bedient zich alhier van den *nieuwen Stijl*.

Geen van beiden zijn Wisselplaetzen, maer hier omtrent volgt men Koningsbergen.

EEN EN TWINTIGSTE KAPITTEL.

Van den Handel op Noorwegen of de kleine Oost.

Dat deze Vaert eene der alleroudsten is, die de Amsterdammers ondernomen hebben, blijkt onder anderen hier uit, dat, wanneer omtrent den Jare 1346, bij het eindigen der *Hoeksche* en *Kabeljaeuwsche* oorlogen, de Keizerin *Margaretha*, de heerschappij dezer Landen aen haer Zoon *Willem* opdroeg, en daer benevens de Stad *Amsterdam*, aen het Graeffchap van *Hotland* naeuwer verknogt; met uitdruklijk verbod van ooit daer af gescheiden te worden, de Stad Amsterdam, daer door in een vreedzamen staet geraekte, varende op *Noorwegen*, *Zweden* en *Denemarken*; ook om Haring te vangen, en Koopmanschap te drijven, voornamelijk op Bergen. Alle welke vaerten niet alleen door de Noordsche

ſche Koningen toegelaten, maer kort daer na met vele heerlijke voorrechten bevestigd, en begiftigd zijn. „ Onder anderen door eene „ Acte der *Zweedſche Regeringe* van 9 Februarij „ 1579, en laetſtelijk in 1658, door Fredrik „ den IIIden, *Koning van Denemarken.* Te „ *Wijburg* in 't bijzonder, mogten de Hollan- „ ders, en met name de Amſterdammers, Tol- „ vrij komen handelen, volgens een Octroi der „ Zweedſche Regeringe van den Jare 1487. „ De Staten der Vereenigde Nederlanden, heb- „ ben daerenboven met de Koningen van Zwe- „ den en Denemarken, van tijd tot tijd, ver- „ dragen van Koophandel geſloten, waer door „ Amſterdam in 't bijzonder, in hare aloude „ Vaert naer 't Noorden en de Oostzee, be- „ vestigd geworden is. In 't Jaer 1666 heeft „ de Staet een verdrag gemaekt met Frederik „ den III, Koning van Denemarken, waer bij „ niet alleen de vrije Vaert op Denemarken, „ Noorwegen, Sleeswijk en Holſtein bedongen; „ maer ook de Houthandel in Noorwegen ge- „ regeld is, mogende men ſedert van hier, met „ gemeten en behoorlijk geijkte Schepen, aller- „ lei Houtwaren, zelf Eiken hout, doch geene „ Masten grooter dan 20 Palmen, komen la- „ den; mits een en een agtſte Rijksdaelder van „ ieder Last, ter zwaerte van vierduizend pon- „ den, aen tol betalende. En van Pek, Teer, „ Huiden, Talk of andere Waeren, die men, „ benevens de Houtwaeren inneemt, den tol „ voldoende naer de Koninklijke Tolrolle. Met „ Karel den XI, Koning van Zweden, is laet- „ ſtelijk, in 't Jaer 1679 een verdrag getroffen, „ waer bij de vrije Vaert en Koophandel, we- „ derzijds bedongen, en te gelijk beloofd word,

„ dat

„ dat men elkanders onderzaten niet zwaerer
„ belasten zal, dan zijn eigenen. Ook is, bij
„ het zelfde verdrag bedongen, dat een vrij
„ Schip de ingeladen Goederen bevrijden zal,
„ mits geene Contrebande, dat is Krijgsgereed-
„ ſchap, zijnde."

De Plaetzen en Steden, waerop men tegenwoordig in *Noorwegen* handeld, zijn voornamelijk de volgende:

BERGEN.

Eene Stad in 't zuiderdeel van *Noorwegen* gelegen, aen den grooten bochtigen Zeeboezem of Inham *Carmeſond*, met eene groote en goede Haven, rondom in 't gebergte, alwaer de Schepen veilig liggen kunnen.

De Kooplieden der *Hanzeeſteden* hebben alhier voor zich de geheele lange ſtreek of zijde der Stad, de *Wange* genaemd, gelijk ook hunne *Beurs* en *Comptoir;* en ieder der gemelde Steden hare *Pakhuizen*, bij welke de Schepen hunne aengebrachte Waeren losſen, en weder anderen innemen kunnen.

Deze Stad word gehouden voor de *Spijskamer van 't geheele Koningrijk Noorwegen*, waer van ze tegenwoordig de Hoofdſtad is. Voor dezen plagt *Drontheim* de Koninklijke reſidentie te wezen, toen dit Rijk nog door zijne eigen Koningen beheerscht werd: tegenwoordig is dit maer eene Handelplaets, met eene bekwame Haven voorzien, alwaer de Schepen veilig liggen kunnen; zijnde voorts als een Dorp of Vlek rondom open.

Voorts handeld men van hier op CHRISTIANIA of CHRISTIAENSTAD, KOPERWYK, MAR-

MARDOU, VLEKKEREN, ROMSDAAL, STAVANGER, CHRISTIAENSAND, DRAMMEN, SOMMER, LAERWYK, JEDDER, en andere Plaetzen in Noorwegen meer, die genoegzaem allen met zeer bekwame Havenen voor de Scheepvaert voorzien zijn.

De Vaert op Noorwegen word ook wel die op de *kleine Oost* genoemd, en door de Inwooners der ſtede Dordrecht ſterk gedreven.

Onder de goederen, die men naer deze Noordſche Gewesten brengt, behooren voornamelijk *Wijnen*, *Brandewijnen*, *Specerijen*, *Kruidenierijen*, *Tabak*, *Zout*, *Kaes*, *Lakens* en *Stoffen*.

Men bekomt van daer *Stokvisch*, in groote meenigte, *Bokkenvellen*, *Pek*, *Teer*, *Koper*, *Talk* of *Smeer*, *Levertraen*, *gezaegd en ongezaegd Hout*, *Scheeps-Masten*, *greine Planken*, *Hei- en Gootmasten*, *Juffers* en *Sparren*, *greine en vure Balken*, *vure Deelen*, *eike Balkjes*, *van omtrent* 14 *of* 15 *voeten lengte*, *eike Stolpen* en *Barkoenen*, *Eſen Hout om Blokken van te maken*, *Eſen Houte Handſpaken*, *Linden Timmers*, *vuren Kniën*, *Ankerſtokken*, *eiken Vat- en Tonnen-Duigen*, en *velerhande Houtlasten*; alsmede velerleije ſoorten van *Brandhout*.

De boeken en rekeningen worden te *Bergen in Noorwegen* gehouden in Dalers van 6 Marken, en deze van 16 Schellingen Deensch.

Meer andere Plaetzen in Noorwegen, als, *Christiania*, *Drontheim*, *Flekkeren*, *Koperwijk*, *Larwiegen*, *Romsdael* enz., rekenen naer Dalers van 4 Oorten, ijder Oort 24 Schellingen Deensch; dus dat echter in alle gevallen de Daler tot 96 Schellingen Deensch gerekend word.

De *Munten* zijn in geheel Noorwegen dezelfde als in Denemarken.

Het

Het *Schippond* word 'er tot 20 Lijspond of 320 ℔ gerekend. Een *Centenaer* heeft 6¼ Lijspond of 100 ℔. 1 Lijspond heeft 16 ℔. Een *Waeg* word op 3 Bismer ℔, of 36 Schael ℔, en een *Bismer* ℔ op 12 Schael ℔ gerekend. Een *Pond* heeft 2 Mark, 16 Oncen, 32 Lood, of 128 *Quintins*. Een *Mark* heeft 8 Oncen, 16 Lood of 64 Quintins.

Een Once heeft 2 Lood of 8 Quintins. Een Lood heeft 4 Quintins. 776 ℔ te Bergen in Noorwegen, is gelijk met 784 ℔ Amsterdamsch. Omtrent de *Maet* dient aengemerkt, dat een last Rogge, Tarw, Gerst, Mout, Erwten, Gort, en Meel 12 tonnen inhoud.

Een last Spaensch, Portugaelsch en Fransch Zout, zoo ook Steenkolen heeft 18 tonnen.

Een Korenmaet-Ton houd 144 Kruge; een Zoutton 176 Kruge; 1 Bierton 136 Kruge, en een Noordsche Teerton 120 Kruge of Potten in.

De *Deensche El* is 2 voet, en moet naer Koninklijke Ordonnantie gelijk zijn aen 2 Rhijnlandsche voeten. Des zijn 10 Brabandsche Ellen, 11 Deensche Ellen.

De Masten en het Rondhout worden in Noorwegen bij *Palmen* verkocht, drie der zelven hebben de lengte van 10 Duim, 2 linien Deensche voetmaet.

Bergen in Noorwegen wisselt op de volgende Plaetzen:

Op Amsterdam tot 114 Dalers Deensch Courant, meer of min per 100 Dalers Courant.

Op Hamburg 100 Dalers Deensch Courant, voor 102 Dalers Hamburgsch Courant.

Op Coppenhagen 100 Dalers Deensch Courant, voor 102 Dalers Deensch Courant.

Op London 128 Dalers Deensch Courant, voor 100 Engelſche Kroonen of £ 25 ſt.

Op Lubeck 100 Dalers Deensch Courant, voor 102 Dalers Lubecks Courant.

De wisſel op Holland regeld zich aldaer meest naer de Coppenhaegſche.

TWEE EN TWINTIGSTE KAPITTEL.

VAN DEN HANDEL OP DENEMARKEN, ZWEDEN, POMEREN, COURLAND ENZ.; GEMEENLIJK GENAEMD DIE VAN DE OOST- OF BALTISCHE ZEE.

De *Oosterſche Handel*, met den *Noordſchen*, als in eenen hoek der Waereld gelegen, en door hoogen ouderdom, groote gemeenſchap met elkanderen hebbende, verdiend billijk alhier te volgen: als werwaert jaerlijks, door den *Deenſchen Oreſont* gemeenlijk de *Sont* genaemd, een ongelooflijk aental Schepen ſtevenen, om de Oostzee in te loopen, en in *Denemarken*, *Zweden*, *Polen*, *Pruiſſen*, *Pomeren*, *Courland* en andere Gewesten, verſcheiden Havens aen te doen, en Handel te drijven; welke meest geſchied op de volgende Steden en Plaetſen, beginnende van dien naeuwen doortogt de SOND of OERESOND genoemd. Deze Zee-engte heeft eene ongemeene diepte en vriest daerom ook niet ligt toe. Wat de breedte betreft, dezelve is bij Cronenburg niet veel meer dan eene halve mijl.

Men kan wel niet zeggen, dat de Deenen naer hun believen de Sond kunnen ſluiten, als zijn-

zijnde daer te breed toe, doch men kan ook aen den anderen kant niet zeggen, dat een ijder dezelve naer welgevallen kan doorzeilen, als daer toe te naeuw zijnde; doch men moet onderſcheid maken tusſchen een Koopvaerdij- en een Oorlogs-vloot; ook is de opperheerſchappij over deze Sond aen den Koning van Denemarken erkend.

De Koopvaerdijſchepen, door deze Sond paſſerende, betalen gewillig den Tol, zoo als men daer omtrent overeen gekomen is, gemerkt dit de veiligſte weg is, die zij nemen kunnen, want indien zij een anderen koers, bij voorbeeld door de kleine of groote Belt wilden nemen, zouden zij veel gevaer loopen, nadien de kleine Belt niet diep genoeg en de groote vol verborgen klippen is.

Daer en tegen zien de Deenen geern allerlei Schepen 'er doorvaren, dewijl dien Tol eene goede ſom opbrengt, wordende op meer dan 600,000 Kroonen 'sjaers gerekend.

DENEMARKEN.

Alle Schepen, die de Oostzee, door het Kattegat, in- of uitloopen, zijn van den oorſprong des Handels op deze Gewesten, verpligt, om te *Elſeneur in de Sont* aen de Kommisſarisſen des Konings van Denemarken Tol te betalen; en zulks zoo wel van de *Schepen*, als van derzelver *Ladingen*.

Dit recht is bijzonderlijk gegrond op de kosten, die de Koning van Denemarken aenwend, ter onderhouding van vele *Vuren* en *Bakens*, op verſcheiden Plaetzen in het Kattegat.

De verſcheiden *Commercierende* Volken, ook

verſchillende *Tractaten* met Denemarken, wegens het betalen dezer Tolle hebbende aengegaen, zoo volgt daer uit, dat de eene *Natie* die gantsch anders betaeld als de andere. Van wegens de *Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden*, is met den Koning van *Denemarken*, een Tractaet geſloten, in dato den 13 Augustus 1645, en vernieuwd den 15 Junij 1701, waer bij men zich ten deele aen de Koninklijke Tolrolle van den Jare 1691 gedraegd. Sedert is 'er den 29 Februarij 1732, eene nieuwe *Verordening* en *Tollijst* door den Koning uitgegeven, volgens welke de Tollen van *inkomende* en *uitgaende* Waren, mitsgaders de *Last-* en *Havengelden* van de Schepen; als ook de *Houtlasten* en *Teertienden*, zoo wel als de Accijſen in de Koopſteden, na dien tijd, in *Denemarken* en *Noorwegen* geheven zullen worden. Omtrent al het welke in den Jare 1776 een Boekje uitgegeven is, onder den Tijtel van *Tableau des Droits & Uſages de Commerce, relatifs au paſſage du Sund; par M. Thomas Antoine de Marien.* Gedrukt, te *Copenhague chez Nicolas Möller, Imprimeur de la Cour;* werwaert wij den Lezer verwijzen.

Sedert vele Jaren word wekelijks te Amſterdam eene Lijst gedrukt, van de Schepen die de *Sont* paſſeren en repaſſeren, waerin voornamelijk hunne Ladingen beſtaen, van waer ze komen, en werwaert zij *gedestineerd* zijn.

COPPENHAGEN.

Of *Koppenhagen*, de Hoofdſtad van geheel *Denemarken*, en de reſidentie des Konings, gelegen op 't Eiland *Zeeland:* met eene groote Brug,

Brug, die Anno 1726 is vernieuwd, met *Christiaenshaven* vereenigd; tegen over de Stad *Malmuijen* of *Malmoe*, van de *Denen* en *Hollanders*, Ellebogen genoemd, die op het Eiland *Schoonen* ligt; met een zeer goede Haven voorzien, die des te veiliger is, door het tegenovergelegen Eiland *Amag* of *Amak*, dat hier aen met eene brug is vastgehegt, en word deze Stad van de Denen *Kiobenhaven* genoemd.

Alhier is de meeste Negotie van geheel *Denemarken*, om dat de Kooplieden der andere Plaetzen van dit Koninkrijk hunne buitenlandsche Waren van hier halen; echter is de Koophandel 'er niet groot.

Men brengt derwaert *eenige zijden Stoffen; Venetiaensche en Fransche genaeide en gewerkte Kanten, Kruidenierijen, Specerijen, Wijn en Brandewijn, Azijn, Zout, Papier, Tabak.*

Men brengt van daer: *Yslandsche Stokvisch, Talk, Hennip, Huiden, Aluin van Schonen, Potasch, Weedasch, Yslandsche Kousen en Boerewanten.* Ook wel eenige soorten van *Granen.*

Timmerhout is verboden uit te voeren.

De Koning heeft aen deze Stad in het bijzonder verscheiden voorrechten verleend, onder anderen dat, dat hier alleen Goederen en Koopmanschappen mogen worden *opgelegd:* dat geene der *vier Speciën van Consumptie* elders als alhier mogen worden ingevoerd. Ook heeft hij eene premie van 5 Rijksdaelers per Last gesteld, over alle de Schepen van 30 Lasten, welken te Koppenhagen zullen gebouwd worden, ook heeft hij 'er eene School opgericht, om de gronden van den Scheepsbouw algemeener te maken, en vervolgens een leerling uit die Schole aen ijdere Zeehaven te plaetzen.

Ten tijde van Koning *Christiaen* den vierden, omtrent het Jaer 1605, hebben de *Denen* een groot gedeelte van het onbekende *Groenland* ontdekt, en met de Inwoners aldaer bij ruiling beginnen te handelen; gevende hun Naelden, Mesſen, Spiegeltjes, Haken en Oogen, Vischhoeken, en dergelijke beuzelingen, die zij uitkraemden, en waer voor zij ontfongen Vosſen- en Beirenvellen, Vischhorens enz. Doch verſcheide rampen deden den Koning de verdere ontdekking ſtaken.

Nochtans waren 'er eenige Kooplieden te *Koppenhagen*, die de *Groenlandſche Compagnie* oprichtten, welke in het Jaer 1636, de eerſte Schepen naer de *Straet Davis*, en daer omtrent zond. Deze verruilde ook aen de *Groenlanders* aldaer, eenige Mesſen, Spiegeltjes, Naelden enz. tegen Vosſen-, Zeehonden- en Zeekalverenvellen, alsmede Walvischſpek, Traen, Visch-Eenhorens enz. Sedert dien tijd is deze Vaert onderhouden, en de *Denen* hebben zelfs aldaer twee volkplantingen opgericht; ten behoeve van welken, en tot voortzetting van de *Groenlandſche* Visſcherije, in de maend October 1723, te Koppenhagen eene Loterij is opgericht, en Anno 1728, eene partij volks derwaert gezonden, doch van welken ſedert ſommigen weder terug gekeerd zijn. En, wijl de Koning zich dat Land toeëigend, heeft hij, aen de Hollandſche *Straetdavisvaerders*, het handelen op verſcheiden Kusten verboden, nu en dan, zelfs nog onlangs, Schepen die daer gevonden worden, genomen, en ſomtijds in *Denemarken* voor goeden prijs verklaerd.

De Denen handelen ook op *Yſland*, werwaert zij alle zomers Schepen zenden, en met dezelven

ven weder retouren van daer ontfangen. Dees Handel geſchied meest door ruiling, alzoo bij de *Yslanders* geen geld bekend is.

Men brengd derwaerd Meel, Bier, Wijn, Brandewijn, Yzer, Lakens, Lijwaten, Tabak, Mantels, Schoenen, Spiegels, en andere kleenigheden.

Waer voor men bekomt Stokvisch, Boter, Wasch, grove Lakens, dito Kousſen en Wanten, Vosſchen- Beiren- en Laksvellen, Zwavel enz.

De *Denen* varen ook op *Oostindiën*, en hebben hun Comptoir te *Tranquebar*, een Stedeken op de Kust van *Coromandel*, niet verre van de Stad *Nagapatnam*, en met eene groote Haven aen den golf van *Bengalen* voorzien. De Deenſche Compagnie brengd zeer veel Thee aen.

De Vaert op de *Westindiën* word door de *Denen* ook geoeffend, en voornamelijk op *St. Thomas*, een welbewoond en vruchtbaer Eiland in *Afrika*, van waer zij bijzonderlijk aenbrengen: bruine en witte Suiker, Verwhout, Catoen en Cacao.

Te *Koppenhagen* en in geheel *Denemarken*, rekend men in *Rijksdalers*, of Dalers van 6 Marken, en deze van 16 Schellingen Deensch. Dees Daler heeft doorgaens $1\frac{1}{2}$ ſlegte Deenſche Daler, 6 Marken, 96 Schellingen, 288 Witten, of 1152 Deenſche Grooten.

Een ſlegte Deenſche Daler heeft 4 Mark, 64 Schellingen, 192 Witten, of 768 Deenſche Grooten.

1 Mark Deensch heeft 16 Schellingen, 48 Witten, of 192 Deenſche Grooten.

1 Schelling Deensch heeft 2 Fijrken, 3 Witten, of 12 Groot Deensch.

1 Fijrke heeft 6, en 1 Witte 4 Grooten Deensch.

De *waerde* van het berekende geld is of *Kroonen*, of *Courant*, en de *Kroonenwaerde* word, volgens Koninklijke Ordonnantie, $6\frac{1}{4}$ pCt. beter als Courantwaerde gehouden.

De *Deensche waerdering* is echter maer half zoo waerdig als de *Lubsche;* want 2 Mark Deensch, maken 1 Mark Lubs; en 2 Schellingen Deensch maken 1 Schelling Lubs.

De Asfignatie-, Wisfel- en Leenbank te Koppenhagen, is den 29 October 1736 opgericht, en den 1 Maert 1737 geopend geworden. De *Bankbriefjes* zijn op 100, 50, 10 en 1 Rijksdaeler Courant gefteld, en gelden overal in 's Konings Rijken en Landen, ook zijn zij bij alle *Konings heffingen*, als klinkend geld gangbaer. Deze Bank leend op alle toereikende Panden tegen 4 pCt., en zulks groote en kleine geldfommen, echter niet onder 100 Rijksdaelers. Deszelfs Hoofdfom is 500,000 Rijksdaelers geweest, maer het getal der Actien is Anno 1760 vermeerderd.

Wat het *Deensch Gewigt* betreft, het pond *Goud en Zilver Gewigt* heeft 2 Mark, 16 Oncen, 32 Lood, 128 Quinten, of 512 Oort.

1 Mark heeft 8 Oncen, 16 Lood, 64 Quintin, of 256 Oort.

1 Once heeft 2 Lood, 8 Quintin, of 32 Oort.

1 Lood heeft 4 Quintin, of 16 Oort. 1 Quintin heeft 4 Oort.

17 Ponden, of 34 Mark Deensch zilver Gewigt, moeten, volgens Koninklijke Ordonnantie, zoo zwaer zijn als 16 ℔ *Negotiegewigt.*

Dit laetfte word aldus verdeeld. Een Schippond heeft $3\frac{1}{2}$ Centner, 20 Lijsponden, of 320 ℔.

Een

Een Centner heeft $6\frac{1}{4}$ Lijspond, of 100 ℔. 1 Lijspond is 16 ℔.

Een *Vog* of *Waeg* heeft 3 Bismer ℔, of 36 ℔. Een Bismer ℔ heeft 12 ℔.

Een ℔ word, zoo als het zilver Gewigt pond, verdeeld in 2 Mark, 16 Oncen, 32 Lood, 128 Quintin, of 512 Oort, en is in het gantsche Rijk even zwaer. 776 ℔ Deensche ponden, zijn gelijk met 784 ℔ Amsterdamsch.

Met zulk Handel- of Negotie-Gewigt worden gewogen alle Victualiën, Specerijen, alle Winkelwaeren: als Zijde Gouden en Zilveren Kanten en Pasfementen, en alles, wat weegbare Goederen zijn; maer met Keulsch gewigt weegt men *masfif* Goud en Zilver. Apothekers Goederen en Medicamenten weegt men met het gewone Medicijns Gewigt, maer in 't groot verkocht wordende, met het Deensch Gewigt.

Een *Last Graen* houd 'er 12 Tonnen, 96 Schepels, of 384 Virtels.

Een Ton heeft 8 Schepels, of 32 Virtels. 1 Schepel 4 Virtels.

De Deensche Graenmaet-Ton moet *afgestreken* gemeten worden. 21 Tonnen maken een Amsterdams Last.

Het *Last Spaensch Zout en Steenkolen* houd 18 Tonnen, en ieder Ton houd 8 Schip, a 22 Potten, of 176 Potten.

Het *Last Fransch Zout en Kalk* houd 12 Tonnen, van de groote der Graenmaet-Tonne, te weten 144 Potten.

Het *Last Olij, Boter, Haring en andere vette Waren*, houd 12 Biermaet Tonnen.

Een *Bierton* (waer naer zich alle Meel-, Boter-, Talk-, Zeep-, Vleesch-, Traen- en andere Koopmanschaps heele en halve Tonnen richten

moeten, die Bruto 16 Lijspond, en Netto 14 Lijspond moeten wegen,) moet volgens Ordonnantie, $4\frac{1}{4}$ Cubic voeten inhouden.

Een *Noordſche Teerton* moet 120 Potten inhouden.

Een *Ton* word ook op 4 Virtels, of 8 Agtendeelen of *Schip* gerekend.

De *Maten der vloeibare Lichamen zijn:*

Een *Voeder Wijn*, inhoudende 6 Aem, 24 Ankers, 240 Stoopen, 465 Kannen, 930 Potten, of 3720 Palen.

Een *Aem* heeft 4 Ankers, 40 Stoopen, $77\frac{1}{2}$ Kannen, 155 Potten, 620 Palen.

Een *Anker* 10 Stoop, $19\frac{3}{8}$ Kannen, $38\frac{3}{4}$ Potten, 155 Palen.

Een *Stoop* $1\frac{15}{16}$ Kannen, $3\frac{7}{8}$ Potten, of $15\frac{1}{2}$ Palen.

Een *Kan* 2 Potten of 8 Palen.

Een *Pot* of *Kruik* houd 4 Palen, en moet zoo groot zijn dat 32 Netto een Cubik voet water uitmaken, en moet $6\frac{1}{2}$ duim hoog, en $3\frac{1}{4}$ duim wijd zijn.

Een *Stuk* of *Vat* houd $7\frac{1}{2}$ Aem, 30 Ankers, 300 Stoopen, of $1162\frac{1}{2}$ Potten.

Een *Vat* houd 2 Pijpen, 4 Oxhoofden, 6 Tiersjes, 24 Ankers, of 930 Potten.

Een *Pijp*, 2 Oxhoofden, 3 Tiersjes, 12 Ankers, of 465 Potten.

Een *Oxhoofd* $1\frac{1}{2}$ Tiersje, 6 Ankers, of $232\frac{1}{2}$ Potten.

Een *Tiersje* 4 Ankers, of 155 Potten.

Vier Ankers Deensch doen omtrent 3 Ankers te Amſterdam.

De *Deenſche Roede* houd 5 Ellen of 10 Voet.

De *Elle* moet 24 duim Rijnlandſche Maet lang zijn, des zijn 11 Deenſche Ellen gelijk aen 10 Brabandſche.

De

De *Deenſche Voetmaet* word wel verſchillend bevonden, doch moet accuraet gelijk zijn aen de Rhijnlandſche, des dat 46 Deenſche Voeten, 51 Amſterdamſche uitmaken.

Een *groot Duizend* houd 10 groot Honderd, 60 Sneſe, of *Steige* of 1200 Stukken.

Een *klein Duizend* houd 10 kleine Honderden, 50 Sneſe, of *Steige* of 1000 Stukken.

Een *groot Honderd* houd 2 Schok, 6 *Steige*, of 120 Stuks.

Een *klein Honderd* houd 5 *Steige*, of 100 Stukken.

Een *Schok* 60, een *Kamer* 40, een Sneſe of *Steige* 20, een Deker 10 Stukken.

Een *Gros* heeft 12 Douzijn of 144 Stukken. Een Douzijn of *Tijlt* houd 12 Stukken, en een *Oll* of *Wall* houd 80 ſtuks Haringen of Eijeren.

De *Wiſſelbrieven* worden genoegzaem allen in *Deensch Courant* geſteld en betaeld; en *Koppenhagen* wisſelt *direct* op de volgende plaetzen:

Amſterdam 118 Rijksd. Deensch Courant, voor 100 Dalers Caſſa op 15 dagen zicht.

Hamburg 122 Rijksd. Deensch Courant, voor 100 Dalers Banco op 15 dagen zicht.

London 5 Rijksd. 8 Schell. Deensch Courant, voor 1 ℒ Sterling op 2 maenden na dato.

Men heeft alhier geenen bepaelden tijd voor het woord *Uſo* vastgeſteld, weshalven de betalingtijd in de Wisſelbrieven duidelijk bij *dagen* word uitgedrukt; en de Wisſelbrieven, welken op zicht luiden, moeten op vertoon betaeld worden.

Betreffende de 8 a 10 Gratiedagen, word bij het Wisſelrecht van Denemarken en Noorwegen van den 16 April 1681 gezegd:

Art. 9. Wanneer een Wisſelbrief geaccepteerd is,

is, zoo is de acceptant verplicht *precies*, zonder eenige uitvlucht of voorwending, te betalen: geſchied zulks niet binnen 8 dagen na den tijd, dat de Wisſelbrief moest betaeld geworden zijn, het welk de vervaldag genoemd word, zoo moet de Houder laten protesteren, en 'er zijn *endorſeur* of *remittent* kennis van geven.

Art. 10. Wanneer hij echter zich aen verzuim ſchuldig maekt; en ten langſten op den 10den dag (waer onder de acceptatie en protestdagen, ook Zon- en Feestdagen begrepen worden) niet protesteert, zoo is hij gehouden alle ſchade zelf te lijden.

De *nieuwe Stijl* is in geheel Denemarken in gebruik.

ELSENEUR.

Deze Stad word, volgens der *Denen* uitſpraek, *Helſingor* genaemd; zij ligt op 't Eiland *Zeeland*; en is met eene groote Haven aen de *Sond* voorzien. Niet wijd van hier is het Kasteel *Kroonenburg*; en regt daer tegen over een ander op *Schoonen*, genaemd *Elſingborg*, *Elſenburg* of *Helſingburg*, met een Stedeken, en eene Haven, insgelijks aen de *Sond* gelegen. Daer nu de Zee, tusſchen deze twee Kasteelen, maer ruim eene halve mijl breed is, maekt zulks aldaer eene *Zeeëngte*, alwaer, gelijk reeds te voren gezegd is, de Sondſchen Tol betaeld word.

CRONENBURG, OF CRONBORG.

Is een zeer ſterk kasteel aen de Sond, daer deze Zee-engte maer eene halve mijl breed is. Deze vesting is, gelijk Elſeneur, een der Sleu-

tels

tels van de Sond. In 1748 is hier digt bij eene Koninglijke Geweerfabriek aengelegd, in welke 300 menſchen arbeiden.

KORSOER.

Ligt aen de groote Belt, heeft eene veilige haven, welke een van de beste hier te Lande is. Van daer is eene ſterke overtogt naer Nijburg op Funen.

ZWEDEN.

Alhoewel dit Koninkrijk, ſedert onheuglijke tijden, bijna geheel Europa, met de Waeren, die alhier in overvloed gevonden worden, voorziet, zoo heeft echter de Zweedſche Natie zelve van ouds af het grootſte voordeel daer van niet getrokken, maer zulks, het zij uit eene meerdere zucht naer Krijgsoeffeningen, het zij uit eene geringachting des Handels, meest den Vreemdelingen overgelaten. Zweden, zoo wel als de meeste andere Europeeſche Landen, ſedert van dat vooroordeel terug gekomen, bezeft thans mede dat Koophandel de zenuw der Staten is.

De Scheepvaert der Inwooners was in voorgaende tijden zeer gering; doch, na dat de Koningin *Christina*, in 't Jaer 1645, met de Kroon *Denemarken* vrede gemaekt, en onder anderen bedongen had, dat de Schepen en Koopmanſchappen, den Zweedſchen Onderdanen toebehorende, *Tolvrij* de *Sond paſſeren* zouden, is dezelve veel verbeterd. De grootſte Koophandel word door de *Hollanders*, ook door de *Engelſchen*, gedreven, welke de hier vallende Waeren

ren afhalen, en andere die 'er ontbreken, derwaert voeren: egter voert de Zweedſche Natie genoegzaem alle hare Lands-producten naer de Steden van Europa door haer eigen Schepen, vermits de zware Tol-belastingen, die 'er, in dat Rijk, op de Schepen van vreemde Natien en de hoogere rechten op de daer in te laden goederen gelegd zijn.

De Schepen van andere Natien mogen in Zweden niets anders brengen als de producten en gewasſen van derzelver eigen landen, en hier door trekt Zweden den In- en Uitvoer, bijna alleen en geheel voor de Schepen der Zweedſche onderdanen.

De Vrijheer *Samuel Hermelin* heeft in zijne Redevoering, welke hij, bij het nederleggen van het Profesſoraet in de Koninklijke Academie der Wetenſchappen gedaen heeft, een kort verſlag gegeven van den tegenwoordigen ſtaet der Zweedſche Huishouding en Koophandel, het welk hier op uitkomt:

De Akkerbouw is de hoofdnering des Rijks. In middelmatige Jaren kunnen eenige Provincien nog iets verkoopen, maer de meesten moeten egter zelf koopen. Schonen, Oost-Gothland, Scaraborgslehn, Sudermanland, Ypland en Finland, kunnen aen andere Provincien Koorn overlaten, maer nochtans niet zoo veel leveren, als de overigen, benevens Stokholm, boven het zelf geteelde, gebruiken. In het Jaer 1766 tot 1771 zijn, volgens een middengetal, Jaerlijks 438123 Tonnen buitenlandsch Koorn, aen waerde voor 800000 Rijksdalers, ingevoerd. Na het verbod van 't Brandewijnſtoken is de invoer nooit half zoo groot geweest. Te Nordköping zijn drie Stijsſel-Fabrijken aengelegd, die in

1770

1770 voor 31480 Dalers Zilvermunt aen Stijsfel en Poeder gemaekt hebben. Zweden zou, als deszelfs Akkerbouw vermeerderd en verbeterd wierd, zijne Inwoners kunnen voeden. Thans brengt het Jaerlijks reeds over de 7 Millioenen Tonnen Koorns voort. In 1766 waren 'er 2,502,363 Inwoners; ſedert dien tijd is dat getal met 2 à 300000 menſchen vermeerderd. De Bergwerks Diſtricten en de groote Steden kunnen met Inlandſche levensmiddelen alleen niet voorzien worden. Te Stokholm komen Jaerlijks, van binnen uit het Land, 23000 ſtuks Rundvee, 20000 Kalven, 30000 Lammeren en Schapen, 80000 Lijsp. Spek, 240000 Lijsp. Boter, 40000 Lijsp. Talk. Aen buitenlandſche levensmiddelen word 'er gemeenlijk voor over de 100000 Rijksdalers ingevoerd. De uitgaende Victuales daer tegen zijn van geen aenbelang. In het Land word 70 à 80000 Pond fijne Wolle gewonnen. Van grovere Wolle worden 'er 16000 Centenaers ingevoerd, meest uit Polen en Pommeren. In Gripsholms Diergaerden zijn 90 Angoriſche Geiten, ook vind men 'er eenige in Oost-Gothland: offchoon zij niet te veel toegenomen zijn, zoo zijn egter in één Jaer, in Akkers-Kerſpel, 367 Ponden Kameels Garen geſponnen. Hop word 'er nog 900 Lijspond uitgevoerd, maer Vlas moet 'er wel 6500 Schipp. of voor meer dan 100000 Rijksdalers aengekogt worden. Hennip word 'er omtrent 8000 Schipp. of voor 13000 Rijksd. ingevoerd. Aen Tabak, word voor meer dan 200000 Rijksd. gebruikt, zonder de contrabanden te rekenen. De Plantaedjes leveren daer toe 4000 Schipp. Bladen, en voor 80000 Rijksdalers word 'er, meest in Bladen, ingevoerd. In 1772 werden te Gothen-

burg

burg 335068 Tonnen Haring gevangen en daer van 188376 Tonnen uitgevoerd. Door de Bergwerken wind Zweden het meest in zijn buitenlandſchen Handel. Aen Yzer wierd in 1763, in 566 Yzerſmederijen, geſmeed 333300 Schippond. 70000 Bleven 'er in het Land, het overige bragt 2 Millioenen Rijksd. in. Rood-Koper word 'er Jaerlijks 5500 Schipp. vervaerdigd. En 'er zijn 5 Geel-Koper-Fabrijken. *Sola* brengt Jaerlijks 2000 Mark Zilver in. Het Goudbergwerk in Smoland heeft tot nu in het geheel 12000 Ducaten uitgeleverd. In 1770 wierd 'er voor 30000 Rijksd. Aluin uitgevoerd. Op Gothland zijn 80 Kalk-Ovens: in 1770 gingen 'er 4000 Last Kalk uit, voor omtrent 14000 Rijksdalers Hout, 173000 Rijksdalers aen Teer, aen Pik voor 165000 Rijksdalers en aen Potasch voor 50000 Rijksdalers. Daertegen ingevoerd voor 985 Rijksdalers aen Harst en Terpentijn en voor 4000 Rijksdalers Venetiaenſche Zeep. 4000 Perſonen ſpinnen Wolle en Kameels Garen, en in Dahland word veel Boomwolle geſponnen. Nochtans zijn in 1770 ingevoerd 41821 Pond Kameels Garen, voor 26000 Rijksdalers Linnen Garen, en 66000 Pond of voor 35000 Rijksdalers Boomwollen Garen. In Stokholm waren toen 6125 Arbeiders in de Fabrijken en 1338 Weefgetouwen. De waerde van alle gefabriceerde Waren bedroeg 45 en eene halve Ton Gouds Zilver-Dalers. In Zweden zijn 40 Papier-Molens, 10 Glas-Ovens, 2 Porcelein-13 Pijpen-Fabrijken, 6 Kruid-Molens. In Stokholm 9 Spiegel Fabrieken en 20 Tapijt-Werkerijen. Het geheel Zweedsch Rijk bedraegd 6900 Zweedſche Quadraetmijlen.

Men

Men rekend in Zweden bij *Dalers* van 32 *Oerre*, en deze van 4 *Oerlein*, of 24 Penningen.

Dees Daler houd in 't algemeen 4 *Mark*, 32 *Oerre*, 128 *Oerlein*, of 768 §.

Een *Mark* houd 8 *Oerre*, 32 *Oerlein*, of 192 §.

Een *Oer* houd 4 *Oerlein*, of 24 §. 1 *Oerlein* heeft 6 §.

Maer ſedert is bij Koninklijke Ordonnantie van den 27 November 1776 vastgeſteld, dat alle *Publijke* en *Private* Rekeningen en *Liquidatien*, van den eerſten Januarij 1777 aen, zullen worden geſteld op *Rijksdalers* tegen 48 *Schellingen*, ieder Schelling tegen 12 Penningen, 't geen de kleinſte breuk wezen zal, welk alles ook in den Koophandel plaets zal hebben.

De *berekende waerde* is of ZILVER- of KOPERMUNT, waer van de eerſte driemael zoo veel als de tweede waerdig is. Dus is een Daler *Zilvermunt*, 3 Dalers, of 12 Mark *Kopermunt*.

Een Mark of 8 *Oerre Zilvermunt*, is 3 Mark of 24 Oerre *Kopermunt* enz.

Derhalven zijn ook 3 Dalers *Kopermunt* gelijk met 4 Mark *Zilvermunt*, en

3 Mark *Kopermunt*, gelijk 8 *Oerre Zilvermunt*.

De Rekeningen, welken de *Kroonen* betreffen, en die men in *Schoonen*, *Halland*, *Bleckingen*, *Bahus-Leer*, te Gothenburg, en daer omſtreeks houd, zijn alle in *Zilvermunt*.

De *Oer Zilvermunt* noemd men ook *Stuver*, of *Witten*; de *Oer Kopermunt* worden *Rondſtukken*, en de 3 *Oerſtukken Kopermunt*, *Schlanten* genaemd.

Een *Zweedſche Tonne Gouds* word op honderd duizend Dalers *Zilver-*, of driemael honderd duizend Dalers *Kopermunt* gerekend.

De *Rijks-Wisselbank* is in 1657, ten gemakke des Koophandels, tot ondersteuning van het Credit, ter voorkoming van moedwillige en onbillijke verhooging der Muntsoorten, ter vaststelling der *reëele* waerde der Kopermunt, en tot andere billijke eindens opgericht. Deze neemt alle de in het Rijk geslagen Zweedsche Munten aen; de bewijzen, welke de Bank aen de Inbrengers geeft, heten Bank- Transport-Brieven, en welke in 't geheele Koninkrijk als geld gangbaer zijn. Den 27 November 1776, is 'er eene nieuwe Bankordonnantie afgekondigd, waer bij, onder anderen Art. 6, de *Coursen* als volgt, bepaeld worden: op AMSTERDAM het *Banco* geld tot 47 Schellingen Zweedsch, meer of min; het *Courant* geld tot 45 Schellingen de Rijksdaler. Op HAMBURG, de Rijksdaler Banco tot 47 en een agtste Schellingen Zweedsch. Op LONDON, het Pond Sterling, tegen 4 Rijksdalers 15 Schell. Zweedsch. Op PARYS, ROUAEN en andere Fransche Plaetzen, tot 25 Schellingen Zweedsch, voor een Ecu of Kroon van 3 Livres Tournois. STRAELZUND zal geven 133 Rijksdalers *Pomersch Courant*, voor 100 Rijksdalers Zweedsch. Op KOPPENHAGEN zullen gerekend worden 124 Rijksdalers, voor 100 Rijksdalers Zweedsch. Op LISBON 22 Schellingen Zweedsch voor een *Crusaed.* Op CADIX 47 Schellingen voor een Wisel-Dukaet, en op LIVORNO 40 Schellingen, voor een *Piaster* van 8 *Realen.* De Zweedsche en gerande Hollandsche Dukaten zullen één Rijksdaler en 46 Schellingen gelden.

Het *Goud*, *Zilver*, en *Geld* word met Zweedsche Marken gewogen. Een Mark Zweedsch houd

houd 16 *Lood*, 64 *Quintin* of 4384 Zweedſche of Hollandſche Azen.

Het *Gewigt*, waer mede de Goederen gewogen worden, is van vierderlei ſoort, waer van men de drie ligtſte *Marken* noemd.

1 Pond zoo genaemd *Victualie Gewigt*, dat ook *Schaelpond* heet, is, volgens berekening des Koninklijken Landmetersampt, 8848; een *Mark Bergwerks Gewigt* $7821\frac{29}{125}$; een Mark *Landſtads Gewigt* $7450\frac{2}{125}$; en een *Mark Stapelſtads*, of *uitſchepings Gewigt* $7078\frac{2}{5}$ Zweedſche of Hollandſche Azen zwaer. Derhalven zijn 100 ℔ Victualie Gewigt, gelijk aen $113\frac{1}{8}$ m. Bergwerks, of $118\frac{3}{4}$ m. Landſtads Gewigt, of 125 m. Stapelſtads Gewigt.

Van deze Ponden en Marken worden de navolgende grootere Gewigten te ſamen geſteld, als

Een *Schippond Victualie Gewigt* heeft 20 Lijspond, of 400 Schael ℔. 1 Lijspond heeft 20 Schael ℔.

Een Schippond Stapelſtads (het welk men ook *Tzergewigt* noemd, en uit 16 Lijspond, of 320 ℔ Victualie Gewigt beſtaet,) heeft 20 Mark ℔, of 400 Marken. 1 Mark ℔ heeft 20 Marken.

Een Centner houd 120 ℔. Een *Waegzinn* 165 ℔. Een *Steenwolle* 32 ℔.

Een Pond, of Schaelpond houd 32 Lood, of 128 *Quentin*.

Een Lood houd 4 *Quentin* of $276\frac{1}{2}$ Azen. 1 *Quentin* weegt $69\frac{1}{8}$ Azen.

Het *Zweedſche Apotheker Gewigt*, is 7416 Azen in een Pond.

De GRANEN worden bij *Tonnen* gemeten.

Eene Ton houd 2 *Span*, 4 half *Span*, 8 *Virtels*, 32 *Kappor*, 56 *Kannen*, 112 *Stoop*, 448

Quarten of 1792 *Oort;* en bevat $5\frac{3}{5}$ Zweedſche Cubic voeten, of 7386 Franſche Cubic duimen.

Een *Span* houd 2 half Span, 4 Virtels, 16 Kappor, 28 Kannen, 56 Stoop, 224 Quarten, of 896 Oorten.

Een *half Span* houd 2 Virtels, 8 Kappor, 14 Kannen, 28 Stoop, 112 Quarten, 448 Oort enz.

Deze *Graentonnen,* waer mede ook andere drooge Goederen gemeten worden, moeten vierkant zijn: alles word *los* gemeten, en afgeſtreken; maer op ijdere Ton Rogge, Tarw, Gerst, Haver en Erwten worden 4, op ijder Ton Mout 6, en op ijdere Ton Zout, gebrande en geleschte Kalk worden 2 afgeſtreken Kappor, voor opgehoopte Maet toegegeven. Derhalven bedraegd eene Ton Rogge, Tarw enz. 63, Mout $66\frac{1}{2}$, Zout en Kalk $59\frac{1}{2}$ Kannen. Alleen bij het meten van Steenkolen, Brandkolen, Gips, Krijt, en andere grove Waren word de Ton opgehoopt.

De *Maet van vloeibare Waeren* is als volgt:

Een *Voeder* Wijn heeft 2 Pijpen, 4 Oxhoofden, 6 Amen, 12 Emmers, 24 Ankers, of 360 Kannen.

Een *Pijp* heeft 2 Oxhoofden, 3 Amen, 6 Emmers, 12 Ankers, of 180 Kan.

Een *Oxhoofd* heeft $1\frac{1}{2}$ Amen, 3 Emmers, 6 Ankers, of 90 Kan.

Een *Aem* of *Vat* heeft 2 Emmers, 4 Ankers, of 60 Kan.

Een *Emmer* heeft 2 Ankers, of 30 Kan. Een Anker 15 Kan.

Een *Ton vloeibare en vochtige Waeren* (waermede ook Meel, Visch en Vleesch gemeten word) moet 48 Kan inhouden. De *Pek en Teertonnen* mogen een Stoop kleiner wezen.

Een Kan houd 2 Stoop of 8 Quartier, en be-

bevat $172\frac{1}{5}$ Zweedſche Cubic duimen. Een Stoop houd 4 Quartier van 4 Jungfern.

De *Maten* van *lengte*, *vlakte* en der *Lichamen* zijn:

Een *Zweedſche Mijl*, word op 34052 Rijnlandſche Voeten gerekend.

100 Zweedſche Mijlen zijn 144 Duitſche Mijlen.

Een *Roede* heeft 8 Ellen, 16 Voet of 192 Duim.

Een *Vadem* heeft 3 Ellen, 6 Voet of 72 Duim.

Een *El* heeft 2 Voet of 24 Duim, des zijn 6 Brabandſche Ellen, gelijk met 7 Zweedſche Ellen.

De *Zweedſche Voet* heeft 12 Duim, van 12 Linien, des zijn 70 Rhijnlandſche Voeten gelijk met 74 Zweedſche Voeten: 39 gemeene Engelſche Voeten, gelijk met 40 Zweedſche Voeten, 37 Engelſche Voeten, gelijk met 38 Zweedſche Voeten, 32 Franſche Voeten, gelijk met 35 Zweedſche Voeten.

Een *Quadraet Roede* houd 64 Quadraet Ellen, of 256 Quadraet Voeten, die $213\frac{3}{4}$ Franſche Quadraet Voeten maken.

Een *Quadraet Voet* houd in 144 Quadraet Duimen, 17 Rhijnlandſche Quadraet Voeten, zijn 19 Zweedſche qaud. Voeten, 11 Rhijnlandſche Cubic Voeten, zijn 13 Zweedſche Cubic Voeten.

Een *Laſt Pek*, *Potasch*, *Lunenburger Zout*, en *vreemd Bier* houd 12 Tonnen.

Een *Laſt Teer* en *Noordlandſche Traen* houd 13 Tonnen.

Een *Laſt Spaensch en Fransch Zout* houd 18 Tonnen.

Een *Last Visch* houd 12 gepakte Tonnen, of 12 duizend ſtuks Haringen.

Een *Last Vlasch*, *Hennip* en *Touwerk*, zoo ook *Talk* en *Hop*, is 6 Schippond, of 120 Lijspond.

Een *Waez* houd 20 *Kast* of 80 Stukken.

In den Jare 1753, is de oude Juliaenſche Tijdrekening in geheel Zweden afgeſchaft, en de nieuwe ſtijl ingevoerd.

Volgens de Zweedſche Wisſel-Ordonnantie van 1748, zijn 'er voor de Wisſelbrieven zes *Gratiedagen* bepaeld, de Zon- en Feestdagen daer onder begrepen: wanneer de zesde dag op zoodanig een Zon- of Feestdag vald, zoo moet de Wisſelbrief bij mangel van betaling, den vijſden dag geprotesteerd worden. Een prompte betaler voldoet op den vervaldag. Een Wisſelbrief op zicht, of eenige dagen na zicht heeft in Zweden geene Gratiedagen. Een Wisſelbrief, getrokken op de helft eener Maend te betalen, zoo word de vervaldag gerekend den 15 dier Maend te zijn, al had zoodanig een Maend meer of minder dan 30 dagen: zulke Wisſelbrieven hebben ook 6 Gratiedagen. Wanneer een Wisſelbrief na den vervaltijd aenkomt ter plaetze, alwaer de betaling geſchieden moet, zoo heeft de zelve echter nog maer zoo veel Gratiedagen te goeds, als 'er aen de zes na den vervaldag ontbreken.

STOKHOLM.

Is de hoofdſtad van Zweden en de voornaemſte Handelſtad des Rijks. Voorheen waren alle de inwoners van Zweden gehouden hunne Waren naar Stokholm te brengen, maer ſedert is de vrije Uit- en Invoer aen alle de Zweedſche Com-

Commercie-Steden toegeſtaan, zonder dat zij thans verpligt zijn hunne Goederen en Koopmanſchappen naer die hoofdſtad te brengen of van daer te halen.

Deze Stad is met een diepe ſchoone Haven voorzien, alwaer de Schepen in zekerheid liggen. Men komt derwaerd door twee ingangen uit zee, de een vijftien en de ander agt mijlen lang. Deze tusſchenruimte beſtaet uit eene verzameling van Wateren en Meiren, vloeijende tusſchen eene ongemeene meenigte van Klippen en Eilanden, die zich wel 30 mijlen boven Stokholm uitſtrekken, het welk de ingangen lang en gevaerlijk maekt.

De Inwoners dezer Stad drijven ook grooten Handel over *Riga* met de Polen en over *Reval* met de Rusſchen of Muscoviters.

NORKIEOPING.

Deze Stad word, naest Stokholm, voor de grootſte en eene der beste Steden van Zweden gehouden. Zij ligt aen de Rivier Motala, is ſterk en wel gebouwd en heeft een goeden aftrek van hare Manufacturen, die in Wol en Vlas beſtaen. Daer zijn ook ſchoone Verwerijen, Suikerraffinaderijen, Tabaksſpinderijen en Papiermolens, benevens eene voordeelige Kopermijn.

CALMAR.

Eene ſchoone Stad, met eene goede maer geene ruime Haven. De Koophandel was alhier voorheen van groot belang eer dezelve te Stokholm bloeide; tot nog toe word 'er de

beste Teer gemaekt en voor eenige jaren is hier een Aluinmijn ontdekt geworden.

WESTERWICK.

Is gelegen aen de Oostzee en heeft eene goede Haven. Men kan hier allerhande noodwendigheden tot den Scheepsbouw bekomen, als Pek, Hout, Planken en Masten: de Westerwijkſche Teer is zeer bekend. In deze Stad is ook eene goede Lakenfabrijk.

WISBY.

Dit is eene oude en was eertijds eene zeer magtige Stad, gelijk nog tegenwoordig uit de overgebleven zware Torens, Gebouwen en Huizen kan afgenomen worden: zij is gelegen op het Eiland Gothland. Hoe voortreflijk en alom vermaerd de Koophandel en voornaemlijk de Zeevaert aldaer gebloeid hebbe, blijkt klaer uit het ſamenſtel van Zeerechten, bekend onder den naem van *Wisbijſche* of *Wisbuijſche*, volgens welke verſcheide gevallen, in Koophandel en Zeevaert voorkomende, beſlist worden. Dan alle Nering en Hantering is aldaer door den tijd geheel verloopen en deze Stad legt meest vervallen, niet alleen door zware oorlogen, maer voornaemlijk door dat de Hollanders en Zeeuwen hunne vaert uitbreidende, ook die op *Dantzig*, *Riga*, *Reval*, *Nerva* en andere Oosterſche Steden hebben ondernomen.

GOTHENBURG.

Is, naest Stokholm, de rijkſte Stad van Zweden.

den. Zij heeft eene ſchoone Haven, die zoo groot is, dat 'er eene geheele krijgsvloot in liggen kan. In het jaer 1731 hebben de Zweden hier eene Oostindiſche Compagnie opgerigt, die gewoonlijk alle jaren 2 a 3 ſchepen naer China zend, wordende van de goederen, die zij van daer terug brengen, meest in Thee, Porſelein, zijde Stoffen en eenige Droogerijen beſtaende, eene publijke verkooping gehouden en het grootſte gedeelte herwaert in Commisſie gezonden, doch 't geen thans, door het verbod op den invoer van vreemde Thee in deze Provincien, ſterk verminderd. Wijders is deze Stad, gelijk mede *Udewalla* en *Marſtrand* zeer beroemd wegens de verbazende menigte Haring, die 'er des winters gevangen word, waer van bijna alle plaetſen in de Oostzee worden voorzien. Voor eenige jaren, heeft men zich ſterk toegelegd om van dezen Haring Traen te maken, het welk zoodanig is toegenomen, dat de invoer daer van thans alhier in Amſterdam aenmerkelijk is: dezelve word den Rhijn op veel in Commisſie verzonden, of ook in Fabrijken en Buitenſteden gebruikt: zij word hier gemeenlijk aengevoerd in Zweedſche Amen van 60 kannen, welken hier te Amſterdam omtrent $7\frac{1}{2}$ ſtikkannen uitleveren: men verkoopt dezelve bij 6 ſtikkannen.

Wijders heeft men, ſedert korte jaren, van Gothenburg herwaert aengevoerd eene ſoort van Klip- of Bergmos, hier bekend onder den naem van Rokmos, welke word gedebiteerd aen de Lakmoes-Fabrijken, zoo hier te Lande als in Braband.

Men ontfangt van deze Plaetſen Yzer in Staven, bosſen Stael, Yzeren Platen, Weedasch

en Deelen, gezaegd en in qualiteit als die van de Noordzee.

De rekeningen worden gehouden als in geheel Zweden: ook heeft men 'er dezelfde maten en gewigten.

Men zend derwaert Koffij, Specerijen, Inlandſche geſponnen Tabak, Kaes, Verfwaren, Zaed, Olij, Kattoen en Kattoene Garens, benevens Hoepels tot Vaetwerk, en dit laetſte zelf tot aenmerklijke parthijen.

Den 22 Meij des jaars 1794 wierd, van wegen zijne Majesteit de koning van Zweden, de volgende Ordonnantie, betreffende eene algemene Stapel-Vrijheid voor buitenlandſche Goederen te Gothenburg, afgekondigd:

„ Wij GUSTAF ADOLPH, door Gods ge„ nade Koning van Zweden, der Gothen en „ Wenden, enz. enz. enz., Erfheer van Dene„ marken en Noorwegen, Hertog van Schlees„ wijk, Holſtein, enz. enz., doen te weten: „ Dat, naardien Wij de ſtad Gothenburg ge„ ſchikt bevonden hebben, om een voordeelige „ Tranſito-Handel te drijven, niet alleen uit „ hoofde van derzelver legging, bij het opene „ Kattegat, maar ook van derzelver aanzienlij„ ke en wijduitgeſtrekte Commercie, enz. enz., „ en Wij ten dien einde genadiglijk genegen „ zijn, op onderdanigst verzoek van die ſtad, „ dezelve voor den tijd van 20 jaren eene al„ gemeener Stapelvrijheid van allerhande bui„ tenlandſche koopmanſchappen te vergunnen, „ wij dierhalven ten dien opzigte genadiglijk „ hebben willen ſtatueren en ordonneren als „ volgt:

„ § 1. In de Stad Gothenburg mogen aller„ hande buitenlandſche Koopmanſchappen met „ bin-

„ binnen- of buitenlandſche Vaartuigen en Koop-
„ vaardijſchepen, voor binnen- of buitenland-
„ ſche rekening, binnen gebragt, aldaar als een
„ Stapelplaats opgeſlagen, als ook van daar we-
„ der uitgevoerd worden; doch word van deze
„ Stapelvrijheid uitgezonderd Zout, waarmede
„ het bij de vorige ordonnantie blijven zal; ver-
„ der worden uitgezonderd alle ter invoer en
„ gebruik in het Rijk verbodene Fabriek- en
„ Manufactuurgoederen, buitenlandſche Brande-
„ wijnen en Sterke Dranken, als ook alle zo-
„ danige Goederen, tot invoer van welke de
„ Oost-Indiſche Compagnie geoctroijeerd is;
„ daarentegen mag de Rum onder de Stapel-
„ vrijheid begrepen worden, indien dezelve
„ met de eigene ſchepen van de Amerikaan-
„ ſche Staten, of met Zweedſche ſchepen direct
„ inkomt.

„ § 2. Alle met buitenlandſche ſchepen ter
„ opſlag op de Stapelplaats inkomende buiten-
„ landſche Goederen, welke volgens onze ge-
„ nadige Reſolutien alhier in het Rijk inge-
„ voerd en gebruikt mogen worden, zullen in
„ bijzondere Stapelmagazijnen en Pakhuizen wor-
„ den bewaard, en zal onvrije tol worden be-
„ taald voor het geen daar van verkogt word,
„ om in het Rijk te blijven.

„ Contrabanden of ter invoer in het Rijk
„ niet te permitteren goederen, 't zij dezelven
„ met binnen- of buitenlandſche ſchepen inko-
„ men, zullen insgelijks in bijzondere Magazij-
„ nen opgeſlagen worden, alwaar geene andere
„ Stapelgoederen leggen.

„ § 3. De Stapelgoederen blijven onder be-
„ waring, Slot en Sleutels van onze Tolbedien-
„ dens, en zal bij de ontloſſing, opſlag, als

„ ook

„ ook bij de weder aflevering en den uitvoer
„ der Goederen, zodanig toezigt en bewaking
„ worden in acht genomen, als bij de reeds
„ uitgebragte Ordonnantien is geſtatueerd, of
„ wij in het vervolg genadiglijk, 't zij zelfs of
„ door onze Toldirectie wegens deze Stapel-
„ vrijheid goedvinden mogten, te ordonneren;
„ en zullen de benadeelingen van den Tol en
„ de Lorrendraijerijen volgens de deswegens ge-
„ maakte Ordonnantien zonder verſchoning wor-
„ den nagegaan en geſtraft.

„ § 4. Aan Stapelrecognitie aan ons en de
„ Kroon word betaald bij 't inkomen een quart
„ per Cent, en bij 't weder uitvoeren naar
„ plaatſen buiten 't Rijk, mede een quart per
„ Cent van de waarde der goederen; zoodanig
„ als dezelve in onze Toltaxen op ijder goed
„ is geſteld, of bij manquement van dien, vol-
„ gens de Tol-Ordonnantien behoord te worden
„ opgegeven, 't zij de goederen met binnen-
„ of buitenlandſche Koopvaardijſchepen in- of
„ uitgevoerd worden.

„ § 5. Buiten de in het voorenſtaande Poinct
„ vermelde Stapelrecognitie voor de Kroon zal
„ geheven worden een per Mille bij 't inko-
„ men, en een dito bij 't uitgaan, tot het Fonds
„ voor de publijke Gebouwen te Gothenburg,
„ behoorende ten Militairen behoeven, en ter
„ defenſie van de Stad.

„ § 6. Indien de Eigenaar der Goederen bin-
„ nen twee Jaren na den opſlag van het goed,
„ geen gelegenheid heeft gehad om hetzelve
„ weder uittevoeren, of om in het rijk te blij-
„ ven, het zelve te vertollen, maar begeerd
„ hetzelve langer op de Stapelplaats te laten
„ liggen, hetwelk ten langſten drie jaren daar-

„ na

„ na toegelaan word, zoo moet hij daarvan
„ aanſtonds na verloop van de twee jaren aan
„ de Tolkamer kennis geven, en de voorenge-
„ melde Belastingen van een quart per Cent
„ Recognitie aan de Kroon, en een per Mille,
„ voldoen, en zulks ijder jaar, dat het goed
„ over de voorzeide twee eerſte jaren op de
„ Stapelplaats ligt.

„ In contrarij geval, en wanneer zulks ver-
„ zuimd word, zal hij benevens de betaling
„ der voorzeide belastingen, verplicht wezen
„ om ten eerſte de Goederen te vertollen, wel-
„ ke in het Rijk gebruikt zullen worden, als
„ ook zonder uitſtel of bij het eerſte open wa-
„ ter, met het tevens voldoen van de bij den
„ uitvoer in § 4 en 5 hier boven vermelde be-
„ lastingen, de Goederen uittevoeren, welke
„ in het Rijk niet mogten worden gebruikt.

„ En zoo wanneer, na ter regter tijd ver-
„ kregen Recht tot Stapelvrijheid, voor het
„ vijfde jaar, eenige Stapelgoederen, met het
„ einde van hetzelve onvertold of onuitgevoerd
„ mogten wezen, zoo zal met dezelve op de
„ laatstgemelde wijze ſtrictelijk gehandeld wor-
„ den. En blijven de Goederen altijd verbon-
„ den voor den Tol en de Belastingen, welke
„ de Kroon en de Stad toekomen, als ook voor
„ de onbetaalde Pakhuishuur, alle welke lasten,
„ eer het goed uit het Stapelpakhuis gehaald
„ word, zonder tegenſpraak betaald moeten
„ worden.

„ § 7. De Eigenaar van het goed mag zijn
„ Stapelgoed, of eenig gedeelte daarvan, aan
„ een ander ſchriftlijk verpanden, of transpor-
„ teeren, en zal in de Acte van Transport de
„ ſoort en naam der Goederen, het Pakhuis

„ waar-

„ waarin dezelven opgeslagen zijn, het getal „ der Stuks, Vaten en Pakken, met hunne „ Merken en Nommers naauwkeurig beschre- „ ven worden; en na dat deze Acte van Ver- „ panding of Overdracht op de Tolkamer is „ vertoond, aangeteekend en het Bewijs van „ Exhibitie daar op gesteld, treed de nieuwe „ Eigenaar in alle het Recht en Verband van „ den vorigen Bezitter.

„ Van Goederen, die op Stapel leggen, mo- „ gen ter Uitvoering of Vertolling geen kleine „ partijen afzonderlijk aangegeven en uitgevoerd „ worden, dan volgens het Wetboek, in het „ Deel van Commercie, Kapittel IV, § 1., tot „ de Grosiers-Handel worden gerekend. Waar- „ na alle die geenen, dien het aangaat, zich „ gehoorzaam te gedragen hebben."

UDEWALLA.

Eene Stapelstad, waer in sterken handel met Timmerhout gedreven word. Men vind 'er goede Oesters en overvloed van Haring en Schelvisch.

MARSTRAND.

Eene oude Stad, liggende op een Eiland, dat met Scheeren of Klippen omringd is.

HALMSTAD.

Is aen Zee gelegen, daer de Rivier Nisa in dezelve valt: zij heeft een Stapelrecht, goede Laken- en Wolle-Fabrijken; ook word 'er zeer veel Zalm gevangen.

WAR-

WARBORG.

Eene goede Stapelſtad met een ſlot op een Klip, dienende tot dekking van de Haven, die egter maer voor kleine vaertuigen diep genoeg is.

LANDSCRONA.

Is eene Stapelſtad en ſchoone vesting aen de Sond, met eene goede Haven. In 1752 begaven zich vele Gereformeerden derwaert, welken ſedert, door hunne Manufacturen de Stad daeglijks doen toenemen: ook worden alle de Protestanten, die zich met hunne Fabrijken aldaer ter neder zetten, aenzienlijke voorrechten toegeſtaen.

MALMOE.

Word in het Hollandsch *Malmuyden* genoemd. Deze Stad heeft eene ruime Rhee. Daar is eene ſterke Haringvangst, die op Bartholmeus dag begint en zes weken duurt, wanneer 'er ook eene groote Jaermarkt gehouden word.

HELSINGBORG.

Was voorheen eene vesting, doch is thans maer een open vlek, waer in vele grove Hoeden en Laersſen gemaekt worden: maer is meest bekend door dien de Postweg van hier over de Sond naer Denemarken gaet.

YSSTAD.

Ligt beneden aen Zee, is eene kleine doch fraaije ſtad, alwaer de Reizigers, die uit Duitschland naer Zweden trekken, gemeenlijk aen land ſtappen. Men kan met het Veerſchip dikwils in 7 of 8 uren van hier naer Straelſond varen. De Haven is nog diep nog veilig.

CHRISTIAENSTAD.

Is gelegen op de grenzen aen de Rivier Helgea. Men vind in dezelve veel Pakhuizen met Goederen; ook heeft men 'er Wol- Lijwaet- Laken- en Zijde-Fabrijken.

CARLSCRONA.

Is eene ſchoone Stapelſtad en Haven aen de Oostzee. Het Zweedſche Admiraliteits-Collegie reſideert alhier. Behalven de vermaerde Anker-Smederij, heeft die Stad ook een Dok, waer in de Oorlogſchepen vertimmerd worden, dat 38 voeten wijd en 350 voeten lang is.

AHUIS.

Een Stad aen den mond van de Rivier Helleda met eene goede Haven, die door veel Schepen bezogt word.

CARLSHAVEN.

Heeft eene Haven, met eene Vesting, een Scheepstimmerwerf, goede Wol-Fabrijken en Tabaksplantaedjen.

GEF-

GEFLE OF GIAWLE.

Ligt aen zee, of eigenlijk aen den Bothinischen Zeeboezem, zeer gelegen tot den koophandel, dewijl de Rivier de Gefle, die eene voordeelige Zalmvangst heeft, midden door de ſtad loopt. Voor de Haven heeft men twee Eilanden, het een heet *Alderholm*, waer op in 1708 eene kostbare IJzerwaag en in 1742 de Beurs is aengelegd: ook is 'er een groot Kantoor voor den Zeetol en twee Magazijnen voor Kooplieden, insgelijks een Tuighuis en nog een Magazijn voor Planken. Het ander word *Islandsholm* genoemd; op het zelve vind men Pakhuizen en Tuinen; ook is 'er in 1739 eene Suikerraffinaderij en Spinhuis aengelegd.

UMEA.

Eene Koopſtad aen den Bothiniſchen Zeeboezem, alwaer de Rivier Ulma in zee valt: zij heeft eene veilige Haven, drijft goeden handel en heeft drie jaermarkten.

ABO.

De hoofdſtad van Finland, met eene goede Haven. De inwoners drijven Handel in Lijwaten, Koorn, Levensmiddelen en Planken.

WASA.

Is een bekende Stad aen den Bothiniſchen Zeeboezem heeft eene goede Haven, welker invaert egter gevaerlijk is. Men drijft 'er grooten Handel in Visch.

HELSINGTORS.

Eene kleine Stad, doch de beste in het gele land, door Koning Gustaaf den I met dat inzigt gebouwd, op dat de Hollansche en Russische Kooplieden daer de Stapelplaets hunner Waren konden hebben.

MEMEL.

De eenigste Zeehandels Stad in de Provincie Litthauwen, die van ouds af tot Pruisen behoord heeft en Pruisisch Litthauwen genoemd word, is tot den Handel en Zeevaert zeer voordeelig gelegen, omtrent een vierde mijl boven den uitvloed van het Coersche Haf in de Oostzee.

Het Coersche Haf maakt digt bij Memel een Haven, waerin eenige honderd schepen te gelijk zeer veilig kunnen leggen. De beiden stroomen Memel en Willij vereenigen zich in Poolsch Litthauwen bij de Stad Koun, loopen van daer onder den naem van Memelstroom tot omtrent zeven mijlen boven de Stad Memel, alwaer deze stroom in meerdere armen verdeelt in het Coersche Haf valt. De hoofdarm gaat bij het Kerkdorp en Amt Rusf voorbij. Tot aen Rusf brengen de Polen de goederen, die naar Memel bestemd zijn, op hun eigen kosten en gevaer. Het transport van daer over het Haf tot Memel gaet wat het hout aenbelangt altoos, en dikwils ook van andere goederen, op gevaer en kosten van den Memelschen Kooper.

Tusschen de Stad Memel en de Voorstad, loopt de rivier de Dange, die in 't Haf valt. Deze is tot een vierde mijl agter de Stad voor

Zee-

Zeeſchepen, die niet boven de negen voeten diep gaen, vaerbaer en dient zeer tot eene gemaklijke en ſpoedige expeditie van de kleine ſchepen bij het overladen van ſtort goed van de zolders, en van Vlas en Hennip uit de Stads Waeg.

De Reede van Memel is van den zeekant door niets gedekt, daerom is dezelve, bij zware ſtormen uit zee voor de aldaer leggende ſchepen zeer gevaerlijk. Gewoonlijk is in het Memelſche Zeediep veertien voet water. Somtijds heeft men 17 of 18 voeten gehad; doch ook is het al gebeurd dat in het Zeegat niet meer als 12 voeten water geweest is, het geen echter zelden plaets heeft en niet lang duurt. Jaerlijks worden door de Regering veel kosten aengewend om de pasſagie te vernaeuwen en den ſtroom daer door ſnel loopender te maken en het Zeegat te verbeteren. Hier voor betalen de ſchepen onder de ongelden 2 goede grosſen per last.

In het geheel zijn de ſcheeps ongelden te Memel niet buiten gemeen hoog. Een ſchip van 120 Rogge lasten betaeld, de Lootſen en Scheepsafrekenaers mede daer onder begrepen, 50 daalders, en grootere ſchepen in evenredigheit meerder of minder. Tot het jaer 1763 was de Houthandel te Memel nog in deszelfs begin, 'er kwamen toen maer omtrent 200 ſchepen hier naer toe en in vorige tijden geen honderd, dan ſedert is de Houthandel zoodanig toegenomen, dat 'er gemeenlijk ijder jaer drie a viermael honderd duizend, in Polen gekapte, vuure boomen naer Memel komen en dat deze Stad jaerlijks 8 a 900 en ſomtijds wel 1000 ſchepen tellenkan.

Het grootst gedeelte van het afkomend Hout is reeds in Polen vierkant bezaagd. Het kleinst gedeelte is rondhout, beſtemd om planken en deelen 'er uit te zagen: dit geſchied door groote en kleine zaagmolens, waer van 'er, in het jaer 1794 reeds 18 te Memel ſtonden, en buiten deze zaegmolens heeft men 'er nog een Olij- en Peerlgrutmolen.

Het vierkante balkenhout, meest van 12 tot 14 duim in quadraet, word in Memel, naer de loopende voet Engelſche maet, gewoonlijk in Hollandsch geld verkogt, dat is te zeggen: zoo veel ſtuivers Hollandsch Courant per loopende Engelſche voet, dan nadien Memel geen eigen wisſeling heeft en meest alle deszelfs wisſels naar Koningsberg moet zenden om het geld daar voor te laten komen, waar voor den Committent een percent onkosten gerekend word, zoo bepalen de Hout Kooplieden, alle jaren, tot vermijding van geſchillen, een vasten coers voor het Hollandſche en Engelsch geld, naar welke hetzelve het geheele jaar door berekend word. Het rijzen en dalen van den daadlijken coers heeft dus geen invloed op den bepaalden coers, maar wel op den prijs van het Hout. Bij de overige goederen, die uitgevoerd worden, neemt men de coers aan, zoo als die laatst te Koningsberg was.

Buiten dezen zeer gewigtigen Houthandel, waartoe ook Masten, Spieren, Duigen en Klaphout behooren, heeft Memel ook een aanmerklijken uitvoer van Granen en Slagzaat, van welke beiden artijkels in goede jaren, tot tienduizend lasten uitgeſcheept worden, gelijk ook van Vlas, Zaaizaad, Hennip, Leer en Talk. De invoer daar tegen is van geen groot belang

en

en zoude, zoo wel als die van den uitvoer, met de producten van het voormalig Poolsche Samogotien, merklijk grooter kunnen zijn, indien Libau, dat maar twaelf mijlen hier van daen ligt, door deszelfs bevrijding van het zoud Monopolie en andere inkruipingen, niet een groot gedeelte daer van aen zich trok.

Maet, Munten en Gewigt zijn volkomen even eens als te Koningsberg.

KONINGSBERG.

De Hoofdstad van Pruisen, eene zeer groote en volkrijke Stad, waerin omtrent zestig duizend Inwoners gerekend worden, ligt aen de rivier de Pregel, die een duitsche mijl beneden de Stad in het vrisse Haf valt en voor schepen, die niet boven de agt voet diep gaen, tot aen de Stad bevaerbaer is.

De Societeit der Bordings-Reeders, welker Bordings meest als zee-schepen gebouwd zijn, heeft het recht de goederen, die te diep gaende schepen niet zelf kunnen laden, van Koningsberg naer Pillau en de Reede over en weder te voeren. De Caenen, die goederen naer Memel voeren, zijn buiten alle betrekking met de Bordings-Reeders en daerom kan ijder een bouwen zoo veel als hij wil, doch om de goede orde te bewaeren, staen dezelven egter onder het opzigt van de Magistraet.

Deze gewigtige Handelstad heeft vele aanzienlijke Manufacturen en Fabrijken, als van Lakens, Sergien, Wolle Stoffen, Manufacturen van Engelsch Leer, Jugten en goede Looijerijen, wordende hier goed Zool-leer gemaakt; voorts zijn hier aenmerklijke Wasch-bleeken,

eene Suikerraffinaderij, die in ſtaat is geheel Oost-Pruiſen en Pruiſisch Litthauwen te verzorgen op de prijzen van Buitenlandſche Suiker. De vier Zeepziederijen verzorgen niet alleen Oost- en West Pruiſen met groene zeep, maer 'er worden nog groote partijen naar Pommeren en Polen verzonden: ook zijn hier goede verwerijen en Touwſlagerijen: het Bierbrouwen en Brandewijnſtoken gaat hier ook ſterk.

Men bouwt hier ook Schepen, doch niet zoo goed als te Dantzig, wijders is hier ook een Banco-Comptoir door de Hoofd-Bank van Berlijn geëtablisſeert, die egter niet als een Giro-Bank dient, maar als een Lombard, die geld op onderpand geeft, en ook buiten dien op de handteekening van drie in goed credit ſtaende perſoonen van alle clasſen geld uit ſchiet tegen 5 percent 's jaars. Koninglijke betalingen worden op het Banco-Comptoir geasſigneert, ook doet hetzelve eene aenmerklijke Wisſel negotie: verder is de Wisſel en Geld negotie hier zeer groot, nadien de Stad niet alleen een ſterken uitvoer ter zee heeft en daar voor veel Wisſels levert, maar ook om dat de meeste Wisſels van Memel, Libau en Windau en ook zelfs vele van Riga hier na toe gezonden worden om daar voor Hollandſche Dukaten of Hollandſche Rijksdaelders te koopen.

De Handel met Engelsch, Fransch, Spaensch en ander vreemd Zout, die voor dezen zeer aenmerklijk was en het welk ook ſterk naer Litthauwen gedebiteerd word, is ſedert 1772 eene Monopolie van de koninglijke Zeehandels Societeit geworden; maar deze heeft niet, zoo als men verkeerd denkt, hier eene Monopolie met Wasch, in tegendeel is de Handel in Wasch

uit

uit het Bisdom Emmeland aan de Stad Konigsberg privative toegekend. In andere artijkels handelt de Zeehandels Compagnie zonder eenige voorrechten en ſtaet omtrent den inkoop en verkoop met de Burgers gelijk en heeft zich, voor zoo veel men weet, ook nooit met den Wijnhandel bemoeit.

De Koophandel is hier zeer bloeijende en zou het nog meer zijn indien Monopolien en andere belemmeringen van den vrijen handel niet een gedeelte van dezelve naar Coerland en Riga getrokken had.

Uit Polen en Litthauwen worden, zoo te water langs de ſtroomen als in den winter met ſleden, vele Granen, Rogge, Tarw, Garst, Haver, Erwten, Zaai- en Slagzaat, Olij, Vlas, Pot- en Weed-Aſchen, Talk, Huiden, Bontwerk enz aengebragt. Deze artijkels gaen ter zee wederom uit naar Groot Brittanje, Holland, Spanje, Noorwegen, Zweden en Lubek, ook Hennip naar Frankrijk.

Buiten de Granen, die Koningsberg uit Polen en Poolsch Litthauwen krijgt, is de quantiteit, die dezelve uit Pruiſſen en Pruiſſiſch Litthauwen trekt zeer aanmerklijk en men kan de Tarw, Rogge, Garst, Haver, Erwten, die Konigsberg, in gewone jaren, uitſcheept, ruim voor twee derde als binnelandſche producten rekenen. Boven dien is de handel met alle ſoorten van over zee komende goederen, welken uit Holland, Engeland, Frankrijk en andere over zee gelegen landen, herwaerts gebragt worden, zeer aenzienlijk, wordende dezelven ten deelen in de oude Poolſche maer nu Ruſſiſche Provincien gedebiteerd: nog is hier een aenmerklijken handel in Barnſteen, welke aen de zee-

kust van Pillau, langs het Strand naer Memel toe gevonden word; dezelve word op allerhande manieren verarbeid, en door Armenische en andere kooplieden gekogt en naer de Levant gevoerd.

De Burgers hebben hier, even als te Dantzig den uitsluitenden handel met vreemdelingen, doch waerop hier nog sterker gelet word, alzoo een Burger, die Commissien bediend en zich als Commissionair aengeeft, niet of met veel moeilijkheit, te gelijk Burgerlijken handel drijven kan: ook mogen de Polen en anderen, die Poolsche goederen hier aenbrengen, dezelven niet eerder zolderen dan na dat ze aen een Burger verkogt zijn.

Konigsberg rekent naer guldens van 30 grosf en het Courante geld bestaet in geheele $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{12}$ Daelder stukken, die zoo te Berlijn als hier gemunt worden.

1 Daelder heeft *f* 3, 30 Grosf 270 Schellingen 1620 penningen.

1 Gulden of 30 Grosf, 90 Schellingen, 540 Penningen.

1 Grosf 3 Schellingen 18 Penningen.

1 Schelling 6 Penningen.

Stukken van 18—6—3 Grosf hebben gang in gewone betalingen, maer niet in Wisel.

Andere gang hebbende munten zijn:

Frederiks d'Or a *f* 16:21.

Hollandsche gerande Dukaten *f* 9:20.

Holl. Rijksdaelders *f* 4:18.

Nieuwe Roebel *f* 3.

Goud en Zilver gewigt is met het Dantziger gelijk, maer het bewerkte Zilver moet 13 lood houden.

Het Handel gewigt is als volgt:

1 Schip-

1 Schippond houd 3½ Cent, 10 groote Steen, 15 kleine Steen.

20 Lijspond 333 Pond Berlijns Gewigt.

1 Centner 110 ℔.

1 Groote Steen 33 ℔.

1 Kleine Steen 22 ℔.

1 Lijspond 16½ ℔.

In de maet der Granen, word alles met een Schepel gemeten, maer de Burger, die van den Landman koopt, krijgt 60 Schepel op de last en geeft bij verkoop als Scheepslast maar 56½, zoo als te Dantzig en Elbing, zijnde deze Scheepslast met de Amsterdamsche gelijk.

Een last Hennip, Lijnzaad en Granen houd: 24 Ton, 60 Schepel, 240 vierdel., 960 Metz.

1 Ton,	2½ ——	10 ——	40 ——
	1 ——	4 ——	16 ——
		1 ——	4 ——

De Schepel is dezelfde als te Berlijn.

1 Last houd 18 Ton, 60 Cent 6000 ℔.

Haring 12 Ton.

De maet van vloeibare goederen is met die te Berlijn gelijk.

Hier word met de groote Berlijnsche en ook met de kleine Dantziger El gemeten.

Konigsberg wisselt

Op Amsterdam à 300 Grosf. & Vlaams.
Hamburg 136 —— Rijksd. Banco.
London 21 —— Pond St.

Het gewoonlijk Uso is:

Op Amsterdam 71 en 41 dagen na dato.
— Hamburg 10—6—3 weken na dato.
— London 3 maanden na dato.

DANTZIG.

Een vermaerde, groote en ſterk bevestigde Handelſtad, wel eer een voornaem Lid van het Hanſee Verbond, maer ſedert 1793 aen den Koning van Pruiſen onderworpen en in het voormalige Poolsch (nu West) Pruiſen ingelijft. De Stad ligt aen de groote rivier de Weixel, welke uit het Karpatiſche gebergte haer oorſprong neemt en waerin onder weg de Boeg, de Saan, de Pijlica en andere ſtroomen, uit het voormalige Polen, vloeijen, en die een Duitſche mijl beneden Dantzig, bij het kaſteel Weixelmunde, in de Oostzee valt. In oude tijden, kwamen de Schepen regelregt in den mond der Weixel op, maer deze pasſagie, die men het Noordergat noemt, met den tijd verzand zijnde, heeft de Stad, in het begin van deze eeuw, de pasſagie, ten westen van de rivier, tegen over het kaſteel Weixelmunde, in zulk een ſtaet laten ſtellen, dat dezelve nu een Kanaal, genoemd het vaerwater, formeert, waer in twee honderd Schepen veilig kunnen leggen en van daer regelregt op de Reede komen, die eene van de beste in de geheele Oostzee is, wordende door het land voor alle winden, buiten den Oosten en Noordoosten wind gedekt, kunnende de Schepen aldaer bij de zwaerſte ſtormen uit andere ſtreken veilig voor anker leggen.

De rivier de Motlau is in oude tijden door kunst in deze Stad geleid en verdeelt zich binnen in dezelve in verſcheide armen, die de haven binnen de Stad formeeren en waer dezelven een eiland omringen, waer op ruim 300 pakhuizen ſtaan, die meest van ſteen gebouwd zijn. Noch woonhuizen, noch vuur en licht, bui-

buiten lantaerns, noch het rooken van Tabak word op dit eiland toegelaten en des nagts word hetzelve door eenige honden bewaekt. De doorgang in het midden is met wagters bezet, die met de honden bekend zijn, maer in de bijſtraten mag niemant, zoo dra het donker geworden is, pasſeren, en hier door heeft de Dantziger Koophandel eene veiligheid voor brand en dieverijen, die nergens te vinden is.

De kleine rivier Radoune, die vijf mijlen van de Stad zijn oorſprong neemt, is ook door konst 'er in geleid, drijft verſcheiden molens en voorziet alle de kwartieren van verſch water.

Schepen, die niet boven de agt voeten Dantziger maet (die met de Amſterdamſche van 11 duimen gelijk ſtaet) diep gaen, kunnen uit de Weixel in de Motlau tot voor de zolders met de volle lading komen en zoo ook uitgaen, maer dieper gaende Schepen moeten derzelver lading of op de Weixel, bij het eiland Holm op 9 voeten, of in het Vaerwater op 10 à 10½ voeten Dantziger maet innemen, doch groote Schepen op de Reede, werwaerd de goederen in Ligters, waer van de bedekte *Bordings* en de onbedekte *Ballastbooten* heeten, gebragt worden. Tot aen de Ballastkroeg, beneden het kaſteel, gaen de goederen op gevaer van den Eigenaer der Bordings, die egter voor niet meer als de waerde van het vaertuig inſtaet; van de Ballastkroeg af tot aen de Reede en vice verſa gaet de Bording en de Lading die de Schipper van den Ballastkroeg afhalen en het vaertuig weder daer henen brengen moet, op gewoonlijk zeegevaer en de ſchade aen de Bording veroorzaekt moet in averij vergoed worden. De Bordings vragten en Scheeps ongelden moet de

Schip-

Schipper betalen en krijgt daer voor *f* 1½ per last binnen de Oostzee en *f* 2½ buiten de Sond, vergoed; maer alzoo de Bordings vragt, sedert de bepaling der vergoeding voor ongelden verhoogd is, word deze verhoging door den aflader alleen gedragen: deze verhooging bedraegd tot 36 Gros van de last, voor zoo veel lasten als het schip in het Bordings laad. Het is alhier ook gebruiklijk, dat de Schipper alle de ongelden moet dragen, wanneer op zijn order meer Granen met Bordings of Ballast booten naer boord worden gezonden dan zijn schip innemen kan, als daar zijn 1 Ligterhuur, 2 het dragen der terug gezonden Granen op den zolder, 3 het meetloon derzelven, 4 het omschrijven op de pondkamer.

Van de Fabrijken.

Zijn de volgende nog in den gang. De Weed-asch Fabrijken, die in verscheiden gebouwen rondom de Stad de Weed-asch maken, welke in Tonnen van 400 ℔ Bruto, of 360 ℔ Netto oud Dantziger gewigt, tot 10, 15 en zelf tot 20000 ℔ naar Holland, Braband en IJsland uitgevoerd worden. Het getal dier Fabrijken was in 1797 twaalf, waer van 'er eenigen verschillende soorten onder verscheiden merken leveren. De Fabrijk, die het meeste op Holland zend, heeft in 1797 omtrent 4057 Tonnen geleverd. Deze Fabrijken worden *Aschboeden* en niet *Aschhoven*, gelijk sommigen schrijven, genoemd. De Fabrijken van Liquers, voornaemlijk die onder het merk *de Salm* zijn in geheel Europa bekend. Die onder het merk van het Zweedsche en Dantziger wapen worden

den mede buitenlandsch verzonden. Ook is bekend het Joopen- of dubbeld Bier, door de Engelschen *Spruce-Beer* genoemd, dat nergens als te Dantzig kan gebrouwen worden en waer van jaerlijks groote quantiteiten, in het jaer 1797 nog 2942 lasten, in kleine vaetjes, waer van 11 een last genoemd worden, doch waer van 'er omtrent 90 een scheepslast uitmaken, worden uitgevoerd, en zelf naer Oost- en West-Indien verzonden worden.

Wijders is in deze Stad eene Suikerraffinaderij, verscheiden Looijerijen, Laken- Sajet- Kruid- Tabak- IJzer- en Stael-Fabrijken, welke laetsten eene groote hoeveelheid oud-ijzer uit Holland trekken, en tot land- en bouwbehoeften verarbeiden: ook is hier onlangs eene Zijde-Fabrijk aengelegd, doch van welks uitslag men nog niet kan oordeelen. De goud en zilver Fabrijken hebben voorheen tweeduizend menschen brood gegeven, maer nu bestaen 'er geen driehonderd van.

Maer de voornaemste Fabrijk, die vele andere aen den gang houd is de Scheepsbouw, die sedert het jaer 1740 en vervolgens in de zevenjarige, Amerikasche en Fransche oorlogen zeer aenmerklijk is geworden. De Dantziger schepen worden meest in de vaert op Engeland gebruikt, en zijn wegens derzelver bouwing in een goeden naem. Zeildoek word hier niet gemaekt maer komt uit Holland en Rusland, maer het Touwwerk word hier vervaerdigd en de Touwslagerijen in deze Stad zijn in goede reputatie, waerom ook de Engelsche schepen zich hier veel al van touwwerk voorzien. In het jaer 1797 beliep het getal der Dantziger schepen 66, welken 15200 lasten kunnen laden.

Ten

Ten opzigt van den Dantziger Handel moet men nog opmerken, dat de Burgers der Stad alleen het voorrecht hebben om van vreemdelingen te koopen en aen dezelven te verkoopen, en dat alle vreemdelingen niet anders als met Burgers kunnen handelen en dat zij de goederen, die zij van een Burger gekogt hebben, of zelfs verladen of aen hun verkoopen, en aen geen anderen, wederom mogen verkoopen: ook is het hun niet gepermitteert over zee gekomen goederen naer het binnenland, noch uit het binnenland komende over zee te verzenden, maer alles moet van Burgers gekogt of aen Burgers verkogt worden. Alle jaren valt op den 5 Augustus de Dominicus markt, die eigentlijk voor den vrijen handel van vreemden met vreemden maer vijf dagen, maer voor vreemde Kooplieden, die in het groot handelen vier weken duurt. Voor dezen was de markt van groot belang, maer sedert dat de meeste buiten 's lands bewerkte goederen voor contrabande verklaerd zijn, dient dezelve meest voor den binnelandschen handel.

De voornaemste takken van den Dantziger handel zijn:

1. De Granen.

Waer van vele duizende lasten uit de voormalige Poolsche, nu Pruisische, Oostenrijksche en Russische Provincien aengebragt en vervolgens naer die Gewesten, die dezelven benoodigd hebben, verkogt of voor eigen rekening verscheept worden. De Granen komen in onbedekte vaertuigen, van 100 tot 150 mijlen en dikwils nog verder den Weixelstroom af, worden

den in de Stad op zolders gezuiverd en in ſtaet geſteld om verladen te kunnen worden. Deze herſtelling en verlading gaet nergens zoo ſpoedig en gemaklijk als hier ter plaetſe.

Sedert de Pruisſiſche in bezitneming in 1793, worden de Granen hier met den Berlijnſchen ſchepel gemeten, waer van 56½ een ſcheepslast maken, die met de oude Dantziger last van 60 oude ſchepel en met de Amſterdamſche Last gelijk ſtaet.

In het jaer 1797 zijn hier uitgeſcheept 23984 Lasten Tarw en 7682 Lasten Rogge en bleef nog in voorraed ruim 2600 Lasten Rogge en Tarw. Voor dat Dantzig den Poolſchen handel met Elbing heeft moeten deelen, was de uitvoer veel grooter en liep wel tot 50000 en meer Lasten aen. In de laetſte jaren heeft Engeland de meeste Tarw getrokken en in het jaer 1797 alleen 17496 Lasten. Garst en Haver worden ook ſomtijds in groote quantiteiten van 2 a 3000 Lasten verladen, maer op den vrijen uitvoer dezer artijkels is niet altijd te rekenen, zoo als ook niet op die van de Erwten, waer van de uitvoer in ſommige jaren tot 7 a 800 Lasten en in 1796 tot 1200 Lasten heeft beloopen. De Granen, die te Dantzig verkogt worden, moeten aldaer ter plaetſe leggen en aenwezig zijn; zoodanig dat de makelaer 'er daedlijk een monſter van nemen kan: alle blinde verkoopen van goederen *oplevering* zijn verboden en worden met zware boeten geſtraft.

2. De Potasch Handel.

Waer van zig, bij de in bezitneming van West Pruisſen, in 1772, door de hooge Jor-

den-

denſe Tol op alle naer Dantzig gaende goederen, het grootſte gedeelte naer Elbing had getrokken, die egter ſedert dat de Tollen met Elbing gelijk zijn, allengskens op hier begint te komen, zijnde in 1797 van hier verladen 13481 Schippond a 330 ℔ Pruisſisch gewigt en van Elbing 11611.

Deze Potasch word in Oud-Polen gefabriceert en in bedekte vaertuigen, ook wel op houtvlotten, langs den Weixel naer de Stad gevoerd. De blaeuwe Potasch, word hier gebraekt en in kroon en brak geſorteerd. De gecalcioneerde Potasch word naer deszelfs Boniteit geſorteerd in witte Hongaerſche, Peerl-Puike winkel en Stookasch. De ſterkſte verlading is gewoonlijk op Holland, Braband en Vlaenderen.

Alle deze Aſchen, worden in een groot magazijn, het *Aschhof* genoemd, onder opzigt van een Schrijver die te gelijk Waegmeester is, opgelegd en blijven aldaer tot den tijd der verlading. Uit dit magazijn worden ook alle Dantziger Weed-Aſchen verladen, ſtaende hetzelve mede op het Pakhuis Eiland. Bij den verkoop word op de Potaſchen 6 percent van het gewigt voor Tharra toegeſtaen.

3. De Linnen Handel.

Beſtaende in groove Poolſche heden en hempen linnen, die in het Oostenrijksch Polen gemaekt en meest al door Joden hier na toe gebragt worden. Dezelven worden hier in Polen van 65 tot 75 Dantziger Ellen afgemeten en naer verſcheiden, doch meest naer Engeland verzonden. Dees handel kan jaerlijks omtrent

een

een millioen Dantziger geld of bijna 80000 Hollandſche Dukaten bedragen.

4. De Houthandel.

Die in vuure balken en rondhout, eike en vuure planken en deelen, benevens pijpeduigen beſtaet, aen zeer vele menſchen brood geeft en de baſis van de Dantziger Reederij uitmaekt, heeft alhier nog niet boven 60 a 70 jaren gefloreerd.

De eike planken en deelen komen reeds gezaegd uit Oud-Polen. De vuure worden hier uit rondhout met de handen gezaegd, want zaegmolens zijn 'er niet. Deze laetſte handel, te weten die met vuure planken en deelen, heeft uit gebrek van arbeiders reeds veel geleden en zal in 't vervolg, als de bevolking niet toeneemt, nog meer lijden.

De hier courante ſoorten van gezaagde vuure planken en deelen worden in Engelſche en Dantziger ſoorten onderſcheiden. De Engelſche ſoorten worden uit het hart van den boom gezaegd en zijn gewoonlijk

3 Duim dik	40 voet lang,	geldende in 1797 het Schok van 60 ſtuks	*f* 540
2½ ———	40 ———	———	480
2½ ———	36 ———	———	440
2 ———	36 ———	———	380
2 ———	30 ———	———	340
2 ———	18 ———	———	190

Alle naer Engelſche maet gemeten en van 11½ tot 12 duimen Engelsch breed.

Het Dantziger goed beſtaat in de volgende ſoorten:

3 Duim dik, 36 voet lang, 11 a 12 duimen breed per Schok *f* 300
2½ ——— 36 ——— 10½ a 11 ——— 250
2 ——— 30 ——— 9½ a 11 ——— 130 a 150
Naer de Dantziger voet gemeten.

Nog word onder Dantziger goed gerekend, doch zijn niet zoo courant als de voorſtaende
1½ duim dik, 40 voet lang, gelden per ſchok *f* 180
1½ ——— 36 ——— 160
1½ ——— 30 ——— 140
1½ ——— 18 ——— 80

De lengte word naer Engelſche, de dikte naer Dantziger maet genomen, de dikte 10 a 11 duim. Dit alles word voor Kroon goed gerekend: de brak of uitgeſchoten deelen zijn beter koop. Buiten dien kan men hier ook beſtellingen op Franſche, Spaenſche en andere maten maken, zoo als men die begeert, maer zulke ſoorten zijn hier niet courant.

De vuure balken zijn hier van 15 tot 50 voet lengte en van 11 tot 18 duimen dikte, alles naer Engelſche maet: dezelve worden op den Engelſchen cubicq voet a 16 tot 20 Groſſ tegenwoordig verkogt, dus geld een balk van $\frac{15}{16}$ duim dikte en 36 voet lengte, houdende 60 cubicq voeten *f* 40; doch moet de kooper nog het houwloon der balken in het vierkant, omtrent een Groſſ per cubicq voet, betalen en de balken, zoo kort en lang als ze vallen, doch niet onder 15 voet lengte en 11 duimen dikte nemen. Het egte vuuren hout is van eene roodachtige kleur, waerom het ook van de Engelſchen, tot onderſcheid van het witte Dennen of Greinenhout *redwood*, of roodhout genoemd word.

De handel met eiken, ſcheepsbouw- en kromhout is meest tot eigen gebruik en het geen daer

daer van over zee gaet, kan jaerlijks niet boven de vijftig duizend gulden Dantziger bedragen: de prijs daer van is van 60 tot 90 Grosf per cubicq voet. Daer en tegen is de handel met eike planken veel gewigtiger: Deze komen reeds gezaegd uit Polen en zijn van eene uitmuntende digtheit en zwaerte, waerom ook de meesten in het water zinken. Hier van zijn drie soorten, *Kroon*, *Wrak* en *Wraks Wrak* De eerste soort de *Kroon* word meest al, met uitsluiting, aan de Engelsche Admiraliteit verkogt en is gewoonlijk een a twee jaren voor de leverantie al gecontracteert: de *Wrak* en *Wraks Wrak* planken worden tot Koopvaerders gebruikt meest naer Engeland, doch ook naer Schotland, Denemarken en somtijds naer Frankrijk. De tegenwoordige prijzen zijn:

		het Schok
Voor de Kroon 12 duim breed.	4 duim dik, 7 vademen a 6 voet lang	f 3300
	4 —— 6 ——	3200
	4 —— 5 ——	3000
	3 —— 6 ——	2200
	3 —— 5 ——	2800
	3 —— 4 ——	2700

Voor de Brak 11 a 12 duim breed.	4 duim, 7 vademen a 6 voet	f 1500
	4 —— 6 ——	1400
	4 —— 5 ——	1300
	3 —— 6 ——	1200
	3 —— 5 ——	1100
	3 —— 4 ——	1000
	2½ —— 6 ——	1100
	2½ —— 5 ——	1000
	2½ —— 4 ——	900
	2 —— 5 ——	650
	2 —— 4 ——	550
	2 —— 3 ——	450

Alles naer Engelſche maet. De prijzen van de wraks wraks planken laten zich niet wel opgeven, om het bij dezelve veel op de qualiteit aenkomt, maer men kan daer voor omtrent $\frac{2}{3}$ of $\frac{3}{4}$ van de prijzen der proportionele wrak ſtellen.

De handel in pijpe-duigen is zeer aenmerklijk en daer van zijn wel eer 15000 ſchok naer Engeland en Portugal verladen, dan in het jaer 1797 maer 9958 ſchok, meest naer Engeland. Daer van zijn drie ſoorten pijpen, brandewijns en oxhoofds duigen, welke door beëedigde Wrakers, zoo als ook met de eiken planken geſchied, in Kroon, Brak en Braks Brak geſorteerd worden.

De prijzen van dezelve waren ultimo December 1797:

Pijpeduigen,	Kroon .	*f* 86	voor het Schok van 60 ſtuks.
	Brak . .	63	
	Braks Brak . .	33	
Brandewijn,	Kroon . .	66	
	Brak . .	45	
	Braks Brak . .	27	
Oxhoofd,	Kroon . .	56	
	Brak . .	36	
	Braks Brak . . .	21	

Eiken tonnen duigen, waren gedurende den Amerikaſchen oorlog een aenzienlijken tak van handel, maer ſedert dat de bosſchen hier omſtreeks geſloten zijn, komt 'er naeuwlijks zoo veel van als voor de huislijke behoeften noodig is. Dit zijn de hoofdtakken van den Dantziger handel, maer buiten dien worden nog vele andere Oud-Poolſche producten uitgevoerd en vele artijkelen, als Koffij, Rijst, Suiker, Wijnen

nen Tabak, enz. ingevoerd, welken uit de jaerlijkſche lijſten, die de Tol uitgeeft, kunnen gezien worden. De invoer is egter merklijk minder dan de uitvoer.

Dantzig rekent naer gulden a 30 Groſ.

Een Gulden heeft 30 Groſ 90 Schell. 540 Pen.

1 — 3 — 18 —

1 — 6 —

De Schellingen, die een kleine koperen munt is, gaen nog in den kleinen handel, maer de penningen heeft men uit de koopmans rekeningen afgeſchaft, ten zij de ſom juist eene halve Groſ of negen penningen bedraegd.

Met de betalingen is Dantzig altoos in de war geweest; de Gulden altoos naer 30 Groſ rekenende, zonder de waerde van den Gulden of Groſ vast te bepalen en dus geene vaste baſis hebbende, heeft de Stad, door de ſteeds toenemende verflechting der ſpecien, in den zevenjarigen oorlog, zeer veel geld verloren. Het oude goede geld was weg en ſlechte ſpecien 'er voor in plaets gebragt eer men het gewaer werd. Dit word best uit eene vergelijking met de vreemde Specien gezien. In het begin van deze eeuw, gold de Hollandſche Dukaet hier *f* 8 en zelf eenige Groſen daer onder, dit duurde met 6 a 8 Groſ verhoging tot 1751, toen de Dukaet op *f* 8, 13, 18, 24 Groſ en in 1754 op *f* 9 in 1759 op *f* 10 in 1760 op *f* 11: 15 en zoo vervolgens tot *f* 13: 8 in 1767: ook rees de Wisſelcours naer evenredigheid van 270 — 300 op 400 en 430 en zelfs eens op 465 Gros per ℒ vlaems Banco op Amſterdam.

De Regering willende de rijzing beletten, bepaelde de Wisſelcours op Amſterdam 400

Grosſ, de Hamburger cours 160 Grosſ en den prijs der Dukaten op *f* 11, dan hier door werd het kwaad nog erger en deze vreemde wet beſtond dienvolgens maer zes maenden, wanneer ze weder ingetrokken en de vrijheid van den Wisſel herſteld werd. Deze verwarring duurde egter tot 1773, wanneer de kooplieden, zonder eenige wet, onder elkanderen afſpraek maekten, om, nadien de betaling van den Poolſchen handel volſtrekt Dukaten vereischte, niet anders als tegen Hollandſche gerande Dukaten a *f* 12 gerekend te wisſelen en de Poolſche Producten ook niet anders als in Dukaten a *f* 12 te verkoopen. Deze costume beſtaet nog en daer uit is eene promptheid in de Wisſelbetalingen ontſtaen, zoo goed als dezelve zonder Bank zijn kan. Nadien Dantzig nu voor de uitgeſcheepte producten vele Wisſelbrieven levert, zoo komen de Hollandſchen Dukaten over Berlijn uit Holland, Hamburg en geheel Duitschland hier na toe om daer voor Wisſelbrieven te koopen.

Buiten de Dukaten gaen hier ook in gang, bij groote ſommen, Grof Pruisſisch Courant Daalders ſtukken, in heele $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{5}$ en $\frac{1}{12}$, wordende de Pruisſiſche Daelder a *f* 4 gerekend, maer tegen dit geld varieert de prijs der Dukaten van *f* 12: 15 tot *f* 12—27 Gl. en daer over moet in betaling van Wisſels op Poolſche Producten geaccordeert worden.

Inkomende goederen worden naer Dantziger geld verkogt, tegen het welk de Dukaet nog 1 a 2 percent meer geld als tegen grof Pruisſisch Courant. Dit Dantziger geld beſtaet nog uit de overblijffels van de zes Grosſe ſtukken, die de Stad van 1760 tot 1764 heeft laten munten, uit gereduceerde Pruisſiſche zes Grosſe ſtuk-

ſtukken, nieuwe Pruisſiſche drie Gros ſtukken, voor vier Grosſ gerekend, oude Roebels a $f 4\frac{4}{5}$ en nieuwe Roebels van de Keizerinne Katharina a $f 4\frac{1}{5}$. In dit geld word nog alles gerekend, waer bij geene vaste gewoonte plaats heeft, of waer omtrent geen afſpraek genomen word.

Dantzig wisſelt direct maer alleen op Amſterdam, Hamburg en London, dan het is maer omtrent 12 jaren geleden, dat men eerst begonnen heeft direct op London te trekken en den 12 April 1791 is de coers op London voor de eerſtemael in het weeklijkſche Intelligentie blad genoteerd. De Wisſel was in het einde van 1797

Op Amſterdam	375 Gros m of m	£ vl. Banco.
	365	£ vl. Banco.
— Hamburg	168	Rijksd. Banco.
— Londen	26	P. Sterlings.

De gewoonlijke zigt op Amſterdam is 70 en 40 dagen na dato, doch tusſchen de Wisſel op 70 en 40 dagen is 2 a 3 Grosſen, per £ vl. Banco in Holland, onderſcheid, naer mate de ſchaerschheid van penningen en het daer uit ontſtaende verſchil in de Discompte. Op Hamburg is de Wisſel 10, 6 en 3 weken na dato. Op London 3 maenden, ook wel 2 en eene maend na dato. Van het beloop der Hamburger Wisſels trekt de kooper, volgens eene oude gewoonte, die geen grond meer heeft, één per Mille af, zoo als ook volgens eene andere gewoonte, welks grond ook al lang vervallen is, een ſchip, dat Granen op Holland laed, het halve verſchil dragen moet van het geen de Deenſche Spetie Rijksdaelder, waer in de Sondſche Tol van deszelfs lading betaeld word, boven de $f 3$ Dantziger geld kost.

De Wisſels hebben hier tien reſpijtdagen en

den laetſten dag, of als die een Zon- of Feest-dag is, den negenden dag, moeten de Wisſels geprotesteerd worden, dan 'er word op Dantzig weinig getrokken. Wisſels onder de 14 dagen zigt moeten den derden reſpijtdag geproteſteerd zijn. Getrokken Wisſels behouden haer valeur op den Acceptant nog vier weken na den vervaldag, maer eene eigenhandige of drooge Wisſel nog jaer en dag na deszelfs verval. De Wisſel-Ordonnantie is van het jaer 1701 en in gevallen, die daer in niet duidlijk bepaeld zijn word naer de Pruisſiſche wetten te werk gegaen.

Het Handelsgewigt is hetzelve als te Berlijn en in geheel Pruisſen.

1 Schippond heeft 10 groote Steen, 20 Lijs ℔ 300 ℔.

1 Groote Steen, 2 Lijs ℔ 33 ℔.

1 Lijs ℔ 16½ ℔.

De kleine Steen is 22 ℔.

Het Berlijnſche pond, dat hier ten baſis aengenomen word, weegt 9747 Holl. As, daer het Amſterdamſche pond 10279 As gerekend word, zoo moeten 100 ℔ Amſterdamsch 105$\frac{2}{25}$ ℔ Pruisſisch wegen. Het oude Dantziger ℔ weegt 9062 As.

Schoon door eene Ordonnantie de Berlijnſche El hier zoude ingevoerd worden, zoo blijft het als nog bij de oude Dantziger El van 2 voet a 127$\frac{1}{3}$ Franſche linien per voet, 100 voet Dantziger maet doen 88$\frac{1}{3}$ Franſche, 91$\frac{5}{12}$ Rijnlandſche, 94$\frac{13}{36}$ Engelſche en 101$\frac{39}{110}$ Amſterdamſche voeten.

De Mark waer mede de Goud- en Zilverſmeden wegen, houd 16 Lood of 24 Schotten, weegt 3942 As: de ſijnheid van het bewerkte Zilver moet 12 Lood zijn.

Bij

Bij de maet van Landerijen houd eene Hoebe 30 Morgen, een Morgen 300 Quadraet Roeden, eene Roede 15 voet, dus een Quadraet voet, oud Dantziger maet, welke de Culmſche maet genoemd word.

De Maegdenburſche Hoebe heeft 30 Morgen, een Morgen 180 Quadraet Roeden, de Roede 12 Voet, dus een Quadraet Roede 144 Rijnlandſche voeten.

Een Culmſche Morgen houd $2\frac{7}{40}$ Maegdenburgſche, of 40 Culmſche Morgen zijn gelijk met 87 Maegdenburgſche Morgen.

De Maten van vloeibare dingen zijn naer den Berlijnſchen voet geregeld.

De Berlijnſche Schepel houd $3039\frac{1}{2}$ Rijnlandſche Cubicq duimen, doende $2741\frac{3}{8}$ Franſche Cubicq duimen; maer de Schepel, die hier tot monſter diend, heeft $21\frac{1}{2}$ Rijnlandſche duim diameter en $8\frac{1}{4}$ duim diepte, en houd dus maer $2995\frac{1}{4}$ Rijnlandſche en $2701\frac{1}{2}$ Franſche cubicq duimen.

Nog dient verder aengemerkt te worden, dat de Granen en andere producten, die uit Pruiſſen en Oud Polen herwaert komen, niet op credit verkogt of tegen andere goederen geruild, maer alle terſtond na de levering contant betaeld worden, het zij in Hollandſche Dukaten, of in grof Pruiſſisch Courant. De prijs derzelven word bij den inkoop niet naer Dantziger geld, maer of in Dukaten a *f* 9, of naer Pruiſſisch Courant gerekend, doch egter is de Pool, of anderen, die de producten hier na toe brengt, niet genoodzaekt dezelven terſtond te verkoopen, maer mag die op zolders, onder den burger opleggen en den besten tijd tot verkoop afwagten.

Dantzig legt onder 54° 20' 48" Noorderbreedte 36° 11' Oostelijke lengte van het eiland Ferro en de afwijking der Kompasnaeld in 1797 was 14° 48' 30" Westlijk.

Oud Schotland heeft nooit tot de Stad behoord; het is een vlek gelegen in de buiten voorsteden van Dantzig, tot nadeel van de Stad aengelegd. Bij de in bezitneming van West-Pruisfen in 1772 kreeg het Stads gerechtigheden en werd met twee gelijke vlekken Stoltzenberg en Schidlitz gecombineert. Deze plaetfen mogen wel goederen over zee laten inkomen maer durven geen goederen uitfchepen.

De Zouthandel, die voor dezen te Dantzig zeer florifant was, is nu eene Monopolie van de Pruisfifche Zeehandels Compagnie en niemant anders mag daer in handelen. Deze Compagnie heeft haer etablisfement in het Vaerwater en alle fchepen, die Zout hier na toe brengen, moeten of aen Haer verkoopen tot den prijs, die zij gelieft te geven, of daer mede verzeilen.

ELBING.

Eene niet groote maer regelmatig gebouwde en voormaels zeer verfterkte Stad, behoorde mede, benevens Thorn en Dantzig tot de groote fteden in Poolsch Pruisfen en had zelf, voor de Pruisfifche bezitneming, in 1772, een goeden handel in wit hinderlandsch Linnen en Garen uit het Bisdom Ermeland; met harde blaeuwe As, die in het ommeland gefabriceert werd en ook met Granen, voornaemlijk met Gerst, Haver en Erwten, gelijk ook Rogge en Tarw. Dan bij de Pruisfifche in bezitneming en vooral

fe-

ſedert 1775, toen de Jordoner Tol ingeſteld en op alle naer Dantzig gaende en van daer komende goederen een Tol van 12 percent gelegd wierd, waer tegen alle van Elbing komende en gaende goederen maer 2 percent betaelden, kreeg de Stad eene andere gedaente en een zeer groot gedeelte van den Poolſchen handel, die anders alleen naer Dantzig pleeg te gaen, trok zich herwaert en eene menigte vreemdelingen zetten zich hier ter woon neder. De Berlijnſche Bank, die hier een Kantoor houd, fourneerde den Kooplieden geld en de handel werd, in het begin, voor deze Stad al te ſterk. De pakhuizen en zolders, met welken zij voor haren ouden handel rijklijk voorzien was, werden herſteld en met nieuwe vermeerderd, die ook meest allen alleen ſtaen, maer niet van ſteen gebouwd en ook niet zoo geheel als te Dantzig van de woonhuizen afgeſcheiden zijn.

Deze Stad legt aen de rivier Elbing, welke zich nabij het Vriſe Haf, waer van de Stad omtrent een mijl afgelegen is, met de Nogat vereenigd. Beneden de Stad Mewe, omtrent negen mijlen boven Dantzig, deelt zich de Weixel in twee armen, waer van de eene, die naer Dantzig loopt, den naem van Weixel houd, en de andere, die naer het Vriſe Haf op Elbing gaet, Nogat genoemd word, en eene dieperer en ſterker ſtroom heeft als de Weixel zelf. De plaets, daer deze beide armen zich deelen, word de Montauſche Spitz geheten, hier moeten de Poolſche Kaenen beſluiten of zij naer Dantzig of Elbing derzelver ladingen brengen wilden, en in het eerſte geval 12 en in het ander 2 percent Tol betalen. Natuurlijk kwam hier uit eene concurrentie tusſchen

de

de beide Steden voort, die alleen tot voordeel der Polen uitliep, welken daer door een veel hooger prijs voor hunne producten kregen dan wanneer zij maer eene markt gehad hadden. Alle Poolsche artijkels trokken zich derhalven voor een groot gedeelte herwaerts en Dantzig behielt nog maer alleen den voorrang in den Houthandel, waer toe Elbing niet zoo wel als Dantzig gelegen is, die daerom, in weerwil van alle de pogingen, die daer toe aengewend wierden, bij Dantzig bleef.

Elbing is zoo voordeelig niet gelegen tot den Zeehandel als Dantzig, dewijl maer kleine schepen herwaert kunnen komen en de meeste goederen met ligters over het Haf naer Pillau moeten gebragt worden, om aldaer ingescheept te worden.

De Handel dezer Stad bestaet in dezelfde Producten, waer in te Dantzig gehandeld word, gelijk ook met dezelfde inkomende goederen, maer buiten dien heeft Elbing nog den handel met hinderlandsch Linnen en Garen, waer van het laetste meest naer Engeland verzonden word, doch de kleine Stad Braunsberg, in het Ermelandsche, die hetzelve direct naer Pillau aen boord der schepen zend, heeft het grootste gedeelte van dien handel aen zich getrokken en scheept meer Garen af als Konigsberg en Elbing te samen.

Hier zijn twee groote Fabrijken van Weed-Asch op den voet van die van Dantzig en op hetzelfde gewigt; ook is 'er een Zeep Fabrijk en eene Kaersmakerij aengelegd, die beiden goeden voortgang maken.

Munt, Maten en Gewigt zijn hier volkomen op den Konigsbergschen voet. Men wisselt

op

op Amſterdam in Courant, op Hamburg in Rijksdaelders Banco en op London in Ponden St.; gewoonlijk word de cours naer den laetſten Koningbergſchen, of zoo als die van Konigsberg komen zal, geregeld.

De Stad is ſedert 1772 met vele nieuwe woonhuizen en publijke gebouwen vercierd, waer toe Koning Frederik de II. een groot gedeelte van het geld gaf om Elbing tot nadeel van Dantzig in ſtand te brengen.

STATTYN of STETTIN.

De Hoofdſtad van *Pomeren*, is gelegen aen de Rivier de *Oder*, welke zich in 't *Grosch Haff* ontlast, en door verſcheiden Plaetſen in Zee loopt, waer van deze Stad omtrent 18 mijlen af gelegen is, zijnde met eene zeer goede rheede voorzien. De Schepen van 9 of 10 voet diep gaende, komen tot voor *Stenwet*, dat twee mijlen van de rheede ligt, alwaer ze laden en losſen; of wel te *Wolgast*, dat nog twee mijlen verder is. In geheel *Opper Pomeren* is geene andere Haven tot *Stettin* toe, behalven alleen *Kolberg*, doch die is van weinig belang.

De Goederen worden met kleine Vaertuigen van en naer de Stad gebragt, de onkosten daer op loopen niet hoog.

Deze Stad is mede eene der *Hanzee Steden* geweest, en behoord tegenwoordig den Koning van *Pruiſen*; die de Negotie aldaer op alle wijzen poogt te bevorderen.

Men brengt derwaert St. Ubes-, Lisſabonſchen Fransch Zout, Haring, Suiker en eenige andere Goederen.

Men bekomt van daer *Scheepsmasten*, die vrij goed

goed zijn, *Scheep- en Huis-Timmerhout*, *Wolle*, velerlei *Granen* enz.

Men *rekend* 'er bij Dalers of Rijksdalers van 24 goede Groſchen a 12 ß; en voormaels geſchiedde het bij Dalers van 36 Schellingen, a 8 ß Lubs in Courant.

Dees Daler heeft in 't gemeen 1½ Florijn, 24 goede Groſchen, 36 Schellingen, 72 Schellingen *Sondsch*, 96 Dreijer, 144 Witten, of 288 ß, ook *Fierken* genaemt.

Het *Gewigt*, waer van men zich in Negotie bedient, is als volgt:

Een *Schippond* heeft 2½ Centner, 20 Lijspond of 280 ℔. Een Centner heeft 8 Lijspond of 112 ℔.

Een *Lijspond* heeft 14 ℔. Een kleine Steen 10 ℔. Een Steenwolle 21 ℔.

827 ℔ Te Stettin zijn 784 ℔ te Amſterdam.

De Graenmaten zijn als volgt:

Een *Last* heeft 3 Wispels, 6 Drömt, 72 Schepels of 1152 Metzen,

Een *Wispel* of Winspel heeft 2 Drömt, 24 Schepels of 384 Metzen.

Een *Drömt* heeft 12 Schepels of 192 Metzen.

1 Schepel heeft 16 Metzen.

Een *Schepel Hoppe* weegt 5 ℔.

61 Schepels te Stettin, zijn 29¼ Mudden te Amſterdam.

Een Hondert Zout te Amſterdam, levert alhier 5½ Last of 99 Tonnen.

Een Hondert Zout van Frankrijk maekt alhier omtrent 9⅔ Last.

Een Hollandsch Anker moet alhier 52 Nösſel uitleveren.

16 Brabandſche Ellen maken 17 Stettijnſche Ellen.

Men

Men *wisselt* te Stettijn op Amsterdam tegen 145 Dalers Courant, meer of min, voor 100 Dalers Banco, of 138 Dalers Courant, tegen 100 Dalers Kasgeld.

Op Hamburg, 144 Dalers Courant, tegen 100 Dalers Banco.

LUBEK.

Een fraeije welbewoonde Rijks- en Koop-Stad, alwaer de Archiven der *Hanzee-Steden* op het Raedhuis bewaerd worden, waervan deze Stad het Hoofd en de Magtigste plagt te zijn; ja zoodanig, datze eene gantsche Vloot in Zee kon brengen, en daer mede de *Noorder* Kroonen trotseren. Dit was ten tijde toen het *Hanzeatische Verbond* bloeide; ten opzigte van het welke men 't navolgende moet aenmerken.

Het woord *Hanzee* oordelen vele zoo veel te beteekenen als *aen Zee;* vermits de Steden, die van ouds dit Verbond uitmaekten, meest Steden waren *aen Zee* gelegen. Dit verbond, meent men, omtrent den Jare 1254 een begin genomen te hebben, vermits eenige Burgers en Kooplieden van *Lubek*, *Bronswijk*, *Dantzig* en *Keulen* eene Compagnieschap oprichten, en malkander met het Burger-recht, een iegelijk van zijne plaets, te gemoet kwamen; elkander daerdoor onderling van de inkomende en uitgaende Rechten der Goederen ontlastende. Andere Steden dit ziende, en de groote voordeelen, welke deze Steden daer door genoten, bemerkende, verzochten mede in dit Verbond deel te hebben; 't welk zij ligtelijk verkregen, vermits de algemeene belangen vereischten de Negotie uit te breiden; waer door dit Verbond bin-

binnen korte Jaren zoodanig vergroot werd, dat daer in meer dan 60 Steden deel namen, welker Lijst wij terſtond zullen laten volgen; doch ſommigen begrooten het getal wel tot 70 of 80 Steden.

Lubek was de Hoofd-Stad van dit Verbond; daer de algemeene Vergaderingen werden gehouden; en in dewelke in den Jare 1597 zeer heerlijke *Reglementen wegens de Zeevaert* zijn gemaekt, die thans nog in verſcheiden Steden voor de hoogſte Wetten erkend, en in de Pleidooijen dikwijls aengehaeld worden, wanneer 'er over Zeezaken verſchil is.

Dit Verbond werd zoo magtig, dat het zelve geheele Vloten in Zee kon brengen, en door deszelfs ontzaglijkheid alle de *Noordſche* Mogendheden vrees aenjoeg; doch de jaloersheid der Vorsten, en de onbeſtendigheid der wereldſche zaken, ſchijnen gelegenheid gegeven te hebben, dat dit Verbond genoegzaem van zelfs tot niet is geloopen; voornamelijk, ſedert dat de Stad *Amſterdam* het grootſte gedeelte van den Koophandel uit de *Spaenſche Nederlanden* heeft aen zig getrokken.

Het gantſche *Hanzeatiſche Verbond*, beſtaende in 66 Steeden, was in *vier Claſſen* verdeeld, als:

De *Eerſte* was de *Lubekſche Claſſe*; waer onder behoorden:

1 Lubek
2 Hamburg } In het *Holſteinſche*.
3 Wismar
4 Roſtok } In *Mekelenburg*.
5 Stralſond
6 Stettin, in *Pomeren*.

7 An-

7 Anclam
8 Gripswalde
9 Colberg
10 Stargard } In *Pomeren.*
11 Stolpe
12 Galnou
13 Lunenburg, in 't *Lunenburgſche.*

De *Tweede* was de *Keulſche Claſſe;* daer onder behoorden:

1 Keulen, aen den *Rhijnſtroom.*
2 Bilefeld
3 Koesfeld
4 Hervorden
5 Lemgou
6 Lippe } In *Weſtfalen.*
7 Munſter
8 Osnabrugge
9 Paterborn
10 Warburg
11 Arnhem
12 Bolſwaart
13 Campen
14 Deventer
15 Elburg
16 Groeningen.
17 Harderwijk } In de *Nederlanden.*
18 Nijmegen
19 Roermond
20 Venloo
21 Zutphen
22 Zwol
23 Duisberg
24 Emmerik } In *Cleefsland.*
25 Weſel

26 Ham, in *Cleefsland.*
27 Soest
28 Dortmund } In 't *Graeffchap Mark.*
29 Unna
30 Staveren, in *Friesland.*

Onder de *Derde* of *Bronswijkſche Claſſe*, behoorden:

1 Bronswijk
2 Bremen
3 Boxtehoede
4 Eimbekke
5 Goſlar
6 Gottingen
7 Hamelen } In *Neder-Saxen.*
8 Hanover
9 Hildesheim
10 Maagdenburg
11 Staden
12 Ulzen
13 Munda, in *Westfalen.*

De *Vierde* was de *Dantziger Claſſe*, daer onder behoorden:

1 Dantzig
2 Coningsbergen
3 Brunsberg
4 Kulm } In *Pruiſſen.*
5 Elbing
6 Thoorn
7 Bergen, in *Noorwegen.*
8 Riga
9 Revel } In *Lijfland.*
10 Derpt

Ter-

Terwijl dit Verbond nog in zijn bloei was, hield hetzelve de voornaemſte Magazijnen en Comptoiren.

Tot { Novogrod, in *Moscovien.*
Bergen, in *Noorwegen.*
London, in *Engeland.*
Brugge, in *Vlaenderen.*
Antwerpen, in *Braband.*

En op vele andere plaetzen, daer zij een groot getal Factoors hielden, dewelke de Koopmanſchappen, die hun werden toegezonden, voór rekeninge van de algemeene Geïntresſeerden in Commisſie verkochten, en daer van rekening hielden; ook de benoodigde Goederen en Koopmanſchappen wederom inkochten, en volgens order verzonden.

Wij vinden ook aengeteekend, dat in den Jare 1452 door de *Hanzee*-Steden ten opzichte van den *Stapel* der Koopmanſchappen, die tot dezen tijd toe in *Vlaenderen* te *Brugge* geweest was, deze verandering wierd gemaekt; namelijk, dat dezelve vervolgens op twee plaetzen verdeeld zoude worden; te weten, binnen *Antwerpen* de ſtapel van de koſtelijkſte Waren, en binnen *Middelburg* de ſtapel van de grovere Koopmanſchappen, namelijk Aſſche, Pik, Teer, Hout en Vette Waren.

De Magt van dit aenzienlijk *Hanzeatiſche Verbond*, uit de genoemde 66 Steden beſtaende, is in de zestiende Eeuwe, onder de Regeringe van Keizer *Karel den vijfde*, geweldig verzwakt geworden, en het Verbond zelf eindelijk gebroken; doch de drie Steden *Lubek*, *Hamburg* en *Bremen*, voeren nog tot op dezen dag den tijtel van *Hanzee-Steden.*

Lubek is gelegen, in 't Hertogdom *Holſtein*,

bij de Grenzen van *Meklenburg*, aen de Rivier *de Trave*, dewelke drie Mijlen van de Stad zich in de *Baltiſche* of *Oost-zee* ontlast, bij zekere kleine Stad, *Travemund* genaemd; alwaer de Schepen losſen en laden moeten, om dat voor de Stad zelve geene Schepen komen kunnen, meer dan 8 Voeten diep gaende; en de Goederen der diepergaende Schepen worden met kleiner Vaertuigen, van en naer dat *Travemund* af- en aengebragt.

Men voert hier naer toe:

Eenige Zijden Stoffen, Lakens, Kramerijen en Specerijen, allerhande Suikers, *Spaensch*, *Fransch* en *Portugalsch* Zout, *Fransch* Glas, *Engelſche* Steenkolen, Papier, Harts, Gember enz.

En men brengt van daer:

Jugten, die uit *Moskovien* komen, Yzeren Ankers voor de Schepen, zelfs wel van 4000 Ponden gewigt, en zwaerer, Scheeps-Timmerhout, en ander ſlag, Hennep, Granen, Wolle.

Men rekend alhier in Marken van 16 Schellingen, en dezen van 12 Penningen Lubeksch Courant.

De Rijksdalers worden op 3 Marken, of 48 Schellingen Lubs gerekend.

In Negotie bedient men zich van het volgende gewigt:

Een Schippond heeft $2\frac{1}{2}$ Centner, 20 Lijspond of 280 ℔.

Een Schippond in Vrachtloon heeft 20 Lijspond, van 16 ℔, ook word het wel op 23 Lijspond, van 14 ℔, en des op 322 ℔ gerekend.

Een Schippond *Vederen* heeft insgelijks 20 Lijspond, a 16 ℔, en de zakken worden mede gerekend.

Een *Ton ruw Honig*, een Ton Boter hoeken band

band en een Ton Lunenburgsch Zout, zijn ieder 20 Lijspond a 14 ℔.

Een *Centner* houd 8 Lijspond of 112 ℔. 1 Lijspond heeft 14 ℔.

Een *Steen Vlasch* is 20 ℔. Een Steen Wol of Vederen is 10 ℔.

Een *Pond* heeft 2 Mark, 16 Oncen, 32 Lood, 128 Quentin.

Een *Ton Boter* Smalband word gerekend op Netto 224 ℔, en

Een *Pijp Olij* op Netto 820 ℔.

De *Graenmaet* word als volgt verdeeld:

Een *Last* heeft 8 Drömt, 24 Ton, 96 Schepels of 348 Vaten.

Een *Drömt* heeft 3 Tonnen, 12 Schepels of 48 Vaten.

Een *Ton* heeft 4 Schepels 16 Vaten.

29¼ Mudden te Amsterdam zijn te Lubek gelijk met 94⅝ Schepels Roggen Maet, 81½ Mout Maet, 80$\frac{2}{16}$ Haver Maet.

Hop word 'er thans bij Schippond, Lijspond en Ponden verkocht.

De *Maet van Wijn* en andere vloeibare dingen is:

Een *Voeder* heeft 6 Aem, 120 Virtels, 240 Stoopen, 960 Quartier, 1920 Planken of 3840 Orte.

Een *Aem* heeft 20 Virtels, 40 Stoopen, 160 Quartier, 320 Planken of 640 Orte.

Een *Virtel* houd 2 Stoopen, 8 Quartier, 16 Planken of 32 Orte.

Een *Stoop* houd 2 Kannen, 4 Quartier 8 Planken of 16 Orte.

Een *Kan* heeft 2 Quartier, 4 Planken of 8 Orte.

Een *Quartier* houd 2 Planken of 4 Orte. 1 Plank heeft 2 Orte.

Een *Ton Bier* houd 48 Stoopen of 192 Quartier.

Brandewijn word bij 30 Virtels of 60 Stoopen verkogt.

Wat de *Ellen Maet* betreft, zoo zijn 5 Brabandſche, gelijk met 6 Lubekſche Ellen, en 959 van deze laetſte, gelijk met 801 Amſterdamſche Ellen.

Men *wiſſelt* van Lubeck op de volgende Plaetzen, gevende:

Op *Amſterdam* 115 Dalers Courant, of daer omtrent, voor 100 Dalers Hollandsch Courant.

Op *Hamburg* omtrent 118 Dalers Courant, voor 100 Dalers Hamburgs Banco, of 100½ Dalers Courant, voor 100 Dalers Hamburgs Courant.

De *Gratiedagen* zijn alhier 10 in getal, na den vervaldag, waer onder de Zon- en Feestdagen mede geteld worden.

WISMAR.

Eene ſchoone Koopſtad, gelegen aen de *Oostzee*, in Mekelenburg, bijna op de helft tusſchen *Lubek* en *Roſtok*, en met eene ſchoone Haven voorzien, aen een inham van de Oostzee, alwaer de groote Schepen tot voor de Stad kunnen komen, om te laden en te losſen.

De Handel beſtaet ten grooten deele in dezelfde Waaren als te Lubeck, doch die in Granen is de voornaemſte.

Men *rekent* 'er bij *Dalers* van 48 Schellingen, en dezen van 12 ß, zoo ook bij *Marken* van 16 Schellingen a 12 ß.

Een

Een Daler heeft doorgaens 2 Florijnen, 3 Marken, 24 Groſchen, 48 Schellingen, 192 Witten of 576 ß.

In den Handel heeft het Schippond 20 Lijspond, of 320 ℔. Maer van *Lood* en *Tzer* 280 ℔.

Een Lijspond heeft 16 ℔, van 32 Lood, van 4 Quentlein.

Een *Steen Vlasch* is 20 ℔. Een Steen *Wol* of *Veeren* 10 ℔.

Het *Wismarsch Gewigt* is omtrent 2 pCt. ligter dan het Amſterdamsch.

De *Granen* worden bij *Drömt* en *Schepels* gemeten; Een Last heeft 8 Drömt, of 96 Schepels; dus een Drömt 12 Schepels.

Een *Last Rogge* of *Tarw* te Wismar, is 25 pCt. grooter dan het Amſterdamsch Last.

16 Brabandſche *Ellen* maken 19 Ellen te Wismar.

ROSTOK.

Eene vermaerde groote Koopſtad, gelegen in *Neder Saxen*, in 't Hertogdom *Mekelenburg*, bijna even ver van *Wismar*, *Bardt* en *Straelſund*; aen de Rivier *Wardtnouw*, die een en een halve Mijl van daer in de Oostzee loopt, bij een Plaetsje genaemt *Warnemund*; alwaer de Goederen meest gelost en geladen, en de Goederen van en naer *Rostock*, met kleine Vaertuigen af- en aengebracht worden. En ſchoon de Stad aen den Rivierkant, met eene zeer ſchoone Haven voorzien is, kunnen echter de groote Schepen, door de ondiepten, daer niet komen. Alhier word lekker Bier gebrouwen, en naer overal verzonden. De Handel is hier genoeg-

zaem dezelfde, als die te *Lubek* en *Wismar*.

Men rekend alhier, en in het ganſche Hertogdom *Mekelenburg*, bij *Dalers* van 48 Schellingen, en deze a 12 ß. Zoo ook bij Marken van 16 Schellingen, van 12 ß Courant.

De Daler heeft in 't algemeen 1½ Rijksflorin, of twee drittelſtukken, 2 Mekelenburgſche Florijnen, 3 m., 24 Groſchen, 48 Schellingen, 192 Witten of 576 ß.

Een Rijksflorijn, of ⅔ Telſtuk houd 1½ Mekelenburgſchen Florijn, 2 Mark, 1½ Groſchen, 32 Schellingen, 128 Witten of 384 ß.

Een Mekelenburgſche Florijn houd 1½ m., 12 Groſchen, 24 ß, 96 Witten of 288 ß.

Het *Gewigt* word 'er verdeeld, in Schipponden van 20 Lijspond of 320 ℔. *Lood* en *Tzer* echter 280 ℔.

Een *Steen Vlasch* heeft 20 ℔. Een Steen *Wolle* of *Veeren* 10 ℔. Het Gewigt te Roſtok is omtrent 4 pCt. zwaerer, dan te Amſterdam.

Het *Last Granen* heeft 8 Dromt, ijder van 12 Schepels. Omtrent 82 Schepels maken een Amſterdamsch Last.

41 *Brabandſche Ellen*, maken 49 Ellen te *Roſtok*.

DRIE EN TWINTIGSTE KAPITTEL.

VAN DEN KOOPHANDEL OP HAMBURG, BREMEN, BRESLAUW, NAUMBURG EN EENIGE ANDERE DAAR OMTRENT GELEGEN STEDEN.

In de twee vorige Hoofddeelen is reeds gezegd, dat de Koophandel op *Noorwegen* en *de Oostzee*, de alleroudſte Scheepvaerten heeft uitgeleverd, welke de Amſterdammers durfden ondernemen. *Hamburg* en *Bremen* waren onder alle de Steden in deze Oorden gelegen, geene der minſten, en derzelver Inwooners, zoo mede die der Oostzeeſche Gewesten, door de toenemende welvaert der Amſterdammeren aengezet, brachten hunne Waeren mede herwaert aen, om die tegen andere behoeften te verruilen of te verkoopen; welke handel meest door de Eigenaers der goederen zelf gedreven werd, die met hunne Waeren in de Schepen overkwamen, de Goederen uitveilden, en zich eenige Weken, Maenden, ja ſomtijds geheele Jaren alhier ophielden, naer dat het de verkoop en inkoop hunner Waaren vereischte.

Het was derhalven niet ongemeen, dat ſommigen hunner, gedurende den tijd huns verblijfs in Amſterdam, aldaer overleden, en derhalven begraven moesten worden. De Geestlijkheid, toen overal den meester ſpelende, zag deze *Oosterlingen* voor ketters aen, die naeuwlijks der aerde waerdig waren; en dit liep zoo ver, dat

eindelijk bijna niemand gevonden wierd, die zulke Lijken openlijk durfde helpen begraven: men moest zulks bij nacht en ontijde ter fluik op den hoek van het een of ander Kerkhof doen. De Kooplieden uit de voornoemde oorden bij hunne Magiſtraten over deze mishandeling klagtig vallende, verkregen van dezelven voorſchrijvens aen de Regeerders dezer Stad, welken, de zaek wel en rijpelijk overwegende, en bewust dat Scheepvaert en Koophandel, en niet dweeperij of gewetensdwang, de welvaert dezer Stede uitmaekten, hunlieden toeſtond, om in de *Oude Kerk* alhier, aen de *Noordzijde*, een eigen *Choor* te mogen hebben, tot het begraven hunner Lijken. Waerop die van Hamburg, met kennisſe van alle de andere *Oosterſche Hanzee Steden*, de Graven van dit Choor kogten; 't welk als nog het *Hamburger Choor* genoemd word, en waerin nog dagelijks iemand dier Volken overlijdende, begraven kan worden; mits betalende aen de Kerk voor het openen en toemaken van 't Graf zoo veel als een Burger.

HAMBURG.

Eene der grootſte en rijkſte vrije Rijksſteden, en eene welbewoonde en vermaerde Koop- en *Hanzee-Stad* in *Duitschland*, gelegen in *Neder Saxen*, in 't Hertogdom *Holſtein*, op omtrent 54 Graden Noorderbreedte. Het Riviertje de *Alster*, dat in *Stormarn* ontſpringt, loopt door de Stad, en ontlast zich in den Elfſtroom, welke deze Stad ten zuiden beſpoelt. Aen dezen Stroom heeft zij een groote ſchoone Haven, omtrent 18 Mijlen van de Noordzee gelegen, en de Schepen kunnen met volle lading de *Elf* op-

opzeilen, tot diepte van 12 Voeten, met een gemeen getij waters, maer bij ſpringtij en weſtlijke Winden, kan een Schip dat 14 of 15 Voeten diep gaet, wel tot aen de Stad naderen. Alzoo dees Stroom genoegzaem Zuidoost en Noordwest loopt, kunnen de Schepen altoos met eenen Oostenwind naer, en met eenen Weſtenwind uit Zee zeilen.

Vermits deze Stad met alle Gewesten der Waereld eenen uitgebreiden Koophandel drijft, en alles regtſtreeks haelt, kan men niet bepaeldlijk zeggen wat zij van hier trekt, of herwaert aenvoert, zijnde dit meest al wederkeerig, naer gelang der Markten en prijzen van Goederen. Zeker is het, dat van hier naer Hamburg verzonden worden *Meekrappen*, ſommige *Manufacturen*, *Specerijen*, *Droogerijen* en *Verwwaren*. Daertegen word het *Koperdraed*, *Bladkoper*, *wit en zwart Blik*, dat men in Saxen maekt, *Duitsch Tin en Lood*, *Scheeptimmerhout*, *eiken Duigen* tot Pijpen en Vaten, *Holſteinſche Honig*, ſchoon in geringe hoeveelheid, en eenige andere Noordſche Waren van of over die Stad herwaert aengevoerd.

De Handel in Wisſel tusſchen Hamburg en Amſterdam is derhalven grooter, dan die in Goederen.

De Boeken en Rekeningen worden aldaer gehouden in *Marken*, *Schellingen* en *Penningen* Lubsch of Hamburgsch.

Zoodanig een Mark houd $2\frac{2}{3}$ ß Vlaemsch, 16 Schellingen Lubsch, 32 Grooten Vlaemsch, of Zeslingen, 64 Drielingen, of 192 Penningen Lubsch.

Een Rijksdaler houd 3 m., 8 ß Vlaemsch,

48 ß Lubsch, 96 Grooten Vlaemsch, 192 Drielingen of 576 Grooten Lubsch.

Een *Wisseldaler* is geen gemunt Geld, maer men bedient zich van die bepaling in het wisselen tusschen Hamburg en Amsterdam, en zoodanig een Daler word op 2 m. of 32 ß Lubsch, in *Banco* te betalen gerekend.

De waerde van het Geld, *waer in men rekend*, is, of Specie-, Bank- of Courantwaerde, of wel ligt Geld.

Speciewaerde zijn de zware Rijksdalers *in Natura*, zoo als dezelve bij de instelling bepaeld zijn, en waer van een geheele Daler op 3 m. Specie, of Speciemarken, gerekend word. Wanneer men die in de Bank brengt, worden dezelve 1 Permille, en wanneer men ze 'er uithaelt $1\frac{1}{8}$ Permille beter dan Banco betaling geschat. Buiten de Bank doen deze Rijksdalers, boven Bancowaerde, omtrent $\frac{1}{2}$ pCt. opgeld.

Banco waerde is dat geen, 't welk op rekeningen in de boeken der Bank staet; waer van bij betalingen af-, en bij ontfangst, aengeschreven word.

Courantgeld is dat Geld 't welk bij dagelijksche uitgaven gangbaer is.

Ligtgeld is, wanneer vreemde Specien op zekere bepaelde waerde gerekend worden.

Wekelijks word 'er te Hamburg tweemael eene lijst van den Hamburgschen Geldcours gedrukt, waer uit men het opgeld der verschillende Geldsoorten, bij verwisseling tegen malkander, zoo ook de prijzen van goud en zilver zien kan.

De Bank in Hamburg is in den Jare 1619 opgericht; en is zeer aenzienlijk, en zoo zeker als eenige andere in Europa. Alle Wisselbrieven

ven moeten aldaer betaeld worden: maer de kleinſte ſomme, die in de Bank kan worden afgeſchreven, is, volgens de nieuwe Ordonnantie, op 100 Mark bepaeld.

Het nieuwe *gereviſeerde* Reglement der Hamburgſche *Wiſſel-* en *Leenbank*, benevens het daer toe behoorende Reglement op den *Graenhandel* is in dato 7 September 1710.

Men kan in de Bank aldaer niet anders inbrengen, als goede heele, halve, en quart Specie Rijksdalers, die 14 Lood, 4 Grein fijn *per* m. van gehalte moeten zijn, en ieder ſtuk moet 2 Lood Keulsch, of ten minſten zoo veel wegen, als het tot dat einde bepaelde Banco-Rijksdalers gewigt vordert. Iederen geheelen Daler rekent de Bank a 3 m., maer hij doet echter 1 per mille, het welk de *kleine Bank Agio* genoemd word, goed, en zij ſchrijft derhalven voor ingebrachte 1000 Specie Dalers, 1001 Dalers of 3003 Marken *Bancowaerde* op des inbrengers rekening. Wanneer iemand *Speciewaerde* weder uit de Bank wil ligten, of eene ſchuld in *Specie*, aen iemand met *Banco* betalen, zoo moet hij $1\frac{5}{8}$ per mille, dat de *groote Bank Agio* genoemd word, rekenen, en des voor 1000 m. *Specie*, 1001 m. 10 § *Bancowaerde* laten afſchrijven.

De Bank word buiten Zon- en Feestdagen, maer eens in 't Jaer voor 14 dagen geſloten, te weten ultimo December, en word den 15 Januarij weder geopend. De Wisſelbrieven, die den laetſten December, of eenige dagen te voren vervallen, moeten voor het ſluiten der Bank betaeld, of op den eerſten Werkdag, na ultimo December *geprotesteerd* worden. Daer tegen een Wisſelbrief, die gedurende de ſluiting der Bank ver-

vervalt, heeft na het weder openen derzelve, geen meerder Gratiedagen te goeds, dan 'er nog overig zouden zijn, indien de Bank niet gesloten ware geweest: uitgenomen die, welke den 1, 2 of 3 Januarij vervallen, waer van de betaling op den derden werkdag na de opening der Bank geschieden moet, of bij gebreke van dien, moet men als dan protesteren.

Het *Gewigt* te Hamburg word als volgt verdeeld:

Een *Schippond* heeft $2\frac{1}{2}$ Centner, 14 *Steen Vlasch*, 20 Lijspond, 28 Steen *Wolle of Veeren* of 280 ℔.

Een *Schippond* bij Voerloon heeft 20 Lijspond, a 16 ℔, des 320 ℔.

Een *Centner* heeft 8 Lijspond of 112 ℔, des 1 Lijspond 14 ℔.

Een *Steen Vlasch* heeft 20 ℔. Een *Steen Wol* of *Veeren* 10 ℔.

Een *Pond* heeft 2 m., 16 Oncen, 32 Lood, 128 Quentin, 512 ₰.

Een *Ton Boter Smalband* word gerekend op 224 ℔ Netto.

Een *Ton Boter Breukeband* op 280 ℔ Netto.

Een *Pijp Olij* op 820 ℔ Netto.

Een *kleine* of *kwart Ton groene Zeep* houd Netto 60 ℔.

304 ℔ Hamburgsch Gewigt is 2 per Cent ligter dan het Amsterdamsch.

De Granen worden bij *'t Vat* en *Himten* gemeten.

Een *Last Tarw*, *Rogge* en *Erwten* heeft 3 *Wispel*, 30 Schepels, 60 Vat, 120 Hinten, of 480 Spinten.

Een *Wispel* heeft des 10 Schepels, 20 Vat, 40 Himten of 160 Spint.

Een

Een *Schepel* heeft 2 Vat, 4 Himten of 16 Spint: 150 ℔ Roggenmeel worden voor een Schepel gerekend.

Een *Vat* heeft 2 Himten of 8 Spinten.

Een *Himt* heeft 4 Spinten, 16 groote of 32 kleine Maten.

Een *Spint* heeft 4 groote of 8 kleine Maten.

Een *Stok Gerst* heeft 3 Wispel, 30 Schepels, 90 Vat, 180 Himten of 720 Spinten.

Een Last *Gerst* en *Haver* heeft 2 Wispels, 20 Schepels, 60 Vat, 120 Himten of 480 Spinten.

Een *Wispel* heeft 10 Schepels, 30 Vat, 60 Himten of 240 Spint.

Een *Schepel* heeft 3 Vat, 6 Himten of 24 Spinten. Een zak Mout heeft 4 Vat.

Een *Vat* heeft 2 Himten of 8 Spint. Een Himt heeft 4 Spint.

Een *Vat Tarw* weegd omtrent 85 ℔. *Rogge* 81 ℔.

Een *Vat Gerst* 68 ℔. *Mout* 63 ℔. *Haver* 52 ℔.

Een *Vat Erwten* 100 ℔. *Boonen* 108 ℔.

Een *Last te Hamburg* moet te Amsterdam circa 29 Mudden leveren.

De *Maet van vloeibare Waeren* word als volgt verdeeld:

Een *Voeder* heeft 6 Aem, 24 Ankers, 30 Emmers, 120 Virtels, 240 Stoopen, 960 Quartier of 1920 Oesfel.

Een *Vat Wijns* rekend men op 4 Oxhoofden of 6 Tiersjes.

Een *Bourdeaux Oxhoofd Wijn* op 62 of 64 Stoopen.

Een *Pijp Pedro Ximenis Wijn* op 96 of 100 Stoopen.

Een

Een *Boot Sek* op 120 of 130 Stoopen.

Een *Boot Malvaſeij* op 140 Stoopen.

Een *Stuk Brandewijn* word geroeid, en 30 Virtels of 60 Stoopen voor een Oxhoofd gerekend.

5 Brabandſche *Ellen* zijn omtrent gelijk met 6 Hamburgſche, en 965 van deze laetſten maken 801 Ellen Amſterdamsch.

21 Rijnlandſche *Voeten* maken 23 Voeten Hamburgsch.

De benamingen, waer bij eenige Goederen te Hamburg verkocht en betaeld worden, zijn de volgende:

Een *Last* Lunenburgsch Zout, Kalk, Roodſchaer, Haring, Teer, Pek, Traen, Steenkolen en andere Ton-Goederen houd 12 Tonnen.

De *Ton* Lunenburgsch Zout bevat een Schippond, of 6 Lunenburgſche Himten Zout, die te Hamburg omtrent 7 Himten maken.

De *Ton Kalk* moet 3 Vat of 6 Himten inhouden.

De *Ton Haring* bevat van 800 tot 1000 ſtuks.

Een *Last* Spaensch, Portugeesch, Fransch, en ander grof *Zout* heeft 18 Tonnen, en weegt omtrent 4800 ℔.

Een *Fransch Honderd Zout* leverd te Hamburg $11\frac{1}{4}$ of $11\frac{1}{2}$ Lasten.

Een *groot Duizend* heeft 5 Ringen, 10 groot Honderd, 20 Schok, 60 Steige of 1200 Stukken.

Een *klein* of *gemeen Duizend* heeft 10 klein Honderd, 50 Steige of 1000 Stukken.

Een *groot Honderd* heeft 2 Schok, 6 Steige of 120 Stukken.

Een *Ring* heeft 4 Schok, of 240 Staven of Stukken.

De

De Bovenlanders verkoopen het *Stafhout* bij Ringen als:

Pijpſtaven van 5 Voet lang, 1—1½ Duim dik, 4—5 Duim breed, bij den Ring van 4 Schok, en 8 Staven toegift, voor de wrakken, die 'er onder mogen zijn.

Oxhoofd-Staven van 4 Voet lang, 1—1½ Duim dik, 4 Duim breed, bij den Ring ook van 4 Schok en 8 Staven: 3 Ringen Oxhoofds-Staven rekend men gelijk met 3 Ringen Pijpſtaven.

Heelevatsſtaven 4½ Voet lang, 1—1½ Duim dik, en 4—5 Duim breed, de Ring van 4 Schok 8 Staven.

Halfvatsſtaven 3½ Voet lang, 1—1¼ Duim dik, en 4 Duim breed, tegen 4 Schok, 8 Staven de Ring gerekend.

Tonnen Staven 2¾ Voet lang, 1—1¼ Duim dik, en 4 Duim breed: en 2 Ringen Tonnenſtaven, rekend men in negotie gelijk met een Ring Pijpſtaven.

Bodemſtaven of Bodemſtukken word 5—7 Duim breed gemaekt, en als het andere Stafhout ringsgewijze gerekend.

Een *Schok* heeft 3 Steigen of 60 ſtuks of Ellen.

Eiken Planken worden ook bij Schokken van 60 Kraveelen verkocht; vermits die echter van onderſcheiden dikte en lengte zijn, zoo worden van die 2½ Duim dik zijn, 24 Voeten lengte; 3 Duim dik 15 Voet; 3½ Duim dik 12 Voet; 4 Duim dik 10 Voet lang; 4½ Duim dik 9 Voet lang; 5 Duim dik 8½ Voet lang, voor zulk eene Kraveel gerekend.

Een *Steige* heeft 20 Stukken of Ellen. Een Webbe 72 Ellen.

Een *Zimmer*, 4 deker of 40 ſtuks.
Een *Gros*, 12 Douzijn of 144 ſtuks.

Eenige *Goederen*, *die gewogen worden*, hebben in Hamburg hun bepaeld goed Gewigt en *Tarra*, waer van men in *Kruſens* Contorist een Tafel vind.

Eenige Goederen bij partijen verkocht wordende, geſchied zulks met 7, andere met 13, en weder andere met 16 Maenden Rabat, à 8 pCt. in 't Jaer, dat $4\frac{2}{3}$, $8\frac{2}{3}$ en $10\frac{2}{3}$ pCt. bedraegt, die de Kooper, indien hij contant, of binnen 4 weken betaeld, van het beloop der Goederen korten mag.

Met 7 Maenden, of $4\frac{2}{3}$ pCt. Rabat verkoopt men: Geraffineerde Suikers; Engelſche en Hollandſche Lakens; Engelſche Baeijen, Challons, Dozijntres, Flanellen, Karſaeijen, Kroon Raſſen, Ratijnen en Serges; en de regel om dit te berekenen is: van $104\frac{2}{3}$ gaen af $4\frac{2}{3}$, of van 157 gaen af 7.

Met 13 *Maenden* of $8\frac{2}{3}$ pCt. Rabat verkoopt men: Boomwolle, Kaneel, Cochenille, Cumijn, Corenten, Katoenen Garens, Gallen, Indigo, Gember, Juchten, Krappen, Frijſtadter Lijwaden, Foulij, Amandelen, Noten Muscaet, Nagelen, Rijst, Sumak, Zijde, Marſeilliaenſche Zeep, Servetten, Sucade en Sijroop, Tafeldoeken, Turksch Garen, Italiaenſche Wijnſteen, en ruwe Suiker. De ſteling is van $108\frac{2}{3}$ gaen af $8\frac{2}{3}$, of van 163 gaen af 13.

Met 16 *Maenden* of $10\frac{2}{3}$ pCt. Rabat, worden verkocht de Levantſche Zijden, als *Ardaſſette*, *Barutine*, *Belledin* en *Cerbaffi*; de regel is $110\frac{2}{3}$ geven $10\frac{2}{3}$, of van 83 gaen 8 af.

Alle Vrijdagen word 'er eene Prijscourant der Goederen, bij partij verkocht wordende, gedrukt

en

en uitgegeven, waer uit blijkt, bij welke hoeveelheid, en welk geld, en tot welke prijzen de Waeren bij partij verkocht worden.

De volgende Goederen, waer van de prijs in *Courantgeld* bedongen is, worden met 20 *pCt. Dis Conto in Banco* betaeld, als: Cumijn, Corenten, Amandelen, Rijst, Marseilliaensche Zeep, Sumak en Italiaensche Wijnsteen; ook lange en bittere Amandelen, rood en geel Campechiehout, Japanhout, Arabische en Senegaelsche Gom, Citroen- en Oranjeschellen, Potäsch, Rozijnen, Rosmarijn en Duitsche Wijnsteen, Piment, Engelsch Tin en Goud gelit.

Hamburg wisselt op de volgende Plaetzen: gevende op

Amsterdam, een Daler van 2 Marken Lubs Banco, voor omtrent 33 Stuivers Banco, of 100 Rijksdalers van 3 m. Banco, voor omtrent 103 Courant Rijksdalers. Ook wel 101 Rijksdalers Hamburgsch Banco of daer omtrent, voor 100 Courant Rijksdalers op kort zicht, 8 of 14 dagen, ook, 1, 2 of 3 Maenden na dato.

Augsburg, 100 Rijksdalers Banco, voor omtrent 140 Dalers Courant, op 33 dagen dato.

Breslau, omtrent 41 Schellingen Lubs Banco, voor 1 pond Banco op 6 Weken dato.

Cadix, omtrent 94 Grooten Banco, voor 1 *Dukaet de Plata* van 375 Maravedisen, op 1 of $1\frac{1}{2}$ Uso, of 2 of 3 Maenden dato.

Frankfurt aen de Mein, 100 Rijksdalers Banco, voor omtrent 140 Conventions Dalers Courant op de Missen.

Kopenhagen, 100 Rijksdalers Banco, voor omtrent 122 Rijksdalers Courant, op kort zicht en 2 Maenden dato.

Leipzig, 100 Rijksdalers Banco, voor 140 Da-

lers Courant, of Louis d'ors, op kort zicht, a Uso en op de Mis.

Lisſabon, omtrent 45 Grooten Banco, voor 1 Cruſaed van 400 Rees, a 1 of 1½ Uso, of 2 a 3 Maenden dato.

London, omtrent 33 Schellingen 6 groot Vlaems Banco, voor een pond Sterlings, of 1, 1½, 2 en 2½ Uso.

Naumburg, 100 Rijksdalers Banco, voor omtrent 140 Dalers in Louis d'ors op de Mis.

Neurenburg, 100 Rijksdalers Banco, voor omtrent 140 Dalers Courant, op 33 dagen dato.

Parijs en *Bordeaux*, omtrent 26 Schellingen Lubsch Banco, voor een Kroon van 60 Sous Tournois, a 1 en 2 Uso, van 1 en 2 Maenden dato.

Praeg, 100 Rijksdalers Banco, voor omtrent 140 Dalers Courant, op 6 Weken dato.

Venetie, omtrent 87 groot Banco, voor een Dukaet di Banco, op 1 a 1½ Uso, van 2 en 3 Maenden dato.

Weenen, 100 Rijksdalers Banco, voor omtrent 140 Dalers Courant per Casſa, op 6 Weken dato.

Tweemael in de Week word te Hamburg een *Wisſel Prijscourant* gedrukt.

De *Uso* beteekent bij Wisſelbrieven uit Augsburg, Frankfort, Neurenberg, Weenen en geheel Duitschland 14 dagen na zicht van den Acceptatiedag af.

Van Frankrijk en Londen, een Maend na dato.

Van Portugael, Spanje en Venetie, 2 Maenden na dato.

De Wisſelbrieven hebben alhier 12 *Gratiedagen*.

AL-

ALTONA,

Eene Stad niet wijd van Hamburg gelegen, en alwaer vele Kooplieden dezer laetſte plaetze ook Comptoiren hebben; het behoort den Koning van Denemarken. Men vind hier vele *Spediteurs*, dat is, lieden die 'er zich op toeleggen om de Engelſche Manufacturen en andere Goederen, welke naer andere plaetzen in Duitschland moeten, alhier uit Zee te ontfangen, en te Lande ter plaetze hunner *destinatie* te verzenden; en alzoo dit van hier min kostbaer dan over Hamburg geſchieden kan, doet dit deze laetſte Stad jaerlijks veel nadeel, en dit Plaetsje, 't geen eertijds van weinig belang was, vaert daer zeer wel bij.

De Boeken en Rekeningen worden 'er even als te Hamburg gehouden.

BREMEN,

Eene ſchoone, groote, vrije Rijks- en *Hanzee*-Stad, gelegen in *Nederſaxen*, tusſchen *Hamburg* en *Embden*, aen de Rivier de *Weſer*, 15 Mijlen van Zee. De groote geladen Schepen kunnen tot op 4 Mijlen na aen de Stad komen, en de middenmatige tot op omtrent $1\frac{1}{2}$ Mijl, alwaer ook de Haven is. Omtrent de Stad word in de Weſer zeer veel Zalm gevangen.

De Goederen die men derwaert brengt, zijn, allerhande zijden Manufacturen, wolle Lakens en Stoffen, Kramerijen, geraspt en gemalen Verwhout, en velerlei andere Verwwaren, Droogerijen, Specerijen, Haring enz.

Men krijgt daer ijzeren Kachels, voor de Suikerraffinaderijen, en Comptoiren, ijzeren

Vuerovens, velerlei Timmerhout, gecalcineerde of witte Potasch, in *Hesſen* en *Thuringen* gebrand, bruine en gezuiverde Honig, Saffloers van *Erfurt*, *Erfurter* Garens, Saeijen of Rasſchen, Pijlakens, *Bremer* Bier, Scheerwolle, Anijs, Droogwasch, *Osnabrugsch*-Tekelenburgschen ander Linnen, *Bronswijker* Garens enz.

De Boeken en Rekeningen worden alhier, zoo ook in het geheele Hartog- en Vorstendom *Bremen* en *Verden*, alsmede in de Graeffschappen *Oldenburg* en *Delmerhorst*, gehouden in Dalers van 72 Groſchen, van 5 Schwaren Courant.

Een *Daler* heeft $2\frac{1}{4}$ Bremermarken, 6 Kopſtukken, 16 Dutgen, 18 Flinriche, 48 ß, 72 Grooten of 360 Schwaren.

Een *Bremermark* word op 8 Flinriche, 32 Grooten of 160 Schwaren gerekend.

Een Kopſtuk heeft 3 Flinriche, 8 ß, 12 Grooten of 60 Schwaren, enz.

Van hier op Bremen word zelden gewisſeld, maer wel van Bremen op Amſterdam, en de Wisſel gemeenlijk geregeld op 8 of 14 dagen zicht: omtrent 144 Dalers te Bremen, doen 100 Rijksdalers Banco te Amſterdam: of omtrent 136 Dalers doen 100 Rijksdalers Kasgeld.

Uſo van Wisſelbrieven uit Duitschland getrokken, beteekend aldaer 14 dagen na zicht: uit London getrokken zijnde, 1 maend na dato.

De Wisſelbrieven hebben alhier 8 gratiedagen; maer Promesſes of Brieven op zicht, hebben 'er geene.

777 ℔ te Bremen is gelijk met 784 ℔ te Amſterdam.

100 Ellen te Bremen zijn $83\frac{1}{3}$ Ellen te Amſterdam: en 100 Ellen te Amſterdam zijn 120 Ellen te Bremen.

899 Voeten te Bremen maken 918 Amſterdamſche voeten.

Het Last Graen, Erwten en Boonen heeft 4 Gaarten, 40 Schepels, 160 Viertel of 640 Spinten.

40¾ Schepels te Bremen maken een Last te Amſterdam.

EMBDEN,

Eene aenzienlijke groote Stad, de Hoofdſtad van 't Graeffchap *Oostvriesland*, gelegen aen de Rivier de *Eems*, ter plaetze alwaer zich die in den *Dollart* ontlast. Eertijds ſtond het onder zijne eigen Graven, maer thans behoort het den Koning van *Pruiſen*, als Keurvorst van *Brandenburg*. De goede gelegenheid ter Zeevaert heeft reeds in den Jare 1684, aen *Fredrik Willem*, Keurvorst van *Brandenburg* gelegenheid gegeven, om aldaer een Comptoir op *Afrika* aen te leggen.

De Koning van Pruiſen, deze Stad zonderling begunſtigende, heeft de haven aldaer doen verbeteren en voor een *Porto franco* verklaerd. In den jare 1751 hebben een aental particuliere perſonen, meestal vermogende lieden te Berlijn woonachtig, aldaer een Oostindiſchen Handel begonnen en ook eenige ſchepen derwaert uitgerust; doch deze onderneming heeft de gehoopte voordeelen niet aengebragt. Van deze Stad voeren ook, voor eenige jaren, verſcheiden ſchepen ter Walvisvangst, doch zulks is ſedert geſtaekt, ſchoon het Hof van Berlijn getracht heeft, dezelve door het geven van premien als anderzints wederom aen te moedigen; doch het ſchijnt de koninglijke geoctroijeerde Compagnie

der Haringvisserij beter gelukt te zijn, dewijl dezelve aenhoudend jaerlijks een aental buizen, naer sommiger opgave, wel 80 of 100 in zee zend. Vast gaet het, dat de laetste oorlog tusschen Engeland en deze Republiek het getal der koopvaerdijschepen aldaer merklijk heeft doen toenemen.

Men houd alhier boek en rekening in Rijksdaelers van 54 Stuivers, en deze wederom a 10 *Witten*. Ook geschied het bij Guldens van 20 Stuivers, die mede in 10 *Witten* verdeeld worden. Sommige rekenen bij Guldens van 10 Schaf, tegen 20 witten ieder in Courant geld.

Het Schippond is hier 300 ℔, en een Centner 100 ℔, ieder pond heeft 32 lood.

780 Ponden te Embden doen 784 ℔ te Amsterdam.

De Oostindische Compagnie bedient zich van Amsterdamsch Gewigt, en van Brabandsche Ellenmaet.

KIEL,

Eene Stad in *Holstein* gelegen, den Hertog van *Holstein-Gothtorp* toebehoorende, dewelke, sedert zijn Huwelijk met de *Russische* Princesse, voorgenomen had, om aldaer den stapel van *Russische* Waren op te rechten.

HAARBURG,

Een Stedeken in 't Hertogdom *Lunenburg*, aen de Rivier de *Elf*, tegen over de Stad *Hamburg* gelegen.

MUN-

MUNDEN,

Eene redelijk welbewoonde Stad in *Duitschland*, in 't Hertogdom *Brunswijk*, bij de Grenzen van *Hesſen*, alwaer de Rivieren de *Werra* en *Fulda* zich verëenigen, makende daer van het begin van den *Weſerſtroom*.

Men brengt van daer:

Allerleije ruwe en ook wel gebleekte Linnens; ook veel geſorteerde om naer *Engeland* te verhandelen, Potäsch, allerhande Molenſteenen, enz.

Daer word ook goed Bier gebrouwen, genaemt *Breyhan*, dat naer vele Plaetzen verzonden word.

Doch de meeste handel word over *Bremen* gedreven.

BRONSWYK,

Of volgens der *Duitſchen* uitſpraek *Braunschweig*; eene groote wijdloopige Stad, en voor dezen mede eene der vermaerdſte en ſtemmende *Hanzee-Steden* in *Neder-Saxen*, gelegen aen 't Riviertje *Ocker*, dat door dezelve loopt. Aldaer worden twee groote *Miſen* of *Jaermarkten* gehouden; de eerſte begint des Maendags na Maria Lichtmis, de andere des Maendags na St. Laurens, en iedere duurt 10 dagen lang.

Van daer brengt men veele Granen. Ook word aldaer zeker wel bekend Bier, *Mom* of liever *Bronswijkſche Mom* genaemd, gebrouwen, en overal, zelfs tot in *Oostindiën* toe, verzonden.

De Rekeningen worden aldaer gehouden, in Rijksdalers, Marien-Grosſchen en Penningen.

Een Rijksdaler is 36 Marien-Grosſchen.

Een Marien-Groſche is 8 Penningen.

Men Wisſeld van daer op ſommige Plaetzen, gelijk tot *Leijpzig* en *Berlijn;* behalven op *London*, waer op men geeft 6 Dalers en 2 goed Groſchen, meer of min, voor een Pond Sterling.

OSNABRUGGE,

Eene Bisſchoppelijke Stad in *Westphalen*, gelegen aen de Rivier *Haſe*, omtrent agt Mijlen van de Stad *Munſter*.

Men haelt van daer:

Velerhande ruwe en andere Lijwaten.

100 Ellen *Osnabrugs* zijn 84 Ellen *Amſterdamsch*, en 100 Ellen *Amſterdamsch* maken omtrent 118 Ellen *Osnabrugs*.

De Rekeningen worden 'er gehouden in Rijksdalers, Marien-Groſchen en Penningen.

De Rijksdaler is 36 Marien-Groſchen.

De Marien-Groſche is 7 Penningen.

Van hier word weinig gewisſeld.

ERFURT,

Eene groote ſterke Stad, gelegen in *Thuringen*, aen de Rivier *Gera*.

Men haelt van daer:

Garen, Paſtel of Weed, Saffloers.

100 Ponden *Erfurts* zijn 95 Ponden *Amſterdamsch*, en 100 Ponden *Amſterdamsch* zijn 104¾ Ponden *Erfurts*.

100 Groote Ellen *Erfurter* zijn 79 Ellen *Amſterdamsch*, en 100 Ellen *Amſterdamsch* maaken 125 groote Ellen *Erfurter*.

105 Ponden te *Erfurt* doen 100 Ponden te *Amſterdam*.

LAN-

LANGENSALTZ,

Ook wel *Saltza* genaemd, naer zeker water dezes naems, door de Stad loopende, gelegen in *Thuringen*, bij de Rivier de *Unſtrut*.

Men haelt van daer:

Saeijen of Rasſchen, en andere Stoffen, Safloers, Anijs.

En men brengt 'er heenen:

Verfſtoffen, Specerijen, en andere Goederen.

De Ellemaet komt over een met de *Bremer*; makende 6 Ellen *Langenſaltzer* vijf *Amſterdamſche* Ellen.

BERLYN,

En *Berlin*, volgens de *Hoogduitſche* uitſpraek, is eene groote, fraeije Stad, de voornaemſte en Reſidentie-Plaets des Konings van *Pruiſſen* en Keurvorstes van *Brandenburg*; gelegen aen de Rivier de *Sprée*, en beſtaet uit vijf Steden aen malkanderen gebouwd; als, *Berlin*, *Coeln*, *Fridrichswerden*, *Dorotheën Stad en Fridrich Stad*.

Men zend derwaert:

Allerhande Lakens en Wollen Stoffen, Kruidenierijen, Specerijen, enz.

En men krijgt van daer:

Velerhande Werken van Stael, Spiegels en ander Glas, en vele Galanterijen.

Zijn Koninkl. Maj. heeft, in dato *Berlijn*, den 30 *Januarij* 1751. in zijn Koninkrijk *Pruiſſen*, Keurvorſtel. en andere Landen in 't *Roomſche* Rijk, als mede in deszelfs Souverain Hertogdom *Sileſien*, alle voorgaende Wisſel-Ordonnantien vernietigd, en een geheel nieuw *Wisſelrecht* ingevoerd en gepubliceerd. Volgens het zel-

zelve, moeten alle Wisselbrieven, of de waerde voor dezelve, in nieuw geslagen *Frederiks d'Or*, of in *nieuw Courant Geld*, van geheele *Rijksdalers* tot *twee Grosschen*-stukken toe, voldaen worden. De *Respijtdagen* zijn op *drie* bepaeld: Behalven van Wisselbrieven, houdende op de Markten en Misen te *Breslauw*, *Frankfort* aen de *Oder*, *Koningsbergen* of *Maegdeburg* te betalen; als welke zich van deze Respijtdagen niet mogen bedienen, maer op haren tijd, volgens gebruik van iedere Markt of Mise, op den laetsten Betaeldag voldaen moeten worden.

Men wisseld van daer op *Amsterdam*, gevende een zeker getal Rijksdalers nieuw geslagen Geld, voor 100 Rijksdalers *Hollandsch*, Bank- of Casa geld, zijnde gemeenlijk 145 Rijksdalers voor 100 Rijksdalers Banco, of 138 Rijksdalers voor 100 Rijksdalers Courant.

Berlijn wisseld ook op de volgende Plaetzen, als:

Op *Dantzig* tegen 103 Rijksdalers voor 100 Rijksd. Poolsch.

Op *Franckfurt aen de Main* 98 Rijksd. voor 100 Rijksd. wisselgeld.

Op *Geneve* 133 Rijksd. voor 100 Rijksd. Courant.

Op *Hamburg* 144 Rijksd. voor 100 Rijksd. Banco, of 124 Rijksd. voor 100 Rijksd. Courant.

Op *Koningsbergen* 100 Rijksd. voor 100 Rijksd. in twee goede Grosschen-Stukken, of 98 Rijksd. Pruisch Courant voor 100 Rijksd. Pruisch geld.

Op *London* 6 Rijksd. voor 1 Pond Sterling.

Op *Neurenburg* 105½ Rijksd. voor 100 Rijksd.

Op *Weenen* 103 Rijksd. voor 100 Rijksd. *Courant per Casa.*

Uso beduid alhier 14 dagen na de acceptatie.

Een *Scheepslast* is 12 Schippond.

106 Ponden te Berlin doen omtrent 100 Ponden te Amsterdam. 110 Ponden te Berlin is een Centner.

56 Schepels leveren omtrent een Amsterdamsch Last.

BRESLAUW,

Eene voortreffelijke groote en welgebouwde Stad, de Hoofdstad van geheel *Silesien*, gelegen aen de Rivier de *Oder;* zijnde een der schoonste Steden van geheel *Duitschland*, thans, beneffens 't meeste gedeelte van *Silesien*, den Koning van *Pruisen* toebehoorende.

De Goederen, die men daar henen zend, bestaen in Wollen Lakens en Stoffen, Kruidenierijen, allerlei geraspt en gemalen Verwhout, Suiker, Specerijen, Indigo, Meekrappen, enz.

En men krijgt van daer, allerlei slag van *Silesiër* Lijwaten, bijzonder zulken, die de Spanjaerden *Platilles* noemen. Ook Handdoeken, Damast- en Servetgoed, *Silesiër* Garen- zoo tot de Linnenweverijen, alsmede dat tot Naei- en Breigaren, te *Haarlem*, gereed en gebleekt word.

De Rekeningen worden 'er gehouden, in Rijksdalers en zilveren Grosen.

De zilveren Gros is 12 Penningen.

NB. Deze Rijksdalers worden nu genaemd *Verhoogde Keizerlijke Munt van* 17 *Kreutzers*.

Van Amsterdam word op *Breslauw* gewisseld, tot een zeker getal Stuivers Bankgeld hier, tegen een zoodanigen Rijksdaler aldaer te betalen, en de Wisselbrieven gemeenlijk op *zes weken dato* gesteld; en van daer herwaerts word gewisseld, mits gevende een zeker getal Rijksdalers te *Breslauw*, om daer voor te *Amsterdam* 100 Rijksdalers Bankgeld te ontfangen.

Vol-

Volgens de nieuwe Pruisſiſche Wisſel-Ordonnantie hebben de Wisſelbrieven thans maer 3 gratiedagen, maer moeten den laetſten betaeldag der Misſe voldaen of geprotesteerd worden.

100 Ellen te *Breslauw* maken 80 te *Amſterdam*, en 100 te *Amſterdam* zijn 125 Ellen te *Breslauw*.

100 Ponden te *Breslauw* zijn 82 Ponden te *Amſterdam*, en 100 Ponden te *Amſterdam* doen 122 Ponden te *Breslauw*.

Door ordre des Konings, worden daer nu ſedert 1743 vier Jaermarkten of Misſen gehouden, namelijk den 24 *Maart*, 24 *Junij*, 2 *September* en 19 *November*; waer van de twee in *Maert* en *September* de voornaemſte zijn, en zijn Majeſteit tracht dezelve met kracht te begunſtigen.

ZITTAU,

Ook wel SITTAUW genaemd; een Stedeken in Opper-*Lautſnitz*, aen de Rivier *Neiſs*, bij de Grenzen van *Bohemen*.

Men krijgt van daer allerhande ruwe en witte Lijwaten.

Doch haer Negotie geſchied gemeenlijk over *Breslauw*, *Bremen* of *Hamburg*.

LEIPZIG,

Eene der beste Steden van *Duitschland*, gelegen in 't Mark-Graeffchap *Mijnien*, aen drie Riviertjes, de *Elſter*, *Pleiſz* en *Parda*, bij de Grenzen van 't Bisdom *Hall*, in *Opper-Saxen*, onder welk Keurvorſtendom deze Stad ook behoort.

Men brengt derwaert, allerhande ſlag van Zijde Manufacturen, Wollen Lakens en Stoffen,

Point

Point de Veniſe en *Franſche* Kanten, allerlei Kramerijen, Verfſtoffen enz.

En men krijgt van daer, *Leipziger* Garen, Blik, enz.

Hier worden Jaerlijks drie vermaerde Jaermarkten of *Miſen* gehouden; namelijk *Nieuwejaers Miſe*, *Paesch-Miſe* of *Jubilate Miſe*, en Sint *Michaëlis-Miſe*, en ieder derzelven duurt 14 dagen.

De *eerſte* begint den eerſten dag van 't Jaer; dog bij aldien dezelve op een Zondag komt, 's daegs daer aen, zijnde den tweeden *Januarij*.

De *tweede*, genaemt de *Paesch-* of *Jubilate Mis*, begint des Zondags van *Jubilate*, des namiddags, zijnde altoos drie weken na den tweeden Paeschdag.

De *derde*, genaemd *Michaëlis-Mis*, neemt haren aenvang op *St. Michaëlis-dag*, zijnde den 29 *September*, bij aldien dezelve op een Zondag komt; en zoo niet, des Zondags daer aen volgende.

Op *Nieuwejaars-dag*, *Jubilate-dag* en *Michaëlis-dag*, als die op een Zondag komen, zoo niet des Zondags na *Michaëlis-dag*, worden de *Miſen* ingeluid, en den agtſten dag daer aen wederom uitgeluid, en deze tusſchentijd word eigenlijk de *Mistijd* genaemd, waer in men zijne bezigheden verrigt.

De vordering van acceptatie der Wisſelbrieven geſchied, gedurende de vier eerſte dagen der Miſe. In de Nieuwejaars Miſe kan men ten langſten tot den dag voor de uitluijing daer op wagten; in de Paesch- en Michiels-Miſe moet dezelve ten langſten op Vrijdag, des voormiddags voor 10 uuren geſchieden, anders moet men protesteren.

Van

Van het uitluiden der Misse, tot den vijfden dag daer aen, is de *Betaeltijd* der Wisselbrieven; zoo dat de Wisselbrieven in de *Nieuwejaars-Misse*, moeten voldaen zijn den 12 *Januarij*, en in de *Paesch-* en *Michaëlis*-Misse, des Donderdags in de Betaelweek, of van Non-betalinge; voor tien uuren des avonds, geprotesteerd worden.

De Wisselbrieven buiten de Misen te betalen, hebben alhier volgens Wisel-Ordonnantie van 1682 geene gratiedagen.

De Rekeningen worden 'er gehouden, in Rijksdalers, goede Grosen en Penningen.

Een Rijksdaler heeft 24 goede Grosen.

Een goede Gros 12 Penningen.

100 Ellen *Leipziger* zijn 82 Ellen tot *Amsterdam*, en 100 Ellen te *Amsterdam* maken 122 *Leipziger* Ellen.

100 Ponden *Leipziger* Negotie-Gewigt, doen 95 Ponden te *Amsterdam*, en 100 Ponden tot *Amsterdam* zijn 105 Ponden *Leipziger*.

De Wisel van *Amsterdam* op *Leipzig* geschied, tot een zeker getal stuivers *Hollandsch* Courant geld, 37 of daer omtrent, voor ieder Rijksdaler van 24 goede Grosen op de Mis; of van daer op *Amsterdam*, mits gevende omtrent 138 Dalers in nieuwe Courant, of Louis d'Or, voor 100 Rijksdalers Banco, of omtrent 132 Dalers dito, voor 100 Rijksdalers Courant, op uso van 14 dagen na zicht.

Leipzig wisseld ook met meer andere Plaetzen, als:

Op *Hamburg*, omtrent 138 Dalers voor 100 Dalers Banco.

Op *London*, tegen 6 Dalers, meer of min, voor een Pond Sterling, op 2 uso.

Op

Op *Parijs*, ongeveer 78 Dalers voor 100 Kroonen van 60 Sous Tournois, op uſo.

NAUMBURG,

Eene tamelijke Stad in *Miſnien*, aen de Landſcheiding van *Thuringen*, en tegen over daer het Riviertje de *Unſtrut* in de *Salſa* loopt. Aldaer word Jaerlijks eene voorname Markt gehouden, genaemt *Petri-Pauli-Markt*, die bij ſommigen voor de *vierde Leipziger-Miſſe* gerekend word; om dat de meeste *Leipziger* Negotianten zich gemeenlijk aldaer laten vinden.

Deze *Petri-Pauli-Markt* word ingeluid op *Petri-Pauli-dag*, zijnde altijd den 29 *Junij*, en duurt in 't geheel maer agt dagen.

Op den *eerſten* en *tweeden dag*, word de Acceptatie der Wiſſelbrieven gevorderd, en dezelven moeten uiterlijk op den 5 *Julij* voldaen zijn, of van non betalinge geprotesteerd worden; maer men is niet gewoon de Wiſſelbrieven en Protesten te verzenden, voor na den 5 *Julij*, als wanneer de *Miſſe* geëindigd is; geene betaling alsdan gevolgd zijnde, moeten de verzendingen met den allereerſten Post geſchieden.

Men wiſſeld op deze Markt, even als op de *Leipziger* Miſſen.

Het Gewigt, de Maet en 't Gemunt Geld, zijn het *Leipziger* ook ten eenemale gelijk.

De Goederen, die men daer henen zend, zijn mede dezelfde als op de voorgaende Plaets.

In 't laetſte van 't Jaer 1734 is in 't Post-Ampt te *Dresden* eene nieuwe Posterij opgericht, van daer over *Noſſen*, *Altenburg*, *Gera*; en alzoo verder over *Gotha* naer *Frankfort* aen de *Main*; waer mede zoo wel Brieven, als Paquetten,

en Pasfagiers, des *Woensdags* en *Zondags* gezonden worden, en vertrekken.

ZERBST,

Een Stedeken in *Opper-Saxen*, in 't Vorstendom *Anhalt*, niet ver van de Grenzen des Aerts-Bisdoms *Maegdenburg*, is zeer vermaerd wegens het Bier, dat aldaer gebrouwen en overal heen gezonden word.

In den Jare 1735 heeft de Vorst van *Anhalt-Zerbst* in de Couranten bekend laten maken, om Volk te noodigen, om zich in zijne Heerlijkheid *Jever* op de nieuwe plaets of Haven *Frederiks Siehl* ter neer te zetten; zijnde zeer bekwaem tot de Scheepvaert, Visscherij en Koophandel, met 10 Jaren Vrijheid van alle Schattingen; dat men zich moest addresseren aen de Kanzelerije, of Rentekamer, op den 26 *Sept.* ter plaetze als boven: alsmede tot beter bevolkinge van 't Eiland *Wangerode*, zeer Vischrijk en bekwaem om Vee te fokken.

VIER EN TWINTIGSTE KAPITTEL.

VAN DEN KOOPHANDEL OP ZWITZERLAND, EN ANDERE BIJLIGGENDE STEDEN.

De *Zwitzers* zijn doorgaens brave Kooplieden, die zich tot dien einde door de geheele Wereld verspreiden en *stabileren*, en naer alle Gewesten hunnen Koophandel drijven.

De

De Steden, waer heen van Amſterdam gehandeld word, zijn voornamelijk de volgende:

ZURICH,

De Hoofdſtad van het *Canton* dezes naems, is eene ſchoone welbewoonde Stad in *Zwitzerland;* gelegen aen de *Zuricher Zee*, daer de Rivier *Limmat* dezelve in twee Steden deelt, en dus verder in den *Rhijn* loopt. Niet verre van de Stad ontlast zich het Riviertje *Sijl* in de *Limmat.*

Men brengt derwaert, velerhande gedrukte Catoenen Lijwaten, Fijne Neteldoeken, Rottingen, Specerijen, velerhande Verfſtoffen, Witte *Barbados* en *Curaſſouſe* Catoenen, Drogerijen, Lakens en andere Stoffen.

En men krijgt van daer, *Italiaenſche* en eigen gereede Zijde, als Organzin, Tramme en andere. Alsmede Floret, Zijde Krippen en Lampfers, Witte, gekleurde en Geſtreepte, alsmede half Zijden en andere *Creſpons*, zoo gevuld als ongevuld.

De Kooplieden dezer groote en volkrijke Stad, drijven zeer grooten Koophandel, voornamelijk naer *Italiën*, *Duitschland*, *Frankrijk* en de *Nederlanden.* Daer toe geven hunne beroemde Manufacturen, in Wollen, Krippen en Zijden Floers, groote aenleiding. Om deze te verhandelen, reizen zij jaerlijks naer de *Frankforter*- en *Leipziger*-Misſen, daer zij zulk een groot vertier van hebben, dat dikwijls geheele Pakhuizen vol binnen de eerſte dagen der Misſen worden uitverkocht. De *Italiaenſche* Zijde, die zij, zoo wel voor hunne eigen Manufacturen gebruiken, als aen buitenlandſche Correspondenten zenden en verkoopen, is mede

een van hunne gewigtigſte Negotien; en hunne Kooplieden reizen Jaerlijks naer *Italiën*, om dezelve uit de eerſte hand in te koopen, tot gebruik van hunne Fabrieken.

De Gelden aldaer gangbaer, zijn gouden Dukaten; zilveren Dalers of Ecus; halve en kwart Guldenſtukken; Batzen: voorts eenige vreemde Munten; waer omtrent den 2 Auguſtus 1752, bij Edicte de Cours bepaeld is.

Men rekend 'er bij Guldens van 60 Kreutzers, en deze houden 8 Hellers. Of wel bij Guldens van 40 Schellingen, van 12 Hellers.

De Zurichſche Gulden heeft in 't gemeen 16 Batzen, 40 Schellingen, 60 Kreutzers, 240 Angſters, of 480 Hellers.

De waerde van 't Geld is, of Courant- of Wisſelgeld: bij het eerſte worden de Goederen verkocht. Het onderſcheid tusſchen het een en ander, is 10 pCt.

Het Zurichſche Gewicht is omtrent 7 pCt. zwaerer dan het Amſterdamſche.

38 Brabandſche Ellen doen 43 Zurichſche Ellen.

100 Ellen Amſterdamsch zijn 115 Ellen te Zurich.

100 Ellen Zurichs zijn 86 Amſterdamsch.

Van Zurich word op Amſterdam gewisſeld, gevende 100 Dalers of *f* 180 Wisſelgeld, voor omtrent 91 Rijksd. Banco, of 100 Dalers dito, voor 96 Rijksd. Courant.

De *Uſo* van Wisſelbrieven uit Amſterdam en geheel Duitschland, is 14 dagen na zicht.

Gratiedagen hebben alhier geene plaets.

ZUR-

ZURZACH,

Een Stedeken in 't Noorden van *Zwitzerland*, in 't Landſchap *Zurichgouw*, aen den *Rhijn*, onder 't Graeffchap *Baden*. Is vermaerd, wegens de *Jaermarkten* of *Miſſen*, die hier gehouden, en van vele Kooplieden bezocht worden.

De twee Jaermarkten, welken Jaerlijks alhier gehouden worden, zijn de *Pinkſter*-Miſſe, en de *Veronica*-Miſſe, of Markt. De eerſte begind op Pinkſter-Dingsdag, 's middags ten 12 uren, en eindigt den agtſten dag daer aen volgende, wederom des Dingsdags. De tweede heeft eertijds begonnen den 25 *Augusti*, en tot den 2 *September* geduurd: Maer, vermits dit eenige verwarring gaf, nademael de *Frankforter Herfst-Miſſe* als dan inviel; zoo heeft men in den Jare 1718 een beſluit genomen, op dat de *Zwitzerſche* Kooplieden deze laetſte mede konden bijwonen, dat de *Zurzacher* Jaermarkt vervroegd zoude worden, beginnende den 22 *Augusti*, en eindigende den 30ſten dier maend. En vermits als dan allerlei *Zwitzers* geld gangbaer is, zoo moeten de geenen, die iet koopen of verkoopen, expres bedingen, in wat ſpecie, of tot welken cours zij het zelve zullen betalen. De Acceptatie der Wisſelbrieven is aldaer aen geenen zekeren dag gebonden, maer duurd gedurende de zes eerſte dagen der Miſſe, zijnde de zevende en de agtſte de Betaeldagen; na welker verloop men den negenden dag zonder *præjudicie* kan laten protesteren.

Alhier word weinig gewisſeld, en de Rekening en Munten zijn gelijk met Zurich.

SCHAFHAUSEN,

Eene der ſchoonſte Steden, in 't Noorden van *Zwitzerland*, aen de Grenzen van *Swaben*, en aen den *Rhijn* gelegen; welke ſtroom, niet ver hier van daen, bij een Plaetsjen *Lauffen* genaemd, zich zeer naeuw ſamen trekt, en dan eenige vademen hoog, over vele rotzen en klippen nederſtort; weshalven de Goederen, met Schepen en Vlotten den *Rhijn* langs komende, en naer de *Bodenzee*, of het *Conſtantzer-Meir* willende, hier moeten gelost, op Karren geladen, door de Stad gevoerd, en aen de andere zijde van den *Rhijnval* wederom in Schepen geladen worden; 't geen deze Stad veel voordeels aenbrengt.

De Negotie is omtrent dezelve als op *Zurich*, doch zoo groot niet.

Een Rijksdaler is aldaer 27 goede Batzen; een goeden of *Zuricher* Gulden is 15 goede Batzen; een goede Batzen is 10 Rappen, een Batzen is 4 Kreutzer.

WINTERTHUR,

Een fraei en aenzienlijk Steedjen, in 't Noorden van *Zwitzerland*, onder het Canton van *Zurich* behoorende.

Hier worden mede allerhande Wollen, Zijden en half Zijden Crippen gemaekt.

Op *St. Gallen-dag* word hier een *Jaermarkt* gehouden, doch maer voor de omliggende Plaetzen.

THUN.

THUN,

Een Stedeken in *Zwitzerland*, in 't Landſchap *Argauw*, waer de Rivier *Aar* uit de *Thunner-zee* vloeid, behoord onder 't Canton *Bern*.

Hier worden ook Crippen gefabriceerd.

BERN,

De magtigſte Stad, in geheel *Zwitzerland*, en in deszelfs Westerdeel gelegen, aen de Rivier de *Aar*, bij de Grenzen van *Argauw*, zijnde de Hoofdſtad van 't Canton *Bern*.

Men brengt van daer, Crippen, en eenige andere Manufacturen.

En men zend derwaert verſcheiden Goederen, als naer *Zurich*.

Men rekend 'er bij Livres van 20 Sous van 12 Deniers; of naer Livres van 10 Batzen van 4 Kreutzers; ook bij Kroonen van 25 Batzen van 4 Kreutzers.

Een Kroon heeft 2½ Livres, 25 Batzen, 50 Sous, 100 Kreutzers, of 600 Deniers.

Den Bernſchen Gulden rekend men op 4 Batzen, 8 Sous, 16 Kreutzers, of 96 Deniers.

Dukaten, Patakons en Batzen zijn de Munten, die alhier geſlagen worden, en deze Stad is de eerſte, die de laetstgenoemde Geldſpecie heeft doen munten.

Men rekend gemeenlijk dat 100 Ellen te Bern, 78½ Amſterdamſche uitleveren.

100 Ponden te Bern, doen omtrent 105 Ponden Amſterdamsch.

Bern heeft geen geregelden Wisſelcours.

Wegens de uſo en gratiedagen is alhier geene wet.

St. GALLEN,

Eene fierlijk gebouwde Stad, in 't Noordoosterdeel van *Zwitzerland*, in de Landſtreek *Turgaw*, zeer vermaerd wegens de Weverijen van Linnens, die van hier naer *Duitschland*, *Vrankrijk*, *Italiën*, *Spanjen*, *Bohemen* en *Polen* verzonden worden. Doch ten opzichte dezer Landen, beſtaet hare Negotie voornamelijk in het geen men derwaert brengt, als: Gedrukte Catoenen Lijwaten, Neteldoeken, Lakens en Saeijen, *Oostindiſche* gekleurde Zijden Cripjes, Juchten van *Moſcovien*, en verſcheiden andere Goederen, die men gewoon is naer *Zurich* te zenden.

Ook worden hier verſcheiden Manufacturen, gelijk te *Zurich* gefabriceerd, en eenigen daer van herwaert gezonden.

De Munt, die hier gangbaer is, beſtaet in Spaenſche Piſtolen en oude Franſche Louis d'Or; nieuwe Franſche Schild Louis d'Or; Dukaten; Carolina d'Or; Alberts- of Kruis-Rijksdalers, oude Franſche Louis Blancs, nieuwe Franſche Kroonen.

Men rekend 'er in Guldens van 60 Kreutzers, en deze houden 8 Heller.

Dees Gulden heeft in 't algemeen 10 Schellingen, 15 Batzen, 60 Kreutzers, of 480 Hellers.

Alhier heeft ook het onderſcheid tusſchen *Specie*- en *Wiſſelgeld* plaets; en men rekend 1190 Florijnen Wisſelgeld gelijk met 1383 Florijnen Courant; en 28441 Florijnen Wisſelgeld gelijk met 4149 Louis d'Or.

Men heeft 'er tweederlei Gewigt, zwaer en ligt, dat $25\frac{2}{3}$ pCt. verſchild.

100 Ponden zwaer Gewigt doen 118 Ponden Amſterdamsch.

100 Ponden ligt Gewigt doen 94 Ponden Amſterdamsch.

Men gebruikt 'er ook tweederlei Ellen: de *Wollen* en *Linnen El;* 13 van de eerſten doen 10 van de laetſten.

100 Wollen Ellen doen 89 te Amſterdam.

100 Linnen dito doen 116 te Amſterdam.

Men wisſeld van daer op Amſterdam, gevende 118 Kreutzers Wisſelgeld voor 1 Rijksdaler Banco, op 2 of 3 Maenden na dato.

Uſo is 15 dagen na de preſentatie des Wisſelbriefs. Die op uſo hebben 3, maer op korter of langer tijd getrokken zijnde, maer 2 gratiedagen.

B A S E L,

Voor dezen eene *Rijksſtad*, in den *Elſas* gelegen, aen 't Riviertje *Birſus*, en den *Rhijn*, welke laetſte de Stad in twee ongelijke deelen ſcheid, waer van 't minſte *klein-Baſel* word genaemd: behoord nu, ſedert omtrend 200 Jaren mede onder *Zwitzerland*, zijnde de grootſte Stad, die in alle de Cantons gevonden word.

Men brengt derwaert, *Hollandſche* en *Engelſche* Lakens en Sergies, Zijden en andere Stoffen, Fluweelen, Zijden en Linnen Caffas, Neteldoeken, Specerijen, velerhande Verfwaren, Oliphants Tanden, Gedrukte Catoenen Lijwaten, *Oostindiſche* Rottingen, Drogerijën, *Moscoviſche* Juchten, Flanellen, Baleinen, en eenige andere Goederen meer.

De handel op deze Stad is, gelijk op meest

alle de Steden in *Duitschland*, groot, ten opzigte der Goederen die men 'er heen zend; doch zeer gering, wegens de Goederen, die men van daer ontfangt.

Men rekend 'er gedeeltelijk bij Dalers van 60 *Sous* van 12 *Deniers*, ook bij *Livres* van 20 *Sous* van 12 Deniers; zoo mede bij Dalers van 108 Kreutzers van 8 Penningen; ook bij Guldens van 60 Kreutzers van 5 Penningen.

Een Daler heeft 3 Livres, 27 goede Batzen, 36 Groſchen, 45 Plapperts of Schellingen, 60 Sous, 108 Kreutzers, 270 Rappen, 540 Penningen.

Een Gulden heeft 15 goede Batzen, 20 Groſchen, 25 Plapperts of Schellingen, 60 Kreutzers, 150 Rappen, enz.

Een *Livre* heeft 9 goede Batzen, 12 Groſchen, 15 Plapperts, 20 Sous, 36 Kreutzers, 90 Rappen.

De waerde van 't Geld is *Specie*- of *Courant* geld. Het laetſte is omtrent 9 pCt. minder waerdig dan het eerſte.

Een Pond te Baſel is gelijk met een Pond gewigt te Parijs.

Men heeft 'er tweederlei Ellenmaet. De groote El *Aune* genaemd, de kleine El *Braccio*. 6 *Aunes* doen 13 *Bracci*, en 17 *Aunes* doen 29 Brabandſche Ellen; en 469 *Aunes* ook 1016 *Bracci*, zijn ieder gelijk aen 801 Amſterdamſche Ellen.

In Wisſel geeft men te Baſel op Amſterdam 100 Dalers Wisſelgeld voor omtrent 90 Dalers Banco, op 1 en 2 uſo, en zicht.

Baſel Wisſeld ook nog met verſcheiden andere plaetzen.

Hier hebben geene gratiedagen plaets.

De-

Deze Stad drijft tamelijk grooten handel zoo wel in haer eigen Wollen en Zijden Manufacturen, als in Wijnen en verſcheiden andere Waeren.

Ook heeft zij veel Negotie met Frankrijk, zoo wel in Wisſels als in Koopmanſchappen, door de nabijheid dezes Koninkrijks.

Onder de voordeelen dezer Stad moet ook gerekend worden de *Speditie* der Goederen, van *Geneve* en elders komende, die naer *Duitschland* en de *Nederlanden* gedestineerd zijn.

GENEVE,

Word door de Inwoners en Duitſchers *Genff* genoemd. Deze Stad, (die een Souveraine Republijk uitmaekt, ſchoon maer vier of vijf Dorpen onder haer gebied behooren,) is wel bewoond en ſterk; gelegen op de Grenzen van *Zwitzerland*, en ſtaet met de *Zwitzerſche* Cantons in verbintenisſe. Zij ligt in 't midden tusſchen *Frankrijk* en *Italiën*, aen de groote ſcheeprijke Zee, de *Genever-zee* genaemd, en de Rivier de *Rhone*, uit dezelve voortkomende. Deze gelegenheid verſchaft haer grooten Koophandel, zoo wel met het ſpediteren der Goederen, die uit *Frankrijk*, naer *Duitschland*, de *Nederlanden*, *Italien* en *Savoyen* gaen, dewelke die van *Geneve* met hunne Barquen over de *Genever-Zee* zetten; als mede de Goederen die uit de *Nederlanden* en *Duitschland* komen, dewelke door die van *Geneve* met *Savoyſche* Boeren Wagens tot naer *Seisſel* gezonden, aldaer op de *Rhone*, (welke Rivier hier vaerbaer word,) in ſchepen geladen, en aldus naer *Frankrijk* geſpediteerd worden. In tegendeel komen de *Franſche*

ſche en *Italiaenſche* naer *Hoog-* en *Neder-Duitſchland* gedestineerde Waeren, meest op Muilezels te *Geneve* aen, en worden van daer weder verzonden. En offchoon *Geneve* niet aen de *Middelandſche* Zee ligt, nochtans drijven de Kooplieden aldaer over *Marſeille* en *Amſterdam* ook grooten Koophandel ter Zee, naer alle gewesten der Waereld, alwaer zich ook vele van hun ternederzetten.

Betreffende de manufacturen dezer Stad, dezelven waren eertijds zeer vermaerd wegens de Fluweelen, Fasten en andere zijde ſtoffen, die aldaer gewerkt wierden, doch zulks geſchied 'er tegenwoordig in 't geheel niet meer. Men pleeg er ook gouden en zilveren ſtoffen, paſſementen en kanten te vervaerdigen, doch die fabrijk is zoo gering geworden, dat men dezelve thans niet meer rekent. Daer en tegen is de fabrijk van allerhande ſoorten van Zak-Horologien aldaer dermate vergroot, dat een derde gedeelte van hare 27000 Inwoners 'er hun beſtaen in vinden; ook worden 'er ſterk gefabriceerd allerlei Gouden, Zilveren en Koperen Horologie Kettingen, Tabaksdoozen, Kokers en andere ſijne Galanterien.

Er zijn ook groote Drukkerijen van Katoene Linnen, gemeenlijk Chitzen genoemd. De Boeknegotie is hier ook zeer groot.

Het Wisſelen van *Geneve* op *Amſterdam*, en van daer op *Geneve*, is voornamelijk ſedert den laetſten oorlog grootelijks vermeerderd, toen alle Negotie en Wisſel op *Frankrijk* werd verboden, en dierhalven door de Kooplieden over *Geneve* werd aengeleid.

Te *Geneve* was voorheen een Bank, tot betaling der Wisſelbrieven. In de maend van *April* des

des Jaers 1724 hebben eenigen der voornaemſte Kooplieden aldaer, een zekeren Goudſmit tot Theſorier Generael van hare Bank aengeſteld, wien $\frac{1}{3}$ *per Mille* voor Proviſie werd toegeſtaen. Dan ſedert 50 a 60 jaren is 'er geen Wisſelbank meer, maer alleen een Disconteer-Kas, die opgerigt is ten behoeve van Fabrijken. Deze Disconteert Wisſelbrieven, of Orderbilliets, met twee of drie teekeningen voorzien, tegen 6 pCt.

Ten opzichte van *Amſterdam*, beſtaet de Negotie op *Geneve* hedendaegs meer in Wisſels, dan in Koopmanſchappen.

Een Rijksdaler doet 10 Gulden, 6 Sols of Stuivers.

Een Gulden is 12 Sols of Stuivers.

Een Sol is 12 Penningen.

De $3\frac{1}{2}$ Guldens of 42 Geneefſche Sols zijn 10 Batzen Zwitzersch.

Men wisſeld gemeenlijk van *Amſterdam* op *Geneve*, en van daer op *Amſterdam*, op 2 Uſoos of 2 Maenden dato; te *Amſterdam* tot een zeker getal Grooten Vlaems Bankgeld, voor iederen Rijksdaler, Kroon of Ecu te *Geneve*, van 60 Sols, of 20 Sols *d'or* ieder gerekend, in Specie te betalen.

Uſo beduid te Geneve, voor Wisſelbrieven uit Holland, Engeland en Frankrijk, eene maend van 30 dagen; uit Duitschland en Italien getrokken zijnde, beteekend het 15 dagen na zicht.

Wegens de gratiedagen is een wijdloopige bepaling, volgens de 3de en 9de Artikelen der Stads Edicten.

Het Gewigt is enkeld van 18 Oncen: 'er word zelden geconditioneert goederen te verkoopen tot *poids du Roi*, Koninglijk Gewigt van

16

16 Oncen. Het een verſchild van het ander 25 pCt.

100 Groote Ponden te Geneve doen ruim 111 te Amſterdam, en 100 kleine Ponden bijna 93 te Amſterdam.

Men gebruikt 'er ook tweederlei Ellen: de eene is de Koninklijke Franſche *Aune*, waer mede Zijden Stoffen, Lakens, en groote partijen Lijwaten gemeten worden: de andere is de Geneefſche *Aune* of El, waer mede Linnen bij kleinigheden gemeten worden. 100 Der eerſten doen 172 te Amſterdam, en 100 der laetſten omtrent 166 op laetstgenoemde Plaets.

STRAETSBURG,

Eene groote, ſterke, welbewoonde Koopſtad, in *Neder-Elſas*, en voor dezen eene voorname Rijksſtad, doch ſedert Anno 1681 aen de Kroon *Frankrijk* behoorende; digt aen den *Rhijn*, de *Preusch* en de *Ill* gelegen. De *Kintzig* loopt ook niet ver van de Stad in den Rhijn, waer langs veel *Timmerhout* uit het *Zwarte Wald* gehaeld word.

Van deze vermaerde Stad ontfangt men *Safloers*, die voor de beste word gehouden; ja veel beter, dan die men uit *Duringen* en *Bohemen* krijgt. Ook komt van daer *Rhijnſche* Brandewijn en goede Tabak, benevens eenige *Franſche* Galanterijen.

Voorts haelt men van daer, Wijnſteen, Anijs, Potäsch, Hennep, en eenige andere Goederen.

En men brengt derwaert, Meekrappen en Verfhout, Specerijen, Kruidenierijen, Lakens, Saeijen, witte en gedrukte Catoenen Lijwaten, Armoſijnen, en andere Stoffen, Flannels, Netel-

teldoeken, Handrottingen, beslagen en onbeslagen, Juchten van Moscovien, Gesneden Baleinen enz.

De Goederen, uit *Holland* derwaert gezonden wordende, gaen doorgaens over *Frankfort* aen de *Main*, zoo wel te water als te land.

Men houd 'er boek en rekening in Livres van 20 *Sous*, van 12 Deniers Tournois, zoo als in Frankrijk; of in Dalers van 90 Kreutzers van 4 §; of bij Guldens van 60 Kreutzers van 4 §; ook nog in Guldens van 10 ß, a 24 §.

De Daler heeft $1\frac{1}{2}$ Gulden, 3 Livres, 15 ß, $22\frac{1}{2}$ Batzen, 60 Sous, 90 Kreutzers, 360 §, of 760 Deniers.

Zwaer en *ligt Gewigt* heeft te Straetsburg mede plaets, dat omtrent 4 pCt. verschild. 100 Ponden van het eerste, maken omtrent 99 ℔ te Amsterdam; en 100 Ponden van 't laetste doen omtrent $95\frac{1}{2}$ ℔ te Amsterdam.

100 Straetsburgsche Ellen zijn omtrent 78 Amsterdamsche.

100 Straetsburgsche Stadvoeten, zijn $102\frac{3}{4}$ voeten Amsterdamsch.

Straetsburg wisselt op Amsterdam; gevende omtrent 184 *Ecus* voor 100 Rijksdalers Banco: of ongevaer 178 Ecus voor 100 Rijksdaelders Courant, op bepaelden vervaldag.

Sedert eenige Jaren beteekend *Uso*, in Wisselbrieven uit Duitschland, 15 dagen na zicht, en uit Frankrijk 30 dagen na dato.

De betrokkene kan geene gratiedagen vorderen, maer de houder wel 10 aen hem toestaen, op den tienden dag moet egter bij agterblijvende betaling geprotesteerd worden.

VYF EN TWINTIGSTE KAPITTEL.

VAN DEN KOOPHANDEL OP KEULEN, EN EENIGE ANDERE OMLIGGENDE PLAETZEN: ALS MEDE OP FRANKFORT AEN DE MAIN, EN GEHEEL DUITSCHLAND.

Onder den tijtel van *Keulen*, begrijpen wij meer andere *Duitſche* Steden, gelegen aen den *Rhijn*, den *Moezelſtroom* enz., om dat het geen 'er naer toe gevoerd, en van daer gebragt word, meest alles over *Keulen* komt, en in deze Stad de voornaemſte handel langs de voorſchreven Stroomen gedreven wordt.

KEULEN.

Wordt door de Inwooners en andere Duitſchers *Cölln* genaemd; eene ſchoone groote Rijks- en Koopſtad, gelegen aen de Rivier den *Rhijn*. Was voor dezen mede eene der voornaemſte *Hanzee-Steden*, waer onder de *Nederlandſche Hanzee-ſteden* behoorden, die bij noodzakelijkheid naer *Lubek*, als het hoofd van allen, beroepen werden.

Men brengt derwaert, Verfwaren, Kruidenierijen, Droogerijen en Specerijen, Olie, Suiker, Haring en Zoutevisch, Zout, Stokvisch, Zeep, Kaes en andere Levensmiddelen, allerlei ſlag van Manufacturen, Wit Wasch, enz.

En men haelt van daer, *Rhijnſche* en *Moezel* Wijn in overvloed, Potäsch, IJzer, Geſchut, Ko-

Kogels, Granaten en Bomben, veel Eikenhouten Balken, het allerbeste boven ander Hout, den *Rhijn* in vlotten afkomende, allerhande ſteenen Potten, Kannen, enz.

Dees Koophandel zoude nog vrij voordeeliger zijn, indien de *Keulſche* Schippers zich niet al te veel met de Negotie bemoeiden, en de Goederen, die 't meest begeerd zijn, voor hunne eigen rekening over en weer bragten, en alzo ze de Vragt aen hun zelven hebben, bederven ze de Negotie, zoo dat de Kooplieden niet tegens hen kunnen markten.

Men rekend te Keulen bij Specie Dalers van 80 *Albus* Courant, ook bij Dalers Courant van 78 Albus Courant, en deze van 12 Hellers of Penningen.

Men verdeeld de *Specie* Dalers in $1\frac{1}{2}$ Specie Guldens, in $1\frac{1}{4}$ Reeder Guldens, 2 Heeren Guldens, $3\frac{1}{3}$ Keulſche Guldens, 4 Ort of Oorten, 8 Schellingen, 20 Blafferts, 30 Groſchen of Reeder Albus, 48 Goesjes, 60 Kleefſche Stuivers, 80 Albus, 90 Kreutzers, 100 Ligte Albus, 120 Vetmannekes, of 960 Penningen Courant.

Maer den *Courant* Daler verdeeld men in $1\frac{1}{2}$ Gulden Courant, $3\frac{1}{4}$ Guldens Keulsch, $19\frac{1}{2}$ Blafferts, $58\frac{1}{2}$ Kleefſche Stuivers, 78 Albus, $87\frac{3}{4}$ Kreutzers, 117 Vetmannekes, of 936 Penningen Courant.

Een Gulden *Specie* heeft $13\frac{1}{3}$ Blafferts, 20 Groſchen, 32 Goesjes, 40 Kleefſche Stuivers, $53\frac{1}{4}$ Albus, 60 Kreutzers, 80 Vetmannekes, of 640 Penningen Courant.

Een Gulden *Courant* heeft 13 Blafferts 39 Kleefſche Stuivers, 52 Albus $58\frac{1}{2}$ Kreutzers, 78 Vetmannekes, of 624 Penningen Courant.

Een *Keulſche Gulden* heeft 6 Blafferts, 9

Groſchen, 18 Kleefſche Stuivers, 24 Albus, 27 Kreutzers, 30 Ligte Albus, 36 Vetmannekes, of 288 Penningen.

De Centner weegt alhier 106 ℔. Een Pond heeft 2 Marken, 16 Oncen, 32 Lood, 128 Quint, of 512 §.

100 Ponden te Keulen doen 94½ Ponden te Amſterdam, en 100 ℔ op deze laetſte plaets omtrent 105½ ℔ te Keulen.

100 Groote Ellen te Keulen doen bijna 101 Ellen te Amſterdam, en 100 kleine Ellen te Keulen ruim 86 Ellen te Amſterdam.

Van hier op *Keulen* word weinig gewisſeld; maer van daer op hier geſchiedt het gemeenlijk op *eenige dagen zicht*, gevende aldaer omtrent 155 Rijksdalers Courant, voor 100 Rijksdalers Banco; of omtrent 146 Rijksdalers Courant, voor 100 Rijksdalers Kasgeld.

De *Uſo* beduid te Keulen 14 dagen na zicht.

Een geaccepteerde Wisſelbrief moet aldaer, bij agterblijvende betaling, op den zesden dag na den vervaldag *geprotesteerd* worden, Zon- en Feestdagen 'er onder begrepen. Maer wanneer de gemelde zesde dag op een Zon- of Feestdag inviel, en 'er volgden meer andere Feestdagen op, dan moet het protest den eerstkomenden werkdag geſchieden.

De Goederen worden te *Keulen* verkocht, ſommige bij 't Pond, als Foulij, Nooten, Nagelen, Kaneel, indigo, Orleaen, Spaenſchgroen, Koffij, Thee en Couchenille.

De meeste anderen bij de 100 Ponden en Centenaer.

Boom-Olie verkoopt men bij de 640 Ponden Maten of (*Maſz*) en Ponden *Vlaemsch*.

Traen, bij 't Kwarteel, waer van 7½ a 8 Kwar-

Kwarteelen uit een Last komen, naer dat de Vaten groot zijn.

Berger-Traen, bij de Ton.

Raep-Olie, als mede Hennep- en Lijn-Olie; Item Brandewijn en Azijn, bij de Aem.

Spaenſche Wijn en Secq, bij de Pijp.

De Goederen naer *Frankfort* en andere Plaetzen in *Duitſchland*, te water, gezonden wordende, moeten te *Keulen* gelost en wederom geladen worden; of bij aldien ze al in dezelfde Schepen blijven, zijn ze toch gehouden de daer toe ſtaende Ongelden te betalen.

Te Keulen bij de Weduw *Guſſen*, is gedrukt eene nieuwe verbeterde Wijnrol, benevens andere daer toe behoorende Ordonnantien, gegrond op de Wijnrol van 1484, 1528 en 1612, die in 1737, en eindelijk in 1767, verbeterd is. Hier bij vindt men bepaeld alles, wat tot het doorvoeren van Goederen, tot het losſen en laden der Schepen, en meer andere diergelijke zaken behoord. Ook is daer in een Kraenlijst van drooge Waaren, bepalende hoe veel ieder ſoort, Pak, Vat of Bael, voor Kraengeld betalen moet; doch die te uitgebreid is om alhier plaets te vinden.

Tot in den jare 1797, was de Muntbepaling alhier, te Keulen, op een zeer onregelmatigen voet, en wanneer men met zes Kooplieden zaken verhandelde, diende men in even zoo veel Spetie rekeningen met hen te houden, waer uit dan eene moeilijkheid in de berekening, voornaemlijk voor vreemdelingen, ontſtond, zoo ook eene langwijlige berekening en misverſtand, zelf tuſſchen landgenooten, weshalven dan de Regering dezer Stad, bij een beſluit van den 26 December 1797 verordent heeft.

Dat van primo Januarij 1798 af het Munt-ſtelſel op den voet van 25 Florijnen zal worden ingerigt, zijnde de zoogenaemde Spetiemunt, volgens welke de Franſche nieuwe Daelders tot $1\frac{11}{12}$ Rijksdaelder; de Rijksdaelder tot 60 Stuivers en de Stuiver tot 16 Penningen gerekend zullen worden en dat alle Departementen van Financie, Gerechtshoven en Comptoiren zich in hunne berekeningen daerna zullen moeten rigten: Ook dat alle Makelaers in Goederen en Wiſſel genoodzaekt zijn zullen alle koopen en verkoopen in Waren niet anders als in Spetie Rijksdaelders en Stuivers en ten opzigte van Wiſſel alleen naer volgende bepaling te ſluiten.

100	Rijksd. Banco in Amſterdam zijn alhier	}	In Franſche nieuwe Daelders a $1\frac{11}{12}$ Rijksd.
100	—— Courant		
100	—— —— Rotterdam		
100	—— —— Weenen		
100	—— —— Augsburg		
100	—— Banco Hamburg		
100	in L. d'Or a 5 Rijksd. Berlijn		
100	—— —— —— Leipzig		
100	Wiſſelgeld Antwerpen		
100	—— Bruſſel		
100	in nieuwe Daelders a $2\frac{3}{4}$ Frankfort		
300	Livres Tournois Parijs		
300	—— —— Baſel		
300	—— —— Luik		
1	Pond St. —— London		

Weshalven de tot hier toe aengenomen grondregel, dat, wanneer bij koopen, verdrag en Contracten en diergelijken niet uitdruklijk de zoogenaemde Spetie voet bedongen is, als dan verſtaen zal worden, dat men in Courant

geld

geld gecontracteerd heeft, voor het vervolg niet meer gelden maer alle overeenkomſten, waerbij geen andere Muntvoet bedongen is, aengemerkt worden als in Spetie Daelders gesloten te zijn, wordende wijders gelast alle boeken en rekeningen voortaen op dien voet in te rigten.

Uit hoofde van het belang, het welk de Ingezetenen dezer Koopſtad bij de Vaert en Handel op *Keulen* hebben, heeft de Regering van tijd tot tijd de noodige Reglementen op dezelven beraemd, welken wij hier zullen laten volgen.

Reglement op de Vaart na Keulen.

§. 1. De Schippers, in de Beurt vaarende, zullen moeten voorzien zijn van bekwaame, hegte en ſterke Schepen met het nodige toebehooren, en dezelve in goede ſtaat moeten onderhouden; welke Schepen onder haar buikdenning zullen moeten kunnen bergen $7\frac{1}{2}$ duim water.

§. 2. De Schippers, die in getalle van zesen-dertig in de Beurt zullen worden geadmitteerd, moeten zijn nugteren, bekwaam en vigilant, en ten minſten in zo verre gegoed, dat dezelve de nodige uitgaave tot de Reize kunnen doen, of het geene daartoe behoort, op hun geloof kunnen opneemen; zullende die geene, die uit dien hoofde aan de Tollen worden opgehouden, voor altoos van de Beurt verſtooken wezen.

§. 3. Dat altijd twee Schepen te gelijk in lading zullen moeten leggen, en veertien agter eenvolgende dagen mogen laaden, (de Zondagen en Feestdagen niet daaronder gereekend,) be-

ginnende met dien dag, dat zij haar Laadbriefje bekomen hebben; na verloop van welken tijd, weêr en wind dienende, zij ten ſpoedigſten moeten vertrekken en hunne Reize zonder eenig opönthoud tot Keulen voortzetten; zullende, bij wezentlijk verzuim, dieswegens verantwoordelijk zijn bij Commisſarisſen, en na maate dusdaanig verzuim van meer of minder aanbelang zal bevonden worden, 1, 2 of 3 beurten worden terug gezet.

Een Schip vol zijnde, moet direct een ander in de plaats aanleggen.

§. 4. Ieder Schipper, als 'er zo veel goed in de veertien dagen is, zal mogen laaden zijn Schip Vechtsdiepte, met zijn ordinaire Rem-aak en een Ligter zonder meer; ten zij dat veele goederen en te weinig Schepen waren; wanneer het aan de Heeren Commisſarisſen zal vrijſtaan, te permitteeren, naar bevind van zaaken, meer Ligters te mogen laaden, om de Goederen niet op te houden; ten welken einde de Schippers zich zullen moeten verbinden, dat altoos genoegzaame Schepen en Ligters hier zijn, om de Goederen te transporteeren, of anders moeten gedoogen, dat men andere Schepen buiten de Beurt in laading legt.

§. 5. Die geen, welke de eerſte buiten de Muiderſluis is, zal de eerſte in de Tour weezen om te laaden en, ten einde te weeten, welk een Schipper 't eerst door de Sluis te Muiden is gepasſeerd, zal ieder Schipper een Atteſtatie van den Sluiswagter medebrengen, waaruit blijkt, de dag en uur, op welke hij daar gepasſeerd is. — En, wanneer het mogt gebeuren, dat 'er twee Schepen gelijktijdig aan de Muiderſluis kwamen, zo dat daardoor dispuut zou-

zoude kunnen ontſtaan, wie de eerſte was, zal zulks bij looting worden beſlist en afgedaan.

§. 6. Ieder Schipper moet zijn eigen Schip bevaaren, ten zij door ziekte verhinderd, of den ouderdom van 60 Jaaren bereikt hebbende, wanneer het hem vrij zal ſtaan, een bekwaamen Zetſchipper in zijn plaats te mogen ſtellen, mits hij voor denzelven inſtaa, waarvan hij behoorlijke Acte zal paſſeeren bij Commisſariſſen.

§. 7. De Schippers, die laaden moeten, zullen een permisſie briefje, door twee van de door Hun Edele Groot Achtbaare daartoe gequalificeerde Commisſariſſen geteekend, moeten hebben, om daarop bij het Groot Schippers Gilde een Laad-ceel te kunnen halen.

§. 8. De Schippers zullen gehouden zijn, de eerst aan boord komende Goederen, zonder onderſcheid, overteneemen, tot de bekwaame Laading toe, en zich daarmede niet mogen behelpen, dat zij reeds zo veel Goederen hebben aangenomen, als zij laaden kunnen; en wanneer een Schipper kan overtuigd worden, Goederen geweigert te hebben, en na dato nog van een ander iets mogte hebben gelaaden, zal hij *een* beurt terug gelegd worden.

§. 9. Wanneer door opkomende Vorst, hoog of laag water, of andere omſtandigheden, buiten ſchuld of toedoen van den Schipper, of Schippers, geen Schuiten kunnen vaaren, zal de tijd om te laaden §. 2. gemeld, door Commisſariſſen zodanig verlengd en verandert, en omtrent de voorkomende gebeurtenisſen, waarop, bij dit Reglement, of nadere Reſolutie, niet zal weezen voorzien, zodaanige ſchikkingen gemaakt worden, als Commisſariſſen, naar

bevind en omſtandigheden van zaaken, zullen oordeelen te behooren.

§. 10. Bijaldien een Schipper kan overtuigd worden, na verloop van veertien Laaddagen, bij §. 2. vastgeſteld, nog Goederen te hebben ingenomen, zal hij *Een* Tour; als hij Goederen buiten om, of binnen door, of met Schietſchuiten beneden de tien last op Utrecht heeft laten nabrengen, *Twee* touren; als hij een Kraak of Damlooper meer neemt, *Drie* touren; en een Ligter meer neemende, *Zes* touren terug gelegd worden; alles ten zeggen van Commisſariſſen.

§. 11. Alle Schippers, die tegen dit Reglement pecceeren, zullen door Commisſariſſen, naar omſtandigheid van zaaken, voor een tijd, of geheel buiten de beurt gefloten worden.

§. 12. Wanneer een Schipper komt te overlijden, zal het de Weduwe vrijſtaan, (geen Zoons, of dezelve den behoorlijken Ouderdom en vereischte bekwaemheid nog niet hebbende,) een gequalificeerden Zet-Schipper in plaats van haar Overleden Man op het Schip te mogen ſtellen, mits zij voor denzelven inſtaa, als bij §. 6. vermeld.

§. 13. Een Schipper overleeden zijnde, of met Vaaren uitſcheidende en deszelfs Schip verkoopende, of door, of van weegens den Erfgenaam, of Erfgenaamen van den Overleedenen verkogt wordende; zal de Kooper van zodaanig Schip, in plaatze van den uitgeſcheidenen, of geſtorvenen Schipper, (op 't verzoek daartoe mede door den uitgeſcheidenen of den Erfgenaam of Erfgenaamen van den Overleedenen Schipper, binnen zes weeken, na zulk een verkoop, bij geſchrifte te doen,) in des uit-

uitgeſcheidenens of afgeſtorvenens plaatze, als Schipper in de beurt aangenomen en op de Lijst gebragt worden, mits de behoorlijke qualiteit van drie Jaaren als Jongen en drie Jaaren als Knecht gevaaren, en goede getuigenis hebbende.

§. 14. De Directie zal ſtaan aan Vier Kooplieden, als Commisſarisſen, van welke jaarlijks twee zullen verwisſelen, waartoe een Nominatie van vier aan Heeren Burgemeesteren zal gepreſenteerd worden.

§. 15. Door Commisſarisſen in der tijd zal gemaakt en gehouden moeten worden een juiste Lijst der Schippers, in de beurt vaarende; voorts zullen door dezelve Commisſarisſen, omtrent alle voorkomende zaaken, op den voet van dit Reglement, voor zoo verre die daarbij zijn bepaald, of geſchillen en bedenklijkheden, hierbij niet bepaald, nogthans daartoe betrekkelijk, uitſpraaken gedaan, order geſteld, ſchikkingen of oorlof en toeſtemming gegeeven en gemaakt worden, als dezelve in goeden gemoede zullen vinden en oordeelen te behooren; ten welken einde Commisſarisſen ééns 's Weeks zullen moeten vergaderen, en verders na exigentie van zaaken.

§. 16. Wanneer iemand, bij voornoemde uitſpraak, order, ſchikkinge, oorlof, toeſtemming, of diergelijke, niets uitgezondert, mogt oordeelen bezwaart te weezen, zullen zodaanige zaaken door partijen, bij de eerſte zitting van Heeren Burgemeesteren voor Hun Edele Groot Achtbaare mogen worden gebragt, ten einde door Hun Edele Groot Achtbaare, op mondelinge voordragt, de plano, en zonder eenige form van proces, ofte hooger beroep, bij wege van

arrest, afgedaan, uitgesprooken of gereguleerd te worden. —

Actum den 28. Januarij 1790. Præsentibus alle de Heeren Burgemeesteren.

Ter Ordonnantie van H. Ed. Gr. Achtb.

H. N. HASSELAER.

Vervolgens hebben Mijne Heeren van den Gerechte, op gedane voorstelling van Commissarissen van de Vaert op den Rhijn, den 11 Mei 1791, goedgevonden te approberen en te arresteeren de navolgende *Vragtlijst* voor de Beurtschippers tusschen de respective Steden van *Amsterdam* en *Keulen* en vice versa varende, door voornoemde, Commisarissen, met communicatie van den Magistraat der vrije Rijksstad *Keulen* gereguleerd.

A.	Daalders.	de Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Aalspeis . . .	1¼	120	61½
Aambeelde (oude) . .	1	106	=
Aarde (Munt) . .	¾	120	=
Aardewerk (alle soorten) .	1	=	=
Agaricus . . .	1	=	=
Aluin . . .	1	=	=
Amandelen in Doppen .	1½	=	=
——— zonder Doppen .	1	=	=
Amaril (los) . .	1	106	=
——— (in Vaten) . .	1¼	120	=
Anchovis . . .	1	=	=
Annijszaad . . .	1	=	=

Arak,

	Daalders.	de Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Arak, het Anker . . groter of kleinder Fust na advenant.	1	—	64
Asſa foetida . . .	1	120	61 1/3
Asſche (Lood) . .	3/4	"	"
—— Weed. . .	1	"	"
Azijn (Bier) per Last .	24	—	64
B.			
Bakelaar . . .	1	120	61 1/3
Balijnen . . .	1	"	"
Bindrottingen . .	1 1/2	106	"
Blik	1	120	"
Boeken . . .	2	"	"
Boomwollen . . .	1 3/4	"	"
Borax . . .	1	"	"
Boter . . .	1 1/4	"	"
Brandewijn, het Stuk van 60 Vs.	8	—	64
—— het Oxhoofd .	5	—	"
Bruinrood . . .	3/4	120	61 1/3
Buskruid . . .	8	"	"
C.			
Cacao . . .	1 1/4	120	"
Campher . . .	1 1/4	"	"
Caneel, het Vardeel . .	2	—	64
Cappers, de Smalton . .	2	—	"
China (Rad.) . . .	1	120	61 1/3
China (Cort.) . .	1 1/4	120	61 1/3
Citroenen, de enkelde Kist .	2	—	64
—— de dubbelde Kist .	4	—	"
Citroen Schaalen . .	2	120	61 1/3

	Daalders.	de Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Coffij (in Vaten en Baalen) .	1	120	61⅔
Commijn	1	=	=
Confituren (alle foorten) .	1	=	=
Copal (Gom) . . .	1¼	=	=
Corenten	¾	=	=
Couchenille . . .	1¼	=	=
Crap	1	=	=
Cremortartari . . .	1	=	=
Cubeben of Staartpeper .	1¼	=	=
Curcuma . . .	1	=	=
D.			
Drogerijen, in de Lijst niet vermeld	1½	=	=
Drop	1	=	=
E.			
Engelsrood . . .	¾	=	=
F.			
Fermiljoen . . .	1	=	=
G.			
Galnoten . . .	1	=	=
Garen	1	=	=
Garst, per Last . .	30	—	64
—— (gepelde) in Vaten en Baalen . . .	1	120	61⅔
Gedisteleerde Wateren, per Aam	4	—	64
Genever, het Stuk . .	9	—	=

Geng-

	Daalders	le Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Gengber	1	120	64
Glas, een Kist Holſteins	3	——	=
—— een Korf Frans	8	——	=
Gom	1	120	61⅓
Goud en Zilver Gelit	¾	=	=

H.

Hagel, in Zakken	¾	106	=
—— in Vaatjes	1	120	=
Haring, het Last	34	——	64
Harpuis	¾	106	61⅓
Haver, het Last	30	——	64
Hennip	1¼	106	61⅓
Hennipzaad, de Amſt. Mudde	1½	——	64
Honig	1	120	61⅓
Hop	2	=	=
Horens, de 1000 ſtuks	5	——	=
Hout (alle ſoorten van ongem. Verf)	¾	106	61⅓
—— in Vaten of Manden	1½	120	=
—— Gemalen, in Vaten of Baalen	1	=	=
—— Pock	¾	106	=
—— (werk) Cederen, Mahonij &c.	1	=	=
Huiden (Oſſe met Horens) gezouten	⅞	=	=
—— Oſſe en Koe, zonder Horens	⅝	=	=
—— (gedroogde) met Horens	1⅛	=	=
—— dito, zonder Horens	⅞	=	=
Huisblas of Bereidſel	1½	120	=

J.

	Daalders.	de Centenaar tot ℔	le Daalder tot Alb.
J.			
Jalappen	1	120	61½
Indigo	1¼	=	=
Indigo (platte)	1	=	=
Jugten, in losse Rollen	1	106	=
dito, in Pakken	1¼	120	=
K.			
Kaarsen	1	=	=
Kaas, alle soorten, los	1	106	=
—— in Vaten of Kisten	1½	120	=
—— Leidsche Kanters	1	106	=
—— Hobbe of Vriese Kanters	⅞	=	=
Ketels (gegoten yzere Zeep)	1	=	=
Koolzaad, de Amsterd. Mudde	1½	——	64
Koper (geslagen Plaaten)	1	106	61⅓
—— (Ruw) in Vaten	1	120	=
—— los	¾	106	=
Koperrood	¾	120	=
Krijt (heel en gemalen)	¾	=	=
Kurken (gesneden en ongesneden)	2	106	=
L.			
Lackmoes	1	120	=
Lamoenen, gezoute of in pekel, de pijp	8	——	64
—— het Quardeel	6	——	=
—— het Oxhoofd	5	——	=
Leer (getouwt of geprepareert) in Kisten	1	120	61⅓
—— dito in Pakken, Soolleer	1	106	=

Lood

	Daalders.	de Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Lood	¾	106	61⅓
Loodwit	¾	120	=
Lijm	1	=	=
Lijnzaat	1¼	=	=
Lijwaten (Catoene en Linne)	1	=	=
M.			
Manna	1¼	=	=
Manufacturen (wolle)	1	=	=
——— (zijde)	1¼	=	=
Marmere Blokken, de Cubic Voet Rhijnlandse Maat	½	—	64
——— Beelden, in Kisten	1½	120	61⅓
Matten, de 100 Bos	25	—	64
Menie	¾	120	61⅓
Mostertzaad, de Amsterd. Mudde	1½	—	64
N.			
Nooten (Spaanse) de Zak van 3 Ton	2	—	=
O.			
Olij van Zaad, 12 Vaten a 1½ aam grooter na advenant.	40	—	=
—— (Boom) de pijp 22 stek. grooter na advenant.	7½	—	=
Olijphants-Tanden	1	106	61⅓
Olijven	1	120	=
Omber	1	=	=
Ooker, geele	¾	=	=
Oranje-Appelen, als de Citroenen.			

Oran-

	Daalders.	de Centenaar tot ff	de Daalder tot Alb.
Oranje-Schaalen	2	120	61⅓
Orlian	1	″	″
P.			
Pannen, de 1000 ps.	25	—	64
Papier (grauw)	¾	106	61⅓
—— alle andere soorten	1	120	″
Pelterijen	1½	″	″
Pennen	3	″	″
Peper	1⅛	″	″
—— (witte)	1⅛	″	″
—— (lange)	1⅛	″	″
Pik, het Last	29	—	64
Piment	1¼	120	61⅓
Pluk of Pluis van Zijde	1¾	″	″
Porcelijnen	1	″	″
Potlood	¾	″	″
Pruimen	1	″	″
Pruimellen	1½	″	″
Pijpen in soorten	1½	″	″
Q.			
Quickzilver	¾	″	″
R.			
Raapkoeken, de 1000 groote	15	—	64
—————— de 1000 kleine	12	—	″
Rhabarber	1	120	61⅓
Riet, in Pakken	1½	″	″
Rogge, per Last	35	—	64
Rottingen, in Kisten	1	120	61⅓

	Daalders.	de Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Rozijnen, alle ſoorten . .	1	120	61⅓
Rijst . . .	1	=	=
S.			
Sacharum Saturni . .	1	=	=
Saffloer . . .	1½	=	=
Saffraan . . .	1½	=	=
Sago . . .	1	=	=
Salpeter . . .	⅞	=	=
Salm . . .	1	=	=
Schellack . . .	1¼	=	=
Schinkels, de 1000 ſtuks .	3½	—	64
Schleeke of Sintels van Metaal	¾	106	61⅓
Schulpwit . . .	1	120	=
Schijtgeel . . .	1	=	=
Senebladen . . .	2	=	=
Sienaas-Appelen als de Citroenen			
Siroop . . .	1	=	=
Slijpſteenen, groot 2 voet Amſt. onder de naam van 3 voeters, per ſtuk . . .	1	—	64
——— van 2½ voet, onder de naam van 4 voeters, per ſtuk	1¾	—	=
Souda . . .	1	120	61⅓
Sout, het 100 Zeeuws . .	175	—	64
Sout (Engels) . .	1	120	61⅓
Spaansgroen . . .	1	=	=
Specerijen, Nooten . .	1	=	=
——— Nagelen . .	1½	=	=
——— Foulij . .	1½	=	=
Steen, Tiggel, Tier of Muurſteentjes, de 1000 ſtuks .	3	—	64
—— (Giet) . .	¾	106	61⅓

	Daalders.	de Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Steenen (Vloer) de 1000 ſtuks	12	—	64
—— (Vuur) . .	¾	120	61⅓
Sterkwater, de Mand . .	2½	—	64
——— de Kuip . .	3½	—	"
Stokvis (losſe) . .	1	106	61⅓
—— in Kippen . .	1¼	"	"
Stijffel . . .	1	120	"
Sucade	1	"	"
Sumack . . .	1	"	"
Swavel	¾	"	"
Swijneborſtels . .	1½	"	"

T.

Tabak, Cardoeſen in Vaten .	1½	"	"
—— in Briefjes of los in Vaten	2	"	"
—— in Bladeren, ongeſponnen	1¼	"	"
—— geſponnen in Canasſers	1¼	"	"
—— (Brazil) in Ceroenen .	1	"	"
—— Carotten en Snuif .	1	"	"
Tabakſteelen . . .	1½	"	"
Takken, een Vat als een Crapvat	8	—	64
Talk . . .	1¼	120	61⅓
Tamarinde . . .	1	"	"
Tarwe, het Last . .	38	—	64
Teer, het Last . .	29	—	"
—. groote Tonnen . .	33	—	"
Terpentijn . . .	1	120	61⅓
Thee	1½	"	"
Tin (alle ſoorten ongewerkt) los	¾	106	"
—— in Vaten . . .	1	120	"
Traan, 6 Vaten of 9 Quardeelen	33	—	64
—— (Berger) de 12 Tonnen .	28	—	"
—— (Haring) de 12 Vaatjes .	34	—	"

	Daalders.	de Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Traan (Engelſe) 6 Vaten of 9 Quard. . . .	35	—	64
V.			
Veeren (Bedde) . .	2	″	$61\frac{1}{3}$
Vellen van Kalveren, gedroogd	$2\frac{1}{2}$	106	″
Verfwaaren, in de Lijst niet vermeld . . .	$1\frac{1}{2}$	120	″
Vis, een Last gezoute . .	32	—	64
Vitriool Olij, de Mand .	$2\frac{1}{2}$	—	″
—— de Kist . .	$3\frac{1}{2}$	—	″
Vlas . . .	$1\frac{1}{4}$	120	$61\frac{1}{3}$
Vijgen . . .	1	″	″
W.			
Walvis-Baarden . .	1	106	″
Wasch . . .	1	120	″
Wolle (Spaanſe) . .	$1\frac{1}{2}$	″	″
Wierook en Thus . .	1	″	″
Wijn, het Oxhoofd . .	5	—	64
— de Pijp . . . in dubbelde Fust ieder een Dr. meer.	7	—	″
IJ.			
IJzer (Oud en Gos) . .	$\frac{3}{4}$	106	$61\frac{1}{3}$
Z.			
Zeep (Groene) het Last .	32	—	64
—— (Spaanſe) . .	1	120	$61\frac{1}{3}$

	Daalders.	de Centenaar tot ℔	de Daalder tot Alb.
Zuiker (Brood)	1 1/4	120	61 1/3
—— (Candij) in Kisten	1 1/8	"	"
—— dito losse Kasjes	1 1/4	"	"
—— Stamp en Basterd	1	"	"
Zijde	1	"	"

Van alle Goederen in deeze Lijst niet vermeld, de Vracht te bepalen volgens Decisie van Commisfarisfen.

In de Vrachtbrieven te stellen: De Vracht te betaalen in Kroonen tot 112½ Stuivers, en alle andere Specien van alle Goederen &c. na advenant. Van alle natte Waaren, de Schipper vrij van Lekkagie.

Voords hebben Mijne Heeren van den Gerechte, den 21 Augustus 1792, gearresteerd en doen afkondigen de volgende Publicatie.

„ Mijne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, in ervaring gekomen zijnde, dat de Scheepvaart op den Rhijn, uit hoofde der plaats gegrepen hebbende differenten, tusschen Zijne Keurvorstelijke Doorlugtigheid van Keulen en de Magistraat dier Stad, over de aldaar opgerichte Vrachtwaag, thans aan aanmerkelijke inconvenienten, ter praejuditie van de Commercie onderheevig is, en daarin willende voorzien, hebben noodig geoordeelt, dat de Goederen en Koopmanschappen, welke voortaan in de Schepen van hier op Keulen gelaaden worden, vooraf op een behoorlijke wijze zullen worden gewogen, ten welken einde Hun Edele Groot Achtbaare de Heeren Burgemeesteren dee-

deezer Stad Commisfarisfen van de Vaart op den Rhijn hebben geauthorifeert tot het doen oprichten der daartoe benoodigde Vrachtwaag.

„ En hebben Mijne Heeren van den Gerechte voornoemt, daaromtrent goedgevonden te arreteeren en te Ordonneeren, gelijk Hun Edele Achtbaare doen bij dezen.

„ Dat van nu af aan geene Goederen of Koopmanfchappen, van dewelke de Vrachten naar het Gewicht moeten worden betaald, in de Schepen van hier op Keulen, zullen mogen worden geladen, ten zij dezelve alvoorens aan de opgerichte Waag (of aan de daar toe intusfchen opgerichte bekwaame Werktuigen,) zullen zijn gewogen, zo dat geen der Schippers zal vermogen eenige weegbaare Goederen over te neemen, ten zij aan denzelven daar bij wordt geproduceerd een Bewijs, door de daar toe gequalificeerde Boekhouder, of Weegers uitgegeeven, dat dezelve Goederen de voornoemde Waag zijn gepasfeerd, op eene boete van *f* 25 Hollands Courant geld, telken reize te verbeuren, dat dezelve eenige ongewogene Goederen binnen Boord van hun Schip zouden mogen hebben overgenomen.

„ En naardien, zo tot de oprichting der bovengemelde Waag, als tot het onderhoud van dezelve en het geen verder daar toe vereischt wordt, eenige onkosten onvermijdelijk zijn, hebben Mijne Heeren van den Gerechte voornoemt, goedgevonden, dat, tot goedmaking van dezelve, door den Inlaader en door den Schipper, ieder refpectivelijk zal worden betaald, naar rato van 4 Duijten per ieder 100 Ponden Bruto, die aan de voornoemde Waag (of Werktuigen) zullen worden gewogen.

„ Wijders is nog bij deeze gelegenheid bij Mijne Heeren van den Gerechte goedgevonden, in de door Hun Edele Achtbaare, op den 11 Maij 1791 gearresteerde Vracht-Lijst van de Goederen van hier op Keulen, te maaken deeze alteratie; dat voortaan van Aardewerk in korven en vaten, zal worden betaald 2 Daalders per 120 ℔ Keuls; Hoorens de 1000 stuks, 4 Daalders; Marmere Blokken de Cubic voet Rhijnlandsche Maat ¾ Daalders; en dat de gedroogde Huiden niet zullen worden gewogen, maar daarvan betaald per 100 stuks 23 Daalders tot 64 Albus, blijvende de Vracht-Lijst voor het overige in zijn geheel.

„ Eindelijk dat in de Vracht-Brieven zal moeten worden gesteld, dat de reductie van Hollandsch tot Keulsch gewicht zal moeten geschieden, naar evenredigheid van 6 per Cent. Gelastende een ieder, die zulks mag aangaan, zich daar naar te reguleeren."

Daer 'er, sind den Jare 1797, door de bezetting van den linker- als mede van een gedeelte van den Regter-Rhijnoever door de Fransche Troepen, eene aanmerkelijke verandering in de Vaart en Handel op Keulen en andere Duitsche Steden, bijzonder met opzicht tot de heffing der Rechten, is ontstaen, is het van het hoogste aenbelang voor elken Koopman, zich te bedienen van de *Tarif of Lijst van de Tolrechten der Fransche Republiek, of van haare inkomende en uitgaende Rechten, benevens Aanwijzing van de verbodene Koopwaren, en van de vrijdommen, op den 1 Floreal 5 Jaer; voorgegaen van het Arreté van den Gouvernements Commisaris, van den 13. Mesidor, 6. Jaer, het welk*

welk deze Tarif verpligtende maekt voor de vier nieuwe Departementen van den Linker Rhijnkant; en meer ſtukken. Naar het origineel Fransch in eene Alphabetiſche orde vertaeld; en gedrukt te Dordrecht bij A. Blussé & Zoon.

COBLENTZ.

Een fraei Steedje, in 't Keurvorstendom *Trier*, alwaer de Keurvorst dezes naems meest zijne Reſidentie houdt; gelegen tusſchen *Keulen* en *Mentz* aen den *Rhijn*, en alwaer de *Moeſel* in dezelve valt, waer over een ſchoone ſteenen brug ligt.

In de maend van *Augustij* 1723 heeft de Keurvorst van *Trier*, den vrijen Handel van Duiffteen, tot het maken van Tras of Ciment, aen een iegelijk vergund, op den zelfden voet, als die in het *Keulsch* gebied word gedreven.

Men krijgt ook van deze Plaets veel *Rhijnſche* Wijn, Timmerhout en IJzer, 't welk uit *Lotharingen* komt, benevens eenige andere Goederen.

Van hier bekomt men ook de beste *Moeſel* Wijnen. Doch de Inwoners doen hunne meeste Negotie, die buiten dien niet zeer groot is, over *Keulen*.

Men rekend te Coblentz, en in het geheel Keurvorstendom Trier, in Dalers van 54 Petermannekes in Courant.

Deze Daler Courant heeft 1½ Rijksgulden, 18 groote Petermannekes, 54 Petermannekes, of 90 Kreutzers.

SOLINGEN,

Een Stedeken in 't Noorder gedeelte van *Bergsland*, aen 't Riviertje *Wipper*, omtrent drie *Duitſche* Mijlen ten Noorden de Stad *Keulen*. Is zeer vermaerd wegens de *Degen-klingen*, en allerhande andere *Yzerwerken* en *Gereedſchappen*, die aldaer gemaekt worden.

ELVERVELDT,

Of, volgens de *Hoogduitſche* uitſpraek, *Elberfeldt*; een Stedeken, in 't Noorderdeel van *Bergsland*, mede aen 't Riviertje *Wipper* gelegen.

Men brengt derwaert, allerhande Verfwaren, Specerijen, gedrukte Catoenen Lijwaten of Inlandſche Chitſen, en meer andere Waaren.

Men krijgt van daer, allerhande breede en ſmalle Linten; waer van 'er veel voor Cargaſoen naer *Spanjen* en *Indiën* gaen, *Spinael* of Schoenmakers Garen, wit, geſtreept en dobbelſteen Linnen, gemeen en ander Garen, genaemd *Heſſen Garen*, velerhande Beddetijk, en eenige andere Manufacturen.

ESSEN,

Een Stedeken, in 't Graeffchap *Mark*, in *Weſtphalen*, op de Grenzen van *Bergs*- en *Cleefsland*. Hier word zeer veel *Garen* geſponnen, en *Linnen* geweven; ook allerlei *Roer*- en andere *Loopen*, en velerhande ander *Yzerwerk* gemaekt.

SIE-

SIEGEN,

Ook wel *Sigen* genaemd, een Stedeken in 't Graeffchap *Nasfauw-Dillenberg*, op een Heuvel en Rots gelegen, waer onder het Riviertje de *Sieg* voorbij loopt, op de Grenzen van *Westphalen*. Niet verre van de Stad, is een voornaem en vermaerd *Bergwerk van Yzer*, waer uit de Inwoners veel voordeels trekken; makende aldaer velerhande *Aembeelden*, en ander *zwaer* en *ligt Yzerwerk*, 't welk naer andere Landen verzonden word.

Daer en tegen zend men daer henen, allerhande Verfwaren, Specerijen, Olie en Traen, Catoenen Lijwaten, en andere Stoffen.

De Inwoners drijven hunnen meesten Handel, (die niet zeer groot is,) met die van *Frankfort*, zoo op de Misfen, als daer buiten; van welke Plaets zij ook hunne meeste behoeften trekken.

FRANKFORT AEN DE MAIJN,

Van de Inwoners *Frankfurt* genaemd, die ook veeltijds, tot verkortinge, maer *Ffort* fchrijven; is eene fchoone groote en vermaerde bloeijende Koop- en Keizerlijke vrije Rijksftad, gelegen op de Grenzen van *Frankenland*, aen de Rivier de *Maijn*; welke de Stad in twee ongelijke deelen fcheid, waer van 't grootfte *Frankfort*, en 't kleinfte, met een fchoonen fteenen brug, over de *Maijn* aen de eerstgemelde vastgehegt, *Sakfenhaufen* genaemd word. Zij heeft, onder andere Privilegien, het Recht, dat de Keizers hier verkoren en gekroond worden.

De Koophandel, die hier gedreven word,

is zoo groot, als in eenige Stad van geheel *Duitschland*, zoo wel buiten als in de *Misſen*.

Men brengt derwaert, allerhande Lakens en Saeijen, Zijden- en Halfzijden Stoffen, Linten, Kanten en velerhande Kramerijen, Hoeden, Handſchoenen, Spelden en Naelden, velerhande Neteldoeken, Gedrukte Catoenen Lijwaten en andere *Oostindiſche* Stoffen, Handrottingen, Suiker en andere Kruidenierijen, Specerijen en Drogerijen, allerlei geraspt en gemalen Verfhout, Indigo, Couchenille en andere Verfſtoffen, Tin in blokken, Koper, zoo *Zweedsch* als *Oostindiſche* Staefjes, en velerhande andere Goederen meer.

Men krijgt van daer *Rhijnſche* Wijn en *Franke* Wijn, witte gecalcineerde Potasch, Wijnſteen, zoo witte als roode, Saffloers, Scheerwolle, Pruimen, genaemd *Duitſche*, zwarte Drukkersverf of Inkt, en eenige weinige andere Goederen meer; zijnde de Koophandel veel grooter, ten opzichte der Goederen, die men daer heen zend, als die men van daer bekomt; en zoodanig is het ook met alle andere Steden in *Duitschland* gelegen.

Aldaer worden Jaerlijks twee *Jaermarkten* of *Misſen* gehouden, en van vele duizenden van Kooplieden, niet alleen uit *Duitschland*, maer ook uit *Italien*, *Frankrijk*, *Engeland* en *Holland* bezogt, om Waeren aldaer te verkoopen; of in te koopen; 't welk deze Stad veel voordeels aenbrengt.

De voornoemde *Misſen* worden genaemd, de eerſte de *Paesch-Misſe*, en de andere de *Herfst-Misſe*.

Ieder derzelven duurd eigenlijk drie weken, maer vermits de *Leipziger* Misſe dikwijls zoo kort

kort daer op volgt, rekend men dezelve doorgaens maer 14 dagen te duren, te meer, vermits 'er in de laetſte week als dan weinig meer te negotieeren is. Om deze reden is ſedert vele jaren verzocht, den tijd der *Miſen* te verleggen, op dat, zoo wel die te *Frankfort*, als die te *Leipzig* door de Kooplieden konden waergenomen worden. Dit is ook eindelijk van zoo veel uitwerking geweest, dat de *Paesch-Miſe* ſedert den Jare 1711 op Zondag *Judica* is ingeluid, en op Zondag *Quaſimodo geniti* begonnen, daer dezelve van te voren op *Judica* een aenvang plag te nemen. Doch tot meerder gemak, is met Keizerlijke toeſtemminge beſloten, dat deze *Paesch-Miſe*, in plaets van den eerſten Zondag na Paesſchen, genaemd *Quaſimodo geniti*, met het Jaer 1727 op Paesch-Dingsdag een begin heeft genomen, en alzoo alle Jaren voortaen is vastgeſteld. De *Herfſt-Miſe* word op *Maria Hemelvaert* in de maend van *September* ingeluid, op welken tijd de *dubbele Toll* begint, durende voor de *Burgers* dezer Stad niet langer dan tot *Maria Geboorte*, maer voor *Vreemdelingen*, de geheele Miſe. Het begin dan der Miſe is in de Maend *September*, des Zondaegs voor *Maria Geboorte*, als dezelve op een *Maendag*, *Dingsdag* of *Woensdag* komt: maer komt die op een *Donderdag*, *Vrijdag* ofte *Saturdag*, dan begint de miſe des Zondaegs daer na: en ingevalle *Maria Geboorte* op een Zondag komt, dan begint de *Miſe* dien zelven dag.

Van iedere dezer *Miſen*, word de eerſte week genaemd, de *Accepteer week van Wiſſelbrieven*, en de laetſte de *Betael-week*.

De tijd der Acceptatie der Wiſſelbrieven, begint des Maendags der eerſte week, met het be-

begin der *Misse;* en duurd tot *Dingsdags*, omtrent negen uren des voormiddags, in de tweede of *Betael-week*. De acceptatie als dan niet volgende, is de houder der Wisselbrieven ongehouden langer te wagten, maer moet dan protesteren, of ten minsten aenteekenen laten, doch indien de acceptatie van te voren absolut geweigerd is, mag hij wel ten eersten protesteren, zonder zoo lang te wagten.

Indien een geaccepteerde Wisselbrief, des Saturdags der tweede week, voor of op den Beurstijd ten langsten, niet betaeld is, moet de houder van denzelven, op dien eigen dag tusschen twee uuren des namiddags en Zonnenondergang, door een daer toe gestelden *Notaris* laten protesteren, op dat hij het Protest met den eersten, of uiterlijk met den tweeden Post, kan verzenden.

'Er worden echter thans vele Wisselbrieven getrokken, te betalen in de derde week, in welke de betaling der Assignatiën geschied; maer zulks moet uitdruklijk vermeld zijn, vermits anders alle Wisselbrieven, die op deze Missen, zonder zoodanig eene bepalinge, getrokken zijn, gehouden worden in de tweede Misweek betaelbaer te zijn.

Aengaende de Wisselbrieven, die getrokken zijn buiten de *Missen* te betalen, dezelven moeten ten langsten den vierden dag na den vervaldag betaeld, of bij faute van dien geprotesteerd worden: en de Wisselbrieven, luidende op *zicht*, of *twee* à *drie dagen zicht*, moeten ten langsten vier en twintig uren na den vervaltijd betaeld, of geprotesteerd worden.

Doch de Zondagen worden niet onder de Respijtdagen gerekend.

De

De Boeken en Rekeningen worden aldaer bij velen gehouden, in Guldens, Kreutzers en Hellers.

Doch de meesten houden hunne Rekeningen, in Rijksdalers, Kreutzers en Hellers.

De Rijksdaler doet 90 Kreutzers.

Een Kreutzer is 4 Heller.

Behalven dezen heeft men nog de volgende Geldſpecies:

Als Batzen, waer van 'er 22½ een Rijksdaler, en 15 een Gulden maken.

Een Batzen is ook 2 Albus, of 4 Kreutzers.

Een Albus, of Weiſzpenning, is 8 Heller.

Een Groſsche is 3 Kreutzers.

Maer deze laetstgemelden verſtrekken alleen voor *Paijement*, zonder dat men daer mede Wisſelbrieven betalen kan.

Men wisſeld, voornamelijk buiten de *Miſſen*, van en op *Frankfort*; gevende of nemende een honderd Rijksdalers *Hollandsch* Courantgeld te *Amſterdam*, om daer voor te *Frankfort* een honderd en eenige Rijksdalers van 90 Kreutzers Courant te ontfangen of te betalen.

Het wisſelen buiten de Misſen, geſchied gemeenlijk op 4 dagen, ook wel op korter of langer zicht.

100 Ellen tot *Frankfort*, maken ruim 78 Ellen te *Amſterdam*; en 100 *Amſterdamſche* Ellen, zijn 127 *Frankforter*. Doch de *Franſche* Waaren verkoopt men daer meest bij de *Parijſche* El, (aldaer *Pariſer Stab* genaemd,) en de *Hollandſche* bij de *Brabandſche* El.

De Waaren, die aldaer bij de Centenaer verkogt worden, winnen omtrent 3 of 4 percento; makende alzoo de Centenaer omtrent 104 ℔ *Amſterdamsch* Gewigt.

In

In tegendeel, het geen daer bij 't ℔ verkogt word, is 8 percento minder dan het Centenaers gewigt, en dus 4 percento minder dan 't *Amſterdamsch* gewigt. Te Frankfort word 109 ℔ voor een Centenaer gegeven.

De Stads Imposten of Ongelden van eenige Waaren, zijn aldaer als volgt:

Brandewijn, in de Stad komende, ieder Aem een Rijksdaler.

Uitgaende, een Gulden of 60 Kreutzers

Voor 't Vat, 't zij groot of klein, zoo wel inkomende als uitgaende, 6 Kreutzers.

Wijn, in de Stad komende, ieder Aem 45 Kreutzers.

Voor Kraengeld, 8 Kreutzers.

Uitgaende, ieder Aem Wijn 40 Kreutzers.

Voor 't Vat, zoo wel inkomende als uitgaende, 4 Kreutzers.

Traen, van 't Kwarteel, 24 Kreutzers.

Boom-Olie, de Centenaer, in de Stad komende, 12 Kreutzers.

Voor 't Vat, daer de Olie in is, 6 Kreutzers.

Raap-Olie, de Aem, 16 Kreutzers.

Honig, de Ton van 16 Viertels, 16 Kreutzers.

Zout, het Agtendeel, in de Stad komende, 1 Kreutzer.

Uitgaende, van 't Agtendeel 8 Kreutzers.

HANAU,

Omtrent twee *Duitſche* mijlen van *Frankfort*, eene ſchoone welgebouwde Stad, aen 't water de *Kintzig*, dat niet ver van de Stad in de *Main* loopt, beſtaet uit twee Steden, namelijk de *oude* en *nieuwe Stad*, aen malkander gebouwd; welke laet-

laetſte door de *Gereformeerde Nederlanders* en *Franſchen* gebouwd is, die zich kort voor den Jare 1600 om vrijheid van Religie derwaert hebben begeven.

Men brengt daer heen allerhande Goederen, gelijk men naer *Frankfort* brengt, van waer ze ook den meesten tijd zich voorzien.

En men krijgt van daer, Tabak, Grofgreinen, bekwaem om naer *Spanjen* en de *Westindiën* te zenden, allerlei wollen geweven en gebreide Kousſen, Mutzen en Handſchoenen.

Aldaer worden ook Fluweelen, Grofgreinen, en andere Zijden en Wollen ſtoffen gefabriceerd.

Daer is mede eene ſchoone *Platielbakkerij*, welkers aerdewerk 't *Delffche* zeer na komt.

De Rekeningen worden 'er gehouden, gelijk te *Frankfort*.

WURTZBURG,

Eene fraeije, welbewoonde Stad, in *Frankenland*, aen de Rivier de *Main*, waer over eene ſchoone ſteenen brug ligt.

De Wijn, die hier omtrent wascht, is van den besten.

KITZINGEN,

Een Stedeken in *Frankenland*, aen de Rivier de *Main*, waer over eene ſteenen brug ligt, bijna ten Zuidoosten de Stad *Wurtzburg*, waer onder ze ook behoord.

Men bekomt van daer witte gecalcineerde Potäsch, enz.

BAMBERG,

Eene tamelijk groote Stad, in *Frankenland*, aen 't Riviertje *Regnitz*, dat kort daer na in de Rivier de *Main* loopt. De grond hier omtrent is zeer vruchtbaer, inzonderheid van Wijn, Koren, Boom- en Aerdvrugten; als Zoethout, Saffraen, Meloenen, Ajuin, enz. De beste Pruimen, in *Holland* genaemd *Duitſche Pruimen*, en veel beter dan de *Franſche* zijnde, wasſchen ook hier omtrent.

Haer meeste Koophandel geſchied op *Frankfort*, in en buiten de *Miſſen*.

HEILBORN,

Of *Hailbrunn*, eene Rijksſtad, in 't *Wurtenbergſche*, aen de Rivier de *Necker*, bij de Grenzen van den *Rhijn-Paltz*.

Men krijgt van daer, Wijn-Roemers, en ander Glas, Wijnſteen, genaemd *Duitſche*.

Haer meeste Negotie geſchied op en over *Frankfort*.

NEURENBERG,

Of *Nûrnberg*, eene ſchoone, groote, welbewoonde en neringrijke Rijks- en Koopſtad, gelegen in *Frankenland*, niet verre van de Grenzen der *Opper-Paltz*, en eene der beste Steden in *Duitschland*. De Rivier de *Pegnitz* loopt door de Stad, en deelt dezelve in twee deelen; door welk water, in de Stad, vele Zaeg-, Slijp-, Papier- en andere Molens gedreven worden, waer na dezelve zich aen 't ander einde der Stad in de *Regnitz*, en zoo vervolgens in

in de *Main* ontlast. Men vind daer, behalven vele vermaerde Kooplieden, een menigte van arbeidzame, en zeer ſubtile Kunſtenaers en Ambagtslieden; welker werk niet alleen in *Europa* maer zelf tot in *Oost-* en *Westindiën* verzonden en verhandeld word; ja daer worden weinige huizen gevonden, alwaer men van hun werk niet aentreft, al ware het maer van Kinderſpel en Poppengoed; 't welk, hoe gering het ook is, egter van de geestigheid zijns makers eenig denkbeeld geeft.

De meenigte der *Neurenberger* Winkels geven ook blijken van den arbeidzamen aert dier Inwooners; zijnde dierhalven onmogelijk, ook onnoodig, om alle de Goederen te melden, die van daer gebragt worden.

Die wij hier aenteekenen zijn de volgende: allerhande kunstige gedraeide werken, van IJzer en Hout, allerlei ſlag van Koperwerk, eene meenigte van allerhande gemaekt IJzerwerk, plat en rond Fliddergoud en Zilver, IJzeren Kisten, Meſſen en Hegten, en andere Cargaſoen-Goederen naer de *Westindiën*, geſponnen Goud en Zilver, plat en rond Goud- en Zilverdraed, Koperen Kerk-kroonen, van 2, 3, 4 en meer honderd ponden zwaer, en vele andere Goederen voor *Moſcoviën*, om derwaert te verhandelen.

De meenigte en velerhande ſlag dezer Goederen, maekt dat 'er weinig of niet op de koop gemaekt word, maer alles moet beſteld en geordonneerd worden.

Vele, indien niet de meeste dezer Goederen, laten de Kooplieden van *Neurenberg* te *Pfirth* maken, liggende niet verre van deze Stad, en onder dezelve behoorende.

De Rechten der uitgaende Goederen te *Neurenberg*, zijn zeer gering, en alle Jaren op Paesschen begint een *vrije tijd*, die drie weken duurt. Al 't geen in dien tijd verzonden word behoefd geen uitgaende Tol te betalen, maer is geheel vrij, al was 't ook nog zoo veel; weshalven de Goederen in 't gemeen besteld worden, op dat ze tegen dezen tijd klaer zijn, om hier van te profiteren; voornamelijk in Vredestijden, wanneer de Vloten en Gallioenen op hunne gewoonlijke tijden uit *Spanjen* varen; werwaerts zeer vele Cargasoenen van deze Fabrieken over *Hamburg* gezonden worden.

De Goederen, die men naer *Neurenberg* zend, bestaen onder anderen in de volgende: *Moscovische* Juchten, Peper en andere Specerijen, Gember en andere Kruidenierijen, Indigo Lauro en Guatimalo, en andere Verfwaren, Geraffineerde Suikeren, *Engelsch* Zoolleer, Olifants-Tanden, voornamelijk zware, *Leidsche* Greinen en Oudzwarten, van 3, 4 en 5 ordinaire 6 draden, Lakens, Saeijen en Carsaeijen, Flanellen, Gedrukte Catoenen, en velerhande andere Goederen meer.

Deze Stad pronkt ook met een brave *Bank*, zijnde rijk van middelen, en van groot Credit. De Penningen, die daer in bewaerd worden, zijn de beste Geldspecien, die niet daer uit mogen geligt worden. Alle Wisselbrieven en Assignatien, die de gedaente en kracht eens Wisselbriefs hebben, van 50 Guldens en daer boven, 't zij die in Munt-Courant-geld, of Rijkswaerde zijn gesteld; of dat dezelve luiden buiten de Bank per Kas te betalen; of dat ontstaen uit enkel of dubbel gesloten Wisselbrieven, zoo mede alle posten voor Goederen,

van

van 200 Guldens en daer boven, moeten eenig en alleen in deze Bank, door af- en overſchrijven worden voldaen.

De Wisſelbrieven hebben aldaer zes Reſpijtdagen, (*waer onder de Zon- of Heilige dagen niet gerekend worden;*) en moeten ten langſten den zesden dag geprotesteerd worden. Doch een Wisſel-brief onder het ſluiten der Bank vervallende, beginnen de Reſpijtdagen, met den eerſten dag dat ze geopend word. En wanneer een Wisſelbrief voor 't ſluiten der Bank wel vervallen is, maer alle de Reſpijtdagen nog niet verloopen zijn, moeten de nog overige tot de volle zes toe, van den eerſten dag der openinge van de Bank af gerekend worden.

Van *Amſterdam* word niet direct op *Neurenberg* gewisſeld: maer wel van daer op hier, gevende aldaer omtrent 142 Rijksdalers Courant of Banco, om daer voor een honderd Rijksdalers te *Amſterdam* in Banco te ontfangen; want zelden word 'er tegen Courantgeld gewisſeld.

De Wisſelbrieven ſteld men 'er gemeenlijk op *Uſo*, dat is 15 dagen zicht; *Doppio Uſo* is 30 dagen, anderhalf Uſo 23, en half Uſo, 8 dagen na zicht.

De Boeken en Rekeningen worden aldaer gehouden, in Guldens, Kreutzers en Hellers.

Een Gulden is 60 Kreutzers.

Een Kreutzer is 4 Hellers.

Een Rijksdaler doet een en een halven Gulden, of 90 Kreutzers; zijnde voorts 't kleine geld als te *Frankfort*.

100 Ellen *Neurenberger*, zijn $95\frac{1}{2}$ Ellen *Amſterdamsch*; en 100 Ellen te *Amſterdam*, zijn $104\frac{3}{4}$ Ellen te *Neurenberg*.

100 Ponden te *Neurenberg*, zijn 103 Ponden

tot *Amsterdam*, en 100 Ponden te *Amsterdam*, zijn 97 Ponden te *Neurenberg*.

Deze Stad drijft op *Frankfort* grooten Koophandel.

Voorts hebben wij niet kunnen nalaten, hier, als iets zeldzaems, aen te teekenen, dat alle Jaren, wanneer de Raed van *Braband* voor de eerstemael na de Vacantie, in de maend *Augustus*, wederom vergadert, die van de Stad *Neurenberg*, door haren beëedigden Bode, agtervolgens het jaerlijksche gebruik, aen den gemelden Raed doen presenteren haren Brief van Submisie, benevens een Zwaerd, eenige pakjes Naelden, en een Beurs met Dukaten; waer toe zij zich alle Jaren verplicht hebben, om den vrijen Koophandel met deze Landen te mogen continueren, dewelke aen de gemelde Stad eens verboden is geweest.

AUGSBURG,

Eene schoone, groote, vrije Rijksstad, in *Swaben*, op de Grenzen van *Beijeren*, aen de Riviertjes *Lech* en *Wertach*, en daer dezelven zich vereenigen. Men vind aldaer eene menigte van kunstige Goud- en Zilversineden; in welke waeren deze Stad grooten handel drijft, voornaemlijk op de *Frankforder*- en *Leipziger-Misen*.

Men zend derwaert Lakens en andere Wollen Stoffen, Specerijen, Kruidenierijen, Verfstoffen, en andere Goederen meer.

Hier worden goede Bombazijnen geweven.

Van hier word daer heen niet gewisseld maer wel van daer op *Amsterdam*, op *Uso* of 14 dagen zicht; gevende aldaer omtrent 108 Rijksda-

dalers *Giro*-Geld, ('t welk altijd 27 per cento beter is dan 't Courantgeld;) om daer voor een honderd Rijksdalers te *Amſterdam* in Banco te ontfangen.

De Wisſelbrieven hebben 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 gratiedagen; namelijk die, welke op eenen Dingsdag vervallen, hebben niet meer dan eenen gratiedag: alzoo zij den volgenden Woensdag morgen worden betaeld. Die daer tegen, welke op een Woensdag vervallen, hebben 8 gratiedagen, wijl deze eerst den daer aen volgenden Woensdag behoeven voldaen te worden.

Brieven egter, die op zicht luiden, zoo ook, die op bepaelde dagen geſteld zijn, of maer eerst aenkomen, wanneer reeds, niet alleen de bepaelde dag, maer ook de Woensdag als de laetſte betaeldag, voorbij is, moeten binnen 24 uren per Kasſa worden voldaen, of geprotesteerd.

MEMMINGEN,

Eene vrije Rijksſtad, in *Swaben*, niet verre van de Rivier de *Iler;* zijnde groot en welbewoond, en omtrent $7\frac{1}{2}$ *Duitſche* Mijlen van *Ulm*.

Men zend derwaert, allerlei Lakenen en andere Manufacturen, Gedrukte Catoene-Lijwaten, enz.

Men maekt hier goede Bombazijnen.

ULM,

Eene Rijksſtad, en de Hoofdſtad van *Swaben*, aen de River den *Donauw*, alwaer de *Iler* in dezelve loopt, omtrent 10 Mijlen van *Augsburg*.

Men brengt daer henen, Lakens en andere Stoffen, allerlei Verfwaren en Specerijen, Gedrukte Lijwaten, enz.

Men rekend 'er bij Guldens van 60 Kreutzers, en deze van 8 Hellers, op 4 § Courant.

Dees Gulden heeft in 't algemeen 15 Batzen, 20 Groſchen, 60 Kreutzers, 240 §, of 480 Hellers.

Een Daler heeft $1\frac{1}{2}$ Gulden.

In den Wijnhandel rekend men dat een Gulden 35 ß heeft van 6 § tot 2 Hellers.

Een Batzen heeft 14 §, of 28 Hellers.

Een Kreutzer heeft 7 Hellers. Een Pond Heller heeft 120 § van 2 Hellers, of 34 Kreutzers 2 Hellers.

Een Centner heeft 100 ℔, die te Amſterdam omtrent 95 ℔ uitleveren.

De *Graenmaet* beſtaet 'er uit een Imi, die 4 Mittlen van 6 Metzen van 4 Vierthelen inhoud. $29\frac{1}{4}$ Mudden Amſterdamsch, zijn ruim 13 Imijs. En 801 Ellen op eerstgenoemde Plaets, zijn 973 op de laetſte.

SALTZBURG,

Eene fraeije Aertsbisſchoppelijke Stad, gelegen aen de Rivier *Saltza*, op de Grenzen van *Beijeren*. Dit Aertsbisdom is zeer Rijk, en inzonderheid van Goud, Zilver, Koper, IJzer, Stael, Zout, enz. en handeld daar mede in andere omliggende Steden en Landſchappen.

GOSLAR,

Eene Keizerlijke vrije Rijksſtad, waer van de Hertog van *Bronswijk-Lunenburg* Beſcherm-

heer

heer is; ligt in 't Hertogdom *Bronswijk*, niet verre van den oorſprong van 't Riviertje *Oker*. Omtrent de gemelde Stad legt de *Rammelberg*, in den welken rijke Mijnen zijn, die zelfs Goud uitleveren. In den Jare 1725. heeft de gemelde Hertog daer van *dubbele* en *enkele Dukaten* doen munten: verbeeldende, aen de eene zijde, het Beeld van zijn Hoog Vorſtel. Doorl. en op 't *Revers* deze woorden: *Ex Montibus Hercijneis.* Dat is: *Uit de Hartswaldſche Bergwerken.*

STUCKARDT;

Vijf uren van deze Stad, heeft de Hertog van *Wurtemberg* een ſchoone *Glas-* en *Spiegel-Manufacturij*, bij het Klooster van *Murrhard*, aen de Rivier de *Lauter* opgerecht. Dezelve is voorzien van 24 Gebouwen, alle zeer voordeelig en gemaklijk voor de Fabrijk; als ook de Woningen voor 't Werkvolk, 50 Morgen Bouw- en 25 Morgen Teelland. Daer bij ſtaet een Kerk, twee Pannebakkerijen, en eene Brouwerij. Dezelve word in den naem van den Hertog verhuurd of verpagt, door den Geeſtelijken Kamerraed binnen de Stad *Louisburg*, aen den meestbiedenden, op zekere Conditien.

WEENEN,

Van de Hoogduitſchers *Wienn*, en door de Franſchen *Vienne* genaemd; gelegen in *Neder-Oostenrijk*, (waer van deze de Hoofdſtad is;) aen de Rivier den *Donauw;* zijnde eene groote, welbewoonde en deftige Stad, daer de Keizers van 't Huis van *Oostenrijk* doorgaens hun Hof hebben gehouden.

Men brengt derwaert, Gouden en Zilveren Lakens, Brocaden, Damasten, en andere Zijden Stoffen, Gouden, Zilveren en Zijden Linten, Fluweelen en Caffas, Lakens, Sergies, en andere Wollen Stoffen, Specerijen, Kruidenierijen en Verfwaaren, Neteldoeken en Rottingen, Gedrukte Catoenen Lijwaten, of Inlandsche Chitsen, Porceleinen en Rariteiten.

Men krijgt van daer Kwikzilver, *Hongaarsch* Koper, enz.

Men rekend te *Weenen* bij Guldens van 60 Kreutzers, en deze van 4 Penningen.

Dees Gulden heeft in 't algemeen 8 ß, 20 Groschen, 60 Kreutzers, 80 Gröschel, 240 ₰, of 480 Hellers.

Een Daler Courant heeft $1\frac{1}{2}$ Gulden, maer een Speciedaler word op $1\frac{1}{3}$ Daler gerekend.

De Stad-Banco heeft tot den handel en de Kooplieden geene betrekking: zijnde Anno 1703 alleen ten nutte van 't gemeenebest opgericht, alwaer men zijn kapitael op intrest kan beleggen, en ten bepaelden tijde weder terug nemen.

Een *Saum* heeft te *Weenen* 275 ℔. Een Centner 5 Steen of 100 ℔, die te Amsterdam omtrent 114 ℔ uitleveren.

Men wisselt van Weenen op Amsterdam, gevende omtrent 140 Rijksdalers, voor 100 Rijksdalers Banco, op 4 weken na dato; en van Amsterdam op Weenen, omtrent 36 stuivers Banco, voor een Rijksdaler.

De betaling der Wisselbrieven, die in Courant geld luiden, moest voormaels met Dalers en 17, ook 7 Kruitzersstukken geschieden, thans kan men die egter met alle vreemde Munten betalen, van welke de Cours bij Ordonnantie van 12 Maert 1753 bepaeld is.

De

De Uſo beduid te Weenen 14 dagen na de acceptatie.

De *gratiedagen* zijn 3 in getal.

In het vermaerde Actie-Jaer 1720 werd binnen deze Keizerlijke Hoofdſtad ook eene Compagnie opgericht, onder den name van de *Keizerlijke Geoctroijcerde Orientaelſche Compagnie*, met voornemen, om de Negotie, voornamelijk ter Zee, uit te breiden; door middel van de Keizerlijke Havens van *Trieſte* en *Fiume*, (waer van in 't laetſte Kapittel dezes Werks nader zal geſproken worden;) tot dien einde ook te *Meſina* en *Conſtantinopolen* Comptoiren oprichtende, op *Cadix* in *Spanjen*, en op *Liſabon* en *Portugaal* varende, en het fabriceren van allerlei Manufacturen ondernemende; welke zaken nochtans in alles geen gewenscht effect gehad hebben.

Daer na hebben de Keizerlijke Ministers ſterk gearbeid, om de bovengemelde *Orientaelſche* met de *Oostindiſche* Compagnie van *Oostende* te vereenigen; doch al mede vrugteloos.

Onder anderen heeft de *Orientaelſche* Compagnie binnen *Weenen*, een Catoenſpinnerij, en 't fabriceren van diergelijke Manufacturen opgericht, en den 28 *Februarij* 1725 de publicatie daer van met den Druk gemeen gemaekt, om door dit middel vele duizende van menſchen, zoo oude als jonge, aen den kost te helpen.

En korte Jaren geleden heeft men in de *Gaſette de France* het volgende Artijkel gevonden:

„ Men kan thans niet meer twijffelen aen
„ de uitvoering van het project van het Wee-
„ nerhof, betreklijk den handel op de Indiën.
„ Dees handel zal in Europa gedreven worden
„ uit de drie Havens van Trieſte, Livorno en

„ Oostende op Bengale en de Kust van Coro-
„ mandel, alwaer men de Factorij zal herstel-
„ len, die 'er ten tijde van Karel den VI ge-
„ weest is. Met dit oogmerk heeft men reeds
„ den 24 Junij een Schip van 900 tonnen, met
„ de Oostenrijkſche Vlag te Livorno zien in-
„ komen, daer het geweer en andere noodwen-
„ digheden, die van Trieſte derwaert gezonden
„ waren, moest innemen, om te gelijk te ver-
„ trekken met een Oorlogs-Fregat van den
„ Groot-Hertog, die van zijn kant medewerkt
„ aen de bevordering van de Hoogduitſche en
„ Vlaemſche Compagnie. De voortgang van
„ deze oprigting hangt voornamelijk af van de
„ vaert op Oostende en de Oostenrijkſche Ne-
„ derlanden, gelijk mede van de geopende
„ Communicatie tusſchen deze Provincien en
„ Duitschland, en die men meent verkregen te
„ hebben door den aenleg der werken, welke
„ de Regeering onder hare beſcherming heeft
„ doen maken. De Stad Oostende heeft, vol-
„ gens een Octroij, eene groote kom of dok
„ doen graven, waer in gemaklijk 300 Schepen
„ kunnen liggen. De Keizerin Koningin heeft
„ in den voorleden Zomer, op Haar eigen
„ kosten, de Havens van Brugge en Gend
„ doen uitdiepen, en verwijden, ten einde
„ dezelven gebruikbaer te maken voor de Zee-
„ Schepen, die langs de Schelde op de voor-
„ naemſte Reeden van die Provincien aenko-
„ men, zonder dat die behoeven zich te ontla-
„ den, gelijk zij anders, van den kant van
„ Zeeland komende, volgens het Traktraet
„ van Munſter verpligt zijn. Behalven deze
„ nieuwe ſchikkingen, heeft men noch het be-
„ ſluit genomen, ten einde de Transporten bij

„ toe

„ toe water te kunnen doen, om een Dijk aen
„ te leggen van Gend af, door het Land van
„ Waes, tot aen de Haven van Antwerpen:
„ ook zal men de Rivier de Duner tot aen
„ Hasselt vaerbaer maken, en den Dijk daer
„ van door Tongeren tot aen de Stad Luik
„ brengen. Door dit alles zal 'er eene Com-
„ municatie gemaekt worden tusschen de Maes,
„ de Schelde, de Kusten van Vlaenderen, den
„ Dijk van Namen, die van Luik en het Ka-
„ nael van Leuven, en deze Communicatie,
„ zoo gunstig voor het vertier en de nood-
„ zaeklijke vervoering naer Duitschland en an-
„ dere Staten, zal in Vlaenderen en Braband
„ een groot gedeelte van den Koophandel weder
„ brengen, die 'er in de vorige eeuwen gebloeid
„ heeft: deze Provincien zullen daerenboven
„ het voordeel hebben van direct uit de Indiën
„ te krijgen die Goederen en Koopmanschap-
„ pen, welke zij te voren uit Italiën, Portugal,
„ Holland, Gotthenburg en Koppenhagen moes-
„ ten ontbieden."

Van daer word veel *Adriatisch Kwikzilver* naer *Amsterdam* gezonden, uit hoofde van zekere Negotiatie van Obligatien, in den laetsten Oorlog daer op gedaen, waer van dit Kwikzilver tot onderpand strekt. Den 6 *November* 1720 werd te *Amsterdam* in 't Oudezijds Heeren Logement verkocht eene partij van 1000 Vellen van dit *Duitsch* of *Adriatisch* Kwikzilver, met stilstand voor een Jaer.

PRESBURG,

Eene brave Stad, in *Opper-Oostenrijk* of in *Oostenrijksch Hongarijen*, aen de Rivier den *Do-*

nauw

nauw, omtrent halverwege *Weenen* en *Neuheusel*. Aldaer is, op order van den Keizer, eene Tabaks-Planterij en Spinnerij opgericht, en men zegt, dat 'er mede een Laken-Fabriek zoude volgen.

LINTZ,

Eene kleine, doch welbewoonde Stad, in *Opper-Oostenrijk*, waer van dit de Hoofdstad is, gelegen aen de Rivier, den *Donauw*, en niet verre van daer 't Riviertje *Draun* in dezelve loopt.

De Negotie is, naer advenant, omtrent dezelfde als op *Weenen*, en inzonderheid worden 'er vele Lakens, Sergies en andere Manufacturen naer toe gezonden.

BOLTZANO,

Ook wel *Bolgiano* bij de *Italianen*, en *Botzen* bij de *Hoogduitschers* genaemd: eene brave welgebouwde Koopstad, in 't Graeffchap *Tijrol*, aen een Riviertje, dat kort daerna in de *Adige* loopt. Behoort aen den Keizer, als *Graef van Tijrol*, van welkers Voorzaten deze Stad onder andere Privilegien, *vier* aenzienlijke *Jaermarkten* verkregen heeft, die van een meenigte *Hoogduitsche*, *Italiaensche* en andere Kooplieden bezogt worden.

Deze *vier Markten* zijn genaemd, die van (1) *Half-vasten*, (2) *Corpus Domini*, (3) *St. Bartholomeus en* (4) *St. Andries*.

De Jaermarkt van *Half-vasten*, begint den eerften werkdag na den vierden Zondag in de Vasten, zijnde 's Maendags na den Zondag *Oculi*.

De

De tweede, van *Corpus Domini* of *Sacramentsdag*, begint den eerſten werkdag na de *Sacramentsdag*.

De derde, van *St. Bartholomeus* of *Gilis*, begint den eerſten werkdag na *Maria-Geboorte*, zijnde den 8 *September*.

De vierde Jaermarkt van *St. Andries*, begint den 1 *December*, maer wanneer die dag een Zondag is, 's daegs daer aen.

Iedere Jaermarkt duurt 15 dagen, en eindigt op den vijftienden dag, met het ondergaen der Zonne.

De Wisſelbrieven, op deze plaets luidende, moeten allen direct aen iemand aldaer te betalen ſtaen, alzoo de geëndosſeerde Wisſelbrieven aldaer verboden zijn.

De *Acceptaties* der Wisſelbrieven, die op de 4 Markten geſteld zijn, geſchieden op den 12den dag derzelven: en de betalingen vangen den 13den dag aen, en eindigen met de Markt, en de daer op volgende twee gratiedagen.

Men rekend te Bolzano bij Guldens van 60 Kreutzers, en deze van 4 Penningen.

Een Rijksdaler heeft $1\frac{1}{2}$ Gulden.

Het Geld aldaer is, of *Moneta del Giro*, of *Moneta Lunga*, dat is, Courantgeld, of ook Mis-waerde.

Het Negotie gewigt beſtaet uit Ponden, waer van 'er 100 in een Centenaer, en 400 in een *Saum* gaen. 100 ℔ te Bolzano maken omtrent $101\frac{1}{2}$ ℔ te Amſterdam.

Men wisſeld van Bolzano op Amſterdam, tot omtrent 205 Guldens *Moneta Lunga*, voor 100 Rijksdalers Banco. En vermits de trekking van Wisſelbrieven gemeenlijk geſchied, om op de Markten te betalen, zoo zijn hier wegens *Uſo* en gra-

gratiedagen, buiten dezelven, geene bepalingen gemaekt.

ZES EN TWINTIGSTE KAPITTEL.

VAN DEN KOOPHANDEL OP BRABAND, VLAENDEREN, DE SPAENSCHE NEDERLANDEN, EN ANDERE OMLIGGENDE PLAETZEN.

In Braband en Vlaenderen bloeijen, ſedert oude tijden, voornamelijk allerlei Fabrijken van Wollen- en Linnen-Manufacturen, waer toe deze Landen door de ſterke teelt van Vlas, groote gelegenheid hebben.

De bijzondere Plaetzen waer op die Handel gedreven word, zijn voornamelijk de volgende:

LUIK,

Bij de Nederlanders, bij de Franſchen *Liege*, en bij de Hoogduitſchers *Luttich* genaemd, is eene groote, welbewoonde en volkrijke Koopſtad, behoorende onder den *Westphaelſchen Kreits* in *Duitschland;* gelegen aen de Rivier de *Maes;* omtrent halfwegen tuſſchen *Maestricht* en *Huij*, zijnde de Hoofdſtad van het Bisdom *Luik*.

Men zend daer henen allerleije Wollen en Zijden Stoffen, Kruidenierijen en Drogerijen.

En men brengt van daer velerhande Wollen Sergies en *Luikſche* Saeijen, Pijlakens, Linten, Hairen Knoopen, Aluin enz. IJzer, in Staven en Roeden, Spijkers, tot Scheeps- en Huisbouw, Koperen en vertinde Spijkers, Schoenma-

makers pennen, Bank- en Handſchroeven, en vele andere ijzeren Kramerijen en Gereedſchappen, allerhande gemonteerd en ongemonteerd ſchietend Handgeweer, als, Musketten, Roers, Karabijnen, Piſtolen, Loopen, Sloten, enz. IJzeren Pannen, hooge en platte dito Potten, Kanons en Mortiers, Kogels, Granaten en Bomben.

De Rekeningen worden aldaer gehouden in Guldens, Stuivers en Penningen.

Een Gulden is 20 Stuivers, een Stuiver 16 Penningen of 4 Ortjes, die ook Liards of Aidans genoemd worden.

Vier Gulden *Luiksch*, zijn een Rijksdaler, of een *Patacon*.

100 Ponden *Luiksch* zijn 95 Ponden te *Amſterdam*; en 100 Ponden *Amſterdamsch* maken 105 *Luiksch*.

100 Ellen *Luiksch* zijn 79 Ellen *Amſterdamsch*; en 100 Ellen *Amſterdamsch* doen 125 Ellen *Luiksch*.

Amſterdam wisſeld nooit op *Luik*, maer van *Luik* word wel op *Amſterdam* gewisſeld, in Guldens, en dan geeft men aldaer omtrent 160 Guldens Luiksch, voor 100 Guldens Hollandsch Courant.

MAESTRICHT,

Eene ſterke en welbewoonde Stad, in 't Oosterdeel van 't *Bisdom*, en omtrent drie Duitſche mijlen van de Stad *Luik*, aen de Rivier de *Maes*. Daer tegen over is het Stedeken *Wijk* gelegen, en met eene ſteenen brug aen de Stad *Maestricht* gevoegd. Aldaer word goed Zoolleer, en vele Hairen Knoopen gemaekt.

Men

Men zend daer henen allerhande Specerijen, Drogerijen en Verfſtoffen, Baleinen, Suikeren en velerhande andere Waeren.

De Rekeningen worden 'er gehouden als te *Luik*.

AAKEN,

Word van de Hoogduitſchers *Achen*, en van de Franſchen *Aix-la-Chapelle* genaemd, is eene fraeije welbewoonde Stad in *Duitschland*, de oudſte vrije Rijksſtad in 't Hertogdom Gulick, in den Westfaelſchen Kreitz.

Men rekend aldaer in Rijksdalers van 54 Masken van 6 Buſchen.

Een Centner heeft aldaer 100 ℔, doch bij Voerloonen word die op 106 ℔ gerekend. 100 ℔ te Aken doen 95 ℔ te Amſterdam.

Men wisſeld van Aken op Amſterdam, gevende omtrent 162 Rijksdalers Courant, voor 100 Rijksdalers Courant te Amſterdam.

Men brengt derwaert, over *Luik*, allerhande Koper, tot het maken van Ketels, enz. Galmeij, *Spaenſche* Wolle, tot het weven van Lakens, Kruidenierijen en Specerijen.

En men krijgt van daer velerhande gemaekte Ketels, Bekkens en diergelijke, ook Koperdraed, gemeene en andere Lakens, en Zoolleer.

Te BURSCHEIDT, EUPEN en VERVIERS, worden mede vele Lakens gemaekt, die de Wolle daer toe noodig, van *Amſterdam* trekken.

ANTWERPEN,

Word van de Hoogduitſchers *Antorff*, en van de

de Franſchen *Anvers* genaemd: eene zeer treffelijke Koopſtad in *Nederland*, in 't Westerdeel van *Braband*, aen de Rivier de *Schelde* gelegen; de voornaamſte, en 't Hoofd van het *Marquiſaet des H. Roomſchen Rijks*, 't welk voor een van de XVII. Provincien gerekend werd. Deze Stad plagt voormaels meester van den Koophandel te zijn, die van tijd tot tijd veel verminderd, en meest naer *Amſterdam* gekomen is; hare beurs was de oudſte, die gebouwd is.

Men zend derwaert allerhande Zijden en Wollen Stoffen, Kruidenierijen en Specerijen, Potäsch om Zeep te maken, Weedäsch om te bleeken, Hammen, Zoutevisch en Haring, en vele andere Goederen meer; doch Braband en Vlaenderen trekken hunne meeste Goederen thans direct van daer ze wasſchen of gemaekt worden.

Van daer bekomt men velerhande gewerkte en genaeide Kanten, op de *Spaenſche* mode gemaekt, om naer *Spanjen* te zenden; alsmede nog ander ſlag om naer *Engeland* te zenden (als 't niet verboden is;) en naer andere plaetzen, ook om hier in de winkels te verkoopen.

Men houd 'er Rekening, zoo in Ponden, Schellingen en Grooten *Vlaemsch*, als ook, en meestendeels, in Guldens, Stuivers en Penningen, gelijk in gantsch *Braband* en *Vlaenderen*.

Het Pond Vlaemsch is 20 Schellingen.

Een Schelling is 12 Grooten.

100 Ponden *Antwerpsch* zijn 95 Ponden *Amſterdamsch*, en 100 Ponden *Amſterdamsch* doen $105\frac{1}{2}$ Pond *Antwerpsch*.

Men gebruikt te Antwerpen tweederlei Ellen, de groote voor Zijden, en de kleine voor Wollen Waaren. Het onderſcheid tusſchen de een

en de andere is $1\frac{3}{8}$ pCt. 801 Amſterdamſche Ellen zijn gelijk met 797 groote, en met 808 kleine Ellen te Antwerpen.

Men wisſeld van daer op Amſterdam, mits gevende 103 Ponden, of Guldens Wisſelgeld, voor 100 Ponden of Guldens Banco op zicht.

Door het Woord Uſo verſtaet men alhier eene maend.

De Wisſelbrieven moeten 'er, bij mangel van betaling, den zesden dag na den vervaldag, Zon- en Feestdagen hier onder begrepen, geprotesteerd worden. De op zicht getrokkene brieven moeten binnen 24 uren voldaen worden.

De waerde van het Geld is of *Permis*, dat is, *Wisſelgeld*, of *Courant* geld: en men houd het eerſte $16\frac{2}{3}$ pCt. beter dan het laetſte; of 6 ſtukken Wisſelgeld doen 7 ſtukken Courantgeld.

BRUSSEL,

Eene groote, welbewoonde *Nederlandſche* Stad, in het Hertogdom *Braband*, waer van deze de Hoofdſtad is, gelegen aen 't Riviertje *Senne*, 't welk in de *Schelde* loopt. De *Franſchen* noemen deze Stad *Bruxelles*.

Men zendt daar naer toe, alle ſoorten van Manufacturen, Kruidenierijen en Droogerijen, enz.

En men haelt van daer gewerkte en genaeide Kanten, Tapijten tot Kamerbehangſels, op een regt neêrgaenden grond gewerkt, Kaerten enz.

De Boeken en Rekeningen worden aldaer, gelijk te *Antwerpen*, gehouden.

Het Gewigt is egael met het *Antwerpſche*, en de Elle een weinig langer dan die van *Antwerpen*; doch van zeer weinig belang.

Van

Van *Amſterdam* op *Bruſſel* word niet direct gewisſeld: maar wel van daer op hier, op die wijze als te *Antwerpen*. Aldaer hebben de Wisſelbrieven ook 6 reſpijtdagen.

In de Maend van *July* 1723 heeft de regering aen den Postmeester *Deudon* te *Bruſſel* een Octrooi toegeſtaan, tot het oprichten van eene *Postkoets*, *Diligentie*, of *Postchaiſe*, om tusſchen *Antwerpen* en *Bruſſel* af en aen te rijden; om in eenen dag van de eene Stad naer de andere te kunnen reizen, en tot verrichtinge van zaken nog 6 of 7 uren tijd hebben.

In de Maend *Augustus* 1726 heeft de Aerts-Hertogin *Eliſabeth*, als Gouvernante der *Oostenrijkſche Nederlanden*, te *Bruſſel* aen *Mr. Mees*, Bankier dezer Stad, een Octrooi verleend, om eene *Katoen-Drukkerij* op te richten.

De Heer *Bouwens*, die de Papiermakerij ondernomen, en ten dien einde op zijne kosten de magnifike Molen te *Digum* gebouwd heeft, Ao. 1731, heeft een nieuwe blijk van zijne bekwaemheid in dat werk getoond, door een vel Papier, dat vijf voeten hoog, drie en een half voet breed, en met de Wapenen van *Braband* verſierd is, 't geen hij aen de Staten van die Provintie gepreſenteerd heeft; voor welken iever ten dienst van 't Gemeen en ter eere van de Natie, gemelde Staten hem een preſent van vier duizend Florijnen gedaen hebben. Die Heer heeft ook aen de Magiſtraet der Stad *Bruſſel*, een gelijk vel Papier gepreſenteerd, met de Wapenen van de zeven Familien der *Patritii*, waer voor hij heeft bekomen een preſent van honderd Dukatons, eene Jaerlijkſche Rente van honderd Florijnen, en de Vrijheid van twee ſtukken Wijns, en van de vier Specien van Conſumptie;

wordende verzekerd, dat het gemelde Papier, waer van een Vel vijf Schellingen kost, zijn weêrga niet in *Europa* heeft; wat aengaet zijn ordinaris Papier, hetzelve is ruim zoo goed, fraei en wit als het *Franſche* en van andere Landen; zoo dat zijne Medeburgers voortaen ten minſten de Onkosten van het Tranſpoort van 't Papier van buiten 's Lands meenen te kunnen beſparen, en het Geld in 't Land te doen blijven.

De verbetering en verfraeijing der Stad ſedert eenige Jaren is aenmerkelijk, en dezelve ſtrekt veel ten beste der Negotie.

In Granen word alhier bijzonderlijk ſterke Handel gedreven.

MECHELEN,

Word van de Franſchen *Malines* genaemd; eene welbewoonde Stad in *Nederland*, in 't Westen van *Braband*, aen 't Riviertje *Dijle*, omtrent op de helft tusſchen *Antwerpen* en *Leuven*. Het omliggende land word de *Heerlijkheid van Mechelen* genaemd, en voor een der XVII *Provintiën* gerekend.

Men voert hier na toe dezelfde Goederen als naer *Antwerpen* en *Bruſſel*.

En men brengt van daer gewerkte en genaeide Kanten, zeer fijn Garen en Goudleer.

Het Gewigt, gelijk in alle de *Spaenſche Nederlanden*, komt over een met dat van *Antwerpen*, gelijk ook de Ellemaet.

GENDT of GHENT,

Bij de Franſchen *Gand* genaemd; eene ſchoone,

ne, groote, welbewoonde *Bisſchoppelijke*, en de Hoofdſtad van geheel *Vlaenderen*; gelegen aen de Rivieren de *Schelde* en de *Leije*, omtrent op de helft tuſſchen *Antwerpen* en *Brugge*.

De nieuwe Vaert van *Gendt* op *Brugge* en *Oostende*, is in 't laetſte van den Jare 1752 geopend, en begonnen bevaren te worden.

Men brengt 'er naer toe dezelfde Koopmanſchappen als naer *Antwerpen*.

En men krijgt van daer Granen, Vlas en Hennep, Garen, Lijwaten, ook gewerkte en genaeide Kanten, enz.

Men houd 'er Rekening als te *Antwerpen*, en 't Gewigt en Ellemaet komen 'er met die der gemelde Stad over een.

Van *Gendt* wordt op *Amſterdam* gewisſeld, op dezelfde wijs als van *Antwerpen* gezegd is; maer van *Amſterdam* op *Gendt* wordt zeer weinig gewisſeld.

Aldaer zijn 6 Reſpijtdagen, gelijk te *Antwerpen*.

BRUGGE,

Eene ſchoone, groote, en naest *Gendt* de beste Stad van *Vlaenderen*, gelegen aen eene groote Vaert, gemeenlijk de *Brugſche Vaert* genaemd, die zich naer de Zeekant toe uitſtrekt.

Men zend daer heenen dezelfde Goederen als naer *Antwerpen*.

En van daer bekomt men Granen, Bombazijnen, Saeijen en andere Wollen Stoffen, Lijwaten, voornamelijk grof Linnen, gewerkte en genaeide Kanten, enz.

De Rekeningen worden 'er gehouden, als te

Antwerpen, welks Stads Maten en Gewigten ook hier mede over een komen.

RIJSSEL,

Word van de Franſchen *Lille* genaemd, eene ſterke, welbewoonde, en de Hoofdſtad van *Walsch-Vlaenderen*, omtrent even ver van *Baſſée*, *Cortrijk* en *Doornick* gelegen.

Van hier krijgt men Camerijksdoeken, of dunne fijne Lijwaten, Barakanen, Picotten, Greinen en Kanten.

De Rekeningen worden 'er gehouden als te *Antwerpen*, ook als in Frankrijk, in Livres Tournois.

Het Gewigt is 'er 14 pCt. ligter dan het Franſche *Poids de Marc*. Zijden, Couchenille enz., word 'er met zwaer, dat is Antwerpsch gewigt, gewogen, waer van 100 ℔, met 94⅘ ℔ Poids de Marc overeen komen. 835 Zware, of 902 ligte Ponden te Rijsſel, doen 784 ℔ Amſterdamsch.

De Graenmaet word alhier *Raſiere* genaemd, waer van 'er twee zijn: eene voor Rogge en Tarw, de andere die men *Raſiere de Mars* noemd, en waer mede Haver en Boonen gemeten worden: 38 van de eerſte, en 40 van de laetſte, maken een last van daer uit.

41 Razieres maken een Amſterdamsch Last.

De Rijsſelſche Elle komt ongeveer met de Amſterdamſche over een.

Men geeft te Rijsſel op Wisſel naer Amſterdam, omtrent 180 Guldens voor 100 Guldens Banco; of omtrent 170 Guldens, voor 100 Guldens Courant.

De

De *Uso* voor Wisselbrieven, en *Negotiebilletten*, word bij maenden, zoo als die zijn, gerekend.

Wisselbrieven en Billets hebben aldaer na den vervaltijd 6 gratiedagen. De na zicht gestelde Wisselbrieven hebben ook 6 gratiedagen, maer die op een bepaeld zicht luiden hebben er geene.

DOORNICK,

Van de Franschen *Tournaij* genaemd, eene welbewoonde Stad, in *Walsch-Vlaenderen*, aen de Rivier de *Schelde*, bijna even verre van *Rijssel*, *Cortrijk* en *Oudenaerden*.

Men brengt van daer Tapijten en Behangsels, Beddetijk en andere Manufacturen.

Te OUDENAARDEN worden mede Tapijten gemaekt.

ATRECHT of ARRAS.

De Hoofdstad van 't Graeffschap *Artois*, gelegen in 't Zuiderdeel van *Nederland*, aen de Rivier de *Scharpe*.

Aldaer worden vele *Lijwaten* gemaekt, en deze Stad is met een Stapelrecht van de *Fransche* Wijnen, die met Karren daer door gebragt worden, begiftigd.

Te CORTRIJK maekt men veel Linnen, Servetten, Tafellakens, enz.

CAMERIK.

Aen de *Schelde*, in 't Landschap *Cambresis* ge-

legen, is zeer vermaerd wegens de bekende *Cameriksdoeken.*

DUINKERKEN,

Eene ſterke Stad, hebbende een groot ſterk Kasteel, met eene vermaerde Haven, aen de *Noordzee*, gelegen in 't Westerdeel van *Vlaenderen*, omtrent halverwege *Calais* en *Nieuwpoort*; den Koning van *Frankrijk* toebehorende.

Volgens ordre van den Koning, zijn alle Goederen, te Land en ter Zee, inkomende en uitgaende, geen viſitatien onderhevig, en betalen geene de minſte Rechten van uitgaen of inkomen; zoo dat deze Stad als een generael Magazijn genomen word.

De voornaemſte Tak van Handel is aldaer de Smokkelhandel op Engeland, in Genever en Thee, waer toe verſcheiden ſtoute, gewapende en welbemande Vaertuigen, booten genoemd, gebruikt worden, en die eene ongemeene circulatie van penningen Jaerlijks veroorzaekt: ook eene groote meenigte Kuipers en andere lieden den kost verſchaft. Gedurende de Oorlogen tusſchen Frankrijk en Engeland, kan die Negotie aldaer niet gedreven worden, maer de Kooplieden begeven zich meest voor dien tijd naer Vliſſingen en Vere. Zeer vele Goederen van Parijs, Lion en andere Kwartieren in Frankrijk komende, worden ook over Duinkerken en Zeeland, naer Holland geëxpedieerd.

Voor dezen bloeiden ook alhier de Snuif-Carotten-Fabrijken, doch daer die nu in Holland even goed worden gemaekt, zijn die Fabrijken aldaer geheel vervallen.

De

De Granen worden hier verkocht in Livres de *Raſiere*, waer van 'er tweederlei zijn, de Water- en de Landmaet. 8 Raſieres Watermaet zijn 9 Raſieres Landmaet. 18 Raſieres van de eerſte, en 20¼ Raſieres van de laetſte, maken een Amſterdamsch Last.

Wit Liſabonsch Zout, zwaer en groot van Korrel, word veel derwaert gebragt, en verkocht in Livres per Raſiere, waer van 3¾ a 4, een *Mooi* van Liſabon uitmaken. Of 170 Raſieres Watermaet in circa, maken het honderd van 28 Muids Rocheller Maet uit. En eene Ton van St. Malo, bedraegt alhier omtrent 8 Raſieres Watermaet.

Steenkolen worden ook bij Raſieres verkocht.

Een Nieuw-Kasteelſche *Keel* van 8 *Chaldrons* Kolen, leverd te Duinkerken 96 Raſieres.

Wijn en Brandewijn verkoopt men aldaer bij Sols de *Pot* of Lot. 64 Pots zijn gelijk met omtrent 20 Virtels.

Olij in Sols de Pot, wegende 4 ℔ Hollandsch, en een reguliere Pijp van Seville, houd omtrent 192 zulke Pots.

Canarie-Wijn of *Sek*, beste ſoorten van St. Croix, verkoopt men in *Livres* de Pijp; veel daer van gaet naer het Franſche Hof.

Het ordinair Gewigt is 12½ a 13 pCt. ligter dan 't Hollandſche.

De Conditien zijn hier ordinaris 3 à 4 *Uſos*.

De Wiſel van daer op *Amſterdam*, in Banco op kort zicht, is 179 pCt. meer of min; op *Vlaenderen* en *Braband* 172 pCt. meer of min; en op *London* 23 Livres 10 Sols meer of min per 1 ℒ Sterling.

OOSTENDE,

Of *Oſtende*, eene ſterke Stad, met eene goede Haven aen de *Noordzee*, in 't Noorderdeel ten Westen van *Vlaenderen*, en ten Westen van de Stad *Brugge*.

Onder alle zaken, die tot voortzettinge van den Koophandel in eenig gewest der Wereld, ſedert eene reeks van Jaren ondernomen zijn, ſchijnt 'er geen zoo veel opſchudding verwekt te hebben, als de oprichting van de *Oostindiſche Compagnie* te *Oostende*, met Octroij van den Keizer; waerom wij ons genoodzaekt vinden deze zaek wat breeder op te halen, vermits verſcheide Mogendheden zich daer tegen hebben aengekant.

Volgens de Memorien van *Johan Ker* van *Kersland*, uit het Noorden van *Groot-Brittannien*, heeft deze in den Jare 1714 den Keizer genoegzaem de eerſte aenleiding tot dit ontwerp gegeven. Nochtans beletteden verſcheidene opgekomen zwarigheden de uitvoering. Eenige particulieren in *Vlaenderen*, zich van deze gelegenheid bedienende, verzochten van den Keizer vrijbrieven, om Schepen naer *Oostindiën* te mogen uitrusten; waer toe hun de groote winſten der Compagnien in *Holland* en *Engeland* aenzetteden. Deze vrijheid verkregen zij, vermits 't Hof van *Weenen* zulks waerſchijnlijk als eene proef aenmerkte, welke voordeelen daer bij konden behaeld worden. Hier door voeren voornamelijk Ao. 1718 en 1719 verſcheide Schepen voor rekening van Particulieren naer *Oostindiën*, die doorgaens met groote voordeelen te *Oostende* te rug keerden. De *Engelſchen* door *Ker* aengezet, poogden de aenſtaende Keizerlijke Com-

pag-

pagnie onder hun bewind te krijgen; doch vermits de Bewindhebbers van de *Engelſche Oostindiſche* Compagnie geen genegenheid daer toe hadden, bleef dit ſteken.

Dit werk dus ſlepende blijvende, deed de algemeene Windhandel in het bekende Actie-Jaer 1720 eenige *Engelſchen* naer *Vlaenderen* trekken, om aen de *Oostenrijkſche* Onderdanen aenbiedingen tot een *Compagnie* te doen; en verſcheide ontwerpen deswegen aen den Keizer vertoond zijnde, vernam men eindelijk, na verloop van eenigen tijd, dat zijne Majesteit voornamelijk in den Jare 1721 overhelde om een *Oostindiſche* Compagnie te *Oostende* op te richten. Egter kwamen 'er wederom verſcheide beletſels op, die deze onderneming nog omtrent een Jaer vertraegden; tot dat men eindelijk eerst in de maend *Julij* 1723 het *Octroi* voor den dag zag komen, gedagteekend te *Weenen*, den 19 *December* Ao. 1722.

Den 11 *Augustus* 1723, na dat de Bewindhebbers van de nieuwe *Indiſche Compagnie* te *Antwerpen*, in de Hoofdkerke de plechtige Miſſe van den H. Geest hadden bijgewoond, werden aldaer op de Beurs de Boeken geopend, tot de Inſchrijvinge van de Actien in de gemelde Compagnie. Waer bij zich vele vreemdelingen van allerlei ſtaet bevonden, om in dezelve deel te nemen, als mede vele nieuwsgierigen van *Brusſel* en elders, om zulks te zien. Men verzekerd dat 'er op den eerſten dag omtrent 5 Millioenen waren ingeteekend, en dat 's anderen daegs avonds het resterend Millioen was volgemaekt. Daer bij hebben onder anderen zich geintresſeerd:

De Marquis de *Prié* voor . guld. 150000

De

De Hertog van *Aremberg* voor guld. 80000
De Graaf van *Windisgratz* . . . 100000
en verſcheide andere Grooten naer proportie. Sommige Directeurs dezer Compagnie hebben ook voor 50000 guldens ingeteekend.

Den 12 'snamiddags ten 4 uren, riepen de Directeurs door de venſters van het Comptoir aen het volk toe, dat ze geen inſchrijving meer konden ontfangen, wijl 't fonds al vol was; waer op zij hun Comptoir terſtond ſloten.

Het is ongelooflijk, met welken drift het gemeen aengedaen was om in te ſchrijven, en de groote voordeelen en winſten, die zij zich verbeeldden, ſtaet makende van elken retour een uitdeeling van een geheel Capitael te zullen hebben. Deze drift veroorzaekte, dat men de Actien den 15den op de Beurs van *Antwerpen*, reeds opentlijk met 10 of 12 pCt. boven het Capitael verkocht, niet tegenſtaende 'er gezegd was, dat men geen Actie zoude kunnen verkoopen, als na het geheele fournisſement.

In 't laetſte der gemelde Maend, maekten de Bewindhebbers bekend, dat zij den 23ſten *September* aenſtaende, 'smorgens ten 10 uren, binnen *Antwerpen*, boven de Beurs eene Generale Vergadering der voornaemſte Geintresſeerden zouden houden; verzoekende alle de geene, die 12 of meer Actien hadden, tegen dien tijd de compagnie te helpen reguleren, gelijk geſchiedde.

Weinige dagen daer na, daelden de Actien dezer Compagnie tot op 't Capitael, door de krachtige tegenſtrevingen van andere Mogendheden tegen deze Compagnie; doch rezen den volgenden dag wederom tot 3 pCt. Avans.

Den 4 December 1725 werd te *Antwerpen* we-

wederom een Generale Vergadering der Geintresseerden gehouden, en daer in onder anderen over deze pointen gedelibereerd:

(1) Of men de Commercie in 't *Noorden* moest uitbreiden, met de Walvisch- en Haringvangst te ondernemen?

(2) Of het niet dienstig was, op *Westindien* te handelen, nademael zich de Compagnie door *Spanjen* zeer begunstigd vond?

(3) Of men de Colonie, op de kust van *Coromandel*, door den Ridder en Colonel *de la Merveille* begonnen, zoude continueeren?

(4) Of men Magazijnen te *Bengale* en te *Canton* in *China* zoude oprichten?

(5) Of men een uitdeeling aen de Geintresseerden zoude geven? Dan of 't niet beter ware de verdeeling daer van tot het aenstaende Jaer uit te stellen?

Dit alles rijpelijk overwogen zijnde, werd een uitdeeling van 6 pCt. vastgesteld, maer de Geintresseerden zouden verpligt blijven de twee agtste gedeeltens, die zij nog schuldig waren, te fourneeren, als zulks noodig geoordeeld zoude worden. Men besloot 2 Schepen naer *Bengale*, en 2 naer *China* te zenden, en dat men, indien het de tijd toeliet, een vijfde Schip naer *Suratte* of *Mocha* zoude equiperen. Ook werd 'er gerefolveerd, het voortzetten van de oprichting van *Coblon*, op de Kust van *Coromandel*, begonnen door den Ridder *de la Merveille*, aen wien men de onkosten, die hij gemaekt had, betalen zoude. Voorts werd goedgevonden, een nieuwe Loge in *Bengale* op te richten, in plaets van die, welke door den Heer *Cobbe* begonnen, en vervolgens door de Inwooners verwoest was. Het generale bestier werd ge-

ge-

geven aen den Heer *Humes*, een *Schot*, die Opper-Cargadoor was geweest, toen de *Oostindiſche* Handel door Particulieren gedreven werd. Hij zoude 5 ten honderd hebben, van al 't geen de Compagnie door die onderneming won, en verbond zich voor drie Jaren. De Propoſitien van de *Groenlandſche* Viſcherij en den Haringvangst werden verworpen. Die om Magazijnen in *Bengale*, en te *Canton* in *China* op te richten, werd goedgekeurd, als mede de Vaert en Handel op de *West Indiën;* maer de manier om zulks uit te voeren, werd aen 't goedvinden van de Directeurs geſteld. De gemelde Uitdeeling van 6 pCt. zoude eerst aen de Intreſſanten betaeld worden, als de Rekeningen overgeleverd zouden zijn van de laetſte Verkooping, die een Millioen Rijksdalers bedragen heeft, zijnde de Thee die maer 12 Stuiv. het pond in *Indiën* gekost had, te *Oostende* voor 7 Guldens verkogt geworden. Men zoude in de aenſtaende maend *April* andermael eene Generale Vergadering houden, om een finael beſluit te nemen, over eenige Pointen, die men niet had kunnen afdoen, en midlerwijl aen de overweging van de Directeurs gelaten had. Na alle welke Beſluiten de Actien wederom tot op 12 pCt. gerezen zijn.

Aldus de eerſte beginſelen en ſtichting dezer Compagnie aengewezen hebbende, ſtaet ons nu ook in 't korte te zeggen, dat niet alleen de *Engelſchen* zich krachtig tegen deze onderneming hebben aengekant, maer ook de *Hollanders*, die aentoonden niet weinig daer door benadeeld te zijn; waerom de Bewindhebbers van de *Oostindiſche* Compagnie dezer Landen, reeds in den beginne, en alvorens het Octrooi nog was verleend,

leend, ook vervolgends zich aen de Heeren Staten Generael addresseerden, en deze onderneming in de geboorte poogden te smoren.

De *Memorien*, die de Heeren Bewindhebbers van de Geoctroijeerde *Oostindische* Compagnie dezer Landen, tegen de Vaert van die van *Oostende* op de *Indiën*, aen de Heeren Staten Generael hebben doen presenteren, zijn 6 in getal. Nadien deze gewigtige solicitatie veel gerugts in *Europa* maekte, heeft men niet ondienstig geacht, een kortbondig verhael daer van, naer orden van den tijd, en de daer op gevolgde bewegingen, dewelke dien aengaende gemaekt zijn, te doen; op dat het gemeen met een opslag van 't oog den grond der oppositien mag zien, die onze Compagnie, tegen de geene, die men in de *Oostenrijkſche Nederlanden* oprichten wilde, formeerde.

De *eerſte* van deze *Memorien* is gedateerd den 29 *Februarij* 1720. De Compagnie toond daer in aen, hoe en op wat wijs de Limiten van den Koophandel der *Indiën*, langs twee wegen van de *Kaap de goede Hoop*, en van de *Straet van Magellan*, tusschen de Onderdanen van *Spanjen*, en die van de Republijk beraemd, bepaeld en vastgesteld zijn, bij de Artijkelen 5 en 6 van 't Traktaet van *Munſter*.

Zij toond, dat de Limiten en Destricten voor deze Vaert, van weerskanten gehandhaefd en gerespecteerd zijn, door een volstandig gebruik, 't welk de band des Vredes sedert dien tijd geweest is.

De Compagnie verklaerd zich als *Souverein* in 't Destrict van haer Octrooi, in de *Indiën*. Zij bewijst, dat de Koningen van *Spanjen* en hunne Opvolgers, voor eeuwig aen haer bij het

het Traktaet van *Munſter* gecedeerd hebben de Rechten, die zij verkregen hadden, 't zij door de Wapenen, of door de vergunning der Pauzen, om in de *Indiſche* Zeën te navigeren en te handelen, *langs de Caep de goede Hoop, en langs de Kusten van Afrika tot in China, in de Molukkiſche Eilanden, en in Japan;* met geheele uitſtuiting der Onderdanen van eenige Provintien, die onder de *Spaenſche* Monarchije zouden mogen behooren: en dat de Republijk insgelijks aen *Spanjen* afgeſtaen had de Rechten die ze mogt hebben, om te varen en Koophandel te drijven in dat gedeelte der *Indiën*, 't welk door de *Straet van Magellan op de Zuidzee en op de Manilliſche Eilanden* uitkomt. Dit is het *uti poſſidentis* van 't berugte Traktaet van *Munſter*, dat de conditien, en de wijs van de Navigatie en van den Koophandel in de groote Zeën, bepaeld, en voor eeuwig vastgeſteld heeft; tuſschen de twee Volkeren, die in Oorlog waren, en die daer door eenen gelukkigen Vrede bekomen hebben.

Men toond met de oude Brieven en met voorbeelden, dat de onderdanen van alle de Provintien der *Spaenſche* Monarchije, welke geen *Caſtilianen* waren, door hunne Koningen en door hunne Wetten, altijd uitgeſloten zijn geweest van den Koophandel van die *Indiën*, welker ontdekking hun niets gekost had. In het bijzonder bewijst men, dat alle Succesſeurs, die den eigendom van de *Spaenſche Nederlanden* zouden mogen krijgen, gebonden en gehouden zijn geweest, niet te mogen varen, noch die Vaert aen de gemelde *Spaenſche Nederlanden* toe te ſtaen, bij pœne van hunne Souvereiniteit *in Comiſſum & ipſo jure* te verliezen.

De-

Deze zaken dus bewezen zijnde, werd door de Compagnie, uit het Traktaet van *Munſter*, uit de Alliantien, en uit de latere Traktaten aengetoond, dat zijn Keizerlijke Majesteit, ten opzichte van de Provintien, die tot zijn behoeve verdeeld zijn geweest, gehouden is aen de dezelfde verpligtingen, waer aen de geheele Monarchije zich voor deze verdeeling verbonden had, en dat bijgevolg de begonne onderneming van eene Navigatie en Koophandel op de *Oost-Indiën* uit *Oostende*, waer van men het nadeel reeds gevoelde, aenlopende was tegen de Traktaten en tegen de Rechten van de *Geoctroijeerde Compagnie dezer Landen;* waerom Bewindhebbers hun Hoog Mog. verzogten, hunne pogingen te *Weenen* en te *Brusſel* aen te wenden, om deze nieuwigheid te doen ſtaken.

Deze Memorie werd den 16 April 1720 *gepreſenteerd; en de Heeren Staten Generael zonden daer op terſtond ordre aen hunne Ministers bij den Keizer, en bij den Marquis* de Prié, *om dezen aengaende de noodige Vertoogen te doen.*

De *tweede Memorie* is gedateerd den 24 *Julij* 1721; uit dezelve blijkt, dat het Keizerlijke Hof, en dat van *Brusſel*, niet alleen geen acht geſlagen hadden op het verzoek van Hun Hoog Mog., maer dat men 'er in tegendeel den Koophandel van de *Oostenrijkſche Nederlanden* op de *Indiën*, meer dan ooit had begunstigd, en dat men 'er ſprak van een Octrooi, 't welk de Keizer genegen was aen de *Vlamingen* te geven, tot het oprichten van eene *Gepriviligeerde Compagnie*, die in ſtaet zoude worden geſteld, om

deze Navigatie en Koophandel, tot nadeel der Ingezetenen van deze Republijk, voort te zetten. Waer op de Heeren Bewindhebbers Hun Hoog Mog. verzochten, dat ze hunne inſtantien te *Weenen* en te *Bruſſel* geliefden te verdubbelen, om het kwaed te ſtuiten, en het toeſtaen van zoodanig een Octrooi af te raden. De Staten keurden deze Memorie goed, en vernieuwden hunne ordres aen de *Hollandſche* Ministers te *Weenen* en te *Bruſſel*, om daer naer te werk te gaen. Maer deze tweede ſolicitatie ook geen vrugt doende, preſenteerde de Compagnie den 31 *Julij* 1722 eene *derde Memorie*. Zy herhaelde daer in den inhoud van hare vorige Vertogen, van den 16 *April* 1720 en 24 *Julij* 1721. Zij verzekerde, dat het *Keizerlijke Octrooi* op het punt ſtond van toegeſtaen te worden, in weerwil van de Traktaten, van de Wetten, en van de oude en nieuwe Conventien; en zonder acht te geven op de rechtmatige en herhaelde inſtantien, die Hun Hoog Mog. hadden laten doen, om den voortgang van deze onrechtvaerdigheid te ſtuiten: en daerom baden de Heeren Bewindhebbers, dat de Staet deszelfs bovengemelde Ministers wilde gelasten, om de grootſte vlijt en de uiterſte poging aen te wenden, om het uitgeven van 't Octrooi te ſtremmen.

Deze *derde Memorie*, werd aen de Ministers van deze Republijk wederom met de noodige ordres naer *Weenen*, en naer *Bruſſel* gezonden. Doch deze poging zoo weinig uitwerking als de vorige doende, kwam de Compagnie op nieuw te voorſchijn, met een *vierde* en nadrukkelijke *Memorie*, gedateerd den 15 *Maert* 1723. Zij toonde daer in, dat in weerwil van zoo vele

vele Vertoogen, zoo dikwijls te *Weenen* en te *Brusſel* herhaeld, *'t Octrooi des Keizers*, tot oprichting van eene *Compagnie* in de *Nederlanden*, toegeſtaen was. Zij deed uit aengehaelde Traktaten, Wetten en Brieven, en uit de exempelen van een duurzaem en onwederroepelijk gebruik zien, dat de Keizer dit Octrooi niet heeft kunnen toeſtaen, zonder de grootſte overtreding, en zonder eene geweldige onregtmatigheid tegen dezen Staet te plegen; nademael zijn Keizerlijke Majesteit, door den bijſtand der Wapenen van *Engeland* en van de Republijk, bezit van de *Spaenſche Nederlanden* nemende, hij zich perſoonlijk verbonden had aen de Conventien, die met zijne Voorzaten gemaekt en onderhouden waren; waer van zijn *Brittanniſche* Majesteit bij 't *Traktaet van Barrierre*, de Guarantie wel op zich heeft willen nemen. Weshalven de Compagnie Hun Hoog Mog. verzogt, dat ze op nieuw hun gezag te *Weenen* en te *Brusſel*, en overal daer 't noodig zoude zijn geliefden te gebruiken, om dat Octrooi te doen intrekken, en te verhinderen dat het in 't licht kwam.

De woorden van *Overal daer 't noodig zoude zijn*, bewogen Hun Hoog Mog. om deze *vierde Memorie* in 't *Fransch* te doen vertalen, en daer van Affchriften te zenden, aen den Heer *l'Hermitage* te *London;* aen den Heer *Hop* te *Parijs*, en aen den Heer *Ham* te *Madrid;* als mede aen den Heer *Hamel Bruininx* te *Weenen*, en aen den Heer *Pesters* te *Brusſel*, met de inſtantien die genoeg bekend zijn.

Maer zoo vele achtbare inſtantien, bij die van Hun Hoog Mog. gevoegd, niets uitwerkende; en 't *Keizerlijk Octrooi* daerentegen op-

gemaekt, en te *Brusfel* gedrukt zijnde, presenteerden de Heeren Bewindhebberen van de *Oostindische Compagnie*, (aen hun hoofd hebbende vier Burgemeesters der Stad *Amsterdam*, en de aanzienlijkste Regenten van deze Republijk,) den 29 *Julij* 1723 eene *vijfde Memorie*, waer in zij voorstelden, al 't geene met de grootste waerheid en overtuiging konde worden gezegd, ten opzichte van de onrechtvaerdigheid van 't Octrooi in 't algemeen, en ten opzichte van de buitensporigheid der Vergunningen, die bij verscheide Artijkelen van dat Octrooi toegestaen zijn; tot welker handhaving zijne Keizerlijke Majesteit beloofde de krachten van zijne wapenen te zullen gebruiken, en aen de nieuwe Compagnie toestaet, om Oorlog, Vrede, Alliantien, Vaststellingen, en ongelimiteerde Conquesten in de *Oost*- en *Westindiën* te gelijk te maken.

Zij begrepen dan, dat deze laetste stap hun alle hoop benam tot de billijke voldoening, die zij van de regtmatigheid des Keizers verwagtten; en in dit uiterste, gemerkt de onverschilligheid, die men te *Weenen* en te *Brusfel* voor de sollicitatien van de Republijk, en van de Vorsten hare Geallieerden getoond heeft, verzogten de Heeren Bewindhebbers Hun Hoog Mog. dat ze aen hun geliefden toe te staen, om zich van de middelen, die God aen hun in handen gegeven heeft, zoo te water als te land, te mogen bedienen, om geweld met geweld te keeren.

Deze *vijfde Memorie* heeft de Resolutie te weeg gebragt, om den Heer *Pesters* van *Brusfel* te roepen, en denzelven naer *Hanover* te zenden, om de Guarantie te verzoeken, die zijne *Brittan-*

tanniſche Majesteit bij 't *Tractaet van Barriere*, 't welk dat van *Munſter* bevestigd, beloofd heeft.

Nadien de *Oostendiſche* Compagnie ondertusſchen werkelijk bezig was, met het uitrusten van verſcheide Schepen naer de *Indiën*, heeft onze Compagnie den 9 *Augustus* een *zesde Memorie* gepreſenteerd, daer in te kennen gevende, dat de Generael en bijzondere Gouverneurs van de *Indiën*, geinformeerd zijnde, van het nadeel, dat die van *Oostende* aen den Koophandel van die Gewesten doen, meer dan eens orde verzogt hebbende, om zich tegen die ongeoorlofde Navigatie te kanten, de Bewindhebbers niet langer kunnen uitſtellen de vereischte Ordres en Inſtructien naer *Indiën* te zenden; om dadelijkheden van die kragt te gebruiken, welke bekwaem zijn om de beginſelen en den voortgang van deze nieuwigheden in het Deſtrict van hun Octrooi te vernietigen.

De Heeren Staten Generael, noch meerder ernst willende toonen, om de belangen van de Geoctroijeerde *Oost-* en *Westindiſche* Compagnien dezer Landen met alle kracht te ondersteunen, gaven den 24 *Junij* 1723 een Plakaet in 't licht, waer bij aen alle hunne Ingezetenen werd verboden, zich in dienst van de *Oostendiſche* Compagnie te begeven; die zulks gedaen hadden, dezelven te verlaten; geen Schip of Schepen voor haer te huuren, te koopen, of te equiperen; geen inlage of deel in deze Compagnie te hebben; ook geen Makelaers eenige partijen deswegens te ſluiten: alles op zware peenen, boeten en ſtraffen, zelfs met den dood, volgens den inhoud van 't gemelde Plakaet, te lang om hier te plaetzen; welk Plakaet in den Jare 1732 is vernieuwd geworden.

In de maend van *Augustus* daer aen volgende, gaf de Koning van *Frankrijk* eene diergelijke Declaratie uit, te *Verſailles* gedagteekend, en den 20 der Maend in 't Parlement te *Parijs* geregistreerd; waer bij zijne Majesteit aen alle zijne Onderdanen verbood, in de voorgemelde Compagnie eenig aendeel te nemen. En ten einde de Koning mogte toonen deze zaek ernſtig te meenen, gaf het *Franſche* Hof, in de Maend van *Maert* 1724 aen den Magiſtraet van *Duinkerken* bevel, om *Balthazar Ronſe*, *Cajaphas* en *Capentier*, drie Onderdanen des Konings, en Inwooners van die Stad, die in dienst van de Compagnie van *Oostende*, ieder met een Schip naer *Oostindiën* waren vertrokken, hun proces op te maken. De eisch van den Procureur Generael tegen deze Capiteins was, dat zij ten eerſten gecondemneerd mogten worden, om bij contumatie opgehangen te worden.

Diergelijk eene Declaratie, kwam 'er ook van het Parlement in *Groot-Brittannien* in 't licht, alle Ingezetenen op zware ſtraffen verbiedende, eenig deel aen dit werk te mogen hebben.

Sedert dien tijd, zijn 'er van tijd tot tijd nog vele Vertoogen en Geſchriften tegen deze onderneming in 't licht gekomen; doch zonder eenige verandering te kunnen verwerven, vermits de Keizer bij zijn eens genomen beſluit bleef, om deze Compagnie krachtig te ondersteunen. Hier toe gaven de groote winſten dezer Negotie voornamelijk aenleiding; vermits gezegd werd, dat drie Schepen, te *Oostende* uit *Oostindiën* gearriveerd, alleen zoo veel waerdig waren, als 't geheele Capitael door de Compagnie ontfangen, op welke tijding de Actien op 132 percento rezen.

De-

Deze Compagnie is de opkomst der Stad *Oostende* geweest. Onder andere heeft haer de Regering in den Jare 1726 vrijdom van alle Rechten der conſumptie, voor den tijd van 40 Jaren toegeſtaen; mits de Komme of het Dok, in 't welke 50 Schepen gedekt kunnen liggen, te repareren en te onderhouden.

De meeste Schepen dezer Compagnie te *Hamburg* gemaekt wordende, heeft men omtrent den voorgemelden tijd ook beſloten, dat 'er eene Scheepstimmerwerf te *Oostende* zoude opgericht worden, om de noodige Schepen voor de Compagnie aldaer te kunnen bouwen.

Eindelijk is nogthans deze Vaert, van *Oostende* op *Oostindiën*, en het Octrooi des Keizers deswegens verleend, volgens Traktaet met den Keizer vernietigd, niettemin heeft men egter naderhand, van tijd tot tijd, uit die Stad naer China en andere Aziatiſche Gewesten eenige ſchepen uitgezonden, welker ladingen, bij derzelver terugkomst aldaer, openlijk verkogt worden; ook is de Koophandel en Zeevaert van die Stad, ſedert eenige jaren, merklijk toegenomen. Vooral was 'er het daer ongelooflijk druk, gedurende den laetſten oorlog tuſschen Engeland en dezen Staet, wanneer dezelve tot eene neutrale haven diende, zoo wel voor de Engelſche als Nederlandſche Schepen.

ZEVEN EN TWINTIGSTE KAPITTEL.

VAN DEN KOOPHANDEL OP GROOT-BRITTANNIEN, OF OP ENGELAND, SCHOTLAND EN IERLAND.

De Handel in Waeren is tusſchen Amſterdam en Engeland niet groot; maer de Correſpondentie en Handelingen tusſchen de Bankiers der eerstgemelde Stad en die van London, is zeer groot in Wisſelhandel. Wat de Negotie in Koopmanſchappen betreft, zoo is het zeker, dat dezelve tusſchen Engeland en Holland veel grooter en bloeijender zoude zijn, indien dezelve wederzijdsch vrij- en openſtond; doch de Engelſchen verbieden den invoer van verſcheiden Koopmanſchappen, althans met ſchepen der Hollandſche Natie, zoo ook den uitvoer van andere herwaert; terwijl zij in- en uitvoeren wat hun gelust.

De Goederen, die uit de drie Rijken naer Holland worden gevoerd, beſtaen in Koper, Huiden, Piment, Tabak, Campechehout, Rijst, Koffij, gewerkt IJzer, Lakens, Greinen, Garens, Catoenen Stoffen, Indiſche- en Turkſche Stoffen, Gedrukt Linnen, Lijm, Tin, Lood, Aluin, Boter, ſomtijds Tarw, Mout, Talk, Kurk, Glas, Spiegels, Kaerden voor de Droogſcheerders, Punten van Horens, Oſſen- en Koeijenhair, Vleesch, Suikers van de Westindiſche Eilanden, Gom, Zijde- en Wollen Kousſen, Hoeden, Krijt, en meer andere Waeren.

De

De Goederen, die men derwaert zend, zijn fijne Hollandſche Lijwaten, Zeildoek, Papier, Stijffel, Baleinen, Zijden Manufacturen, Osnabrugs Linnen, Vlaemſche Kanten, Pot- en Weedäsch, voor dat dezelve met zoo zware inkomende Rechten waren belast, Kamerijksdoeken, Specerijen, in 't bijzonder Foulie en Kaneel, Orliaen in Bollen, Kwikzilver, Droogerijen, Specerijen, Gentiana, Vermiilioen, Jeneverbezien, Klaverzaed, Meekrappen, Wijnſteen, Wagenſchot, en ander Hout, Genever of Voorloop, Garens, Linten, Leêr en eenige andere Waaren.

De Handel in inkomende Goederen beloopt in tijd van Vrede van 3 tot 500,000 Ponden, en der uitgevoerde op omtrent 1,000,000 Ponden Sterlings, ieder Jaer.

LONDON,

Ook wel Londen genaemd, eene zeer groote, welbewoonde en vermaerde Koopſtad, in 't Landſchap *Middleſex*, en de voornaemſte van geheel *Engeland:* gelegen aen de Rivier de *Theems*, beſtaet, om zoo te ſpreken, uit twee Steden, namelijk *London* en *Westmunſter*, die door twee aenzienlijke en zeer kostlijke Bruggen zijn vereenigd.

De Rekening word hier, gelijk ook in geheel *Groot-Brittannien*, gehouden, in Ponden, Schellingen en Penningen Sterling, genaemd *Pence*.

Een Pond is 20 Schellingen.

Een Schelling is 12 Penningen Sterling of Pence. Een Pens heeft 2 *Hapenijs* of *half Pence*.

Een Guinee is 21 Schellingen Sterling.

Op geheel *Engeland* word niet anders als op

London gewisfeld; over welke plaets alle Trattes en Remisfes moeten geschieden, als zijnde aldaer de Bank van 't geheele Koningrijk.

Tot *London* word op *Amsterdam* gewisfeld, mits gevende een Pond Sterling, om daer voor te *Amsterdam* te ontfangen, een zeker getal Schellingen en Grooten *Vlaems* Bankgeld, naer dat de Cours is; en zoo ook van *Amsterdam* op *London*.

De Wisfelbrieven worden gemeenelijk op hier gesteld op 2 of $2\frac{1}{2}$ *Uso*, zijnde 2 Maenden of 2 m: 15 d: na dato; ook wel op *een Uso* of een Maend dato, en zelfs wel *op zicht*; al naer dat men met malkander overeenkomt, en de betaling geschieden moet.

De Wisfelbrieven op eenigen tijd getrokken, hebben te London maer drie respijtdagen; doch die, welke op *zicht* luiden; moeten op vertoon betaeld worden.

Uso uit *Italiën* op *London*, is 3 Maenden na Dato, uit *Spanjen* en *Portugael* maer 2 Maenden na Dato, uit *Duitschland*, *Holland* en *Braband*, 1 Maend.

Den 14 *September* des Jaers 1752 is in alle de Staten des Konings van *Groot-Brittannien*, ingevolge van twee Parlements-Acten, met het invoeren van den *Nieuwen Stijl* een begin gemaekt, en alzoo de *Oude Stijl*, dewelke tot dien tijd toe plaets had, geheel afgeschaft.

Ten dienste der geenen, die Rekeningen uit *Engeland* ontfangen, van gewigt handelende, dient in aenmerkinge genomen, dat het gewigt aldaer verdeeld is:

In Groot-Honderd, zijnde 112 Pond.
De Helft daer van . . 56 Pond.

Het

Het Kwart . . . . 28 Pond.
En 't Halve Kwart . . 14 Pond.

En word gesteld en opgeteld op de volgende wijze:

Groot-Honderd.	Quart.	℔.
4	2	3
2	1	12
1	0	9
6	6	17
0	3	5
Groot-H. 16	1 Q.	18 ℔.

Maekt te samen 16 Groot-Honderd, een Kwart en 18 Ponden.

Om dit tot Ponden te maken, multipliceert de 16 Groot-Honderd met 112 Ponden, waer uit een Groot-Honderd bestaet, en addeert daer bij 28 Ponden voor 't 1 Kwart, en de overige 18 Ponden, komt te samen 1838 Pond, en alzoo met alle andere.

100 Ponden te *London* zijn 91½ Ponden *Amsterdamsch*, en 100 Pond *Amsterdamsch* maken 109½ Ponden *Londonsch*.

Een Centenaer *Engelsch* van 112 Ponden, rendeert van grove Waaren 101 Ponden *Hollandsch*, maer van fijne Waaren 104 Ponden *Hollandsch*.

Een *Forther* Lood te *London* en *Hull*, is 19½ Centenaer *Engelsch*. Voorts rendeert een *Forther* van de andere *Engelsche* Steden, als volgt:

Te *Stokton*, 22 Cent. van ℔ 112 } is hier 101 ℔.
Te *Nieuw-Casteel* 21 Cent. }

Te

Te *Hull*, 19½ Cent. bedragende hier 108½ ℔.

Men rekend in *Engeland*, voor *een Laken*, vier half Tiks; ook 5 à 6 Proef- of Gemeene Carſaeijen, en van 18 Ellen; als mede drie Ordinaris Carſaeijen.

De Maet van drooge Goederen, als *Graen*, *Meel*, *Zout*, *Steenkolen*, enz. is de volgende, te weten:

Een *Last* heeft 2 *Weijs*, 10 *Quarters*, 20 *Combs*, 40 *Strikes*, 80 *Bushels*, 320 *Pecks*, 640 *Gallons*, 1280 *Pottles*, 2560 *Quarts*, *of* 5120 *Pints*.

De *Bushel* moet volgens eene Acte van Anno 1712, inhouden 2178 Engelſche, of 1801 Franſche Cubic-duimen.

Maer een *Winchester Bushel*, daer tegen, moet volgens eene andere Acte van Anno 1697, op $2150\frac{42}{100}$ Engelſche, of 1778 Franſche Cubic-duimen bepaeld worden.

Een Bushel *Landmaet* heeft 4 Pecks, maer *Watermaet* 5 Pecks.

Ruim 11 Quarters te London zijn gelijk met $29\frac{1}{4}$ Mudden te Amſterdam.

Een *Tenn* Steenkolen houd 12 Score, of 240 Mandens, en is 2 *Keels*, of 16 Chaldrons Nieuw-Kasteelſche Maet.

Een *Keel* van 8 *Chaldrons* houd 6 *Score*, of 120 Mandens.

Een *Score* Steenkolen is op de Rivier de Theems 21 *Chaldrons*, 84 *Vats*, 1176 *Bushels*, of 5880 *Pecks*.

Omtrent de natte Waaren ſtaet aen te merken, dat een *Ton* Wijn of Brandewijn is 2 *Pipes* of Booten, 3 *Punchions*, 4 *Hogsheads* of Oxhoofden, 6 *Tierces*, 8 *Barrels*, 14 *Rundlets*, 252 *Gallons*, 504 *Pottles*, 1008 *Quarts*, of 2016 *Pints*.

De

De *Olij* verkoopt men bij de Ton van 236 *Gallons*.

Traen, zoo mede *Hennep-*, *Raep-* en *Lijn*-Olij, word bij de Ton van 252 *Gallons* verkogt.

Een Engelsche El waer mede men Lijwaed meet, heeft $1\frac{1}{4}$ *Yard*, $3\frac{3}{4}$ voet, of 45 duim, en is 506 Fransche Lijnen lang: de El voor Baei en Fries, *Gode* genaemd, is maer $27\frac{5}{8}$ duimen, of 311 Fransche Lijnen lang.

Een *Yard* heeft 3 voet, of 36 duimen. 26 Ellen zijn gelijk met 43 Brabandsche.

Een Yard is omtrent een en een derde Amsterdamsche El.

Ten dienste van hun, die bij de Engelsche Oostindische Compagnie Catoene Lijwaten willen doen koopen, volgen alhier eenige Tafelen, die voor hun van groot gemak kunnen zijn.

NET-

NETTE UITREKENING

Van de *Drawbak*.

Hoe de *Engelsche* Catoene-Lijwaten bij de *Oostindische Compagnie* Costuim trekken.

Naeuwkeurig nagezien, vermeerderd, en van vele fouten verbeterd, naer de Copij van *Engeland*.

MEMORIE,

Hoe alle de Goederen, te weten de *Lijwaten* van *Engeland* Costuim trekken.

Alle Zijden Stoffen, Chitzen, geverfde Catoenen, of iet daer een Coleur op is, geeft niets.

Alle Lijwaten geven ieder Calicot (dat 10 IJaerden (*) is) 3 ß 9½ P. behalven al wat 2 El breed is, want dat geeft de 6 IJards zo veel als andere 10 IJards, of om 't gemakkelijker te verstaen, ieder IJard geeft 4½ P. dan zal het over-

(*) *Yard* beteekend een *Engelsche* Elle.

overeen uitkomen. Om nu te rekenen tot de *Hollandſche* maet, 3 IJards is 4 *Hollandſche* Ellen, en zo kan de lengte van ieder ſtuk Catoen gerekend worden, te weten, wat ieder ſtuk geeft. Als bij Exempel: daer word gerekend, een Kas *Malmolens*, *Dourias*, *Tanjeeps*, op 29 IJaerden, ten zij daer goed onder is onder de 28 El, en dan naer advenant; een *Haman* 12 IJards; *Garras* 20 IJards; *Salempouris* 16 IJards; *Guinees* 36 IJards, *Mouris* 9; *Lucouris* 11½; *Saanen* en *Amierties* 11½ IJards; en zoo voorts. Behalven de voorgaende Costuim, zoo trekt men nog 15 perct. van de ſomma des Inkoops, te weten, zoo als men ze bij de Compagnie uitlost; maer hier gaet ordinair van dit bedragen weder 5 Pct. af, zoo dat dit voordeel zal blijven in circa, en het word gemeenlijk gerekend 14¼ Pct.; Nog zoo trekt men bij de Compagnie 6½ Pct. voor prompte betaling, die ordinaris bij de *Hollanders* word geſteld voor de Onkosten; maer eer men de voorverhaelde Coſtuim Penningen ontfangt, verloopen 'er ordinair zes Maenden.

De Ordinaris Onkosten zijn:

Proviſie in *Engeland* . .	1½ PrCt.
Makelaerdij	½
Onkosten in *Engeland* . . .	½
Asſurantie	1½—2
Convoi en Onkosten . .	2½—

NO-

NOTITIE van de $14\frac{1}{4}$ PCto.

Is op ieder Schelling als volgt:

Op 1 ß	—	0	—	$1\frac{3}{4}$ ₰	Op 31	—	4	—	5 ₰
2	—	0	—	$3\frac{1}{2}$	32	—	4	—	$6\frac{3}{4}$
3	—	0	—	$5\frac{1}{4}$	33	—	4	—	$8\frac{1}{2}$
4	—	0	—	7	34	—	4	—	$10\frac{1}{4}$
5	—	0	—	$8\frac{3}{4}$	35	—	5	—	0
6	—	0	—	$10\frac{1}{2}$	36	—	5	—	$1\frac{1}{2}$
7	—	1	ß	0	37	—	5	—	$3\frac{1}{4}$
8	—	1	—	$1\frac{3}{4}$	38	—	5	—	5
9	—	1	—	$3\frac{1}{2}$	39	—	5	—	$6\frac{3}{4}$
10	—	1	—	$5\frac{1}{4}$	40	—	5	—	$8\frac{1}{2}$
11	—	1	—	7	41	—	5	—	$10\frac{1}{4}$
12	—	1	—	$8\frac{3}{4}$	42	—	6	—	0
13	—	1	—	$10\frac{1}{2}$	43	—	6	—	$1\frac{1}{2}$
14	—	2	—	0	44	—	6	—	$3\frac{1}{4}$
15	—	2	—	$1\frac{3}{4}$	45	—	6	—	5
16	—	2	—	$3\frac{1}{2}$	46	—	6	—	$6\frac{3}{4}$
17	—	2	—	$5\frac{1}{4}$	47	—	6	—	$8\frac{1}{2}$
18	—	2	—	7	48	—	6	—	$10\frac{1}{4}$
19	—	2	—	$8\frac{3}{4}$	49	—	7	—	0
20	—	2	—	$10\frac{1}{2}$	50	—	7	—	$1\frac{1}{2}$
21	—	3	—		51	—	7	—	$3\frac{1}{2}$
22	—	3	—	$1\frac{3}{4}$	52	—	7	—	5
23	—	3	—	$3\frac{1}{2}$	53	—	7	—	$6\frac{3}{4}$
24	—	3	—	$5\frac{1}{4}$	54	—	7	—	$8\frac{1}{2}$
25	—	3	—	7	55	—	7	—	$10\frac{1}{4}$
26	—	3	—	$8\frac{3}{4}$	56	—	8	—	0
27	—	3	—	$10\frac{1}{2}$	57	—	8	—	$1\frac{1}{2}$
28	—	4	—	0	58	—	8	—	$3\frac{1}{4}$
29	—	4	—	$1\frac{1}{2}$	59	—	8	—	5
30	—	4	—	$3\frac{3}{4}$	60	—	8	—	$6\frac{3}{4}$

WISSEL à 34 ß 9 ⅛ Agio 5½ PCto.

Is op ieder Schelling als volgt:

1ß	*f*	0	11	31ß	*f*	17	1
2		1	2	32		17	12
3		1	13	33		18	3
4		2	4	34		18	14
5		2	15	35		19	5
6		3	6	36		19	16
7		3	17	37		20	7
8		4	8	38		20	18
9		4	19	39		21	9
10		5	10	40		22	0
11		6	1	41		22	11
12		6	12	42		23	2
13		7	3	43		23	13
14		7	14	44		24	4
15		8	5	45		24	15
16		8	16	46		25	6
17		9	7	47		25	17
18		9	18	48		26	8
19		10	9	49		26	19
20		11	0	50		27	10
21		11	11	51		28	1
22		12	2	52		28	12
23		12	13	53		29	3
24		13	4	54		29	14
25		13	15	55		30	5
26		14	6	56		30	16
27		14	17	57		31	7
28		15	8	58		31	18
29		15	19	59		32	9
30		16	10	60		33	0

6 IJards lang zijn 8 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.			7 IJards lang zijn $9\frac{1}{3}$ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.		
6	*f* 1	10	6	*f* 1 — 6	4
7	1	10	7	1 — 15	4
8	2	9	8	2 — 5	4
9	2	18	9	2 — 14	4
10	3	8	10	3 — 4	4
11	3	17	11	3 — 13	4
12	4	7	12	4 — 3	4
13	4	16	13	4 — 12	4
14	5	6	14	5 — 2	4
15	5	15	15	5 — 11	4
16	6	5	16	6 — 1	4
17	6	14	17	6 — 10	4
18	7	4	18	7 — 0	4
19	7	13	19	7 — 9	4
20	8	3	20	7 — 19	4
21	8	12	21	8 — 8	4
22	9	2	22	8 — 18	4
23	9	11	23	9 — 7	4
24	10	1	24	9 — 17	4
25	10	10	25	10 — 6	4
26	11	0	26	10 — 16	4
27	11	9	27	11 — 5	4

8 IJards lang zijn 10⅔ *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.

8	— *f*	1	—19	—8
9	—	2	— 9	—8
10	—	2	—19	—8
11	—	3	— 8	—8
12	—	3	—18	—8
13	—	4	— 7	—8
14	—	4	—17	—8
15	—	5	— 6	—8
16	—	5	—16	—8
17	—	6	— 5	—8
18	—	6	—15	—8
19	—	7	— 4	—8
20	—	7	—14	—8
21	—	8	— 3	—8
22	—	8	—13	—8
23	—	9	— 2	—8
24	—	9	—12	—8
25	—10		— 1	—8
26	—10		—12	—8
27	—11		— 0	—8
28	—11		—10	—8
29	—11		—19	—8

9 IJards lang zijn 12 *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.

8	— *f*	1	—14	—12
9	—	2	— 3	—12
10	—	2	—13	—12
11	—	3	— 2	—12
12	—	3	—12	—12
13	—	4	— 1	—12
14	—	4	—11	—12
15	—	5	— 0	—12
16	—	5	—10	—12
17	—	5	—19	—12
18	—	6	— 9	—12
19	—	6	—18	—12
20	—	7	— 8	—12
21	—	7	—17	—12
22	—	8	— 7	—12
23	—	8	—16	—12
24	—	9	— 6	—12
25	—	9	—15	—12
26	—10		— 5	—12
27	—10		—14	—12
28	—11		— 4	—12
29	—11		—13	—12

10 IJards lang zijn 13½ *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.

8	*f* 1	11
9	2	1
10	2	10
11	3	0
12	3	9
13	3	18
14	4	8
15	4	18
16	5	7
17	5	17
18	6	6
19	6	16
20	7	5
21	7	15
22	7	4
23	8	14
24	8	3
25	9	13
26	10	2
27	10	12
28	11	1
29	11	11

11 IJards lang zijn 14¾ *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.

8	*f* 1	7	4
9	1	16	4
10	2	6	4
11	2	15	4
12	3	5	4
13	3	14	4
14	4	4	4
15	4	13	4
16	5	3	4
17	5	12	4
18	6	2	4
19	6	11	4
20	7	0	4
21	7	10	4
22	7	19	4
23	8	9	4
24	8	18	4
25	9	8	4
26	9	17	4
27	10	7	4
28	10	16	4
29	11	6	4

11 IJards lang zijn 14⅔ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.				9 IJards lang zijn 12 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.			
30	*f* 11	15	4	10	*f* 2	1	8
31	12	5	4	11	2	10	8
32	12	14	4	12	2	19	8
33	13	4	4	13	3	9	8
34	13	13	4	14	3	18	8
35	14	3	4	15	4	8	8
36	14	12	4	16	4	17	8
37	15	2	4	17	5	7	8
38	15	11	4	18	5	16	8
39	16	1	4	19	6	6	8
40	16	10	4	20	6	15	8
41	17	0	4	21	7	5	8
42	17	9	4	22	7	14	8
43	17	19	4	23	8	4	8
44	18	8	4	24	8	13	8
45	18	18	4	25	9	3	8
46	19	7	4	26	9	12	8
47	19	17	4	27	10	2	8
48	20	6	4	28	10	11	8
49	20	16	4	29	11	1	8
50	21	5	4	30	11	10	8
				31	12	0	8

12 IJards lang zijn 16 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

32	*f* 12	9	8	54	*f* 22	17	8
33	12	19	8	55	23	7	8
34	13	8	8	56	23	16	8
35	13	18	8	57	24	6	8
36	14	9	8	58	24	15	8
37	14	17	8	59	25	5	8
38	15	6	8	60	25	14	8
39	15	16	8	61	26	4	8
40	16	5	8	62	26	13	8
41	16	15	8	63	27	3	8
42	17	4	8	64	27	12	8
43	17	14	8	65	28	2	8
44	18	3	8	66	28	11	8
45	18	12	8	67	29	1	8
46	19	1	8	68	29	10	8
47	19	11	8	69	30	0	8
48	20	0	8	70	30	9	8
49	20	10	8	71	30	18	8
50	20	19	8	72	31	7	8
51	21	9	8	73	31	16	8
52	21	18	8	74	32	6	8
53	22	8	8	75	32	15	8

13 IJards lang zijn 17⅓ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

10	*f* 1	16	12	32	*f* 12	5	12
11	2	5	12	33	12	14	12
12	2	15	12	34	13	4	12
13	3	4	12	35	13	13	12
14	3	14	12	36	14	3	12
15	4	3	12	37	14	12	12
16	4	13	12	38	15	2	12
17	5	2	12	39	15	11	12
18	5	12	12	40	16	1	12
19	6	1	12	41	16	10	12
20	6	11	12	42	17	0	12
21	7	0	12	43	17	9	12
22	7	10	12	44	17	19	12
23	7	19	12	45	18	8	12
24	8	9	12	46	18	18	12
25	8	18	12	47	19	7	12
26	9	8	12	48	19	17	12
27	9	17	12	49	20	6	12
28	10	7	12	50	20	16	12
29	10	16	12	51	21	5	12
30	11	6	12	52	21	15	12
31	11	15	12	53	22	3	12

13 IJards lang zijn $17\frac{1}{3}$ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.				14 IJards lang zijn $18\frac{2}{3}$ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.			
54	*f* 22	12	12	10	*f* 1	13	
55	23	1	12	11	2	2	
56	23	11	12	12	2	12	
57	24	9	12	13	3	1	
58	25	9	12	14	3	11	
59	25	18	12	15	4	1	
60	26	8	12	16	4	10	
61	26	17	12	17	4	19	
62	27	7	12	18	5	9	
63	27	16	12	19	5	18	
64	28	6	12	20	6	8	
65	28	15	12	21	6	17	
66	29	5	12	22	7	7	
67	29	14	12	23	7	16	
68	30	4	12	24	8	6	
69	30	13	12	25	8	15	
70	31	3	12	26	9	5	
71	30	12	12	27	9	14	
72	31	2	12	28	10	3	
73	31	11	12	29	10	12	
74	32	2	12	30	11	2	
75	32	10	12	31	11	11	

14 IJards lang zijn $18\frac{2}{3}$ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

32	*f* 12	1		54	*f* 22	9
33	12	10		55	22	18
34	13	0		56	23	7
35	13	9		57	23	17
36	13	19		58	24	7
37	14	8		59	24	16
38	14	18		60	25	6
39	15	7		61	25	15
40	15	17		62	26	5
41	16	6		63	26	14
42	16	15		64	27	4
43	17	5		65	27	13
44	17	14		66	28	3
45	18	4		67	28	12
46	18	13		68	29	2
47	19	3		69	29	11
48	19	12		70	30	1
49	20	2		71	30	10
50	20	11		72	31	0
51	21	1		73	31	9
52	21	10		74	31	19
53	22	0		75	32	8

14 IJards lang zijn 18⅔ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.			15 IJards lang zijn 20 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.			
76	*f* 32	17	10	*f* 1	9	4
77	33	6	11	1	17	4
78	33	15	12	2	7	4
79	34	5	13	2	16	4
80	34	14	14	3	6	4
81	35	3	15	3	15	4
82	35	13	16	4	5	4
83	36	2	17	4	15	4
84	36	12	18	5	4	4
85	37	1	19	5	13	4
86	37	11	20	6	3	4
87	38	0	21	6	13	4
88	38	10	22	7	3	4
89	38	19	23	7	12	4
90	39	9	24	8	1	4
91	39	18	25	8	10	4
92	40	8	26	9	0	4
93	40	17	27	9	9	4
94	41	7	28	9	19	4
95	41	16	29	10	8	4
96	42	6	30	10	18	4
			31	11	8	4

15 IJards lang zijn 20 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

32	*f* 11	17	4	54	*f* 22	3	4
33	12	6	4	55	22	12	4
34	12	16	4	56	23	2	4
35	13	5	4	57	23	11	4
36	13	15	4	58	24	1	4
37	14	4	4	59	24	10	4
38	14	14	4	60	25	0	4
39	15	3	4	61	25	8	4
40	15	13	4	62	25	17	4
41	16	2	4	63	26	7	4
42	16	12	4	64	26	16	4
43	17	1	4	65	27	6	4
44	17	11	4	66	27	15	4
45	18	0	4	67	28	5	4
46	18	10	4	68	28	14	4
47	18	19	4	69	29	4	4
48	19	9	4	70	29	13	4
49	19	18	4	71	30	3	4
50	20	8	4	72	30	12	4
51	20	17	4	73	31	2	4
52	21	7	4	74	31	11	4
53	21	16	4	75	32	1	4

15 IJards lang zijn 20 *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.				16 IJards lang zijn 20 *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.			
76	*f* 32	10	4	12	*f* 2	2	8
77	33	0	4	13	2	12	8
78	33	9	4	14	3	1	8
79	33	19	4	15	3	11	8
80	34	8	4	16	4	0	8
81	34	18	4	17	4	9	8
82	35	8	4	18	4	18	8
83	35	17	4	19	5	8	8
84	36	6	4	20	5	17	8
85	36	16	4	21	6	7	8
86	37	5	4	22	6	16	8
87	37	15	4	23	7	6	8
88	38	4	4	24	7	15	8
89	38	14	4	25	8	4	8
90	39	3	4	26	8	13	8
91	39	13	4	27	9	3	8
92	40	2	4	28	9	12	8
93	40	12	4	29	10	2	8
94	41	1	4	30	10	11	8
95	41	11	4	31	11	1	8
96	42	0	4	32	11	10	8
				33	11	19	8

16 IJards lang zijn 21⅓ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

34	*f* 12	9	8	56	*f* 22	18	8
35	12	18	8	57	23	7	8
36	13	8	8	58	23	17	8
37	13	17	8	59	24	6	8
38	14	7	8	60	24	16	8
39	14	16	8	61	25	5	8
40	15	6	8	62	25	15	8
41	15	15	8	63	26	4	8
42	16	5	8	64	26	14	8
43	16	14	8	65	27	3	8
44	17	4	8	66	27	13	8
45	17	13	8	67	28	2	8
46	18	3	8	68	28	12	8
47	18	12	8	69	29	1	8
48	19	2	8	70	29	11	8
49	19	11	8	71	30	0	8
50	20	1	8	72	30	10	8
51	20	10	8	73	30	19	8
52	21	0	8	74	31	8	8
53	21	9	8	75	31	18	8
54	21	19	8	76	32	7	8
55	22	8	8				

17 IJards lang zijn $22\frac{3}{4}$ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

12	*f*	1	17	12	34	*f* 12	6	12
13		2	7	12	35	12	15	12
14		2	16	12	36	13	5	12
15		3	6	12	37	13	14	12
16		3	15	12	38	14	4	12
17		4	5	12	39	14	13	12
18		4	14	12	40	15	3	12
19		5	4	12	41	15	12	12
20		5	13	12	42	16	2	12
21		6	3	12	43	16	11	12
22		6	12	12	44	17	0	12
23		7	2	12	45	17	9	12
24		7	11	12	46	17	19	12
25		8	1	12	47	18	8	12
26		8	10	12	48	18	18	12
27		9	0	12	49	19	8	12
28		9	9	12	50	19	17	12
29		9	19	12	51	20	7	12
30		10	8	12	52	20	16	12
31		10	18	12	53	21	6	12
32		11	7	12	54	21	15	12
33		11	16	12				

18 IJards lang zijn 24 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

12	*f*	1	13	34	*f*	12	1
13		2	3	35		12	10
14		2	12	36		13	0
15		3	1	37		13	9
16		3	11	38		13	19
17		4	0	39		14	8
18		4	10	40		14	18
19		4	19	41		15	7
20		5	9	42		15	17
21		5	18	43		16	6
22		6	8	44		16	16
23		6	17	45		17	5
24		7	7	46		17	15
25		7	16	47		18	4
26		8	5	48		18	14
27		8	15	49		19	3
28		9	4	50		19	13
29		9	13	51		20	2
30		10	3	52		20	12
31		10	12	53		21	1
32		11	2	54		21	11
33		11	11	55		22	0

18 IJards lang zijn 24 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.			19 IJards lang zijn $25\frac{1}{3}$ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.			
56	*f* 22	10	14	*f* 2	8	4
57	22	19	15	2	17	4
58	23	9	16	3	7	4
59	23	18	17	3	16	4
60	24	8	18	4	6	4
61	24	17	19	4	15	4
62	25	7	20	5	5	4
63	25	16	21	5	14	4
64	26	6	22	6	4	4
65	26	15	23	6	13	4
66	27	5	24	7	3	4
67	27	15	25	7	12	4
68	28	4	26	8	2	4
69	28	13	27	8	11	4
70	29	3	28	9	1	4
71	29	12	29	9	10	4
72	30	2	30	9	0	4
73	30	11	31	10	9	4
74	31	0	32	10	19	4
75	31	10	33	11	8	4
76	32	0	34	11	18	4

19 IJards lang zijn $25\frac{1}{3}$ *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.

35	*f* 12	7	4	58	*f* 23	5	4
36	12	17	4	59	23	15	4
37	13	6	4	60	24	3	4
38	13	15	4	61	24	13	4
39	14	5	4	62	25	2	4
40	14	14	4	63	25	12	4
41	15	4	4	64	26	1	4
42	15	13	4	65	26	11	4
43	16	3	4	66	27	0	4
44	16	12	4	67	27	10	4
45	17	2	4	68	27	19	4
46	17	11	4	69	28	9	4
47	18	1	4	70	28	18	4
48	18	10	4	71	29	8	4
49	19	0	4	72	29	17	4
50	19	9	4	73	30	7	4
51	19	19	4	74	30	16	4
52	20	8	4	75	31	6	4
53	20	18	4	76	31	15	4
54	21	7	4	77	32	5	4
55	21	17	4	78	32	14	4
56	22	6	4	79	33	4	4
57	22	16	4	80	33	13	4

20 IJards lang zijn 26⅔ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

20	*f* 5	6	o	58	*f* 23	5	o
21	5	15	o	59	23	15	o
22	6	5	o	60	24	4	o
23	6	14	o	61	24	14	o
24	7	3	o	62	25	3	o
25	7	13	o	63	25	13	o
26	8	2	o	64	26	2	o
27	8	12	o	65	26	12	o
28	9	1	o	66	27	1	o
29	9	11	o	67	27	11	o
30	10	o	o	68	28	o	o
31	10	10	o	69	28	9	o
32	10	19	o	70	28	19	o
33	11	8	o	71	29	8	o
34	11	18	o	72	29	18	o
35	12	7	o	73	30	7	o
36	12	17	o	74	30	17	o
37	13	6	o	75	31	6	o
38	13	16	o	76	31	16	o
39	14	5	o	77	32	5	o
40	14	15	o	78	32	15	o
41	15	4	o	79	33	4	o
42	15	14	o	80	33	14	o
43	16	3	o	81	34	3	o
44	16	13	o	82	34	13	o
45	17	2	o	83	35	2	o
46	17	12	o	84	35	12	o
47	18	1	o	85	36	1	o
48	18	11	o	86	36	10	o
49	19	o	o	87	36	19	o
50	19	9	o	88	37	8	o
51	19	19	o	89	37	18	o
52	20	8	o	90	38	7	o
53	20	18	o	91	38	17	o
54	21	7	o	92	39	6	o
55	21	17	o	93	39	16	o
56	22	6	o	94	40	5	o
57	22	16	o	95	40	15	o

20 IJards lang zijn 26⅔ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

96	f 41	4	0	134	f 59	4	0
97	41	14	0	135	59	14	0
98	42	3	0	136	60	3	0
99	42	13	0	137	60	13	0
100	43	2	0	138	61	2	0
101	43	12	0	139	61	12	0
102	44	1	0	140	62	1	0
103	44	11	0	141	62	11	0
104	45	0	0	142	63	0	0
105	45	9	0	143	63	9	0
106	45	19	0	144	63	19	0
107	46	8	0	145	64	8	0
108	46	18	0	146	64	18	0
109	47	7	0	147	65	7	0
110	47	17	0	148	65	17	0
111	48	6	0	149	66	6	0
112	48	16	0	150	66	16	0
113	49	5	0	151	67	5	0
114	49	15	0	152	67	15	0
115	50	4	0	153	68	4	0
116	50	14	0	154	68	14	0
117	51	3	0	155	69	3	0
118	51	13	0	156	69	13	0
119	52	2	0	157	70	2	0
120	52	12	0	158	70	12	0
121	53	1	0	159	71	1	0
122	53	11	0	160	71	11	0
123	54	0	0	161	72	0	0
124	54	9	0	162	72	9	0
125	54	19	0	163	72	19	0
126	55	8	0	164	73	8	0
127	55	18	0	165	73	18	0
128	56	7	0	166	74	7	0
129	56	17	0	167	74	17	0
130	57	6	0	168	75	6	0
131	57	16	0	169	75	16	0
132	58	5	0	170	76	5	0
133	58	15	0	171	76	15	0

20 IJards lang zijn 26⅔ *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.

172	—	*f* 77	—	4	—	0	210	—	*f* 95	—	3	— 0
173	—	77	—	14	—	0	211	—	95	—	13	— 0
174	—	78	—	3	—	0	212	—	96	—	2	— 0
175	—	78	—	12	—	0	213	—	96	—	12	— 0
176	—	79	—	2	—	0	214	—	97	—	1	— 0
177	—	79	—	11	—	0	215	—	97	—	11	— 0
178	—	80	—	0	—	0	216	—	98	—	0	— 0
179	—	80	—	9	—	0	217	—	98	—	9	— 0
180	—	80	—	19	—	0	218	—	98	—	19	— 0
181	—	81	—	8	—	0	219	—	99	—	8	— 0
182	—	81	—	18	—	0	220	—	99	—	18	— 0
183	—	82	—	7	—	0	221	—	100	—	7	— 0
184	—	82	—	17	—	0	222	—	100	—	16	— 0
185	—	83	—	6	—	0	223	—	101	—	5	— 0
186	—	83	—	16	—	0	224	—	101	—	15	— 0
187	—	84	—	5	—	0	225	—	102	—	4	— 0
188	—	84	—	15	—	0	226	—	102	—	14	— 0
189	—	85	—	4	—	0	227	—	103	—	3	— 0
190	—	85	—	14	—	0	228	—	103	—	13	— 0
191	—	86	—	3	—	0	229	—	104	—	2	— 0
192	—	86	—	13	—	0	230	—	104	—	12	— 0
193	—	87	—	2	—	0	231	—	105	—	1	— 0
194	—	87	—	12	—	0	232	—	105	—	11	— 0
195	—	88	—	1	—	0	233	—	106	—	0	— 0
196	—	88	—	11	—	0	234	—	106	—	9	— 0
197	—	89	—	0	—	0	235	—	106	—	19	— 0
198	—	89	—	9	—	0	236	—	107	—	8	— 0
199	—	89	—	19	—	0	237	—	107	—	18	— 0
200	—	80	—	8	—	0	238	—	108	—	7	— 0
201	—	90	—	18	—	0	239	—	108	—	17	— 0
202	—	91	—	7	—	0	240	—	109	—	6	— 0
203	—	91	—	17	—	0	241	—	109	—	16	— 0
204	—	92	—	6	—	0	242	—	110	—	5	— 0
205	—	92	—	16	—	0	243	—	110	—	15	— 0
206	—	93	—	5	—	0	244	—	111	—	4	— 0
207	—	93	—	15	—	0	245	—	111	—	14	— 0
208	—	94	—	4	—	0	246	—	112	—	3	— 0
209	—	94	—	14	—	0	247	—	112	—	13	— 0

20 IJards lang zijn $26\frac{2}{3}$ *Hollandsche* Ellen, breed 1 IJard.

248	—	113	— 2	— 0	286	— *f* 131	— 2 — 0
249	—	113	— 12	— 0	287	— 131	— 12 — 0
250	—	114	— 1	— 0	288	— 132	— 1 — 0
251	—	114	— 11	— 0	289	— 132	— 11 — 0
252	—	115	— 0	— 0	290	— 133	— 0 — 0
253	—	115	— 9	— 0	291	— 133	— 9 — 0
254	—	115	— 19	— 0	292	— 133	— 19 — 0
255	—	116	— 8	— 0	293	— 134	— 8 — 0
256	—	116	— 18	— 0	294	— 134	— 18 — 0
257	—	117	— 7	— 0	295	— 135	— 7 — 0
258	—	117	— 17	— 0	296	— 135	— 17 — 0
259	—	118	— 6	— 0	297	— 136	— 6 — 0
260	—	118	— 16	— 0	298	— 136	— 16 — 0
261	—	119	— 5	— 0	299	— 137	— 5 — 0
262	—	119	— 15	— 0	300	— 137	— 15 — 0
263	—	120	— 4	— 0	301	— 138	— 4 — 0
264	—	120	— 14	— 0	302	— 138	— 14 — 0
265	—	121	— 3	— 0	303	— 139	— 3 — 0
266	—	121	— 13	— 0	304	— 139	— 13 — 0
267	—	122	— 2	— 0	305	— 140	— 2 — 0
268	—	122	— 12	— 0	306	— 140	— 12 — 0
269	—	123	— 1	— 0	307	— 141	— 1 — 0
270	—	123	— 11	— 0	308	— 141	— 11 — 0
271	—	124	— 0	— 0	309	— 142	— 0 — 0
272	—	124	— 9	— 0	310	— 142	— 9 — 0
273	—	124	— 19	— 0	311	— 142	— 19 — 0
274	—	125	— 8	— 0	312	— 143	— 8 — 0
275	—	125	— 18	— 0	313	— 143	— 18 — 0
276	—	126	— 7	— 0	314	— 144	— 7 — 0
277	—	126	— 17	— 0	315	— 144	— 16 — 0
278	—	127	— 6	— 0	316	— 145	— 6 — 0
279	—	127	— 16	— 0	317	— 145	— 15 — 0
280	—	128	— 5	— 0	318	— 146	— 4 — 0
281	—	128	— 15	— 0	319	— 146	— 14 — 0
282	—	129	— 4	— 0	320	— 147	— 3 — 0
283	—	129	— 14	— 0	321	— 147	— 13 — 0
284	—	130	— 3	— 0	322	— 148	— 2 — 0
285	—	130	— 13	— 0	323	— 148	— 12 — 0

20 IJards lang zijn 26⅔ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

324	149	1	0	363	*f* 167	11	0
325	149	11	0	364	168	0	0
326	150	0	0	365	168	9	0
327	150	9	0	366	168	19	0
328	150	19	0	367	170	8	0
329	151	8	0	368	170	18	0
330	151	18	0	369	171	7	0
331	152	7	0	370	171	17	0
332	152	17	0	371	172	6	0
333	153	6	0	372	172	16	0
334	153	16	0	373	173	5	0
335	154	5	0	374	173	15	0
336	154	15	0	375	174	4	0
337	155	4	0	376	174	14	0
338	155	14	0	377	175	3	0
339	156	3	0	378	175	13	0
340	156	13	0	379	176	2	0
341	157	2	0	380	176	12	0
342	157	12	0	381	177	1	0
343	158	1	0	382	177	11	0
344	158	11	0	383	178	0	0
345	159	0	0	384	178	9	0
346	159	9	0	385	178	19	0
347	159	19	0	386	179	8	0
348	160	8	0	387	179	18	0
349	160	18	0	388	180	8	0
350	161	7	0	389	180	17	0
351	161	17	0	390	181	7	0
352	162	6	0	391	181	16	0
353	162	16	0	392	182	6	0
354	163	5	0	393	182	15	0
355	163	15	0	394	183	5	0
356	164	4	0	395	183	14	0
357	164	14	0	396	184	4	0
358	165	3	0	397	184	13	0
359	165	13	0	398	185	3	0
360	166	2	0	399	185	12	0
361	166	12	0	400	186	2	0
362	167	1	0				

24 IJards

24 IJards lang zijn 32 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

30	*f* 8	17	8
31	9	7	8
32	9	16	8
33	10	6	8
34	10	15	8
35	11	5	8
36	11	14	8
37	12	4	8
38	12	13	8
39	13	3	8
40	13	12	8
41	14	2	8
42	14	11	8
43	15	1	8
44	15	10	8
45	16	0	8
46	16	9	8
47	16	19	8
48	17	8	8
49	17	18	8
50	18	7	8
51	18	17	8

25 IJards lang zijn 33⅓ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

50	*f* 18	1	12
51	18	10	12
52	18	19	12
53	19	9	12
54	19	18	12
55	20	8	12
56	20	17	12
57	21	7	12
58	21	16	12
59	22	6	12
60	22	15	12
61	23	5	12
62	23	14	12
53	24	4	12
64	24	13	12
65	25	3	12
66	25	12	12
67	26	2	12
68	26	11	12
69	27	1	12
70	27	10	12
71	28	0	12

25 IJards lang zijn $33\frac{1}{3}$ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.				36 IJards lang zijn 48 *Hollandſche* Ellen, breed $1\frac{1}{2}$ IJard.			
72	*f* 28	9	12	30	*f* 6	4	8
73	28	19	12	31	6	13	8
74	29	8	12	32	7	3	8
75	29	18	12	33	7	12	8
76	30	7	12	34	8	2	8
77	30	17	12	35	8	11	8
78	31	7	12	36	9	1	8
79	31	16	12	37	9	10	8
80	32	6	12	38	10	0	8
81	32	15	12	39	10	9	8
82	33	5	12	40	10	19	8
83	33	14	12	41	11	8	8
84	34	4	12	42	11	17	8
85	34	13	12	43	12	6	8
86	35	3	12	44	12	16	8
87	35	12	12	45	13	5	8
88	36	2	12	46	13	15	8
89	36	11	12	47	14	4	8
90	37	1	12	48	14	14	8
91	37	10	12	49	15	3	8
92	38	0	12	50	15	13	8
93	38	9	12	51	16	2	8

36 IJards lang zijn 48 *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

52	*f* 16	12	8	77	*f* 28	9	8
53	17	1	8	78	28	19	8
54	17	11	8	79	29	8	8
55	18	0	8	80	29	18	8
56	18	10	8	81	30	7	8
57	18	19	8	82	30	17	8
58	19	9	8	83	31	6	8
59	19	18	8	84	31	16	8
60	20	8	8	85	32	5	8
61	20	17	8	86	32	15	8
62	21	7	8	87	33	4	8
63	21	16	8	88	33	14	8
64	22	6	8	89	34	3	8
65	22	15	8	90	34	13	8
66	23	5	8	91	35	2	8
67	23	14	8	92	35	12	8
68	24	4	8	93	35	19	8
69	24	13	8	94	36	8	8
70	25	3	8	95	36	18	8
71	25	12	8	96	37	7	8
72	26	2	8	97	37	17	8
73	26	11	8	98	38	6	8
74	27	1	8	99	38	16	8
75	27	10	8	100	36	5	8
76	28	0	8				

37 IJards lang zijn 49⅕ *Hollandſche* Ellen, breed 1 IJard.

40	*f* 10	15	4	62	*f* 21	2	12
41	11	4	12	63	21	12	4
42	11	14	4	64	22	1	12
43	12	3	4	65	22	11	4
44	12	12	12	66	23	0	4
45	13	2	4	67	23	9	12
46	13	11	12	68	23	19	4
47	14	1	4	69	24	8	12
48	14	10	12	70	24	17	4
49	15	0	4	71	25	7	12
50	15	9	12	72	25	16	4
51	16	19	4	73	26	6	4
52	16	8	4	74	26	15	12
53	17	17	12	75	27	5	4
54	17	7	4	76	27	14	12
55	17	16	12	77	28	4	4
56	18	6	4	78	28	13	12
57	18	15	12	79	29	3	4
58	19	5	4	80	29	12	12
59	19	14	4	81	30	2	4
60	20	3	12	82	30	11	4
61	20	13	4	83	31	0	12

37 IJards lang zijn $49\frac{1}{3}$ *Hollandſche* Ellen,
breed 1 IJard.

84	*f* 31	10	4	104	*f* 40	19	4
85	31	19	12	105	41	8	12
86	32	9	4	106	41	18	4
87	32	18	12	107	42	7	4
88	33	7	12	108	42	16	12
89	33	17	4	109	43	6	4
90	34	6	12	110	43	15	12
91	34	16	4	111	44	5	4
92	35	5	12	112	44	14	4
93	35	15	4	113	45	4	12
94	36	4	12	114	45	13	4
95	36	14	4	115	46	3	12
96	37	3	12	116	46	12	4
97	37	13	4	117	47	1	12
98	38	2	4	118	47	11	4
99	38	11	12	119	48	0	12
100	39	1	4	120	48	10	4
101	39	10	12	121	48	19	12
102	40	0	4	122	49	9	4
103	40	9	12	123	49	18	12

9 IJards lang zijn 12 *Hollandſche* Ellen, breed $1\frac{1}{2}$ IJard.

14	*f* 3	11	12	37	*f* 14	9	12
15	4	0	12	38	14	19	12
16	4	10	12	39	15	8	12
17	4	19	12	40	15	18	12
18	5	9	12	41	16	7	12
19	5	18	12	42	16	17	12
20	6	8	12	43	17	6	12
21	6	17	12	44	17	16	12
22	7	7	12	45	18	5	12
23	7	16	12	46	18	15	12
24	8	6	12	47	19	4	12
25	8	15	12	48	19	14	12
26	9	5	12	49	20	3	12
27	9	14	12	50	20	13	12
28	10	4	12	51	21	2	12
29	10	13	12	52	21	12	12
30	11	3	12	53	22	1	12
31	11	12	12	54	22	11	12
32	12	2	12	55	23	0	12
33	12	11	12	56	23	10	12
34	13	1	12	57	23	19	12
35	13	10	12	58	24	9	12
36	14	0	12				

12 IJards

12 IJards lang zijn 16 *Hollandſche* Ellen, breed $1\frac{1}{2}$ IJard.

20	*f* 5	8	8	53	*f* 21	1	8
21	5	18	8	54	21	11	8
22	6	7	8	55	22	0	8
23	6	16	8	56	22	10	8
24	7	6	8	57	22	19	8
25	7	15	8	58	23	9	8
26	8	5	8	59	23	18	8
27	8	14	8	60	24	8	8
28	9	4	8	61	24	17	8
29	9	13	8	62	25	7	8
30	10	3	8	63	25	16	8
31	10	12	8	64	26	6	8
32	11	2	8	65	26	15	8
33	11	11	8	66	27	5	8
34	12	1	8	67	27	14	8
35	12	10	8	68	28	4	8
36	13	0	8	69	28	13	8
37	13	9	8	70	29	3	8
38	13	19	8	71	29	12	8
39	14	8	8	72	30	2	8
40	14	18	8	73	30	11	8
41	15	7	8	74	31	1	8
42	15	17	8	75	31	10	8
43	16	6	8	76	32	0	8
44	16	16	8	77	32	9	8
45	17	5	8	78	32	19	8
46	17	15	8	79	33	8	8
47	18	4	8	80	33	18	8
48	18	14	8	81	34	7	8
49	19	3	8	82	34	17	8
50	19	13	8	83	35	6	8
51	20	2	8	84	35	16	8
52	20	12	8	85	36	5	8

18 IJards

18 IJards lang zijn 24 *Hollandſche* Ellen, breed $1\frac{1}{2}$ IJard.

30	*f*	8	2	0			
31		8	11	0			
32		9	1	0			
33		9	10	0			
34		10	0	0			
35		10	9	0			
36		10	19	0			
37		11	8	0			
38		11	18	0			
39		12	7	0			
40		12	17	0			
41		13	6	0			
42		13	16	0			
43		14	5	0			
44		14	15	0			
45		15	4	0			
46		15	14	0			
47		16	3	0			
48		16	13	0			
49		17	2	0			
50		17	12	0			
51		18	1	0			
52		18	11	0			
53	*f*	19	0	0			
54		19	10	0			
55		19	19	0			
56		20	9	0			
57		20	18	0			
58		21	8	0			
59		21	17	0			
60		22	7	0			
61		22	16	0			
62		23	6	0			
63		23	15	0			
64		24	5	0			
65		24	14	0			
66		25	4	0			
67		25	13	0			
68		26	3	0			
69		26	12	0			
70		27	2	0			
71		27	11	0			
72		28	1	0			
73		28	10	0			
74		29	0	0			

19 IJards lang zijn $25\frac{1}{3}$ *Hollandſche* Ellen, breed $1\frac{1}{2}$ IJard.

40	*f* 12	1	8	71	*f* 26	15	8
41	12	11	8	72	27	5	8
42	13	0	8	73	27	14	8
43	13	10	8	74	28	4	8
44	13	19	8	75	28	13	8
45	14	9	8	76	29	3	8
46	14	18	8	77	29	12	8
47	15	8	8	78	30	2	8
48	15	17	8	79	30	11	8
49	16	6	8	80	31	1	8
50	16	16	8	81	31	10	8
51	17	5	8	82	32	0	8
52	17	15	8	83	32	9	8
53	18	4	8	84	32	19	8
54	18	14	8	85	33	8	8
55	19	3	8	86	33	18	8
56	19	13	8	87	34	7	8
57	20	2	8	88	34	17	8
58	20	12	8	89	35	6	8
59	21	1	8	90	35	16	8
60	21	11	8	91	36	5	8
61	22	0	8	92	36	15	8
62	22	10	8	93	37	4	8
63	22	19	8	94	37	13	8
64	23	9	8	95	38	2	8
65	23	18	8	96	38	11	8
66	24	8	8	97	39	0	8
67	24	17	8	98	39	10	8
68	25	7	8	99	39	19	8
69	25	16	8	100	40	9	8
70	26	6	8	101	40	18	8

20 IJards lang zijn 26⅔ *Hollandſche* Ellen, breed 1½ IJard.

102	f	41	8	8	140	f	59	8	8
103		41	17	8	141		59	18	8
104		42	7	8	142		60	7	8
105		42	16	8	143		60	17	8
106		43	6	8	144		61	6	8
107		43	15	8	145		61	16	8
108		44	5	8	146		62	5	8
109		44	14	8	147		62	15	8
110		45	4	8	148		63	4	8
111		45	13	8	149		63	14	8
112		46	3	8	150		64	3	8
113		46	12	8	151		64	13	8
114		47	2	8	152		65	2	8
115		47	11	8	153		65	12	8
116		48	1	8	154		66	1	8
117		48	10	8	155		66	11	8
118		49	0	8	156		67	0	8
119		49	9	8	157		67	10	8
120		49	19	8	158		67	19	8
121		50	8	8	159		68	9	8
122		50	18	8	160		68	18	8
123		51	7	8	161		69	8	8
124		51	16	8	162		69	17	8
125		52	6	8	163		70	7	8
126		52	15	8	164		70	16	8
127		53	5	8	165		71	6	8
128		53	14	8	166		71	15	8
129		54	4	8	167		72	5	8
130		54	13	8	168		72	14	8
131		55	3	8	169		73	4	8
132		55	12	8	170		73	13	8
133		56	2	8	171		74	3	8
134		56	11	8	172		74	12	8
135		57	1	8	173		75	2	8
136		57	10	8	174		75	11	8
137		58	0	8	175		76	1	8
138		58	9	8	176		76	10	8
139		58	19	8	177		77	0	8

20 IJards

20 IJards lang zijn 26⅔ *Hollandsche* Ellen, breed 1½ IJard.

178	—	*f* 77	— 9	— 8	216	—	*f* 95	— 10	— 8
179	—	77	— 19	— 8	217	—	96	— 0	— 8
180	—	78	— 8	— 8	218	—	96	— 9	— 8
181	—	78	— 18	— 8	219	—	96	— 19	— 8
182	—	79	— 7	— 8	220	—	97	— 8	— 8
183	—	79	— 17	— 8	221	—	97	— 18	— 8
184	—	80	— 6	— 8	222	—	98	— 7	— 8
185	—	80	— 16	— 8	223	—	98	— 17	— 8
186	—	81	— 5	— 8	224	—	99	— 6	— 8
187	—	81	— 15	— 8	225	—	99	— 16	— 8
188	—	82	— 4	— 8	226	—	100	— 5	— 8
189	—	82	— 14	— 8	227	—	100	— 15	— 8
190	—	83	— 3	— 8	228	—	101	— 4	— 8
191	—	83	— 13	— 8	229	—	101	— 14	— 8
192	—	84	— 2	— 8	230	—	102	— 3	— 8
193	—	84	— 12	— 8	231	—	102	— 13	— 8
194	—	85	— 1	— 8	232	—	103	— 2	— 8
195	—	85	— 11	— 8	233	—	103	— 12	— 8
196	—	86	— 0	— 8	234	—	104	— 1	— 8
197	—	86	— 10	— 8	235	—	104	— 11	— 8
198	—	86	— 19	— 8	236	—	105	— 0	— 8
199	—	87	— 9	— 8	237	—	105	— 10	— 8
200	—	87	— 18	— 8	238	—	105	— 19	— 8
201	—	88	— 8	— 8	239	—	106	— 9	— 8
202	—	88	— 17	— 8	240	—	106	— 18	— 8
203	—	89	— 7	— 8	241	—	107	— 8	— 8
204	—	89	— 16	— 8	242	—	107	— 17	— 8
205	—	90	— 6	— 8	243	—	108	— 7	— 8
206	—	90	— 15	— 8	244	—	108	— 16	— 8
207	—	91	— 5	— 8	245	—	109	— 6	— 8
208	—	91	— 14	— 8	246	—	109	— 15	— 8
209	—	92	— 4	— 8	247	—	110	— 5	— 8
210	—	92	— 13	— 8	248	—	110	— 14	— 8
211	—	93	— 3	— 8	249	—	111	— 4	— 8
212	—	93	— 12	— 8	250	—	111	— 13	— 8
213	—	94	— 2	— 8	251	—	112	— 3	— 8
214	—	94	— 11	— 8	252	—	112	— 12	— 8
215	—	95	— 1	— 8	253	—	113	— 2	— 8

20 IJards lang zijn 26⅔ *Hollandſche* Ellen, breed 1½ IJard.

254	*f* 113	11	8	292	*f* 131	12	8
255	114	1	8	293	132	2	8
256	114	10	8	294	132	11	8
257	115	0	8	295	133	1	8
258	115	9	8	296	133	10	8
259	115	19	8	297	134	0	8
260	116	8	8	298	134	9	8
261	116	18	8	299	134	19	8
262	117	7	8	300	135	8	8
263	117	17	8	301	135	18	8
264	118	6	8	302	136	7	8
265	118	16	8	303	136	17	8
266	119	5	8	304	137	6	8
267	119	15	8	305	137	16	8
268	120	4	8	306	138	5	8
269	120	14	8	307	138	15	8
270	121	3	8	308	139	4	8
271	121	13	8	309	139	14	8
272	122	2	8	310	140	3	8
273	122	12	8	311	140	13	8
274	123	1	8	312	141	2	8
275	123	11	8	313	141	12	8
276	124	0	8	314	142	1	8
277	124	10	8	315	142	10	8
278	124	19	8	316	142	19	8
279	125	9	8	317	143	9	8
280	125	18	8	318	143	18	8
281	126	8	8	319	144	8	8
282	126	17	8	320	144	17	8
283	127	7	8	321	145	7	8
284	127	16	8	322	145	16	8
285	128	6	8	323	146	6	8
286	128	15	8	324	146	15	8
287	129	5	8	325	147	5	8
288	129	14	8	326	147	14	8
289	130	4	8	327	148	4	8
290	130	13	8	328	148	13	8
291	131	3	8	329	149	3	8

20 IJards lang zijn 26⅔ *Hollandsche* Ellen, breed 1½ IJard.

330	*f* 149	12	8	366	*f* 166	14	8
331	150	2	8	367	167	4	8
332	150	11	8	368	167	13	8
333	151	1	8	369	168	3	8
334	151	10	8	370	168	12	8
335	152	0	8	371	169	2	8
336	152	9	8	372	169	11	8
337	152	19	8	373	170	1	8
338	153	8	8	374	170	10	8
339	153	18	8	375	171	0	8
340	154	7	8	376	171	9	8
341	154	17	8	377	171	19	8
342	155	6	8	378	172	8	8
343	155	16	8	379	172	18	8
344	156	5	8	380	173	7	8
345	156	15	8	381	173	17	8
346	157	4	8	382	174	6	8
347	157	14	8	383	174	16	8
348	158	3	8	384	175	5	8
349	158	13	8	385	175	15	8
350	159	2	8	386	176	4	8
351	159	12	8	387	176	14	8
352	160	1	8	388	177	3	8
353	160	11	8	389	177	13	8
354	161	0	8	390	178	2	8
355	161	10	8	391	178	12	8
356	161	19	8	392	179	1	8
357	162	9	8	393	179	11	8
358	162	18	8	394	180	0	8
359	163	8	8	395	180	10	8
360	163	17	8	396	180	19	8
361	164	7	8	397	181	9	8
362	164	16	8	398	181	18	8
363	165	6	8	399	182	8	8
364	165	15	8	400	182	17	8
365	166	5	8				

Gebloemd Goed.			Gebloemd Goed.		
100	f 35	15	134	f 47	16
101	36	2	135	48	3
102	36	9	136	48	10
103	36	16	137	48	17
104	37	8	138	49	4
105	37	10	139	49	11
106	37	17	140	49	19
107	38	4	141	50	6
108	38	11	142	50	13
109	38	18	143	51	0
110	39	6	144	51	7
111	39	13	145	51	14
112	40	0	146	52	1
113	40	7	147	52	8
114	40	14	148	52	15
115	41	1	149	53	2
116	41	8	150	53	10
117	41	15	151	53	17
118	42	2	152	54	4
119	42	9	153	54	11
120	42	17	154	54	18
121	43	4	155	55	5
122	43	11	156	55	12
123	43	18	157	55	19
124	44	5	158	56	6
125	44	12	159	56	13
126	44	19	160	57	1
127	45	6	161	57	8
128	45	13	162	57	15
129	46	1	163	58	2
130	46	8	164	58	9
131	46	15	165	58	16
132	47	2	166	59	3
133	47	9	167	59	10

Ge-

Gebloemd Goed.			Gebloemd Goed.		
168	f. 59	17	202	f. 71	17
169	60	4	203	72	4
170	60	11	204	72	11
171	60	18	205	72	18
172	61	5	206	73	5
173	61	12	207	73	12
174	61	19	208	73	19
175	62	6	209	74	7
176	62	13	210	74	14
177	63	1	211	75	1
178	63	8	212	75	8
179	63	15	213	75	15
180	64	3	214	76	2
181	64	10	215	76	9
182	64	17	216	76	16
183	65	4	217	77	3
184	65	11	218	77	10
185	65	18	219	77	17
186	66	5	220	78	4
187	66	12	221	78	14
188	66	19	222	79	1
189	67	6	223	79	8
190	67	14	224	79	15
191	68	1	225	80	2
192	68	8	226	80	9
193	68	15	227	80	16
194	69	2	228	81	3
195	69	9	229	81	10
196	69	16	230	81	18
197	70	3	231	82	5
198	70	10	232	82	12
199	70	17	233	82	19
200	71	5	234	83	6
201	71	10	235	83	13

Gebloemd Goed.			Gebloemd Goed.		
236	*f* 84	1	270	*f* 96	2
237	84	8	271	96	9
238	84	15	272	96	16
239	85	2	273	97	3
240	85	9	274	97	10
241	85	16	275	97	17
242	86	3	276	98	2
243	86	10	277	98	9
244	86	17	278	98	16
245	87	4	279	99	4
246	87	11	280	99	13
247	87	18	281	100	0
248	88	5	282	100	7
249	88	13	283	100	17
250	89	0	284	101	4
251	89	7	285	101	11
252	89	14	286	101	18
253	90	1	287	102	5
254	90	8	288	102	12
255	90	15	289	102	19
256	91	2	290	103	6
257	91	9	291	103	13
258	91	16	292	104	1
259	92	4	293	104	8
260	92	11	294	104	15
261	92	18	295	105	2
262	93	5	296	105	9
263	93	12	297	105	16
264	93	19	298	106	3
265	94	6	299	106	10
266	94	13	300	106	17
267	95	1	301	107	4
268	95	8	302	107	11
269	95	15	303	107	18

Gebloemd Goed.			Gebloemd Goed.		
304	f 108	5	338	f 120	7
305	108	12	339	120	14
306	108	19	340	121	1
307	109	6	341	121	8
308	109	13	342	121	15
309	110	1	343	122	3
310	110	8	344	122	10
311	110	15	345	122	17
312	111	2	346	123	4
313	111	9	347	123	11
314	111	16	348	123	18
315	112	3	349	124	5
316	112	10	350	124	12
317	112	17	351	124	19
318	113	5	352	125	6
319	113	12	353	125	13
320	113	19	354	126	1
321	114	6	355	126	8
322	114	13	356	126	15
323	115	1	357	127	2
324	115	8	358	127	9
325	115	15	359	127	16
326	116	2	360	128	3
327	116	9	361	128	10
328	116	16	362	128	17
329	117	3	363	129	5
330	117	10	364	129	12
331	117	17	365	129	19
332	118	5	366	130	6
633	118	12	367	130	13
334	118	19	368	131	0
335	119	6	369	131	7
336	119	13	370	131	14
337	120	0	371	132	1

Gebloemd Goed.			Gebloemd Goed.		
372	*f* 132	8	387	*f* 137	16
373	132	15	388	138	3
374	133	3	389	138	10
375	133	10	390	138	16
376	133	17	391	139	3
377	134	4	392	139	10
378	134	11	393	139	17
379	134	18	394	140	5
380	135	5	395	140	12
381	135	12	396	140	19
382	136	19	397	141	6
383	136	7	398	141	3
384	136	15	399	142	0
385	137	2	400	142	7
386	137	9			

Eindelijk volgd hier een kort bericht van *The Pennij-Post*, of van

De Stuivers-Post te *London*.

Dit is een gerijf binnen *London*, ('t welk, met zijne Buitenſtad, gehouden word derdehalf uur gaens lang, en een uur gaens breed te zijn;) waer door men op alle uuren van den dag, Brieven of Pakjes, die niet boven een pond wegen, aen alle hoeken van de Stad, en buiten dezelve, voor een ſtuiver kan beſteld krijgen. Zijnde ten dien einde in alle wijken huizen, om dezelve af te geven, van waer ze op een geſtelde plaets bij malkanderen gebragt, en van daer elk op zijn beſcheiden oord beſteld worden. Daerenboven ſtrekt deze Posterij zich ook uit, tien *Engelſche* mijlen in 't ronde buiten *London*, mits dat de Ontfanger dan ook een ſtuiver betale.

Van

Van *Exceſter* of *Exon*, *Leeds* en *Hull*, ontfangt men over de laetstgemelde Plaets, Jaerlijks eene meenigte van Witte en gekleurde Saeijen, Flanellen, Lakens en andere Wollen Manufacturen; waer van ook nier weinig over *Bremen*, *Altona* en *Hamburg* naer *Duitschland* gezonden word.

BRISTOL,

Eene Stad in 't Zuidwesterdeel van *Engeland*. Van daer krijgt men vele en allerleije ſlag van Wollen en Sajetten Manufacturen.

Hier worden ook veel Flesſen geblazen, en in tijd van vrede halen de Franſchen hier veel Boter, die van een goeden ſmaak is. Digt bij de Stad is de Rots St. Vincent, daer het ſchoonſte Kristal gevonden word: ook zijn 'er warme Baden en het Briſtol Water is zeer bekend.

NIEUW-CASTEEL EN SUNDERLAND.

Nieuw-Casteel, ook wel *Nie-Casteel* en van de Inwooners *Newcastle* genaemd, ligt in 't Noorden ten Oosten van *Engeland*.

Van daer krijgt men de allerbeste Steenkolen, om te branden en te ſmeden.

Men ziet 'er ſomtijds 4 a 500 Schepen bij een, die allen Steenkolen laden en dezelven naer Holland en andere Landen vervoeren.

EDENBURG,

Ook wel *Edimbourg*, de Hoofdſtad van *Schotland*, in 't Landſchap *Lothian*, bij den *Zeeboe-*

zem of *Inham van Fort*, aen den voet van een berg gelegen.

Men zend 'er naer toe zoodanige Koopmanschappen, als naer *London*.

En men brengt 'er van daen verscheide Wollen Manufacturen, als Lakens, Saeijen, Wollen en Saijetten Kousen, Steenkolen, doch niet zoo goed om te branden als de *Engelsche Kolen*.

In de Maend van *Junij* 1727. heeft de Koning aen die van *Schotland* een Patent verleend, om een eigen *Bank* in dat Koningrijk te mogen oprichten.

PERTH, in *Schotland*.

Jaerlijks worden van daer circa 75000 P. St. aen wit en graeuw Linnen uitgevoerd, behalven veel, dat naer Edinburg en Glasgow gaet.

London, Manchester en Glasgow trekken omtrent 10000 P. St. aen Linnen Garens.

Tot het maken van Lijnolij worden zeven Watermolens gebruikt, die ongeveer 300 Ton alle Jaer slaen, en voornamelijk in London gebruikt worden, dat 8 of 9000 P. St. opbrengt.

De uitvoer van Tarw en Gerst is van 24 tot 30000 Bolls.

Talk, Wasch, bereide Schaepsvellen, bereide en onbereide Kalfshuiden en ruwe Bokkenvellen worden van hier uitgevoerd.

Zalm naer London en de Middelandsche Zee brengt Jaerlijks 14000 P. St. op. Die Visch word hier in groote meenigte gevangen. De Visscherij begint op St. Andries, en eindigt 26 Aug. O. S.

92 ℔ Schots Gewigt zijn gelijk met 100 ℔ Engelsch *avoir du poid* Gewigt en 90 ℔ Schots Ge-

Gewigt gelijk met 119 ℔ Engelsch Troij Gewigt. De Graenmaet word 'er *Firlot* genoemd. De Schotsche El is $37\frac{1}{5}$ Engelsche duimen lang.

DUBLIN,

De Hoofdstad van *Yrland*, gelegen in 't Noord-Oosterdeel des Landschaps *Leinster*, aen den mond van 't Riviertje *Lestée*, en aldaer met eene goede Haven voorzien.

Men zend hier heen dezelve Goederen als naer *Engeland*.

En men haelt 'er van daen, als mede van andere *Yrsche* Steden, Osfenvleesch, gezouten in Vaten, Boter, Talk, Koe- en Osfenhuiden, enz.

CORK,

Of *Corke*, *Korcagh* en *Korcag* bij de Inwoonders, een Stedeken in 't Zuiden, ten Oosten van *Yrland*, in 't Landschap *Munster*, aen een Inham, die dit Stedeken tot eene groote en goede Haven verstrekt.

Men brengt 'er van daen *Yrsche* Serges, Baeijen, Lakens, Linnen en andere Manufacturen, gezouten Vleesch, Boter, enz.

Sedert de drie Koningrijken *Engeland*, *Schotland* en *Yrland* vereenigd, en onder den naem van *Groot-Brittannien* gebragt zijn, word over al de *Londonsche* Maet en Gewigt gebruikt.

De ijver der *Engelsche* Natie om haren Koophandel hoe langer hoe meerder uit te breiden, als zijnde de Zenuwen van den Staet, heeft ten allen tijden uitgemunt, waerom wij noodig geoordeeld hebben daer van eenige gewigtige bewijzen hier bij te voegen.

Om

Om hunne *Manufacturen* te begunſtigen, is in den Jare 1722 het dragen van *Oostindiſche Chitſen* en *gedrukte Catoenen Lijwaten*, op zware ſtraffen verboden.

In *Yrland* heeft men nieuwe *Linnen-Fabrijken* aengelegd. Vervolgens zijn 'er expres Commisſariſen aengeſteld, die Jaerlijks vergaderen, en onderzoeken, tot wat perfectie de *Fabriek* der *Linneweverijen* gebragt is; gevende als dan eene premie aen den geenen, die daer mede het meeste is gevorderd. In de maend van *Augustus* 1723 werden 'er verſcheide curieuſe *Webben*, naer den *Hollandſchen* trant, veel fijner, dan men ooit hier gewerkt heeft, opengelegd, en daer onder was een ſuper fijn ſtuk, dat een Kwaker preſenteerde, houdende 6300 draden in de ketting. Het vlas daer van was omtrent *Lurgan* gewasſen en geſponnen; en door diergelijke aenmoedigingen heeft men deze Linnen-Fabrijken zoo ver gebragt, dat men geene vreemde Linnens meer noodig heeft.

Hoe krachtig deze Fabriek heeft toegenomen, blijkt onder anderen daer uit, dat 'er ſedert 25 *Maert* 1737 tot 25 *Maert* 1738 uit *Yrland* en *Engeland* gebracht zijn, 3764563 Ijards *Yrs* Lijwaet, volgens de Coſtuim Boeken.

Sedert heeft men in *Schotland* mede, naer 't voorbeeld van *Yrland*, met allen ernst gearbeid, om *Linnen Fabrijken* op te richten; als ook om de *Viſcherije* met ernst voort te zetten.

Van hare *Verbeteringe* des *Koophandels* en *vermeerderinge* der *Scheepvaert* in *Engeland*, ſtrekt tot een merkelijk bewijs, dat in den Jare 1697 de waerde der ingevoerde Goederen beliep £ 3,482,586 St., en die der uitgevoerde

£

£ 3,525,906 Sterling, zoo dat de laetſte £ 43320 meer dan de eerſte beliepen; terwijl in den Jare 1773 de waerde der ingevoerde Goederen was £ 11,406,841 Sterl., en die der uitgevoerde £ 14,763,253 des 'er voor de waerde van £ 3,356411 Sterling meer uit-, dan ingevoerd was.

Op den eerſten *November* des jaers 1726 is de bediening van *Kolenmeter* der Stad *London* verkocht, voor 4000 Ponden Sterling en 50 Guinées, aan eenen *Thomas Hawes*, waer uit beſloten kan worden, dat dezelve zeer voordeelig moet zijn.

Vermits in den Jare 1717 en 1718 ter zake van het *Muntwerk*, in *Engeland* meer dan ooit te doen was, en bij deze gelegenheid zeer ongemeene en fraeije ſtukken, niet alleen dit Koninkrijk, maer zelf ook de geheele Waereld betreffende, in 't licht zijn gekomen, oordeelen wij den Lezer grootelijks te verplichten, hem het volgende daer van mede te deelen.

Conſideratien,

Om het ſmelten van Munt-Specien in Engeland *te beletten, getrokken uit de Parlementaire Handelingen, gehouden in de maenden* Februarij *en* Maert 1718.

Een Committé daer toe benoemd, had opgeſteld deze twee pointen:

„ 1. Dat het ſmelten van courante Munt-Spe-
„ cien van het Rijk, gehouden zal worden voor
„ dezelve misdaed, als het ſnoeijen van dezel-
„ ven; en dat de Smelters en de Snoeijers zul-
„ len eenerleije ſtraf onderhevig zijn.

„ 2. Dat

„ 2. Dat niemand, gedurende zekeren tijd, „ die in de *Bil* zal worden bepaeld, de Zilveren „ Specien van dit Rijk, tegen Gouden zal mo- „ gen uitleenen, verkoopen, ter leen neemen, „ koopen, ontfangen, betalen, noch verwisse- „ len, voor meer of min voordeel, als dezelve „ volgens den ordinaris en publijken *Cours* gel- „ den; op zoodanige ſtraffen, als in de *Bil* „ zal uitgedrukt worden."

In een Generael Committé van 't Hooger huis, werd dien aengaende gereſolveerd:

„ Dat Menſchen, wie zij ook zouden mo- „ gen wezen, die Biljoen, of Muntmateriael, „ van buiten 's lands om gemunt te worden in „ onze Munt brengen, een Certificaet daer van „ zullen verkrijgen, en te gelijk vrijheid, om „ gelijke quantiteit te mogen uitvoeren."

Deze Reſolutie werd goedgekeurd, en aen de Rechters bevolen, eene *Bil* te ontwerpen, dienende om de menſchen tot het inbrengen van Muntmateriael van buiten, en het in onze Munt te doen munten, aen te moedigen; en om het ſmelten van onze Courante Geldſpecien te beletten, op den voet van de bovenſtaende Reſolutie.

Deze wierd gedwarsboomd, met te zeggen: dat geen Koopmanſchap, zonder het uitvoeren van Muntmateriael, kan gedreven worden; en dat de waerde van het Zilver, indien men het nooit mag verzenden, noodzakelijk moest verminderen; ook dat, indien men van het uitvoeren van Zilver geen nuttigheid of voordeel mogt hebben, papieren- of lederengeld van het zelfde gebruik was.

Een ander zeide: dat de *Oostindiſche* Compagnie wettiglijk niet meer dan tweehonderd dui-

duizend Ponden Jaerlijks mogt uitvoeren; maer dat dezelve in 't Jaer 1715 had uitgevoerd 1600000 Oncen Muntmateriael, in 't volgende Jaer 1716, 1700000 Oncen, en in 't Jaer 1717, 3500000 Oncen; zoo dat hij de oorzaek van dit kwaed aen deze Compagnie toeſchreef. Daer bij voegende: dat naerdien 'er 8 pCt. bij 't ſmelten van deze Specien te winnen was, alle menſchen niet ſtandvastig genoeg waren, om zulk eene ſterke verzoeking te wederſtaen, waerom deze Compagnie naeuwer behoorde te worden bepaeld.

Vijf van de voornaemſte Goudſmits gaven aen 't Lagerhuis te verſtaen, dat 'er geen beter middel zoude uitgevonden konnen worden, om dit kwaed voor te komen, dan het uitvoeren van 't uitheemſche Muntmateriael, en de uitheemſche Gouden en Zilveren Specien geheel te verbieden; uitgenomen de Muntſpecien van het Rijk, die men zoude mogen uitvoeren, mits dezelve behoorlijk aen den Tol aen te geven, en 5 pCt. daer van betalende, ten dienst van 't gemeen: maer dit was aen de gemelde Compagnie gantsch onaengenaem.

De *Pairs* reſolveerden, na 't hooren van 't rapport door een Committé: „ Dat men in den „ Tour en elders een publijk Smelthuis zoude op„ richten, om uitheemsch Zilver te ſmelten. Dat „ alle Goud- en Zilverſmits openlijk in hunne win„ kels of voorhuizen bij den dag zullen moeten „ ſmelten. Dat geen Bankhouders of Ontfangers „ van Schattingen, Smeltkroezen noch Ovens in „ hunne huizen zouden mogen hebben, op „ zware ſtraffe. En dat de Goud- en Zilver„ ſmits en andere die Smeltkroezen of Ovens heb-

„ hebben, dezelve in 't Goudſmits-Gilde zul-
„ len moeten doen registreren."

Eenige zeiden: dat het minder mogelijk was, het ſmelten van Geldſpecien te beletten, dan het aen de *Spanjaerden* mogelijk is te beletten, dat hun Zilver en Goud uit *Spanjen* herwaert gevoerd worde; hoewel het uitvoeren uit *Spanjen* zelfs op ſtraffe des doods verboden was. 't Welk door anderen werd tegengeſproken.

Men verwierp eene Clauſul, die te voren goedgekeurd was, namelijk: „ Om 't gehalte „ en de waerdij van 't Zilverwerk te brengen „ op denzelfden voet als de Specien." Als mede eene andere Clauſul, waer bij werd verboden: „ Specien te verkoopen, uit te leenen, „ te verwisſelen, of anderſins uit te geven, „ voor hoger prijs, dan publijk daer op ge-„ ſteld is."

Daer werd in het Lagerhuis beſloten: „ In „ de waerde van de Goude en Zilveren Munte „ van dit Rijk geen verandering te maken; zoo „ in fijnheid, als gewigt en benaming." Eenige lieden hadden zulks noodig geoordeeld, om het Zilver meer gangbaer te maken, door dien vele, die wel van geld voorzien waren, het inhielden, op hoop dat het verhoogd zoude worden.

Eenige anderen waren van gevoelen, dat men de Guinees 6 *Pence* moest verlagen, om te grooter eenparigheid tuſſchen het Goud en Zilver te maken; maer dit werd verworpen: niet alleen, om dat de regering veel daer bij verliezen zoude, maer ook om dat het aenleiding zoude geven, om de Guinees te verſmelten, en 't Goud weg te zenden.

Daer

Daer werden verſcheiden *Memorien* overgegeven, aengaende de Munt- en Geldſpecien, om 't Huis te doen begrijpen de oorzaken van de ſchaersheid van Zilveren Specien; alsmede, dat, indien men niet voorkwam eenige misſlagen en ingeſlopen wanordens, de Gouden Specien in 't kort zoo ſchaers zouden zijn, als nu de Zilveren waren. Men bevond, bij naziening, dat 'er ſedert drie dagen, volgens de Boeken van den Tol, uitgegaen waren 300 ponden gewigt Zilver in ſtaven. Men deed blijken, dat 'er voorleden Jaer aen den Tol, voor inkomende Goederen was betaeld, driehonderd duizend Ponden Sterl. meer, dan de Tol van inkomende Goederen ooit te voren heeft opgebracht; en als men den Tol tegens 10 pCt. van de waerde der Goederen rekend, zoo volgt daer uit, dat 'er voor 3 Millioenen Sterl. aen Koopmanſchappen meer dan in eenige vorige Jaren zijn ingebracht, zoo dat het retour moet zijn geſchied, in Zilver of in Goud, indien 'er zoo veel Koopmanſchappen van hier niet zijn uitgevoerd, en men rekend, dat dit een der grootſte oorzaken daer van is.

Men ordonneerde, dat de Deken en Overlieden van 't Goudſmits Gilde zouden overgeven een ſtaet van 't gemaekte Zilver van de *nieuwe Keur*, ſedert de laetſte 3 Jaren; als mede een ſtaet van 't Zilver van de *oude Keur*, geteekend in de laetſte 3 Jaren, als het in gebruik was. Dat de Muntmeester, een ſtaet van de onkosten van 't Munten van Gouden en Zilveren Specien, ſedert 7 jaren zoude overgeven. Dat de Asſaijeur voor 't Huis moest komen, benevens de Officieren van de Munt, en dat de Commisſariſen van den Tol, een ſtaet zouden

overgeven, van het Billioen of Zilver geld, dat uitgevoerd is, van den 25 *Maert* 1710 tot dien tijd toe; als mede van 't Billioen, en de vreemde Munt, van dien tijd tot toen uitgevoerd.

Men verzogt daer na van den Koning, den ſtaet der Specien, gemunt ſedert de generale hermunting van 't geld, ten tijde van Koning *William*, tot *St. Michiel* laetſtleden: als mede een Balans van de ingekomen en uitgegane Koopmanſchappen, ſedert de laetſte 7 Jaren; en bijzonder van het Zilver en Goud, dat 'er gedurende die Jaren was in- en uitgegaen; als mede de repreſentatien over die Materie gedaen aen de Commisſarisſen tot den Koophandel en de Colonien: als ook het rapport, door den Ridder *Iſaac Newton*, aen de Lords Theſoriers over deze zaek overgegeven; 't welk zeer fraei opgeſteld zijnde, hier bij gaet.

REPRESENTATIE

„ Van den ſtaet der *Gouden* en *Zilveren Specien*,
„ en derzelver juiste *Valeur* door geheel *Eu-*
„ *ropa*, overgegeven te *London*, aen de Lords
„ Theſoriers, door den Ridder *Iſaac Newton*,
„ den 21 *September* 1717.

Met believen van uwe Lordſchappen!

„ In gehoorzaemheid van de order, van UL.
„ van den 12 *Augustus* laetſtleden, dat
„ ik voor dezelve zoude openleggen een
„ *ſtaet van de Gouden en Zilveren Specien*
„ *van dit Koningrijk, in gewigte en gehalte,*
„ *en de waerde van het Goud, naer propor-*
„ *tie van het Zilver, met mijne Aenmerkin-*
„ *gen*

„ *gen en gevoelen; en welk middel het dien-*
„ *ſtigſte zoude zijn, om het ſmelten van het*
„ *Zilvergeld voor te komen;* zoo vertoon ik
„ onderdanigst:

„ Dat uit een pond Gouds, Trois gewigt,
„ uitleverende elf Oncen fijn, en een Once Al-
„ loij, 44½ Guinees gemaekt worden; en dat
„ een pond Zilver, wegende elf Oncen en twee
„ penningen fijn, en 18 penningen Alloij, in
„ 62 Schellingen geſneden word; en ingevol-
„ ge deze rekeninge is:

„ Een Pond gewigt fijn Goud, waerdig 18
„ Ponden, 6 Oncen, 17 Penningen en 5 Grei-
„ nen, fijn Zilver; als men een Guinea tot een
„ Pond 1 Schelling en 6 Pen. in Zilver rekend.
„ Doch ongemunt Zilver, als het uitgevoerd
„ word, is gemeenlijk 2 of 3 D. per Once meer
„ waerdig, dan of het gemunt was.

„ Maer indien, zonder onderſcheid, zoodanig
„ Zilver van beproefd Alloij, gewaerdeerd wierd
„ op 5 Schellingen 4 D. en een halve Penning
„ per Once; zoo zoude een Pond fijn Goud
„ niet meerder waerdig zijn, dan 14 Ponden,
„ 11 Oncen, 12 Penningen en 9 Greinen,
„ fijn Zilver; en volgens deze rekening, is een
„ Guinea niet zoo veel Zilver waerdig, als 20
„ Schellingen en 8 D. uitmaken.

„ Als de Schepen naer *Oostindien* vertrekken,
„ word 'er zoo veel Zilver geëischt om uit te
„ voeren, dat de prijs daer door tot 5 Schel-
„ lingen 6 D. of 5 Schellingen 8 D. daerenbo-
„ ven rijst. Maer ik zal diergelijke buitenge-
„ woone gevallen niet rekenen.

„ Een *Spaenſche Piſtolet*, is geſlagen voor 32
„ Rees; of 4 Stukken van Agten Rees, gemeen-

„ lijk genaemd *Stukken van Agten*, en is van
„ gelijk Alloij, en het $\frac{1}{16}$ gedeelte van het ge-
„ wigt daer van.

„ En een *Doppio Moeda* van *Portugael*, is
„ voor 13 Zilveren Crusados gemunt, en is
„ ontfangelijk Alloij, en het $\frac{1}{16}$ gedeelte van het
„ gewigt daer van. Hierom is 't Goud van 16
„ gedeeltens, meerder in *Spanjen* en *Portugael*
„ waerdig, dan Zilver van een gelijk gewigt
„ en Alloij, volgens de ijk van deze Koning-
„ rijken; naer welke Rekening een Guinea 22
„ Schellingen en 1 D. waerdig is.

„ Maer deze hooge prijs maekt, dat het Goud
„ binnen 's Lands in overvloed is, en dat het
„ Zilver door geheel *Europa* uitgevoerd wordt;
„ zoo dat zij t'huis betalingen doen in Goud,
„ en geen Zilver zonder premie willen geven.
„ Deze premie is zeer gering, wanneer de Zil-
„ ver vloot aenkomt; maer als het Zilver weg-
„ gaet, en schaers begint te worden, rijst de
„ premie, en is gemeenlijk omtrent 6 pCto;
„ 't welk afgetrokken zijnde, word een Guinea
„ omtrent 20 Schellingen 9 D. in *Spanjen* en
„ *Portugael* waerdig.

„ In *Frankrijk* rekend men, dat een pond
„ gewigt van fijn Goud 15 ponden fijn Zilver
„ waerdig is Deszelfs Koningen zijn door
„ Edicten, in het geld te verhoogen of af te
„ zetten, somtijds een weinig in overtolligheid
„ of vermindering van deze proportie afgewe-
„ weken, maer deze veranderingen zijn zoo ge-
„ ring geweest, dat ik die niet noodig acht
„ hier ter plaetze te overwegen. Door het
„ Edict van *May* 1709 werd een nieuwe *Pistolet*
„ geslagen, voor 4 nieuwe Louizen; en is van
„ een gelijk Alloij, en het $\frac{1}{15}$de gedeelte van

„ het

„ het gewigt daer van; uitgezonderd de mis-
„ slagen van hunne Munten: en volgens het
„ zelfde Edict, is 't fijne Goud, volgens het
„ gewigt 15 mael zoo veel gewaerdeerd, als
„ dat van fijn Zilver. Ingevolge van deze re-
„ kening, is een *Guinea* waerdig 20 Schellin-
„ gen 8 D. en een halven Penning. Ik over-
„ weeg hier niet de verwarring in het geld van
„ *Frankrijk*, veroorzaekt door de menigvuldige
„ Edicten, om het zelve in de munt te brengen
„ en aen den Koning daer van Taks te geven:
„ ik vergelijk alleen de waerde van het Goud
„ en Zilver, naer proportie van het eene of
„ 't andere.

„ De *Dukaten* van *Holland*, *Hongarijen* en
„ het *Duitsche* Rijk, waren laetstelijk onder het
„ gemeene Volk, en voor gewoonlijke zaken,
„ in *Holland* gangbaer voor 5 Guldens en 5
„ Stuivers in Specie; en werden gemeenlijk
„ voor zoo veel Zilver geld in 3 Guldens- en
„ Guldens-stukken verwisseld, als de Guinees
„ bij ons voor 21 Schellingen 6 D. Sterlings,
„ naer welke rekening een Guinea 20 Schel-
„ lingen 7 D. en $\frac{1}{8}$ Penning waerdig is.

„ Ingevolge van de prijzen van het Zilver in
„ *Italien*, *Duitschland*, *Polen*, *Denemarken* en
„ *Zweden*, is een Guinea waerdig omtrent 20
„ Schellingen 7 D. 6 D. 5 of 4 D. alzoo de
„ proportie, naer de verscheide Regeringen van
„ deze Landen, een weinig veranderd.

„ In *Zweden* is het Goud naer proportie lager
„ dan het Zilver: en dit veroorzaekt, dat dat
„ Koningrijk, 't welk voor dezen met Kopren
„ geld te vreden was, nu Zilvren heeft; 't
„ welk, zoo ik vermoede, voor Scheepsbehoef-
„ ten derwaert gezonden is.

„ In 't einde der Regeringe van Koning *Wil-*
„ *liam*, en het eerſte jaer van de Koninginne
„ *Anna*, toen 'er in *Engeland* een groote over-
„ vloed van vreemd Geld was, deed ik eene
„ groote meenigte van het zelve in de Munte
„ aſſaijeeren, en bevond bij de aſſaij, dat het
„ fijne Goud, tegens het fijne Zilver, als boven
„ gemeld, in *Spanjen*, *Portugael*, *Frankrijk*
„ *Holland*, *Italien*, *Duitschland* en de *Noorder*
„ Koningrijken geproportioneerd was; uitgezon-
„ derd de misſlagen der Munten.

„ In *China* en *Japan*, is 't pond gewigt van
„ fijn Goud, maer 9 of 10 Ponden fijn Zil-
„ ver waerdig; en in *Oostindiën* mag het wel
„ 12 waerdig zijn. En de lage prijs van het
„ Goud, naer proportie van het Zilver, voerd
„ het Zilver van geheel *Europa* derwaert: zoo
„ dat, volgens den Cours van Commercie en
„ Wisſel tuſchen Natiën en Natiën, in geheel
„ *Europa*, het fijne Goud, tegens het fijne
„ Zilver gerekend, zoo veel is als $14\frac{4}{5}$ of
„ 15 in 't geheel. En ingevolge van deze
„ zelfde rekening, is een *Guinea* waerdig,
„ tuſchen de 20 Schellingen 5 D. en 20
„ Schellingen 8 D. en een halve Penning,
„ uitgezonderd in buitengewoone gevallen: als,
„ wanneer de Zilvervloot in *Spanjen* aengeko-
„ men is, of dat hier Schepen naer *Oostindiën*
„ geladen worden; welke toevallen ik hier niet
„ wil overwegen. En het blijkt, alzoo wel
„ door ondervinding als door reden, dat het
„ Zilver van de plaetzen vloeid, in welke des-
„ zelfs waerde naer proportie lager is, dan die
„ van het Goud; als van *Spanjen* naer geheel
„ *Europa*, en van geheel *Europa* naer *Oostin-*
„ *diën*, *China* en *Japan*; en dat het Goud in

„ over-

„ overvloed is, in zoodanige plaetzen, alwaer
„ deszelfs waerdij naer proportie hooger dan die
„ van het Zilver is, als in *Spanjen* en *Engeland*.
„ De veelvuldige uitvoering heeft den prijs
„ van uitvoerbaer Zilver, omtrent 2 of 3 D.
„ *per* Once doen rijzen, boven die van gemunt
„ Zilver; en dit heeft boven dien eene beko-
„ ring verwekt, om eerder het gemunte Zilvren
„ geld uit te voeren of te smelten, dan 2 of
„ 3 D. meerder voor buitenlandsch Zilver te
„ geven; en de begeerte om het zelve uit te
„ voeren, komt hier uit voort, dat het Zilver,
„ naer proportie van het Goud, in andere plaet-
„ zen hooger in prijs dan in *Engeland* is; als
„ mede, dat het Goud, naer proportie van het
„ Zilver, in *Engeland* veel hooger is, dan in
„ andere plaetzen; het welk verminderen zal,
„ met de waerdij van het Goud naer pro-
„ portie van het Zilver te verlagen. In-
„ dien het Goud in *Engeland*, of het Zil-
„ ver in *Oostindiën* zoo laeg kon gebracht
„ worden, dat die een en dezelfde propor-
„ tie in beide plaetzen hadden, zoo zoude
„ 'er geene grootere begeerte zijn, om Zilver,
„ dan om Goud naer *Indiën* te zenden: en
„ indien het Goud alleen zoodanig verlaegd
„ word, dat het dezelfde proportie heeft met
„ het Zilvren geld in *Engeland*, 't welk het
„ met het Zilver van het overige van *Europa*
„ heeft, zoo zoude 'er geen bekoring zijn, om
„ eerder Zilver dan Goud naer eenig gedeelte
„ van *Europa* uit te voeren. En om dit laet-
„ ste te weeg te brengen, schijnt 'er niets meer-
„ der vereischt te worden, dan 10 of 12 D.
„ van een Guinea af te nemen; op dat het
„ Goud een en dezelfde proportie moge heb-

„ ben met het Zilveren geld in *Engeland*, 't
„ welk het in den Cours van Koophandel en
„ Wisfel in *Europa* behoord te hebben. Maer
„ indien tegenwoordig alleen 6 D. daer afge-
„ nomen wierden, zoude zulks den lust niet
„ verminderen, om het Zilvren geld uit te voe-
„ ren, of te fmelten; en men zoude uit de
„ gevolgen hier na beter kunnen zien, dan te-
„ genwoordig kan blijken, welke verdere re-
„ ductie voor het gemeen het dienstigst zou-
„ de zijn.

„ In 't laetfte Jaer van Koning *William*, wer-
„ den de Dalers van *Schotland*, omtrent 4 Schel-
„ lingen 6 D. en ½ Penning waerdig, in het
„ *Noorden* van *Engeland* tot 5 Schellingen uit-
„ gegeven, en begonnen tot dien prijs ook bij
„ ons in te kruipen. Ik gaf hier van kennis,
„ aen de Lords-Commisfarisfen van de Thre-
„ faurie, dewelken aen de Ontfangers van de
„ Taxe ordonneerden, om het ontfangen van
„ dezelven te verbieden, en hier mede dit
„ kwaed te ftuiten.

„ En ten zelven tijd waren de Gouden *Loui-*
„ *fen* van *Frankrijk*, niet boven 17 Schellingen
„ en een Blank het ftuk waerdig, in *Engeland*
„ tot 17 Schellingen 6 D. gangbaer. Ik gaf
„ hier van kennis aen de Lords Commisfarisfen
„ van de Threfaurie, en zijne gewezene Maje-
„ fteit liet eene Proclamatie uitgaen, dat die niet
„ hooger dan 17 Schellingen zouden ontfangen
„ worden; en hier op kwamen zij in de Munt,
„ en daer wierden 140000 Ponden van dezelve
„ vermunt. Bij aldien nu het voordeel van
„ 5 D en een Oortjen, op een Gouden *Louis*,
„ ten dien tijd genoeg was, om eene zoodanig
„ groote meenigte van *Fransch* Geld in *Engeland*

„ in

„ in te voeren; en het voordeel van een Blank
„ op een Gouden *Louis*, om denzelven in de
„ Munt te brengen; zoo zoude het voordeel
„ van 9 D. en ½ Penning op een Guinea, of
„ daer boven, genoeg geweest zijn, om de
„ groote quantiteit van Goud te brengen, 't
„ welk in deze laetſte 15 Jaren geſlagen is, zon-
„ der eenig buitenlandsch Zilver.

„ Voor eenige Jaren werden de *Moedors* van
„ *Portugael*, in het *Westen* van *Engeland* tot
„ 28 Schellingen het ſtuk ontfangen; maer op
„ bericht van de Munt, dat dezelve niet meer-
„ der dan 27 Schellingen 7 D. waerdig waren,
„ gaven de Lords Commisſariſſen van de Thre-
„ ſaurie aen hunne Ontfangers der Takſen or-
„ der om dezelve niet hooger dan voor 27
„ Schellingen en 6 D. aen te nemen. Waerop
„ verſcheide Edellieden in het Westen aen de
„ Threorie deden verzoeken, dat de Ontfan-
„ gers die wederom tot 28 Schellingen mogten
„ ontfangen; belovende, dat zij dat geld tot
„ dien prijs wederom in zouden trekken; bij-
„ brengende, dat, wanneer die tot 28 Schel-
„ lingen waren, in hun land overvloed van
„ Goud was, waer aen zij anders groot gebrek
„ hadden. Maer de Commisſariſſen van de
„ Threſaurie overwegende, dat de Natie tot
„ 28 Schelliggen, 5 D. op het ſtuk zoude ver-
„ liezen, verwierpen het verzoek. En indien
„ een voordeel van 5 D. op 28 Schellingen,
„ den Koopman heeft bewogen om dat Geld
„ bij ons te brengen, hoe veel te meer zal een
„ voordeel van 6 D. en ½ Penning of meer,
„ op een Guinea, bekwaem zijn, om den Koop-
„ man eene groote quantiteit Gouds, zonder
„ eenig buitenlandsch Zilver in de Munt te

„ brengen, en daer mede altoos te continueeren, tot dat de oorzaek daer van weggenomen is?

„ Indien de zaken alleen dus gelaten worden, „ tot dat het Zilvren geld een weinig schaerscher word, zoo zal het Goud van zich zelf „ vallen; want het Volk is alreeds afkeerig „ om Zilver voor Goud te geven, en zal in „ weinig tijds weigeren, zonder premie, in „ Zilver te betalen, zoo als zij in *Spanjen* doen; „ en deze premie zal eene vermindering in de „ waerde van het Goud veroorzaken. En nu „ is de Vraeg: of het Goud door de Regering „ zal verlaegd worden? Of, dat men daer mede zal wachten, tot dat het van zich zelf, „ door gebrek van het Zilver, zal vallen?

„ Het mag gezegd worden, dat 'er eene „ groote meenigte van Zilverwerk is, en dat „ men, indien het gemunt wierd, geen gebrek „ aen Zilver geld zoude hebben: maer ik reken, „ dat het Zilver dat gemaekt is, veel zekerer „ is van niet uitgevoerd te worden, dan dat tot „ geld geslagen is, ter oorzake van de groote „ waerdije van het Zilver, en het fatsoen daer „ benevens. En daerom ben ik niet voor het „ munten van het Zilverwerk, voor dat de lust „ om het Zilvren geld uit te voeren, het welk „ een voordeel van 2 of 3 D. op een Once „ geeft, verminderd is: want zoo dikwijls als „ de Menschen genoodzaekt zijn, om tot betaling van schulden Geld naer buiten te zenden, zoo zal 'er altijd eene begeerte zijn, om „ eerder Zilver dan Goud te zenden; ter oorzake van het voordeel, het welk meest 4 pCt. „ bedraegd: en om dezelfde reden, zullen de „ Buitenlanders ook eerder verkiezen om hun

„ Goud,

„ Goud, dan om hun Zilver herwaert te zen-
„ den. Al het welke allerondersdanigst aen de
„ wijsheid van uwe Lordschappen onderwerpt,

ISAAC NEWTON.

In het Comptoir van de
Munt, den 21 *Sept.* 1717.

Daer na verzogt men, dat de Lords Commisarisen van den *Handel* en de *Plantagien*, mogten openleggen, de quantiteit van 't Billioen, sedert Kersmis 1698 tot 1715 na vreemde Landen uitgevoerd, en waerheen.

Over de schaersheid van het Zilvren geld, verschilden de gevoelens nog al zeer veel. Sommigen schreven het toe, aen de ongelijkheid van de waerdije tusschen Goud en Zilver: anderen, aen de betaling aen uitheemschen: anderen, aen 't verschil van den Wisel; en ook aen den uitvoer van Zilver, door de *Oostindische Compagnie*, 't welk, (volgens het zeggen van eenigen,) nooit wederom in *Europa* kwam.

De middelen, om daer tegen te voorzien, verschilden niet minder. Sommigen wilden, dat men den uitvoer van Zilver gantschelijk voor den tijd van een Jaer verbieden zoude. Anderen, dat men de *Kroonsstukken* tot *Schellingen* en *Six-Pences* zoude vermunten. Anderen, dat men alle uitheemsche Munten in de onze vermunten zoude. Daer waren 'er ook die voorsloegen, om de Kroonsstukken op 5 Schellingen 4 Pence te zetten. Doch dit werd wel tegengesproken.

Over de schaersheid van het Zilver, gaf men nog verscheide oorzaken voor. Men schreef

het

het onder anderen toe aen de meenigte van 't Goud, dat de nieuw ontdekte Mijnen in *Braſiliën* uitleverden, en 't weinig Zilver, dat 'er uit die van *Amerika* kwam. Anderen waren van gedachten, dat de balans van den Koophandel niet aen de *Engelſche* zijde overhelde; maer dit werd tegengeſproken, en men vertoonde, dat onze *Manufacturen* toenamen, en meer trek hadden dan ooit; als ook, dat men in de langdurige regering van Koninginne *Eliſabeth*, niet meer dan 4½ Millioenen had gemunt, en in de korte regering van *Karel* den eerſten wel 8 Millioenen en zeshonderd duizend Ponden Sterling. Anderen ſchoven de ſchuld weêr op de *Oostindſche* Compagnie, die der Natie groote ſchade deed; dewijl men in *Salomons* tijden Goud en Zilver van die Gewesten haelde, daer men nu met Apen en Pappegaeijen te vreden was.

Sommigen wilden de *Guinées* op 20 Schell. 8 Den. brengen; doch dit werd afgekeurd, om dat zulks onder anderen tegen de Reſolutie van 't Lagerhuis ſtreed, om het geld nog meer af te zetten. Anderen wilden, dat men 't Zilvren geld van minder alloij zoude maken; maer 't werd ook verworpen, en men reſolveerde: „Dat „ de Guinees niet verder verminderd zouden „ worden."

Men belaste ook aen een Committé, om twee *Bils* op te ſtellen, namelijk: „ Eene om het „ ſmelten van 't geld dadelijk te beletten; en „ eene, om 't gemaekte Zilverwerk op die zelf„ de fijnte en gehalte te brengen, als het Cours „ hebbende Zilveren geld in het Koningrijk. „ Men ſloeg ook voor: dat het Zilver nergens „ anders als in den *Tovr* geſmolten zoude mo„ gen worden."

Hoe

Hoe verre deze zaek redres vereischt heeft, blijkt best uit de Publijke Registers, vermits 'er te *London* in den *Towr*, van den 12 *Augustus* 1715 tot den 29 *Augustus* 1716 is gemunt:

	℔ ß ₰
Aen Goud voor Ponden	1547147:18:-
Aen Zilver maer voor	2311:16:9
Ponden	1549459:14:9

Bedragende t'ſamen, een Millioen 549 duizend 459 Ponden, 14 Schellingen en 9 Pence *Sterlings*. Het beste middel echter om de Zilveren munt in Engeland te *ſouteneeren*, zal zijn, wanneer daer van op nieuw geſlagen word, het Pond in 64 Schellingen te ſnijden, en daer door den lust tot ſmelten te benemen.

Na dat wijlen Koning *William*, eene Alliantie tusſchen velen der voornaemſte Magten van *Europa* had geſloten, om de *Spaenſche* Kroon in 't Huis van *Oostenrijk* over te brengen, welke maetregels de Koninginne *Anna* heeft opgevolgd, en daer door van den Jare 1710 tot 1711 een kostelijke, doch zegepralende Oorlog is gevoerd; heeft deze Koningin eindelijk een verandering in 't Ministerie gemaekt, en daer door groote verwarringe veroorzaekt, vermits noch het Parlement, noch het Gemeen haer geld wilde opſchieten. Om nu der Natie een rad voor de oogen te draeijen, verlieten zij de partij der Geallieerden op een ſinistre wijze, ſpanden met *Frankrijk* en *Spanjen* aen, en ſloten heimelijk met hun een Vrede Traktaet, den 13 *Julij* Ao. 1713 te *Utrecht*; bedingende daer bij voor hunne Natie, den handel en de levering der

Sla-

Slaven in *Nieuw-Spanjen*, (doorgaens het *Contract* van de *Assiento* genoemd;) als ook, dat zij *Jaerlijks twee Schepen* met *Engelsche* vruchten derwaerts zouden mogen zenden. Hier van werd een zeer breede ophef gemaekt, een *Compagnie* opgericht, onder den naem van de *Zuidzee-Compagnie*, en men animeerde het gemeen in deze gewaende groote voordeelen bij Inteekening deel te nemen. De gereede penningen, die 'er in kas kwamen, werden daer op door de Bewindhebbers op Parlementaire fondsen, tegen 5 of 6 pCt. Intrest uitgezet; waer door zij eenige uitdeeling kunnende doen, rezen de Actien Ao. 1719 tot 10 of 17 pCt. boven 't Kapitael. De zaken in dezen staet zijnde, hebben vele Vreemdelingen, als *Franschen*, die hun geld buiten 't Rijk konden krijgen, en *Nederlanders*, die zoo hoogen *Intrest* in hun land niet konden maken, in deze Compagnie deel genomen, tot vele Millioenen toe.

't Parlement van *Engeland*, in 't Najaer van 1719 en in 't Voorjaer 1720 zittende, poogde de schulden van de Natie te verminderen, en de Obligatien van hoogen Intrest te vernietigen. Hier toe boden de Bank, en de *Zuidzee-Compagnie*, (welke beide Societeiten, als de gemeene Kas van de Natie moeten aengemerkt worden;) de benoodigde penningen aen; tot dat eindelijk, door gunst van de Hofpartij, met de Bewindhebbers van de *Zuidzee-Compagnie* een Contract werd gesloten, om eenige Millioenen op te schieten, en genoegzaem alle de lasten van 't land over te nemen.

Dit nog maer in til zijnde, werden de drifften der menschen gaende gemaekt, en daer door de *Actien* der *Zuidzee-Compagnie* excesief op-

ge-

gejaegd. In de maend van *April* waren ze tot 400 pCt. gerezen, waerom de Compagnie reſolveerde, eene inſchrijving van 2¼ Millioen Ponden *Sterlings* tot 300 pCt te laten doen. In *Junij* waren ze reeds 600 pCt., waerom de Compagnie wederom 1½ Millioen tot 400 pCt. liet inſchrijven. In *Augustus* waren de Actien tot 8 of 900 pCt. gerezen; daer door eene derde Inſchrijving van 4½ Millioen tot 1000 pCt. geſchiedde. Eindelijk rezen de Actien tot 1000 of 1100 pCt. en de Compagnie liet eene vierde Inſchrijving van een Millioen doen, mede tot 1000 pCt. Van alle deze Actien, zijnde 12 Millioenen Ponden Sterlings Kapitael, en 9¼ Millioenen bij Inteekeningen, beloofde de Compagnie 12 Jaren lang 50 pCt. uitdeeling 's Jaers te betalen; 't welk gemaklijk te begrijpen was dat niet lang ſtand kon houden. Dit bleek ook kort daer na, want de termijnen tot de betaling der verſcheide ſubſcripten komende, konden de Inteekenaers geen geld daer toe krijgen, en moesten het op Intrest zoeken; 't welk niemand op zulk een haggelijke wijze wilde vertrouwen. Hier door geraekte het geheele ſpel in duigen, en men zag de Actien, die onlangs hooger dan 1000 pCt. waren, in de maenden van *September* en *October* dezes Jaers tot 200 pCt. en lager dalen; 't welk op iedere Actie van 1000 Ponden *Sterlings*, (zijnde omtrent 11000 Guld. *Holl.*) ten minſten 88000 Gl. ſchade bedroeg; tot ruïne van vele duizenden van menſchen, geheele Familien, Weduwen, Weezen, ja allerleije ſoorten van menſchen.

Gedurende dat door de ſlinkſche ſtreken der Bewindhebbers van de *Zuidzee-Compagnie* (die ook vervolgens voor ſchelmen verklaerd werden;)

den;) hare Actien tot zulke excesſive hooge prijzen werden gejaegd, waren 'er vele menſchen n *Holland*, voornamelijk te *Rotterdam* en te *Amſterdam*, die daer uit groote ſchatten meenden te halen: ja om naeuwkeurig van tijd tot tijd van het pasſerende in *Engeland* berigt te hebben, konden de Posten niet ſpoedig genoeg reizen; waerom zij expres eigene pinkjes onderhielden, die uit *Engeland* tot *Scheveningen* tijding brachten; dewelke ten eerſten met expresſen te paerd herwaert werden gebracht; ten einde den eenen wat naders mogte weten dan de ander, en om malkanderen in het koopen en verkoopen te verkloeken.

Toen deze bewegingen eerst in de maend van *Februarij* opkwamen, wilde een iegelijk Actionist worden. Boekhouders, Kantoorknechts, Beunhazen, en al wie wilde, gaven premien van 2 of 3 pCt. (bedragende op een Capitale Actie van £ 1000 Sterling, maer 2 of 300 Guldens; daer voor zich Heeren van vermogen verbonden, om de Actien tot 200 pCt. en daer omtrent te leveren. Deze Premie-Contracten waren binnen 3 Maenden 10 of 12000 Guldens en meer waerdig. Ja een zekere arme Jood, gaf al gekſcherende 4 Schellingen aen een voornamen Jood, die daer voor aennam de Actien het loopende Jaer tot 1000 pCt. te leveren; welk Contract vervolgens voor 18000 Guldens verlies is afgemaekt.

De groote winſten, die velen daer mede behaelden, en daer van groote figuren maekten, doch noch meer de ingebeelde ſchatten, hielpen in *Holland* vele menſchen mede 't hoofd op den hol, en gaven tot het ondernemen van de meenigvuldige *Actien-Compagnieſchappen* aenleidingen, daer

van

van wij hier voren breeder hebben geſproken. Want alle publijke fondſen door deze zotternijen opgezet wordende, konden de Liefhebbers eindelijk geene Actien genoeg naer hun zin krijgen; waer van anderen zich bedienende, werden 'er nieuwe vonden geſmeed, en onder anderen twee *Aſſurantie-Compagnien* te *London* opgericht, waer van de eene die van *York Buildings*, en de andere de *Londonſche* werd genoemd; dewelke alleen ſtand hielden, vermits het Parlement den 22 *Junij* alle de zoogenaemde *Bubbel Compagnien* vernietigde, en niet als de twee voorgemelde in wezen liet; 't welk zoo veel te meer aenleiding heeft gegeeven, om ze in *Holland* naer te volgen; offchoon alle voorzichtige Kooplieden het bedrog van dezen handel voorzagen, en zich daer afhielden. Hoedanig ook de uitſlag is geweest, hebben wij ter plaetze hier voren breeder gezegd, en ligt velen nog in al te verſche geheugenisſe, om hier meer daer van te moeten ſpreeken.

Onder de wezenlijke ondernemingen dezer Compagnie, kwam mede op het Tapijt, om de *Walvischvangst* op *Groenland* te ondernemen, waer over verſcheide Jaren werd getwist, vermits ſommigen het af-, en anderen aenrieden. Onder de Debatten, deswegens voorgevallen, vinden wij het volgende zeer aenmerkenswaerdige *Vertoog*, door *Mr. Ward*, den 2 *October* 1722 in de Generale Vergaderinge dezer Compagnie, voor den Onder-Gouverneur gedaen, 't welk wij niet hebben kunnen nalaten hier in te laſſen.

„ *Mijn Heer!* Volgends de nu gelezene Mi-
„ nuten, zijn reeds 12 Maenden verloopen,

„ dat het der Vergadering van uwe Bewind-
„ hebbers behaegd heeft, 't vervolgen en voort-
„ zetten van de *Walvischvangst* aen eene alge-
„ meene bijeenkomst van deze Compagnie te
„ recommanderen. Zij had dit zoo rasch niet
„ gedaan, of de algemeene toejuiching der Gein-
„ teresseerden toonde hunne neiging en begeer-
„ te, om zich in deze zaek te vereenigen, en
„ zij gaven de Bewindhebbers aenstonds en een-
„ pariglijk magt, om zulk een groot en loffelijk
„ voornemen uit te voeren.

„ Maar, *Mijn Heer!* van wat kant, of om
„ wat reden dees aenslag in zijne geboorte ge-
„ smoord is, weet Gij L. 't best, die aen 't
„ roer onzer zaken zijt, en die (zoo als wij ge-
„ hoord hebben,) onze stuurlieden zult en moet
„ zijn.

„ Nu zal ik alleen 't geduld der Heeren ver-
„ gen, dat ik mij een weinig in de Historie
„ van deze Visscherij inlate, en aentoone, hoe
„ begerig de Regering van tijd tot tijd geweest
„ is, om deze zaek te bevorderen, door 't
„ passeren van verscheide Parlementaire Acten
„ in haer voordeel.

„ Onder de roemwaerdige regering van de
„ Koninginne *Elisabeth*, vind ik, dat *Groenland*
„ ontrent het Jaer 1597, eenige jaren voor de
„ dood van die Koninginne, ontdekt is. In 't jaer
„ 1598 werd een Handel derwaert aengelegd,
„ en met goed succes voortgezet, tot 't jaer
„ 1613, wanneer de *Engelschen*, als eerste ont-
„ dekkers, alle anderen pretendeerden uit te
„ sluiten, sommige *Fransche* schepen plunder-
„ den, en 2 *Hollandsche* wegnamen. Hier door
„ ontstond veel krakeel en twist over die Vis-
„ scherij, tot dat de *Hollanders* in 't jaer 1617

„ over

„ over eenig opgekomen verſchil, een *Engelsch*
„ ſchip van groote waerdij wegnamen; 't welk eg-
„ ter door ordre van de Heeren Staten Generael,
„ die toen de wraek van Koning *Jacob* I. vrees-
„ den, met vergoeding van de geheele ſchade,
„ aen de eigenaars, wedergegeven werd; wel-
„ ke daed der Staten dien vredelievenden Prins
„ zoo zeer verplichtede, dat 'er gedurende des-
„ zelfs Regering niets gedaen werd, om de pre-
„ tenſien der *Engelſchen*, aengaende de uitſlui-
„ ting van andere Natien, te onderſteunen.
„ Niet te min, werd dees handel toen eenige
„ agtereenvolgende jaren voortgezet, en naer ma-
„ te de magt der *Hollanders* aengroeide, nam die
„ der *Engelſchen* af, tot dat de inlandſche oor-
„ log uitbrak; in welken tijd de gedachten en
„ de kapitalen der inwooners alleen binnen
„ 's Lands beſteed werden, om den uitſlag van
„ die bekommerde tijden af te wagten; en, na
„ dat de vrede door een ingevoerde Uſurpatie
„ herſteld was, werden de gedachten en de
„ ſchatten van den Tijran alleen aengewend,
„ om de geheimenisſen van de buitenlandſche
„ Hoven, zoo wel als die van zijne eige lands-
„ lieden te ontdekken; en zich daer door in zij-
„ ne tierannij, die hij onder een Parlement
„ van zijn eigen maekzel oeffende, te beſcher-
„ men; al 't welk een algemeene krak voor de
„ Walvischvangst was.

„ Op de herſtelling van 't Koninglijk Huis,
„ of kort daer na, werd tot aenmoediging van
„ de Visſcherij, eene *Acte* gepasſeerd; begin-
„ nende met deze woorden:

Nademael de publijke eer, rijkdom en veiligheid van dit Koningrijk, zoo wel in de onderhouding van den Koophandel, en de onderſteuning van de

Navigatie, als in vele andere opzichten, zeer afhangt van 't aankweeken en 't aanmoedigen van de Visscherij, enz.

„ En in 't Jaer 1663 werd eene andere *Acte*
„ gepasseerd, waer in men bijzonderlijk van de
„ *Walvischvangst* gewag maekte. En omtrent
„ dezen tijd werden sommige Schepen van *Nieuw-*
„ *casteel* en *Hull* uitgezonden, die dezen handel
„ 3 of 4 jaren continueerden; tot dat de eerste
„ *Hollandsche* krijg in 't Jaer 1666 uitbrak, wan-
„ neer de Matroozen geprest wierden; behal-
„ ven dat de *Hollanders* toen in *Groenland* voor
„ hun te magtig waren, om die Navigatie voort
„ te zetten; en zij tegen de *Engelschen* openlijk
„ krijg voerden. Daer na werd een Vrede ge-
„ sloten, die echter niet lang duurde; want in
„ 't Jaer 1672 begon een tweede Oorlog, en
„ eindigde in 't Jaer 1673. Toen werd in 't
„ Jaer 1674 eene *Acte* gemaekt, tot aanmoedi-
„ ging van de *Walvischvangst*, met groote Pri-
„ vilegien, voor den tijd van 10 Jaren, welke
„ Acte met deze woorden begon:

Voor zoo veel als de Walvischvangst een zeer aenmerkelijke en voordeelige Handel is, werk gevende aen een groot getal Matroozen en Zeelieden; en nadien de naburige Natiën jaerlijks groote profijten daer van trekken, om dat ze niet alleen zich zelven met Traen en Baerden voorzien, maer ook een groote meenigte daer van in andere Gewesten verkoopen, wel voornamelijk in dit Koningrijk, alwaer dees Handel eenigermate geheel vervallen en verloren is, enz.

„ Maer alzoo deze *Acte*, op 't einde der Re-
„ gering van Koning *Karel* gemaekt werd, deed
„ dezelve weinig uitwerking, om dat der Natie
„ door eene bekommering voor deszelfs Opvol-

„ ger,

„ ger, de moed tot nieuwe en kostbare onder-
„ nemingen van Koophandel benomen werd;
„ en dus werd in die zaek niets gedaen, als na
„ de revolutie. Die Acte werd in 't Jaer 1690
„ ('t tweede van Koning *William* en *Maria*.)
„ vernieuwd, en voor 4 Jaren gecontinueerd;
„ en daer op werd in 't 4 en 5de Jaer van de-
„ zelfde Regering, eene andere *Acte* ten be-
„ hoeve van deze *Visscherij* gemaekt, beginnen-
„ de met deze woorden:

Nademael de Handel op Groenland *en de* Groenlandsche Zeën, *ten opzichte van de Walvischvangst, voor dezen een zeer profijtelijke Handel voor dit Koningrijk geweest is, niet alleen door het gebruik van zeer vele Matroozen en Schepen, de consumptie van eene groote meenigte van voorraed; maer ook door den invoer van eene groote quantiteit Traen en Baerden: en alzoo de naburige Natiën Jaerlijks groot voordeel daer mede doen, enz.*

„ In gevolge van deze *Acte*, werd een *Maet-*
„ *schappij* opgericht, om dezen Handel aen te
„ vangen in eene gemeenschap, welkers Voor-
„ rechten in 't breede, met de Namen van
„ zeer vele Kooplieden, die deel daer aen na-
„ men, in de gemelde *Acte* uitgedrukt zijn.

„ Daer op begon men den Handel in Oor-
„ logstijd, en de uitgeruste Schepen schenen
„ eêr gemaekt te zijn tot glorie van de Com-
„ pagnie, dan om winst te doen. Echter wa-
„ ren zij, zonder arbeid of moeite, gelukkig
„ in 't plunderen, en zij namen 3 *Fransche*
„ Schepen met 6 of 7 Walvisschen, en zoo
„ keerden zij naer huis.

„ In 't Jaer daer aen, wanneer men na al
„ 't Gereedschap van de Visscherij, dat een
„ hand vol geld kost, zoude gaen kijken, was

„ 't meeste te zoeken of geſtolen, zoo dat „ men nieuwe onderſtanden noodig had. Dees „ buitengewone last, gevoegd bij de Soldijen „ en Voorrechten, die aan de Kapiteinen en „ Officieren gegeven werden, veroorzaekten „ buitenſpoorige kosten, die geen Koophandel „ dragen kon. Niet te min waegde men 't „ nog eens; maer in plaats van naer de Wal- „ visſchen tusſchen 't Ys, daer 't gevaerlijk is, „ te zoeken, waren de Kapiteinen zoo voorzich- „ tig, van hunne Matroozen op 't land te ber- „ gen, en gebruikten ze tot het jagen van wil- „ de Dieren, welker huiden, ſmeer en hoornen, „ buitenkansjes voor de Commandeurs waren; „ en wat de zorg voor 't intrest van de Ree- „ ders aenging, beſteedde men den weinigen „ overigen tijd tot de Walvischvangst, zonder „ eenig voordeel van belang voor hun.

„ Nog werd in 't 7de en 8ſte Jaer van Ko- „ ning *William* eene *Acte* gemaekt, inhouden- „ de." *Dat men, bij gebrek van Matroozen, in dien tijd van Oorlog, dezen handel niet kon voortzetten.* „ Om dit te verhelpen, maekte men „ eenige voorzorg, die zonder vrugt was; want „ in 't eerſte Jaer van Koninginne *Anna* (1702) „ pasſeerde men eene andere Acte, ten voor- „ deele van de *Groenlandſche* Visſcherij, inhou- „ de:" *Dat de Vreemdelingen, welke tot die Vaert gebruikt worden, niet geprest zouden mogen worden.* „ Waer uit blijkt, dat de Oorlogstijd, „ de regte tijd niet is om dezen Handel te her- „ winnen; en wanneer men maar eens geliefd „ te overweegen, welk eene kleine aenmoedi- „ ging het zij, de Vreemdelingen uit te zonde- „ ren, en de *Engelſchen* te presſen; zoo moet „ men het met mij eens zijn, dat ſedert de

„ Re-

„ Revolutie, die bijna een gedurige Oorlog ge-
„ weest is, die handel met geenerlei zichtbaer
„ voordeel voor de Ondernemers hervat heeft kun-
„ nen worden. Bij de oprichting van deze *Zuid-*
„ *zee*-Compagnie door 't Parlement, is zij ge-
„ authoriseert, 20 Schellingen ten honderd in
„ te roepen, tot 't ondernemen van eene *alge-*
„ *meene Visscherij;* beginnende die authorisatie
„ met deze woorden:" *En nademael er niets meer toebrengen kan, tot den aanwas van 't vermogen en van de rijkdommen dezes Koningrijks, en tot de aankweeking van bekwame Matroozen, om zijn Majesteit zoo wel in Oorlog- als in Vredetijd te dienen, dan 't behouden en 't uitbreiden der Visscherij van dezen Rijke, enz.*

„ Behalven dit, zal ik, met verlof, herha-
„ len, 't geen een der grootste Lieden van de-
„ ze Eeuwe, bij 't passeeren van deze *Acte*,
„ in een Debat over dezer Visscherij, zeide,
„ namelijk:" *Dat wij de schatten van* Mexico *en* Peru *voor onze eigene deuren hadden, wijl die door den arbeid en 't vernuft van ons eigen volk te verkrijgen waren, en dat de noodige middelen om 't daer toe te helpen, tot zeer groot voordeel van de Natie strekten.* „ Het geen hij door deze nood-
„ zakelijke middelen verstond, was het bouwen,
„ uitrusten en provianderen van onze eigene
„ Schepen, met alle de vrugten van ons land,
„ of met de retouren, welke voor onze gewas-
„ sen van buiten inkomen.

„ Ik heb nu den goeden wil der Parlemen-
„ ten, om dezen Handel vast te stellen, aen-
„ getoond, en, sedert dat men denzelven ver-
„ loren heeft, hoe weinige bekwame tijden 'er
„ geweest zijn om dien met voordeel te herwin-
„ nen; derhalven moet ik uw geduld vergen,

„ om de zaek nog in een ander opzicht te be-
„ ſchouwen.

„ De *Hollanders* hebben, ſedert omtrent 45
„ Jaren, uitgerust en in zee gezonden, 6700
„ Schepen, die door malkanderen omtrent 150
„ ſtuks jaerlijks zullen uitmaken; hoewel ze in
„ ſommige Jaren geene uitzonden, om dat
„ hunne Matroozen op hunne Oorlogſchepen
„ met vrugt gebruikt werden. Deze Schepen
„ hebben terug gebragt, omtrent 33000 Wal-
„ viſſchen, en alzoo 5 ſtuks voor ieder Schip
„ door elkander, waer van de winst voor de
„ Reeders zekerlijk zeer groot is geweest.

„ Beſchouwt nu dezen handel eens, ten op-
„ zichte van de Nationale voordeelen, en over-
„ weegt, of 't gebruik van meer dan veerti-
„ gerhande ſoorten van Ambagtslieden, tot
„ het bouwen en uitrusten van zoo vele Sche-
„ pen, met de producten van ons eigen land,
„ van 't timmerhout af, dat 't Schip uitmaekt,
„ tot het Anker en Kabel toe, waer mede het
„ behouden word, overweegt, zeg ik, of
„ zulks niet een vermakelijk en aengenaam
„ voordeel aen de Natie geven moet; behalven de
„ opkweeking van zoo vele Matroozen, tot
„ verdediging van onze eigene Oorlogſche-
„ pen, die het bolwerk en de veiligheid van
„ het Koningrijk zijn, wanneer 't beſprongen
„ word?

„ Ik kan U klaer aentoonen, dat 't in ons
„ vermogen is, Schepen tot dezen Handel,
„ veel beter koop dan onze Naburen, uit te
„ rusten van wegens de goede gelegenheid van
„ ons land. en de eigen producten van het
„ zelve; welke zaken onze Naburen, zoo mag-
„ tig in dezen Handel, niet ontbeeren kun-
„ nen.

„ nen. Ik kan u doen zien, dat de wijs, waer „ op wij dien Handel ooit hebben zoeken te „ hervatten, regt ſtrijdig is met 't geen onze „ Naburen gedaen hebben, enz."

Deze Aenſpraek was van zoo veel gevolg, dat, na eenige andere debatten, eindelijk deze *Viſcherije* beſloten, en in den Jare 1725, onder 't beleid van eenen Heer *Eelking* van *Bremen*, met 12 Schepen voor de eerſtemael ondernomen werd. Vermits nu deze vangst wel gelukte, beſloot men dit getal van Schepen te verdubbelen, waer door 'er ſedert het Jaer 1726 24 Schepen naar *Groenland* zeilden.

Om deze Vaert te begunstigen en aen te moedigen, heeft het Parlement in de maend van *Mei* Ao. 1726 beſloten: „ Dat alle Onderda„ nen des Konings, gedurende de eerſte 5 Ja„ ren, te beginnen den 24 *December* 1726 Ou„ de Stijl, vrij en zonder eenige Tollen of „ Rechten te betalen, in *Engeland* mogten in„ brengen, *Walviſchbaerden*, *Olie* of *Traen* van „ de Vangst in de *Straet Davis*, of elders daer „ omtrent; als mede de *Baerden*, *Olie* en aller„ leije Producten, van *Robben* of andere Vis„ ſchen, in *Groenland*, de *Straet Davis*, of in „ die Gewesten gevangen."

Maer nademael de vangst verſcheide Jaren na malkander ſlegt ging, reſolveerde de Compagnie in den Jare 1732 deze Vaert te ſtaken, en de Schepen, benevens derzelver Vleeten te verkoopen, gelijk geſchied is. Egter is dezelve ſedert wederom met nieuwen ijver hervat, en word thans nog voortgezet.

De *Engelſchen* hebben mede, uit jalourſheid van andere Natien, dewelke Jaerlijks op hunne Kus-

Kusten Haring komen visschen, eene *Compagnie* van *Haringvisscherij* opgericht; dewelke zij, door de Winsten aengespoord zijnde, zoo ver hebben uitgebreid, dat 'er in den zomer 1753 wel honderd Buizen in zee stonden te gaen, die den 15 *Junij* hare netten in zee moesten werpen.

Om voorts een denkbeeld te geven van Engelands Koophandel in tijd van vrede, en van den aenwas deszelven sedert 1697, tot 1773, kunnen de volgende Tafels dienen.

EINDE VAN HET DERDE DEEL.

Van St. Michiel 1696. tot St. Michiel 1697. was het daer mede als volgt geſteld:

	INVOER.	UITVOER.
Afrika	£ 6,615 : 16 : 8 Sterl.	£ 13,435 : 16 : 10
Canariſche Eilanden	= 168,190 : 7 : —	= 51,851 : 3 : 2
Denemarken en Noorwegen	= 63,350 : 12 : 2	= 79,523 : 7 : 7
Oostlijke Landen	= 151,899 : 12 : 9	= 126,226 : 13 : 10
Oostindiën	= 262,837 : 9 : 5	= 67,094 : 16 : 6
Vlaenderen	= 45,842 : 12 : 9	= 209,480 : 5 : 6
Duitschland	= 342,242 : 12 : 2	= 331,080 : 6 : 7
Holland	= 506,642 : 12 : 7	= 1,462,415 : 9 : 10
Ierland	= 223,913 : 8 : 10	= 251,262 : 3 : 4
Italie	= 80,708 : 14 : 6	= 38,765 : 8 : 4
Madera	= 2,640 : 11 : 10	= 6,777 : 5 : 6
New Foundland	= 9,384 : — : 4	= 21,659 : 10 : 9
Poortugael	= 86,755 : 10 : 2	= 125,274 : 10 : 3
Rusland	= 64,190 : 12 : —	= 2 : — : —
Schotland	= 91,302 : 16 : 10	= 73,203 : 6 : —
Spanje	= 192,708 : 15 : 6	= 132,134 : 19 : 11
Straet	= ——— : — : —	= 87,585 : 7 : 7
Sweden	= 150,313 : 16 : 11	= 40,767 : 10 : 4
Turkijen	= 338,062 : 18 : 6	= 45,752 : 3 : —
Venetie	= 20,259 : 11 : —	= 6,017 : — : 2
Alderneij	= 129 : 19 : —	= 1,176 : 15 : 6
Guernſeij	= 4,757 : 6 : 5	= 6,069 : 15 : 7
Jerſeij	= 6,440 : 6 : 4	= 7,799 : 16 : 1
Antigoa	= 28,209 : — : 2	= 8,029 : 16 : 3
Barbados	= 196,532 : 18 : 5	= 77,465 : 8 : 1
Bermudas	= 20 : 6 : 3	= 626 : 16 : —
Carolina	= 12,374 : 5 : 3	= 5,289 : 19 : 1
Hudſonsbaei	= 1,995 : 1 : —	= 1,291 : 19 : 7
Jamaica	= 70,000 : 6 : —	= 40,726 : 7 : 8
Montferrat	= 14,699 : 14 : 3	= 3,532 : 17 : —
Nevis	= 17,096 : 13 : 3	= 13,043 : 8 : —
Nieuw Engeland	= 26,282 : 2 : 3	= 68,468 : 17 : 9
Nieuw Providence	= 708 4 : 9	= 1,422 : 15 : 4
Nieuw IJork	= 10,093 : 16 : 10	= 4,579 : 3 : 5
Penſilvanie	= 3,347 : 16 : 1	= 2,997 : 16 : 4
Virginie en Marijland	= 227,756 : 11 : 4	= 58,796 : 10 : 11
Prijsgoederen	= 54,279 : 10 : 11	= 54,279 : 10 : 11
In 't geheel	£ 3,482,586 : 10 : 5	£ 3,525,906 : 18 : 6

En daar tegen was de waerde der ingebrachte en uitgevoerde Goederen in Engeland, van Kersmis 1772. tot Kersmis 1773. als volgt:

	INGEVOERD.	UITGEVOERD.
Afrika	£ 68,424 : 19 : 9	£ 662,112 : 7 : 11
Canarifche Eilanden	" 10,635 : 11 : 9	" 43,889 : 10 : 1
Denemarken en Noorwegen	" 71,044 : 4 : —	" 161,399 : 4 : 10
Oostlijke Landen	" 164,337 : 12 : 2	" 68,571 : 19 : 8
Oostindiën	" 1,933,096 : 18 : 5	" 845,707 : 16 : 6
Vlaenderen	" 79,957 : 1 : 4	" 1006,601 : 6 : 7
Frankrijk	" 44,484 : 1 : 3	" 285,776 : 4 : —
Duitschland	" 454,186 : 9 : 5	" 1337,552 : 1 : 10
Groenland	" 17,644 : 14 : 10	" 28 : 10 : 4
Holland	" 411,642 : 6 : —	" 1873,860 : 14 : 5
Ierland	" 1,252,817 : 3 : 7	" 1918,802 : 18 : 10
Het Eiland Man	" 4,563 : 4 : 8	" 18,336 : 4 : 4
Italie	" 480,349 : 6 : —	" 848,729 : — 1
Madera	" 2,499 : — : 8	" 13,118 : 14 : 7
Portugael	" 349,214 : 13 : 4	" 522,379 : 10 : 1
Rusland	" 850,112 : 18 : 5	" 196,229 : 1 : 3
Spanje	" 462,342 : 12 : 6	" 839,072 : 7 : 6
De Straet	" 714 : 9 : —	" 63,098 : 6 : 9
Sweden	" 161,603 : 16 : 1	" 36,308 : — : —
Turkijen	" 163,538 : 17 : 9	" 118,475 : 6 : —
Venetie	" 104,003 : 10 : 7	" 98,371 : 4 : 6
Alderneij	" 623 : 5 : 9	" 1,891 : 15 : 7
Guernfeij	" 43,291 : 5 : 9	" 39,223 : — : 9
Jerfeij	" 11,881 : 4 : 4	" 20,665 : 1 : —
Antigoa	" 112,799 : — : 10	" 93,323 : 1 : 3
Barbados	" 168,682 : 6 : 1	" 148,817 : 9 : 3
Bermudas.	" 509 : 10 : —	" 10,051 : 18 : 9
Canada	" 42,394 : 11 : 2	" 316,867 : 19 : 6
Carolina	" 456,513 : 8 . 4	" 344,859 : 9 : 1
Caep Breton	" ——— : 16 : 6	" 984 : 6 : 4
Dominica	" 248,868 : 16 : 5	" 43,679 : 12 : 7
Florida	" 7,129 : 13 : 6	" 51,502 : 7 : 2
Georgia	" 85,391 : 1 : 8	" 62,932 : 19 : 8
Granades	" 445,041 : — : 9	" 102,761 : 1 : 6
Hudfons Baeij	" 8,943 : 4 : 2	" 6,467 : 9 : 9
Jamaica	" 1,286,888 : 16 : 6	" 683,451 : 8 : 10
Montferrat	" 47,911 : 12 : 8	" 14,974 : 6 : 1
Nevis	" 39,299 : 7 : 6	" 9,181 : 14 : 8
Nieuw Engeland	" 124,624 : 19 : 6	" 577,055 : 15 : 10
Nieuw Foundland	" 68,087 : 11 : 9	" 77,744 : 1 : 4
Nieuw Providence	" 3,379 : 11 : 4	" 2,132 : 16 : 4
Nieuw IJork	" 76,246 : 12 : —	" 289,214 : 19 : 7
Nova Scotia	" 1,719 : 9 : 3	" 27,032 : 18 : 4
enfijlvanie	" 36,652 : 8 : 9	" 426,448 : 17 : 3
. Croix	" 6,706 : 8 : 5	" 1,248 : 3 : 6
. Euftatius	" 5,730 : 19 : 4	" ——— : — : —
. Kitts	" 150,512 : 5 : 5	" 62,607 : 19 : 10
. Thomas	" ——— : — : —	" 271 : 14 : 3
. Vincent	" 145,619 : — : 2	" 38,444 : 4 : 5
obago	" 20 453 : 19 : 2	" 30,049 : 2 : —
ortola	" 48,000 : 5 . 2	" 26,927 : 3 : 3
rginie en Marijland	" 589,803 : 14 : 5	" 328,904 : 15 : 8
aenfche Westindies	" 35,041 : 5 : 7	" 15,114 : 18 : 11
In 't geheel	£ 11,406,841 : 3 : 8	£ 14,763,253 : 2 : 4

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Prijscourant der inkomende, en die der uitgaande Goederen te Petersburg, moeten beiden geplaatst worden tegen over . . . Bladz. 60.

De Tafels van in- en uitvoer in- en uit Engeland moeten beiden, eerst die gemerkt. A, en daarna die gemerkt B, geplaatst worden aan 't einde van dit Deel, tegen over . . . . 346.

HF
3620
A5L429
1801
deel 3

Le Moine de l'Espine, Jacques
De koophandel van
Amsterdam 10. druk

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

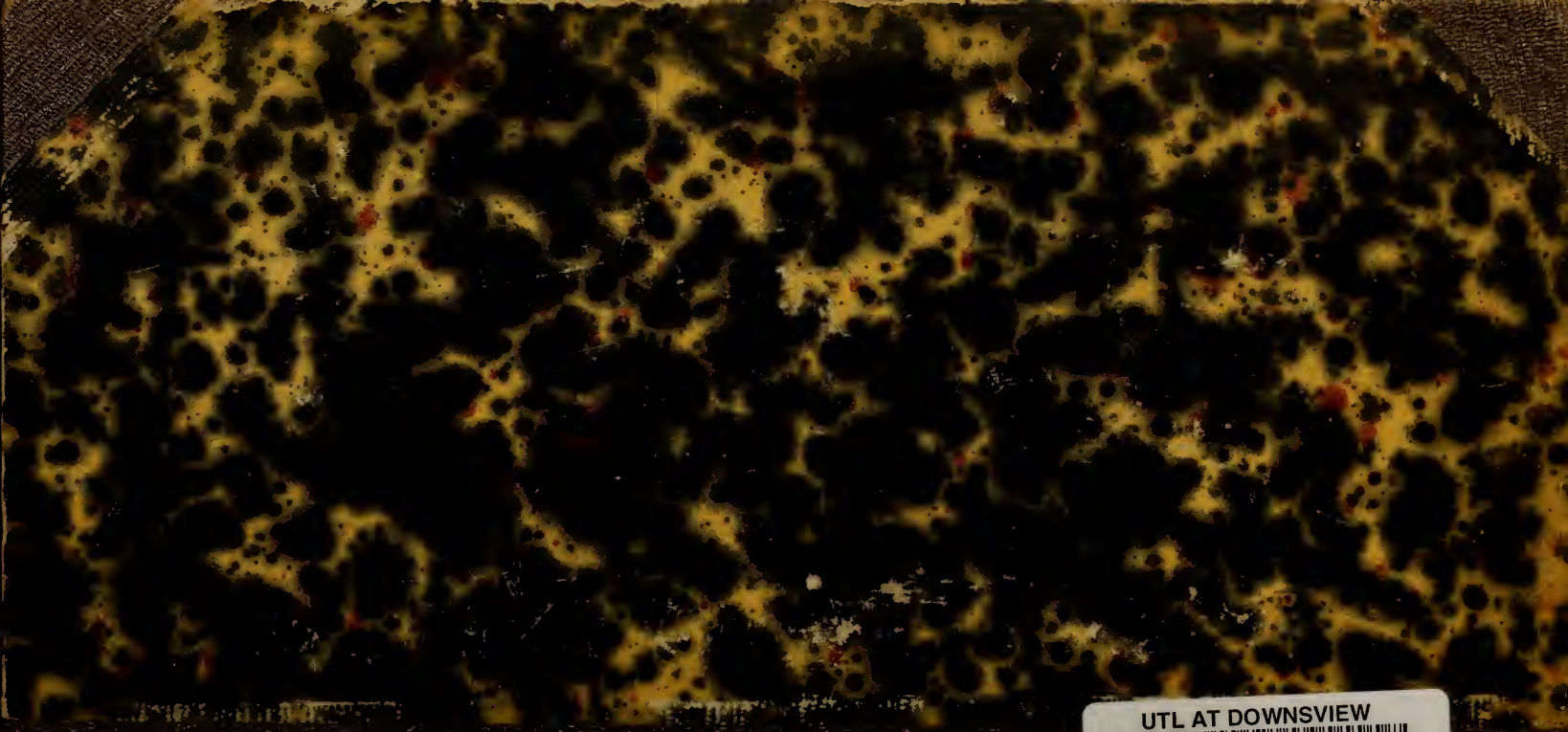

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 08 25 06 008 8